

KAREL J. BENEŠ:

KOUZELNÝ DŮM

ČÁST I.

DAR NOCI

Kapitola první

OHEŇ

VENTA, KUPEC Z ADAMOVIC, plazil se hlemýždí rychlostí se svou motorkou, opatřenou přívěsným vozíkem, podél okraje silnice. Co chvíli mísil se do střelby výfuku jeho suchý kašel, který mu vyrážel až ze dna plic, od bránice, tak ho dusila ta oblaka mlhy, která se vztekle řtila proti němu a jedním hmatem rdousila mu dech i záři reflektoru. Hluboce skloněn k řídkám, ziral Venta vytřeštěně do fantasticky vířící stěny a v duchu si četl levity. Taky ta mlha mohla počkat. A copak mlha! On si měl pospíšit, zbůhdarma nelelkovat po městě a nesedět do půlnoci v hospodě. Jenže to je to: rád bloumal po městě za nákupy a ještě raději seděl u stolu se svým kamarádem, podstarším z brněnské Moravie. A hrome, copak se tam zdržel kvůli Krulišovi? Copak desetkrát za večer neběžel do telefonního automatu, aby se poptal, jak se daří jeho ženě, kterou odvezl odpoledne narychlo do nemocnice k operaci? Ano, tak to je, a nikdo nemohl tušit, že zatím do údolí Svitavy spadne taková duchna mlhy, hotový dusimuž. Tři hodiny už se vleče tou pekelnou tmou, jakživ takovou neviděl, je mu úzko, zdá se mu, že celý svět vymřel, že všecka městečka a všecky vesnice zmizely z povrchu zemského. Jen on tu zbyl se svým frkajícím motorem a natrásajícím se sidecarem, jen on v téhle podzemní díře bez jediného světélka, bez jediného

znamení lidské blízkosti. A Háta! Jak se jí teď asi vede? Nepřítížilo se jí? Myšlenky mu stále utíkaly zpět do města, musil se pořádně sbírat, aby udržel všecku pozornost na tom metru asfaltu, který se černě leskl před předním kolem. Aby tak ještě ke všemu sjel do příkopu a potloukl se!

Zastavil, rozsvítil baterku a podíval se na hodinky. Dvě s půlnoci! Octl se to v pěkné bryndě, jen co je pravda. Neměl potuchy, kde je. Teď si dej pozor, brachu, abys neminul nejbližší patník; za třicátým devátým kilometrem musíš zahrnout vlevo. Hnul se kupředu ještě pomaleji, protože teď držel v levé ruce baterku a svítil si jí stranou. Takhle ten patník snad nepřehlédne.

Nepřehlédl. Byl však teprve u třicátého druhého. Ještě sedm kilometrů má ke křižovatce! Silnice stoupala. Zlostně přidal plyn. Je to riskantní, ale nemůže se tu přece takhle tlouci až do rána! Jel už spíše jen popaměti, věděl, že v těchto místech je silnice rovná jako prut. Náhle však dupl na brzdu, až se mu stroj smykem stočil.

Dech se mu zatajil leknutím. Na asfaltu těsně před kolem leželo nějaké tělo. Žena. Mnoho nechybělo, a byl by jí přejel hrdlo.

Všecek se ještě třesa, slézal ze stroje, ale v polovině pohybu toho nechal. Co jestli tu někdo jel přede mnou, zabil ji a ujel? Mohlo by to zůstat na mně. Kdo mi uvěří, když nemám svědky? blesklo mu hlavou a už chtěl tu ženu opatrně objet a pokračovat v jízdě. V příštím okamžiku však v něm zvítězilo jeho dobrácké srdce, ačli v tom hnutí soucitu nebylo i trochu jeho kupecké vypočítavosti, takový ubohý pokus o podplácení Boha. Člověk nikdy neví, možná že není mrtvá a že tenhle dobrý skutek pomůže Hátě v brněnské nemocnici.

Seskočil a sklonil se k nehybnému tělu. Bylo teplé. A byla to opravdu žena, asi mladá, měla na sobě šedivý plášť, poťřísněný blátem a roztrhaný; černé, krátké vlasy, ničím nepokryté, visely jí do bledého, zašpiněného obličjeje.

Zatřásl jí. Nic. Vztyčil se, poškrabal se v týlu a nerozhodně se rozhlédl. Ale kdepak! Ani Sahara, ani Ledové moře, ani polární noc nemohly být pustší. Znovu se k ní sklonil - je to vlastně docela mladá dívka, pomyslíl si. Hrome, jak se sem dostala? Přece nevypadla z vozu ani nespada z nebe. Zdejší nebyla, Venta nevěděl proč, ale hned v ní uhádl cizinku. Hm, nejspíše asi cyklistka, a někdo tu na ni najel. V takové mlze by to nebylo divu. Pátral v okruhu několika metrů, leč po nějakém kole nebylo nikde ani památky. Překvapen vrátil se k dívce a odvážil se ji nadzvednout; trochu ho uklidnilo, když pod ní na asfaltu nenalezl ani stopu krve. Její nohy a ruce se zdály také neporušené. Když však jí ohmatával hlavu, objevil na temeni velikou bouli. Také vlasy tam byly spečené. Mimoděk se podíval na svou ruku; na prstech mu utkvělo trochu sedlé krve.

A tu ho přepadl bezhlavý strach. Nevěda ani, co dělá, vši silou ji zdvihl a vlekl k přívěsnému vozíku. Nebylo to snadné, pořádně se zapotil, než se mu podařilo dostat ji dovnitř. Ale o to se čerta staral. Jen už aby byl odtud.

Na kopci, kde byla mlha řidší, přidal plyn. Jeho zjitřené smysly pracovaly nyní bystřeji, i odbočku k Bítovu našel bez hledání a na okresní silnici si oddechl. Teď už aspoň nezboudí!

Cestou se ještě několikrát zastavil, aby si posvítil do tváře neznámé. Dokonce ji vzal pokaždé zkoumavě za ruku. Byla stále stejně teplá. Snad jí tedy přece doveze živou ... Zaváhal. Má ji zavézt až do Adamovic nebo raději zastavit hned v Bítově? Vzpomněl si na Balvínovy. Tak jako tak pojedje ko-

lem jejich domu, a o jeho tchyni se přece neříká nadarmo, že je hotový doktor. Je sice hanebně pozdě, ale snad se mu podaří je vzbudit. Co kdyby mu ta ženská cestou z Bítova do Adamovic zemřela? Možná že je tu každá minuta drahá. Byl na rozpacích, co by bylo rozumnější, když tu náhle zaslechl ze sidecaru sten. Rázem zastavil a vypjal motor, aby lépe slyšel. Ne, nemýlil se. Steny se opakovaly. Rozsvítil znovu baterku a mlhavý kužel vykrojil ze smolné tmy bledý, blátivými šmouhami zbrázděný obličej, podobný nejasné tváři na zčernalém obraze.

„Díkybohu!“ zvolal nahlas - také se mu ulevilo, když spatřil, že se to děvče ve vozíku maličko pohnulo. „Nu, už je vám líp? A copak se vám vlastně přihodilo?“

Zbytečné otázky! Ta osoba ho zjevně vůbec neslyší. I oči měla stále zavřené. Jeho úleva byla v mžiku ta tam. Vypadá, jako by byla v posledním tažení, pomyslíl si polekaně a rozjel se kupředu. Teď už byl rozhodnut: zastaví se nejprve u Balvínů a pak - nu, pak se uvidí.

Špalírem psího štěkotu a obludných stínů stavení vjel do Bítova.

Dávno již nikdo v Bitově nepamatoval koncem srpna tak hustou mlhu. Přivalila se náhle za prvního šera ze svitavského údolí, rozlila se po celém kraji jako potopa, všecko v ní zmizelo, vesnice, cesty, lesy, kopce; vzdálenosti byly zrušeny, vypadalo to jako před stvořením světa - tma pohltila veškerý prostor.

Martin, který k osmé hodině vyšel na zahradu, hned se zase vrátil do jídelny.

„Jde z toho až úzko,“ řekl matce, která seděla u rámu a vyšívala svými sedmdesátiletými prsty jeden ze svých barevných divů. „Na krok není vidět.“

Paní Balvínová zapíchla jehlu do plátna a vstala. Její suchá, vysoká postava zamířila kupodivu pevným krokem k oknu.

„Raději ani neotvírej, maminko. Člověka to div neuškrtí.“

„I bodejť, já se nedám,“ odpověděla a otevřela okno.

Chladná, černá tíha vtrhla nepřátelsky do pokoje a sevřela jim srdce úzkostným pocitem opuštěnosti.

„Ale to je opravdu hrůza,“ řekla paní Balvínová změněným hlasem. „Svítí vůbec naproti u Otrádovců?“

„Svítí, jistě svítí,“ odpověděl Martin. „Jestli se Venta už vrací z Brna, bude mít zlou cestu.“

Paní Balvínová zakašlala, zavřela okno, a její malá, vyzáblá hlava se zapadlými ústy se starostlivě otočila k Martinovi.

„Ani mi o tom nemluv. Trnu starostmi, když si pomyslím, jak to tam s Hátou asi dopadlo. A Vilém se taky ještě nevrátil z Adamovic. Oč, že tam zase karbanil? Aby se mu tak cestou něco přihodilo! Byla bych ráda, kdyby ses mu vypravil naproti“

„To je marné, maminko, mineme se. Ostatně Vilém jistě nepůjde sám.“

„Jen raději jdi, Martine, budu aspoň o něho klidnější. Třeba jen k silnici,“ trvala paní Balvínová na svém. Zavřené okno bylo sice pevnou hradbou proti novému vpádu zvenčí, ale úzkost ještě nevyprchala z jejího srdce. „Však víš, jak snadno ztratí ve tmě rovnováhu. A na tom kamenitém svahu pod Markem už jednou uklouzl a potloukl se.“

Martin šel - věděl ze zkušenosti, že není dobré odporovat matce, když tak naléhavě o něco prosí. Co dělat? Od té doby,

co se Vilém vrátil z války jako invalida s porušenou mozkovou tkání, matka se v něm viděla.

Přes úzký pruh zahrady to ještě jakžtakž ušlo, světelný ukazatel, deroucí se z oken, pomáhal, byť chabě. Sotva však Martin vykročil drátěnými vrátky na bahnitou cestu, přepadla ho zvláštní stísněnost. Teprve teď si vzpomněl, že měl s sebou vzít psa, ale už se mu nechtělo zpátky. To je směšné, znám tu přece od dětství každý kámen, dodával si jistoty. Ale co naplat? Baterka, kterou se vyzbrojil proti mlze, osvětlovala před ním, ať ji obrátil kterýmkoli směrem, jen šedočernou stěnu, přímo hrozivě hmotnatou, jež, sotvaže učinil krok, začala se ihned proti němu jaksi vzdorně a vztekle vlnit, jako by ho chtěla stůj co stůj obrát o všecku odvalu. Šel jen co noha nohu mine, řídě se Otrádovcovým plotem, aby udržel směr. Hůře bylo, když plot přestal a s ním zmizel poslední náznak povědomých věcí kolem něho. Pocit úplné osamělosti byl tak silný, že by se byl jistě vrátil, kdyby se nebyl styděl sám před sebou.

Po kamenitém svahu se vyškral na silnici, vinoucí se po úbočí Marku k Adamovicům, a oddechl si; zde, na kopci, byla mlha řidší, zahlédl dokonce i matné obrysy stromů po levé straně; vznášely se v ní jako fantastické zjevy, ale bylo to aspoň něco pevného, čeho se mohlo oko zachytit uprostřed ustavičného plynutí mlhových oblaků.

Sotva udělal několik kroků po silnici, ozvalo se před ním jakoby z dálky volání:

„Hej, co se to tu komíhá za bludičku?“

„Tos ty, Viléme?“ zaradoval se Martin. „Matka mě poslala, abych ti šel naproti.“ Byl rád, že má ušetřenou cestu do města. Vykročil za hlasem a vtom naráz vynořila se před ním skupina tří stínovitých postav s límcí vyhrnutými ke krku.

„To se ví, maminka si pořád myslí, že mi teče mlíko po bradě, a já jsem zatím už penzista,“ zahučela jedna z postav, která měla na hlavě čepici a obě ruce zaražené do kapes svrchníku. „Zhasni tu bludičku, jo? Nejsem dnešní.“

„Martin znal příliš dobře bručounství svého bratra a ani mu neodpověděl. Ostatně teď už poznal i ty druhé dva. „A vida, to je Otrádovec a Penc,“ řekl. „Co tu vlastně okouníte, mládenci? Ztratili jste snad cestu?“

„To víš, to už jistě! Hádáme se tu, odkud asi je tamhleta záře, podívej se, teď je líp vidět, mlha se trochu trhá,“ odpověděl Otrádovec a ukázal do tmy směrem, kde se jindy prostíralo široké panoráma svitavského údolí. Moře mlhy tam najednou nabylo hloubky a v ní, jakoby na samém dnu, plápolal rozplizlý kotouč neurčitě, zarudlé záře. Martin se mimoděk zachvěl. Oni tři, ztracení v tichu a mrtvu, jež tu zbyly po zaniklém světě, přízračná záře nějakého dalekého ohně, vznášející se v rozšklebené nicotě—

„Velém říká,“ ozval se Penc, „že to je v Bořitově. Ale mohlo by to být také v Rájci.“

„Nesmysl, kdepak je Bořítov a Rájec! Vždyť ti pořád říkám, že tímhle směrem jsou jen Chlumy,“ odpověděl mu Otrádovec, a bylo zřejmé, že umíněnost již trvá dlouho.

„Anebo to hoří boskovický hrad,“ vypustil Martin jen tak do vzduchu, a to se ví, Vilém se hned rozchechtal.

„Ale jdi? A to bych rád věděl, jak by ta zřícenina mohla chytnout?“

„Ba ne, mládenci, na Boskovice je to moc vpravo a moc blízko.“

„A na Bořítov moc vlevo.“

„Že by byl na Velkém Chlumu chytil les?“

„Prosím tě, to by to tam musil někdo rovnou zapálit. A teď, po takových deštích? Zhola nemožné.“

„Hm, Chlum by to mohl být nejspíš,“ uvažoval nahlas Martin.

Tak se tam přeli, čtyři stíny utopené v mlhách, jejich hlasy zněly přidušeně jako pod peřinou, a ohnivá záře, rozlitá a vsáklá do mlhy, na ně z dálky výsměšně mrkala.

„A koukejte, už to zhasíná,“ zvolal najednou Penc.

„Ba ne, to jde zas nová mlha, Oldro.“

Šlehavá záře v hloubce noci hasla v skomíravé, sotva postřehnutelné žíření.

„Konec představení! Brr, pojďme domů, mládenci, tahle sychravina leze člověku až do kostí. Jestli to někde hoří, stejně jim díváním nepomůžem,“ ozval se Martin a znovu se otřásl. (Co to se mnou dnes je? Jako by po mně něco pořád sahalo.)

Dali se nazpět ke vsi a co chvíli otáčeli hlavy. Ale oheň již nespátrili. Sestupovali stále do hustší a hustší mlhy jako do hrobu.

Je-li to opravdu požár, pak musí být pořádný, když proráží takovou dekou, napadlo Martinovi, už když vcházet s Vilémem do drátěných vrátek. Vilém navrhl, aby se ještě šli podívat do zahradního cípu za besídkou, jestli tam něco uvidí, ale tady pod kopcem, v neprostupné tmě, nebylo po záři ani stopy.

„Člověk by řekl, že jsme tam nahoře měli všichni vidění,“ usmál se Martin.

Když vstoupili do domu, našli matku v jídelně ještě u vyšívacího rámu. Rosa seděla u ní a navlékala jí nit - na to večer její staré oči již nestačily.

„Tak jste se přece neminuli,“ uvítala je paní Balvínová. „Měla jsem o tebe starost, Viléme.“

„Nu, nebylo to nejhorší. Šel jsem s Otrádovcem a Pencem,“ odpověděl Vilém a schouklil se na pohovku, nad níž viselo několik starých, hodně už zašlých portrétů. Tam, daleko od lampy, třel si ruce mezi kolena a jeho úzký obličej, zbrzděný šedými rýhami, zdál se v šeru velikého pokoje jaksi nepřiměřeně starý a zvetšlý.

Na stěně tikaly starobylé hodiny s předlouhým železným kyvadlem.

„Někde směrem k Chlumům hoří, maminko. Viděli jsme to ze silnice,“ ozval se Martin od okna a spustil tiše rádio. Valsová melodie lehce jako po špičkách zakroužila pokojem.

„Prosím tě!“ polekala se stará paní. „A to se na to půjdu podívat ze zahrady.“

„Nenamáhej se,“ zahučel Vilém ze svého kouta, lámaje si hlučně prsty v kloubech. „Odtamtud není nic vidět.“

„Jen jestli to nehoří hostinec na křížovatce. Ubohý Simr!“

„Pohodlí? Kdepak, maminko. Na to byla ta záře příliš vysoko.“

„Kdyby hořelo Pohodlí, starý Simr by přišel o všecko. Vždyť tam není ani čím hasit,“ podotkla Rosa, a jak sklonila hlavu, v jejích kaštanových vlasech se zatřpytily šedivé nitky.

Také již stárne. Všecko valem stárne v tomto domě, pomyslí si Martin a zase měl pocit tíž jako venku: jako by na něho něco sahalo.

„Zavři to rádio, Martine,“ řekla prudce paní Balvínová. „Když je neštěstí nablízku, nesluší se vyhrávat.“

Martin otočil knoflíkem, a dům, obklíčený mlhou, se ponořil do ticha.

Pak zhasla tři přízemní okna. Pak se na chvíli rozsvítilo postranní okno u vrb. Ale i to zhaslo. Na dvoře se rozštěkal pes.

„Riki!“ volal ho Martinův hlas domů. A pak byla už jen mlha a noc. Zmocnily se vlády a kralovaly neomezeně. Dům spal.

Pohyb a tiché zavrčení psa u jeho nohou Martina probudily. Vztyčil se na lůžku - ano, teď zase. Někdo hází špetky drobných kamínků na okno. Riki zavrčel hlasitěji. Martin ho pohladil mezi ušima, aby ho uklidnil, a pak teprve vstal a otevřel okno. Tropí-li si někdo z něho žerty, tak-

„Je tam někdo?“ zvolal tlumeným hlasem.

„To jsem já, Martine, pojd' dolů.“

„Ty!“ V Martinovi hrklo, ospalost byla rázem ta tam. Operace žlučníku bývá prý nebezpečná ...

„Hned přijdu,“ zašeptal, vklouzl do kalhot, střevíců a teplého svrchníku, a přikázav Rikimu, aby zůstal v pokoji, tápal po tmě po schodech dolů, snaže se jít co nejtišeji, aby nevbudil matku. Jestli se opravdu něco přihodilo Hátě, nesmí se to matka dovědět teď v noci.

Dole v předsíni sáhl na skříňku, kde obyčejně ležela baterka. Nebyla tam. To si ji jistě Barbora vypůjčila, když jela na neděli domů do Skalice, a on si svou zapomněl nahoře, zlobil se v duchu na sebe i na služebnou. Popaměti nahmatal lucernu, která vždycky stávala v koutě za dveřmi. Venku na schůdkách už slyšel netrpělivě přešlapovat Ventu. Třesoucí se rukou v ní rozžehl svíčku a pak teprve opatrně otevřel. V oblacích mlhy spatřil před sebou starostlivý obličej švagrův.

„Stalo se něco, Josefe?“ vypravil ze sebe.

„I ne, s Hátou je všechno v pořádku. Ale vezu raněnou. Nějakou dívku, nebo kdo to je. Potřebuje první pomoc, a rychle, je to ní nějak vážné. Myslil jsem, že maminka ...“

Venta vzrušením ani nedopověděl a táhl Martina ven.

Sta otázek tlačilo se Martinovi na jazyk; pochopil však, že teď není kdy na vyptávání. Šel za Ventou, světě lucernou u země, k drátěným dvířkům v plotě. A tam, když pozdvihl lucernu do výše, ji spatřil - tu zvláštní, zsinanou tvář, která k němu volala o pomoc svou kamennou nehybností. Bez pohybu a beze slova, jako očarován, díval se na ni, zapomínaje na Ventu, na pomoc, na všecko.

„Tak honem, honem, co stojíš jako sloup,“ zahartusil naň Venta. „A dej pozor na schůdky.“

Martin se vzpamatoval.

Klopýtající nesl tělo plápolající a valící se mlhou do domu. Nebylo naštěstí těžké, Venta je hravě udržel za nohy v podkolení jednou rukou, zatímco v druhé se mu klátila lucerna.

Z postranního průčelí domu zavrtal se náhle do tmy žlutavý odlesk světla. Matka se probudila, pomyslí si Martin a div neupadl přes schod.

„Vždy! jsem ti povídal, dej pozor!“ zahručel Venta.

„To se snadno řekne, nevidím na krok. Tak, a teď se toč doleva, uložíme ji do sálu,“ odpověděl Martin, kterého brněla pata, jak se do ní udeřil. Loktem otevřel dveře, vedoucí do velikého, tříoknového pokoje, který kdysi v dobách jeho děda, sloužil za šenkovnu.

„Rozsviť, máš volnou ruku,“ houkl na Ventu, když se octli uvnitř.

Elektrický lustr zaplála.

Položili ji opatrně na pohovku. Teprve teď, v jasném světle, mohli si ji řádně prohlédnout. Byla velmi štíhlé a dosti vysoké postavy a její stav byl zřejmě žalostný. Jeden střevíc někde ztratila a druhému chyběl podpatek, punčochy jí visely v cárech na odřených a šedým blátem pokrytých nohou a její nepro-

mokavý plášť vypadal, jako by se v něm nejprve prodírala trnitým křovím a pak vyválela na rozmoklé cestě. Bledý obličej byl však neporušený a přes své zohyzdění špínou vyzařoval zvláštní, tlumenou krásu – snad to nebyla ani krása jako spíše tak bezmocný výraz, že rázem vzbuzoval soucit a zájem.

Když ji uložili na pohovku, slabě zasténala, ale teď ležela tiše a nehybně jako mrtvá. Pravá ruka jí visela k podlaze. Dlouhá, útlá, bezkrevná. Martin ji uchopil a jemně ji položil podél boku.

V té chvíli, jak se k ní skláněl, otevřela oči. Velké, jako černý lak se lesknoucí oči. Dívaly se naň, ale Martin věděl, že ho nevidí. Neviděly jistě nic, byly jen doširoka, jakoby v hrůze rozevřeny. Trvalo to však jen okamžik; pak zase víčka sklesla a zakryla je.

Martin se prudce vztyčil a mimoděk se ohlédl k oknu, za nimž na ně civěla tvář noci – kolikrát si později vzpomněl na tento okamžik, prosvícený přeletným okouzlením, ale také prořatý zážehem nevysvětlitelného strachu.

„A kdo to vlastně je a kdes ji sebral?“ obrátil se ke švagrovi, aby zrušil slovy hluboké ticho kolem sebe a roztrhl tíseň, která ho svírala.

„Nemám ponětí,“ odpověděl Venta a vypravoval, jak ji našel na silnici.

Tohle je pěkná věc, pomyslně si Martin a zkoumavě se zahleděl na Ventu. Nelže? Což, jestli ve skutečnosti najel na ni on sám? Ale neodvážil se to vyslovit nahlas.

„Podle všeho ji porazilo nějaké auto. Máš štěstí, žes ji dovezl živou. Ještě by tě mohli obvinít,“ pronesl, spouštěje ze švagra oči. Ne, nic podezřelého na něm nezpozoroval. „Nu, řekne nám to sama, až se vzpomátuje. Půjdu teď pro matku, beztoho jsme ji už probudili, ta se vyzná v takových věcech.“

Ale nebylo toho třeba, neboť stará paní právě v té chvíli vešla do pokoje, ustrojená, jako by byla vstala rovnou od stolu a nikoli z lůžka. Když spatřila Ventu, úlek zaškubal jejím obličejem.

„Můj bože,“ zvolala stejně jako prve Martin, „stalo se něco Hátě, Josefe?“

Venta si pospíšil ji uklidnit, avšak paní Balvínová ještě za jeho řeči spatřila na pohovce ležící tělo a znovu se vylekala.

„A kdo je tohle?“ zvolala, spínajíc ruce a dívajíc se užasle hned na Ventu, hned na Martina. „Tak mluďte! Co tohle znamená?“ A než některý z nich mohl odpovědět, postoupila k pohovce a sehnula se k nehybnému tělu. První, co objevila, byla rána na hlavě. „Nu, tohle byl pořádný náraz, jen co je pravda,“ řekla a náhle se vztyčila a obrátila se přísně na Ventu: „Josefe, to tys ji sem přivezl, vid’?“

Venta se svezl nechápavým pohledem z ní na Martina a pojednou zbledl. V očích obou četl totéž podezření.

„Propána, co vás to napadá?“ zakoktal.

„Tak, tak, víš tedy, co si myslím,“ pokračovala paní Balvínová změněným hlasem. „Bože, to je noc, to je noc! Ted’ už rozumím, proč jsem tak dlouho nemohla usnout. Hned zvečera byla ve mně taková úzkost.“

„Ale maminko, věc se má docela jinak,“ vzpamatoval se Venta a znovu opakoval totéž, co již prve vyprávěl Marti noví.

„A bylo to opravdu tak, Josefe?“ otázala se ho paní Balvínová, když domluvil. „Tyhle stroje a motory bylo nám peklo dlužno. Co lidí už přivedly do neštěstí. Nezatajuješ nám nic?“

A Martin, položiv mu vážně ruku na rameno, ještě důrazněji dodal:

„Víš, co má maminka na mysli, Josefe. Tu tvou nemastnou příhodu před třemi roky. V tak husté mlze by se něco takového mohlo stát každému.“

„Můj bože, tak se zeptejte jí, když nevěříte mně! Až se vzpa-
matuje, řekne jistě sama, jak přišla k úrazu,“ bránil se Venta
tak přesvědčivým tónem, že paní Balvínová, která dobře zna-
la svého zetě, už nepochybovala.

„Josef nelže, Martine,“ řekla, „a má pravdu: tuhle má svěd-
ka. Jdu teď vzbudit Rosu, aby mi pomohla.“

Odešla pro Rosu a obě pak sehnaly vodu, vatu a náčinky. Paní Balvínová vymyla neznámé ránu na hlavě; teď už byla docela klidná, nic ji nepřivedlo z míry, ani když se to děvče začalo dusit a zvracelo. Venta se jí v duchu obdivoval; počínala si tak obratně, jako by takovou práci dělala každou noc.

„Martine, hned ráno dojdeš pro lékaře,“ ozvala se paní Balvínová po chvíli. „Tohle se mi nelíbí. Jen aby neměla proraže-
nou kost!“

„Ano, maminko. A neměl bych vzbudit Vilíma?“

„I ne, jen ho nech, ať spí. Bože, ten má spaní!“

Ech, ten byl jistě probuzen ruchem v domě, jenže při jeho lenosti dostal by ho v noci z postele leda požár, pomyslí si v duchu Martin, ale mlčel. Věděl dobře, k Vilémovým slabos-
tem je matka slepá.

Teď, když byl obličej omyt; objevila se pod černými, zcu-
chanými vlasy jemná, průsvitná tvář, bílá jako šátek.

„Snad to přece nebude tak zlé, rána nekrvácí,“ podotkla paní Balvínová, přikládajíc obklad.

Dívka již nesténala ani nezvracela. Zhluboka a klidně od-
dechovala.

„Nebude to otřes mozku?“ otázal se Venta, který zezadu
zvědavě natahoval krk.

„To jistě. Změřím jí pak teplotu ... A teď mi odtud oba zmizte. Rosa mi ji pomůže odstrojit a uložíme ji do postele.“

Venta toho použil a rozloučil se. „Půjdeš-li ráno k lékaři, stav se u mne. Rád bych věděl, jak se jí daří a co vyprávěla,“ řekl Martinovi ještě na odchodu. Byl rád, že to má již z krku; klesal únavou.

Martin chodil po jídelně a čekal, až ho Rosa zavolá. Ty oči, ty oči! Měl je stále před sebou, veliké, skelně lesklé, páčivé, nedohadné. Chodil sem a tam a podlaha mu skřípala pod nohama, jako by se dům zlobil, že je rušen ze spánku. Nechápal, co se s ním děje. Zvláštní úzkost seděla mu v prsou jako zraňující klubko ostnů.

Když potom vstoupil zase do sálu, ležela již v posteli. A oči měla zavřené. Byl tomu skoro rád.

„Třicet šest osm,“ prohodila uspokojeně stará paní dívající se pod lampou na teploměr. „Horečka žádná. Budeme jí tedy dávat jen obklady na hlavu. Roso, ještě ke studni a přines hodně studenou vodu.“

Rosa poslušně odběhla a Martin, stoje zamyšleně nad tou bledou tváří, která ho k sobě přitahovala jako magnet, pronešl potichlým hlasem:

„Kdo to asi je, maminko?“

„Jakpak to mohu vědět, Martine?“ pokrčila jeho matka úzkými, kostnatými rameny.

„Měli bychom prohlédnout její pláš“. Snad něco najdeme v kapsách...“

Nedomluvil, zasažen jejím pohledem. Věděl dobře, co znamená takový pohled.

„Šaty a všecko ostatní jsem zabalila do uzlu a uložila do skříně. Do zítřka to vydržíme. A zítra nám to poví sama.“

„Nu dobrá, nejsem nedočkávy,“ zahučel Martin.

„A teď jdi spat, ano?“ řekla paní Balvínová oním určitým hlasem, jemuž nebylo lze odporovat. „Já a Rosa tady zůstaneme. Musíme měnit obklady. Tak běž, nemocná musí mít klid.“

Uposlechl. V předsíni potkal Rosu, jež se vracela s konví vody od studny. „Mlha už řidne,“ prohodila a to probudilo v Martinovi vzpomínku na večerní ohnivou záři. Rozžatá lucerna stála ještě v předsíni u dveří. Vzal ji a vyšel ven do zahrady.

Opravdu, mlha řidla, stromy, keře, stůl pod okny nabyly již pevnějších tvarů. Za besídkou se zastavil a rozhlížel se. Marně. Nikde nebylo ani stopy po nějaké záři. Nad ním rozpínala se jen temná noc jako kamenná klenba sklepení.

Vrátil se do domu, zhasil svíčku v lucerně, zamkl dveře, a zticha našlapuje, vystupoval do podkroví k svému pokoji. Veliké, černě se lesknoucí oči byly s ním.

Druhého dne nebylo po mlze ani památky, ale zato drobně, vytrvale přelo a silně se ochladilo. Léto se z rozmaru přestrojilo za podzim a nevlídný, olověný den se stěží prodíral do nízkých, zapocených oken.

Martin, který špatně spal, byl už časně ráno na nohou a chystal se do města pro lékaře. Nejprve pustil psa do zahrady a pak sám, již ustrojen a připraven, vyšel z pokoje. Na schodech se srazil s Vilémem, který přicházel zdola.

„Aha, tak už to víš?“ otázal se ho dychtivě.

Ale Vilém mávl mrzutě rukou. „Dej mi a tím pokoj. Tos nám zase s Ventou nadrobil něco pěkného! Co si s ní tady počnem? Copak jsme špitál?“

Martin, který nečekal nic jiného, se usmál a klidně položil bratrovi ruku na rameno.

„Ujmout se člověka v neštěstí není nic zlého,“ řekl.

„To se rozumí, abys ty hned nezačal se sentencemi,“ utrl se naň Vilém. „Copak víš vůbec, kdo to je? Nevíš. Ještě nás do něčeho zapleteš. Rosa to taky říká.“

Martin však znal bratrovu neurastenii a byl trpělivý.

„Viděls ji už?“

„Zrovna jsem se byl na ni podívat.“

„Nu a?“

„Jaképak nu a? Jen počkej, až se vrátí tetičky, ty ti to řeknou. To bude pěkný kravál.“

„Tetičky!“ pokrčil Martin rameny. „Konec konců leží v naší polovině domu a ne v jejich. A ... všiml sis?“

„Nebylo čeho.“

„I bylo, bylo. Je to takový milý, půvabný zjev,“ pronesl Martin změněným hlasem a celá jeho štíhlá, kostnatá postava jako by se byla v přítmí schodů rozjiskřila přemírou pohnutí.

Vilém naň vrhl výsměšný pohled.

„Ještě řekni,“ uchechtl se, „že je to anděl a že si křídla schoval k nám do skříně.“

„Ale to je plagiát, ty starý bručoun!“ zvolal Martin se smíchem.

„Nu ovšem, nemístné žerty, to je ti podobné.“

„Naopak, obdivuji se tvé sčtetlosti. Jenže teď nemám kdy se bavit o Anatolu Íranceovi, musím pro lékaře,“ odpověděl Martin a seběhl se schodů, nevšímaje si bratra, který za ním zahučel něco nesrozumitelného.

Dole v předsíni zvědavě pootevřel dveře do sálu. Spatřil týž obraz jako v noci, jen s tím rozdílem, že lustr byl teď zhasen a celý pokoj ponořen do jednotvárného přísvitu, v němž všechny věci vypadaly chladně a střízlivě.

„Tak co je?“ zašeptal zklamaně na Rosu, která hned vstala od postele a pokročila k němu. Vypadala unaveně a oči měla nočním bděním zarudlé.

„Už lépe. V noci dvakrát přišla k sobě a zvracela. Také otevřela oči a rozhlížela se kolem sebe. Ale sázím se, že neviděla nic. Ta ti má krásné oči, Martine!“

Martin několikrát naprázdno polkl, než byl s to promluvit.

„A řekla něco?“

„I kdepak, zase ztratila vědomí.“

„Zase! Jak je to možné?“

„Maminka říká, že při otřesu mozku je to tak vždycky.“

„Ale na smrt to není, co?“ vydechl Martin.

„Maminka tvrdí, že ne. Jenže lékaře budeme přece jen potřebovat.“

„Zajedu pro něho na kole, to bude rychlejší.“

„Dobře tak, Martine,“ ozval se vtom za ním matčin hlas. „Z nejhoršího je sice už venku ... Zním to. Pamatuješ se na Pence? Ach ne, tos byl ještě malý. Ten se zřítíl se žebříku. A Větrovec, ten spadl s hrušně při česání ovoce. Oba měli otřes mozku a oba jsem z toho dostala bez doktora.“

„Tož nemusím jet pro Tomce, maminko?“ otázal se Martin s úlevou.

„I ano, Martine, tentokrát raději jed'. On ji jistě přivede rychleji k vědomí. Opatrnost je matka moudrosti a my už kvůli Josefovi musíme být opatrní.“

Martin však nemohl jen tak odjet. Ještě se na ni dnes ani nepodíval!

Tiše přistoupiv k posteli, zahleděl se do bledé a němé tváře ležící na polštáři. Na měkce vykrojených a jen slabě zarudlých rtech, lehce pootevřených, spočívalo cosi jako odlesk

nevyřčené prosby. A kdesi hluboko pod povrchem nehybných a jaksi vyhaslých rysů, zdálo se mu, svítila živoucí duše - slunce zastřené mraky.

Jaké bude asi to první slovo, které vyjde z těchto úst? pomyslí si a znovu pocítil dotek tajemství, jež je obklopovalo. Potom však postřehnuv, že matka i sestra ho pozorují, skryl rychle své pohnutí a řekl věcně:

„Má horečku?“

„To ne. Jen ta hluboká mdloba mě znepokojuje,“ odpověděla matka.

Martin se již dál na nic neptal a šel do komory pro kolo. Leč právě v té chvíli, kdy je vyváděl, ozval se zvenku hřmot motoru a vzápětí nato vrazil do síně Venta.

No, no, jsi jako velká voda,“ uvítal ho Martin.

„Kam jedeš? Pro lékaře?“ vyhrkl Venta rozčileně místo pozdravu.

„Josefe, ty mě teď jen lekáš,“ ozvala se paní Balvínová za Martinem, tisknouc si ruku k srdci.

„Co se stalo?“ „Ale nic se nestalo, maminko. Totiž... Co ona? Už promluvila?“

„Ještě ne,“ odpověděl Martin. „Právě proto musím pro Tomce.“

„Je to s ní zlé, co? Bože, to jsem si myslil! Do rána jsem kvůli tomu neusnul!“

Všichni, jak tam stáli, paní Balvínová, Rosa, a Vilém, vyměnili mezi sebou udivený pohled.

„Co se tak díváte?“ vybuchl Venta. Mně se to všechno teprve doma rozleželo v hlavě. Jestli ona nepromluví a umře, bude to na mně, že jsem ji zajel. Vždyť je to můj jediný svědek! Ani vy jste mi včera hned nevěřili!“

„Měj rozum, Josefe,“ přerušila ho paní Balvínová.

„Když přečkala noc, ručím za to, že nezemře.“

„Nejsi lékař, maminko,“ namítl Venta.

„Ne, to nejsem, ale zato jsem v životě viděla již horší úrazy.“

„Proč tedy posíláš Martina do Adamovic?“

„Z opatrnosti. A také kvůli tobě, Josefe.“

„Tož pusť mě a nezdržuj,“ ozval se Martin netrpělivě. Venta však rozpjal doširoka ruce, jako stůj co stůj mu zahradit východ.

„A co mu povíš, tomu lékaři, až se tě bude vyptávat, he?“

Martin pohlédl zaraženě na matku. „To je pravda, maminko. Co mu mám říci?“

„Jestli mu vyzvoníš, jak to bylo, ohlásí to rovnou četnictvu,“ pokračoval Venta zajímavě. „Musil by to udělat. Je to jeho povinnost. Aha, to nikomu z vás nenapadlo, co? A dejme tomu, že ji někdo přejel. A dejme tomu, že ona sama nebude moci o tom nic určitého vypovědět. A dejme tomu, že nikoho jiného nechytí. Byla noc a mlha. Pak to zůstane na mně, a jak já dokážu svou nevinu? Vroubek už mám. Tenkrát to dopadlo podmíněčně a teď to bude přitěžující okolnost. Říkám vám, takovou hanbu bych tady nepřežil. To bych se raději odtud vystěhoval!“

Když Ventův hlas, třesoucí se rozčilením, dozněl, rozhostilo se v síni ticho. Na tuhle možnost nikdo z nich nepomyslel a v jejím světle zjevilo se teď všem Ventovo postavení v celé své hrozivosti. Před třemi roky, když Venta zahýbal v Černé Hoře kolem rohu, porazil a zranil stařenu. Byl sice tehdy po dlouhém oplétání odsouzen jen podmíněčně pro neopatrnou jízdu, protože vyšlo najevo, že ta stařena byla hluchá jako pařez, ale přece jen vyvázl z toho jen taktak a kaňka mu zůstala. Paní Balvínová, když si tohle všecko uvědomila, cítila, jak se jí srdce sevřelo úzkostí. Nešlo jen o zetě, šlo i o Hátu, o její Hátu,

kteřou ze všech svých dětí měla nejraději a kteřou by při jejím útlém zdraví a po tak nebezpečné operaci taková nenadálá rána mohla ... Paní Balvínová se ani neodvážila domyslit - vždyť Háta již tehdy ten soud pořádně odstonala.

„Tak vida,“ ozval se zlostně Vilém, „neřikal jsem ti to, Martine? Tos nás zase jednou s Ventou zatáhl do pěkné věci. A ty taky, Josefe, mohls ji nechat, kde ležela, a nestrkat nos, do čeho ti nic nebylo.“

„I mlč, Viléme,“ řekla rychle paní Balvínová, aby zabránila hádce.

„Jak tě znám, byl bys jednal zrovna tak jako Josef, kdybys byl býval na jeho místě. Pojdme do jídelny, tohle musíme dobře uvážit.“

Následovali ji všichni, Martin, Vilém, Venta i Rosa, a v jídelně sesedli se kolem stolu jako spiklenci. Na všech spočinula hrozivá tíha nenadálého nebezpečí. Tvář paní Balvínové vyjadřovala strach. Bylo jí jasné, že nemohou dovolit, aby Venta docela nevinně uvázl v takové netušené pasti ještě za to, že se té ženy ujal. Na druhé straně však viděla, že zajistit ho proti neblahým následkům podezření bude možno jen nějakou lží, nějakým výmyslem, a toho se bála neméně. Byla ve slepé uličce. Tak nebo onak čest prastarého domu byla v sázce. Teď jistě všechny její děti se jí budou ptát na radu, a ona poprvé ve svém životě nevěděla, jak se zachovat.

Zdálo se však, že Venta si už všecko v noci promyslel, a z jeho řeči, která se znenáhla uklidňovala, začalo se pomalu klubat, že vlastně už přišel s určitým plánem. Dlouho se radili, a když všecko ze všech stran uvážili, musili uznat, že Ventovo řešení je nepřijatelnější.

„Uděláme-li to tak, jak říkám,“ opakoval Venta už pokolikáté, „nemůže se nic stát. Ovšem,“ dodal, „jen za předpokladu, že ona nezemře.“

Oči všech se nyní obrátily k staré paní.

Paní Balvínová však pevně a nepomyšleně zavrtěla hlavou:

„Ne, Josefe, toho se nemusíme obávat.“

„A můžeš to tvrdit s naprostou určitostí, maminko?“ otázala se jí Rosa nedůvěřivě. „Považ, kdyby přece umřela, byli bychom v tom všichni a Josefovi by potom nepomohl ani pánbůh.“

„Vím, co říkám, Roso,“ odpověděla paní Balvínová a ani Martin nepostřehl v jejím hlasu sebemenší nejistoty.

„Nuže, pak je vyhráno,“ zamnul si Venta ruce - zřejmě mu spadlo ze srdce centové závaží. „Doktoru Tomcovi ani nepadne se jí vyptávat, kdyby procitla v jeho přítomnosti . . .“

„Ostatně, když někdo procitne z tak hluboké mdloby, je ze všeho nejméně schopen něco souvisle vypravovat,“ dodal Martin, kterému se plán začal líbit.

„Právě,“ přisvědčil Venta horlivě. „A až bude moci promluvit, pak uvidíme. Buď bude vědět, jak přišla k tomu úrazu, a potom, bude-li třeba, můžeme s pravdou ven, neboť každý pochopí, proč jsme se zajistili pro všechny případy. Anebo nebude vědět, jak k tomu přišla a potom jí všechno vyložíme a ona jistě z vděčnosti zachránění bude mlčet.“

„Hm,“ ozval se pochybovačně Vilém, „a co když nebude mlčet? Vždyť vůbec nevíme, kdo to vlastně je. Co když si zámane a bude využívat našich nesnází?“

Všichni, až na Martina, se zarazili; oprávněnost této námitky, jež odhalovala jedinou slabinu ve Ventově plánu, byla očividná. Martin byl však jiného mínění. Už za Vilémovy řeči byl stěží s to, aby potlačil hněvivé rozechvění. Byl to zvláštní stav,

Martin nerozuměl sám sobě, cítil jen, že se musí proti takovému nízkému podezírání vzepřít, vzepřít stůj co stůj, slepě, pod tlakem vnitřního povelu. Zase viděl před sebou ty její oči, spatřené na přeletný okamžik, ty hluboké, kouzelné oči.

„Ne!“ zvolal silným hlasem. „To se nikdy nestane. To ona nikdy neudělá.“

„Nestane!“ pokrčil Vilém rameny. „Jakpak se můžeš takhle zaručovat za někoho, koho neznáš ani jménem?“ „Já myslím,“ promluvila paní Balvínová k překvapení všech, „že Martinovi rozumím a že se toho můžeme odvážit. To děvče nevypadá na zlého člověka. Ostatně nám také nic jiného nezbyvá.“

„No dobrá,“ zahučel Vilém. „Pro mne za mne... A co tetičky? Těm to také chcete říci?“

„I, což o to,“ mávl Martin rukou. „Než se tetičky vrátí z Drnovic, bude třeba ona již dávno od nás pryč. Já myslím, že Ventův plán je dobrý. Tak co, maminko, uděláme to?“

Když paní Balvínová pronesla s důrazem své „ano“, Martin vstal od stolu.

„Tož půjdeme, Josefe,“ prohlásil. „Na tvé motorce tam budu rychleji. Ztratili jsme beztoho hrůzu času.“

Všichni s ním vyšli do předsíně, a když míjeli dveře do sálu, neodolali, aby nenahlédli dovnitř.

„Vidíte?“ zašeptala Rosa. „Leží teď jinak. Pohnula sebou!“

„Cnvalabohu, a taky mnohem líp vypadá než včera,“ zaražoval se Venta, a táhna Martina za rukáv, vyběhl z domu.

Dovezl ho až k doktorově vilce v Adamovicích, ale ani za nic nechtěl s ním nahoru a raději se zase vrátil do Bítova, omlouvaje nedostatek odvahy tím, že by na něm dr. Tomec ihned poznal, kolik uhodilo, ledva by otevřel ústa.

Martin ho nechal, a když hluk motoru dozněl za rohem, zhluboka vydechl a zazvonil.

Dr. Tomec seděl teprve u snídani a poslouchal z ampliónu ranní zprávy, ale ihned vstal, nechal všeho a chystal se na cestu, zatímco mu Martin líčí, co se u nich přihodilo.

Ach, nešlo to tak snadno, jak si doma představoval! Byla v něm malá dušička, každé slovo nabývalo tady, v bílé a kovově se lesknoucí ordinační síni, netušené tíhy a závažnosti, a Martin, jenž si neuvědomoval, že dr. Tomec je zvyklý slýchat u sebe rozčilené a zmatené řeči, očekával každou chvíli, že jeho třesoucí se hlas probudí v lékaři podezření. Vyprávěl mu, že minulého dne přijela k nim na návštěvu jejich příbuzná z Ventovy strany a že večer u nich sklouzla po schodech vedoucích do podkroví a těžce se potloukla. Dr. Tomcovi však zřejmě ani nenapadlo ho nějak podezřívát. Ještě než byl Martin se svým vypravováním hotov, byl připraven k odchodu, a otevřev před ním úslužně dveře, vedl ho ven na dvůr.

„Aha, to jsou zase ty vaše vyšlapané, hladké schody, vidíte?“ podotkl cestou do garáže. „Co na nich přišel k úrazu váš bratr, že?“

Martin přesvědčil, nespouštěje z lékaře oči.

„Mějte se s nimi na pozoru, pane učiteli,“ pohrozil mu dr. Tomec prstem, „a dejte si je opravit. Kdyby se taková věc na nich přihodila někomu cizímu, mohli byste mít z toho ještě opletačky. Zlomila si něco?“

„Ne,“ odpověděl Martin, jenž při lékařově výstraže mimoděk zbledl. „Maminka říká, že je to otřes mozku.“

„No jo, vaše maminka je hotový doktor a dělá mi konkurenci,“ zasmál se lékař, jakýmsi trikem složil své olbřímí tělo do nízkého vozu, vyvezl jej pozpátku z garáže a vybídl Martina, aby si k němu přisedl.

Rozstříkující bláto na všechny strany, rozjeli se přes náměstí.

„Hanebný čas,“ bručel doktor. „A ta mlha včera! Ještě že jsem se včas vrátil ze Zbraslavce. Jinak bych tam byl musil přenocovat nebo jít domů pěšky.“ A pak se rozhovořil o neštěstí na Holém Chlumu. „Copak nemáte rádio?“ podivil se, když shledal, že Martin o ničem neví.

„Máme, ale zřídka je pouštíme, pane doktore,“ řekl Martin již volněji. Ulevilo se mu; všecko šlo zatím hladce, bez nesnází.

„Ach, to leda. Už včera večer to hlásila Četka. A teď ráno zas. Víte, že to letadlo tam shořelo na troud?“

„Panebože!“ zhrozil se Martin a hned si vzpomněl na záři, kterou viděli večer ze silnice. „A my jsme se tam ještě přeli, co a kde by to asi bylo.“

„A tohle vám neoapadlo, vidíte? Představte si, letadlo zbloudí v mlze a vrazí vrtulemi rovnou do Chlumu. Osm lidí uhořelo. I s pilotem a posádkou.“

Co jestli ona... blesklo Martinovi hlavou.

„Děsné. A nikdo se nezachránil?“

„Nikdo.“

Když ostatní uhořeli, ona by musila být aspoň popálená. A to není. Vida, do jakých bláhových fantazií by ho málem zavedlo rozčilení a špatné svědomí! V té chvíli vyjeli na svah pod Markem a po jejich levici se rozevřelo širé, deštěm zšedlé panorama svitavského údolí. Leželo před nimi jako na dlani, zdvihající se teprve na obzoru stupňovitě k hřebenu Moravského

krasu. A uprostřed obrovské kotliny, kostkované obdélníky polí a luk a lemované modrým pásem lesů a hor, tyčily se dva strmé kopce těsně vedle sebe, jeden holý a druhý zalesněný. Bylo v nich cosi protismyslného, cosi jako rozmarná hříčka, a přece dodávaly celé krajině zvláštního, nezapomenutelného rázu.

Dr. Tomec zmírnil rychlost a mávl rukou směrem k údolí.

„Odsud je to dobře vidět,“ řekl. „Podívejte se, není vlastně divu, že tu zakopli. Ten Chlum tu trčí jako hřebík z podlahy. Snad to pro ně ani nebylo tak strašné. Patrně byli mrtvi dříve, než si uvědomili, co se děje.“

Dr. Tomec umkl a opatrně sjížděl z okresní silnice úvozem k domu Balvínových.

Když vešli do sálu, který v přítomnosti olbřimího těla lékaře se ihned jaksi zmenšil, cítil Martin srdce až v hrdle. Nyní se to rozhodne! Vyměnil s matkou, sestrou, bratrem a švagrem, který se držel až docela vzadu u stěny, rychlý, poplašený pohled, ale dr. Tomec, zdálo se, nepozoroval nic z napětí panujícího v pokoji anebo je pokládal za přirozený následek rozčilení. Svým obvyklým hlaholným způsobem vykázal nejprve všecky z místnosti kromě staré paní Balvínové a pak se hned pustil do prohlídky s lhostejným výrazem člověka, který se v takové situaci octl již nescíselněkrát.

Obnažené tělo poskytovalo zvláštní podívanou. Bylo sama modřina, na pravém boku se mu modrala krevní podlitina velikosti dlaně, levá noha byla silně oteklá, lýtka i ruce byly do krve odřeny, barva sliznic však neukazovala na nějaké vnitřní krvácení.

„Tak co, pane doktore, co o tom soudíte?“ otázala se ho paní Balvínová úzkostlivým hlasem; jeho dlouhé mlčení bylo jí podezřelé. Teď, když se octla sama tváří v tvář lékaři, které-

ho klamali, pozbývala odvahy. Měli jsme mu říci pravdu, měli jsme mu říci pravdu! hučelo jí v hlavě, ale zároveň si uvědomovala, že už je pozdě a že nezbyvá než pokračovat v nastoupené cestě. Lpěla očima na lékařových ústech. Všecko záviselo na tom, co teď řekne!

„Hm,“ zabručel dr. Tomec. „Levou nohu má vymknutou... tady v kotníku, vidíte? Ale copak to, to nic není. Vážnější je ta rána na hlavě.“

„Má snad proraženou lebku?“ zhrozila se paní Balvínová.

„Ne, kost je naštěstí neporušena, ačkoliv je to hotový div.“

„Chválabohu,“ ulevilo se paní Balvínové. „Není to tedy nic nebezpečného, vidíte, že není, pane doktore?“ dodala a pohlédla úpěnlivě vzhůru na lékaře, který ji převyšoval i dvě hlavy a činil dojem, jako by s rezignací přijímal svůj osud pohybovat se ustavičně mezi trpaslíky.

Dr. Tomec pokrčil rameny. „Myslím, že ne. Zvracela? – Hm, odhadla jste to správně, paní Balvínová. Je to otřes mozku. A těžký. Nu, srdce pracuje zatím dobře. Pro všechno zaskočím sem ještě jednou k večeru.“

Paní Balvínová nebyla však docela spokojena, znělo to všechno jaksi jinak, než očekával.

„A nemůžete ji vzkřísit, pane doktore?“ otázala se ho starostlivě.

Dr. Tomec hned neodpověděl. Nejprve dokončil pevný obvaz na vymknuté noze a teprve pak, vztyčiv se opět do své závratné výšky, řekl:

„Nemějte obav, paní Balvínová. Probudí se sama. Mdloba bývá někdy nejlepší bezpečnostní opatření přírody. Teď jí aspoň zaručuje dokonalý klid a toho je jí nejvíce zapotřebí.“

„Ubohé děvče!“ potřásla hlavou paní Balvínová, které každé slovo lékařovo vracelo odvalu a sdílnost. „Poprvé je tu

u nás na návštěvě a... Je v ní něco... Nezdá se vám také, že je v ní něco - něco zvláštního?“

Hlas se jí proměnil a obestřel její slova podivným přísivitem, v němž se její otázka rýmovala jako stín myšlenky, která se ještě nezhustila v pevný tvar.

Dr. Tomec však, který neměl smyslu pro věci nehmatné, podíval se na ni nechápavě a odpověděl jí otázkou: „A kdypak jste dali naposled opravit ty nešťastné schody?“

„Ach, pane doktore, ty jsou tak staré jako náš dům,“ povzdechla paní Balvínová. „Ale teď je dáme už docela jistě do pořádku.“

„To vám právě chci poradit. Potřetí by to mohlo dopadnout hůř,“ zvedl dr. Tomec varovně ruku a zamířil ke dveřím.

Sotvaže za ním zaklapla domovní vrátka, shrnuli se všichni, Martin, Vilém, Venta a Rosa, kolem paní Balvínové.

„Nuže, co je? Co říkal?“ byla Ventova první otázka.

„Totéž, co jsem tvrdila já,“ odpověděla paní Balvínová, cítíc, jak se jí nesmírná úleva šíří všemi žilami. „Není už žádné nebezpečí.“

„A procitla?“ otázal se dychtivě Martin.

„Ne.“ zavrtěla hlavou paní Balvínová a opakovala Tomcova slova o blahodárnosti bezvědomí.

Venta se uhodil klukovsky oběma rukama do stehů a zatočil se na podpatku.

„Vyhráno! Vyhráno!“ zajásal.

„A teď jedu rovnou do Brna k Hátě. Dnes je šťastný den.“

„Ale jed' opatrně, Josefe,“ napomenula ho paní Balvínová. „A vyříd' Hátě, že na ni stále myslím.“

Později, když osaměla v pokoji s Martinem, otázala se ho, dávajíc nemocné na hlavu čerstvý obklad:

„A co ti to, prosím tě, napadlo, žes ji prve tak bránil proti Vilémovi? Vilém měl vlastně pravdu, a když přišel doktor Tomec, trnula jsem strachy.“

„Tak? A proč jsi mi tedy pomáhala?“

Paní Balvínová po něm šlehla pohledem a chvíli se neměla k řeči.

„Hm, nevím. To jen tak...“ zamumlala potom rozpačitě. „Co mi zbývalo? Ostatně od dnešní noci je u nás všecko jako proměněno, nezdá se ti? Něco tu je... Já to nedovedu vyslovit. Ty snad ano?“

„Já ano, já ano! křičelo všecko v Martinovi, ale on toliko pokrčil rameny a skryl se za schválnou lhostejností.“ Prosím tě, co by bylo? To pramení jen z naší nevyspalosti a z rozčilení. Když si pomyslím, co jsme provedli ...! Víš, podruhé bych k něčemu takovému neměl odvahu.

Paní Balvínová neodpověděla. Přistoupila znovu k posteli a dlouho, zamyšleně hleděla na bílou tvář, zarámovanou do černých vlasů. Jak byla mlčelivá a neproniknutelná! Jako posmrtná maska.

„Kdo to asi je?“ otázala se spíše jakoby sama sebe.

Martin ji beze slova pozoroval. Kdo to asi je? opakoval po matce v duchu a v tichu slyšel mocné údery srdce. Bilo jako zvon na poplach.

Balvínovic dům byl přeříznut předsíní na dvě poloviny. Vpravo od vchodu byl sál, v němž ležela nemocná, a menší rohový pokoj, který byl sice zařízen, avšak neobydlen. V levé polovině byla jídelna, jež zároveň sloužila za obývací pokoj; tam se většinu dne zdržovala paní Balvínová u knihy nebo u vyšívacího rámu a v létě ve společnosti svých dvou starších

sester, jimž se v domě říkalo „tetičky“. Ty k ní každoročně přijížděly na čtyři měsíce a bydlily za jídelnou v modrém pokoji, který byl tak nazýván už od dob dědových, ačkoli stěny od těch časů několikrát změnilly barvu a teď po deset let byly vymalovány růžově. Jídelna měla jako sál tři okna a u každého z nich seděla jedna stařenka, u prvního od dveří šestaosmdesátiletá teta Anna, skoro hluchá, u druhého teta Hedvika s římsky přísnou tváří, orlím nosem a třesoucima se rukama a u třetího paní Balvínová ve svých oblíbených černých šatech s bílou kraječkou kolem krku. Tento zasedací pořádek nebyl nikdy porušen, za každým oknem bylo ze zahrady vidět vždycky touž bílou hlavu, tři bílé hlavy ve třech oknech; zdálo se, že to ani nejsou hlavy, nýbrž tři neměnné ozdoby, postavené tam za sklem na věčné časy. Ale tetičky byly teď na návštěvě v Drnovicích, proto jejich židle byly prázdné a v celém pokoji panoval hluboký údiv nad takovým vybočením z ustáleného řádu.

U stěny mezi prvním a druhým oknem stál nedaleko klavíru rádiový přijímač na starém empírovém stolku, jehož rozeschlé nohy byly svázány provázkem. Dřevěná, vyřezávaná lyra, kterou byl přístroj ozdoben na horním okraji, byla zpoloviny uražena. Paní Balvínová právě rádio zavřela, když Martin vešel do pokoje.

„Zrovna jsem poslouchala zprávy,“ obrátila se k němu. „Také o tom neštěstí. Hrůza hrůzoucí! Nesedla bych si do takového stroje ani za celý adamovický zámek.“

Zdálo se, že chce ještě něco dodat, ale neučinila tak.

Martin sjel neklidné očima po zhaslé stupnici stanic. Ano, bude nejlépe stanovit si nějaký hodně vzdálený cíl a vyrazit na cestu. Třeba směrem k Pohodlí a pak obloukem přes Černou Horu zpět domů. To by bylo něco! Nemůže přece

pořád sedět v sále a dívat se na ni ; a jinde v domě nemá stání.

„Tak? A já ti jdu zrovna říci, že nebudu doma obědvat,“ odpověděl lhostejně, neboť vpád neznámé do jejich domu úplně v něm zatlačil zájem o leteckou katastrofu.

„Musím se zase jednou pořádně projít, chybí mi to...“

„Cože, v takovém nečase?“

„Však už neprší, maminko. Sotva mžít. Nejlepší počasí na pořádný pochod.“

„Nu dobrá, tak si jdi, ale dřív řekni Rose, ať mi tu trochu zatopí, vždyť je chladno, jako by byl říjen. A v sále také. Ta Barbora nám tu dnes chybí.“

Martin vyřídil v kuchyni Rose matčin vzkaz, navlekl se v předsíni do gumového pláště a vzal si čepici do deště, ale pak, již připraven a s holí v ruce, zaváhal. Ne, neodolal. Zlehka pootevřel dveře do sálu a nahlédl dovnitř. Ze svého místa neviděl z neznámé nic než černou skvrnu jejích vlasů na polštáři. Avšak zpod peřiny vyčnívala její nahá noha. Opět se tedy pohнула! Zavřel za sebou dveře a přistoupil k posteli. Plné a přece štíhlé lýtko se v překrásné křivce úžilo k útlému kotníku, k němuž bylo nasazeno nápadně vyklenuté chodidlo se směšně drobnými špalíčky prstů. A bylo v té vyčnívajícím, nehybné noze něco tak bezmocného a o pomoc prosícího, že Martin náhle vši silou zatoužil, aby mohl této spící tváři prokázat nějakou velikou, obětavou službu, na kterou by oči, jež už jednou na okamžik spatřil, nikdy nezapomněly, až se opět a navždy otevrou. Ano, avšak jaká služba je vůbec v dosahu jeho sil? Nikdy ještě si tak tíživě neuvědomil svou vlastní slabost jako v této chvíli. Čím je? Nic víc než výpomocný učitel na adamovické škole, malý, nic neznamenající človíček, žijící

stranou světa, v starém, pustnoucím domě na vsi o jedenačtyřiceti číslech. Kapka deště. Nula.

A tu, aby aspoň něco učinil, vzal Martin její obnaženou nohu do obou rukou, a taje dech, zasunul ji lehce pod peřinu. Nepohnula se. Neotevřela oči. Nevěděla o ničem.

Ruce se mu chvěly, krev se mu vhrnula do obličej. Všecek zmaten opustil sál a poplašeně vyběhl po strmých dřevěných schodech do svého podkrovního pokoje, stále ještě cítě ve svých dlaních teplý dotek jemné, napjaté kůže a měkkých svalů.

„Riki!“ zvolal na prahu.

Foxteriér, stočený na jeho posteli, zavrtěl krátkým chlupatým ocáskem, zdvihl hlavu, ozdobenou černýma, převislýma ušima a hnědou maskou, a obrátil k němu své ohnivé oči a směšný, černý čumák, podobný čokoládové pralině.

„Tak pojď, pojď, lenochu, proženem si trochu jedenáctky.“

„Pes seskočil z postele, protáhl si nejprve přední a pak zadní nohy, hlučně se oklepal od hlavy až k ocasu, poděkoval se Martinovi skokem na prsa a už se hnal ťapkavě dolů po schodech.“

Vyšli spolu zadními zahradními vrátky rovnou do luk. Už ani nemžilo. Mokrý země voněla melancholicky jako na podzim. Třebaže obloha byla pokryta těžkými mraky, svitavské údolí zářilo ostrými barvami v čistém, chladném vzduchu. Lesy, jindy daleké, zdály se na dosah ruky. I oba Chlumy se přiblížily a byly nepřirozené veliké. Pes lítal po strništích v širokých obloucích a jeho krátký, vztyčený ocásek se mu vesele třepal nad hřbetem. Ještě bude pršet, pomyslně si Martin a zhluboka vydechl. Miloval svůj rodný kraj a v této chvíli, v pokorném mlčení mokrých, sytě se zelenajících luk pod letícími, vláhou obtěžkanými mraky, vzdouvalo se mu v srdci tolik lásky

a oddaného zbožňování, že by se byl nejraději položil na zem a přitiskl svou tvář na rozblácenou, studenou hlínu, po níž šlapal již šestadvacet let a po níž stejně jako on šlapal i jeho otec, děd a praděd. Tu a tam po širém obzoru jako by sama boží ruka nadrobila hromádky bílých kostiček – Černá Hora, Bořitov, Rájec, Holešín, Doubravice zářily k němu drobnými ploškami svých stavení a ve všech žili také takoví mladí lidé jako on, tak malí, že v této obrovské, rozklenuté prostoře nebylo po nich ani památky, jako by jich nebylo a jako by všechna ta městečka a vesnice zbyly tu po nich, odkaz dávno zmiřelých, pro potěchu Martinových očí.

Než dospěli na státní silnici, vzal nespokojeně bručícího Rikiho na šňůru a pak rázně vykročil, drže se opatrně na lemu asfaltu, po jehož černé, mokře se lesknoucí ploše plešticí auta zuřivě závodila s časem.

„Vidíš, ty pěsku střapaté? Teď jsi rád, že tě vedu, co? Však už bys byl nejmíň čtyřikrát mrtvolou,“ hovořil Martin se svým psem, který k němu moudře zdvíhal svůj kulatý, černý čenich, jako by říkal: „Vždyť já vím, Martine, žes v tomhle chyťřejší. Ale jen počkej, až půjde o to, vyčenichat nějakou myší díru nebo zvětřit zaječí stopu, to zas budeš ty vedle.“ A Martin se dal do smíchu, a drbaje ho za ušima, odpověděl mu: „No jo, to se rozumí, ty chlupatino, ty povstalče, jen počkej, až zase sejdem do polí, pak tě pustím, ty hlupáčku.“

K polednímu dorazil k Pohodlí na křižovatce a rozhodl se, že poobědvá u starého Simra; byl už pořádně vyhladovělý. Vyprávělo se, že v dávné minulosti sídlila v tomto dvorci tlupa lupičů, jež přepadávala cestující na brněnské silnici, ačli to nebyla jen pověst. Nu, ať tomu bylo jakkoli, nezbylo tu po nich ani stopy. Z komína na hřebeni červené eternitové střechy pokojně stoupal kouř k šedému nebi a na dvoře u širokých vrat

kejhaly husy. Teď byl docela rád, že se rozhodl k tak důkladné procházce. Rozechvění - takový zcela nezvyklý, ustavičný nepokoj v hloubi duše - ho opouštělo, čím více se vzdaloval od té bledé, nehybné dívčí tváře. Vracel se jaksí sám k sobě, obnovovala se v něm dřívější rovnováha. Se spokojenou myslí vešel do stavení.

Simr ho uvítal jako starého známého, poseděl i chvíli u jeho stolu a po svém zvyku souhlasil se vším, ať Martin vykládal cokoli. Vždycky souhlasil se svými hosty. Jeho vyschlý, souchotinářský obličej byl v neuvěřitelném rozporu s představou řádného hostinského, který má být otlý a kypět zdravím. Možná že jen proto se vzdává ve všem tak snadno vlastního mínění, pomyslí si Martin a musil se tomu v duchu usmát.

Když pak nasytil sebe i psa, vyrazil s ním přes státní silnici na polní cestu a tam ho opět pustil ze šňůry.

Cesta vedla podél okraje háje a Martin, kráčeje po mezi nad hlubokým úvozem, pískal chvílemi na psa, aby se mu nezaběhl příliš daleko. Myšlenky se mu však už zase odpoutávaly od rytmu kroků a zalétaly domů. Jak se asi vede jí? Zdalipak již procitla? Opět viděl před sebou ty její veliké temné oči, lesknoucí se jako černý lak, a ten bílý, křehký obličej s korunou smolných vlasů. Bylo mu, jako by se mu v prsou valila horká koule. Cítil bolest i radost zároveň a touha pokračovat v pochodu zápasila v něm s nutkáním, aby se otočil na podpatku a zamířil rovnou domů. K ní! Prudce švihl holí do vzduchu a v té chvíli si uvědomil, že úplně zapomněl na psa.

Pronikavě zahvízdal. Odkudsi z háje odpověděl mu Rikiho štěkot, ale pes se neobjevoval. Přiložil ruku k ústům a zahoukal. Nestalo se však nic víc, než že v hloubce zeleného šera se štěkot proměnil v zlostné vrčení. Co to tam ten pes

má? řekl si Martin a dal se po jeho hlasu. Brzy ho zahlédl zabělat se mezi stromy a rozběhl se k němu. Pes stál u dvou velkých kamenů a namáhal se něco prackami vydrápnout ze škvíry mezi nimi.

Dámská kabelka! Martin ji překvapeně zdvihl a prohlížel, obskakován psem, který rozzlobeně štěkal, že mu byl odňat jeho nález.

„Fuj! Copak je to? Lehni!“

Byla to pěkná kabelka ze žluté vepřovice, zřejmě nic obyčejného. V držadle měla kruhový otvor, aby ji bylo možno pohodlně navléknout na ruku. Ale jinak byla v žalostném stavu, patrně tu dlouho ležela v dešti a blátě.

Martin se maně rozhlédl - ne, široko daleko nebylo živé duše. Jistě ji tu zapomněli výletníci z Brna o víkendu! Otevřel ji. Byla uvnitř hnědě poprášena rozsypaným pudrem. V postranní přihrádce našel napadř' roztříštěné zrcátko, rozmáčknuté pouzdro s rtěnkou, svazek malých klíčků a jemný, batistový kapesník s vyšitým „M“ v rohu a vonící po konvalinkách. Celá kabelka byla prosycena touto vůní. Vzápětí objevil, proč. V druhé postranní přihrádce byla rozbitá lahvička voňavky a - Martin užasle zamrkal očima na červenou pětistovku. Pět set! Jeho oči, oči výpomocného učitele, se na ně přilepily. Znovu se rozhlédl, ještě pozorněji. Ale kdepak! Ticho a nikde ani človíčka na dohled.

Martin s klapnutím zavřel kabelku a zhluboka vydechl.

„Hm, tohles provedl dobře, Riki,“ řekl a pohládl psa po hřbetě. „Tuze dobře. Hrome - pět set Ale teď mi ještě řekni, co s nimi mám udělat?“

Pes, slechy bystře vztyčeny a v tmavohnědých očích jasnou jiskru skoro lidského pochopení, seděl na zadku a cenil naň

zuby. Zjevně se již smířil s tím, že ta podivně voňavá věc nepatří jemu, nýbrž pánovi.

„No jo, to vím, tobě se to směje. V psím světě nejsou úřady, poctiví nálezci a podobné věci. Nic naplat, půjdeme do Adamovic na radnici.

„Teď měl aspoň záminku k přerušení cesty a k návratu domů. Chopil se jí vděčně a bez váhání. V městě na náměstí potkal starostu. Spatřil ho už z dálky, a sotva ho spatřil, ukryl kabelku pod gumový plášť takovým skoro zlodějským pohybem, docela bez rozmyšlení, na povel nápadu, oslnivého nápadu, který jím prošlehl jako blesk zčistajasna. Vyhnul se starostovi širokým obloukem a nahoře místo k radnici zamířil vlevo a vrátil se po mezích na cestu, kudy ráno jel s doktorem do Bítova. Byl jako vyměněn. Kabelku již nevyňal zpod pláště. Šel rychle, s očima neúchylně upřenýma na cestu, zuby zaťaty, rty pevně sevřeny. Veliké, kouzelné světlo vznášelo se před ním, zahalovalo ho, prostupovalo jím, plnilo jeho nitro, obíhalo mu v žilách, veliké, kouzelné světlo, a on v něm kráčet jako náměsíčný.

Když dorazil domů, vyběhl nejprve nahoru do svého pokoje, červenou bankovku zastrčil do kapsy, kabelku uschoval do skříně a pak, již klidnější, sestoupil dolů do kuchyně.

„Maminka je doma, Roso?“

Rosa, jež tam zavařovala letní hrušky, sotva se po něm ohlédla.

„To víš, že ne. Šla s Vilémem na svou obvyklou procházku.“

Martin už neřekl nic, vytratil se z kuchyně a zamířil rovnou do sálu. Neznámá stále ještě spala, ale v jiné poloze. Zase se tedy pohnula! Martin jakoby nic otevřel šatník, do něhož matka uložila její šaty. Nalezl je na dně, přikryté papírem. Chvilí ostražitě naslouchal. Dům byl tichý, nikde nic se nepohnulo.

A tu, skryt za otevřenými dveřmi šatníku, vytáhl dívčin plášť, vložil složenou bankovku do jeho kapsy a pak dal zase všechno do pořádku a tiše opustil pokoj s hřejivým pocitem, že přece jen se mu podařilo prokázat jí dobrou službu. Jí! Jí!

Kapitola druhá

SVĚT SE NAVRACÍ

OBKLOPENA ZNĚJÍCÍ TMOU vznáší se obrovským prostorem, naplněným kolotající černí, vlny, vlny, vlny v nekonečném sledu táhnou kolem ní, přes ni, skrze ni, nehmotné vlny, proniká jimi lehounce jako poletujícími vločkami mračen a plyne kamsi beze směru, není nahoru ani dolů, kupředu ani zpět, jen bezhranična čern - nic.

Znějící hlasy! Je to hned jediný hlas a hned se zase štěpí v mnohost. „Marie!“ Proč se ten zvuk stále opakuje? Zní jako výkřik. „Marie! Marie! Marie!“ Ze všech stran k ní přichází a proniká do ní a tuhne v ní a vrší se v mučivý úžas.

Zdá se jí, že se pohybuje, a zároveň cítí, že tkví stále na témž místě v prázdnu, které je mámivé i hrozivé, slastné i strastné zároveň. Ach, vznášet se věčně, bez proměny! Tma s ní splývá, jako kdyby hranice těla mizela a dva povrchy se rozpouštěly a mísily navzájem. Již již pozbývá vědomí sebe - jaká úleva, jaké závatné opojení! - ale vzápětí odkudsi ze dna vzduje se v ní úsilné puzení a táhne ji blíž a blíž k rytmickému hukotu, odkud na ni sálá hrůza jako žár ohně. Sténá v rostoucí úzkosti, jen ne tam, jen ne tam!... zápasí se strhujícím proudem, ne, ne, jen už ne blíž k tomu hučícímu zdroji hrůzy, nesnesla by to, roztrhlo by jí to srdce, a ona nechce zemřít, ne,

ne, všecko, jen ne smrt. A hukot opět slábné, černé slunce úzkosti se vzdaluje, strach taje v úlevnou rozkoš z rozplývání.

Náhle tma kolem ní jako by řidnutím začala ze sebe vydávat cosi zázračného a nesmírně dobroděžného - světlo. Celá její bytost se k němu vzpíná jako k záchranné ruce. Nejprve je to úsvit, šedavé chvění, ale znenáhla nabývá jasnosti, je stále bělejší, krásnější, barevnější. Co se to s ní děje? Je obklopena jiskřením a blyštěním, deštěm barev, plynutím světél, srdce jí prudce buší, vrstva za vrstvou dává se v jejím nitru do pohybu a otřásá spícími vzpomínkami, nejasné obrazy vystupují z hlubin a zase zhasínají, zatímco světlo kolem ní se sráží do tvarů, jež probouzejí zrcadlení v její duši. Vidí bílý strop s rozpukanou omítkou, čtverce oken, palčivý jas, vidí, ano, vidí vzduch, naplňující uklidňující prostor jásavou bezpečností, hrůzy a z černého slunce úzkosti zbývá jen ozvěna, teď slyší hlas, ano, ano, všecko v ní jí dosvědčuje, že je to lidský hlas, ne ten, který volal v temnotách „Marie! Marie!“ - člověk jako ona prodlévá v její blízkosti a toto kolem, to světlo, barvy, okna, strop, ten hlas, který slyší, ta měkká látka, kterou hmatá, to je svět, pryč je ona temná, vlnící se nicota, toto je svět, teď už ví: má oči otevřeny a dívá se, a to, na čem leží, je postel, a to, co teď vidí, je vrásčitá hlava s bílými vlasy, zapadlými ústy a drobným vějířkem úsměvu kolem nich. Blažený úžas rozlévá se v ní teplou záplavou.

„Pane doktore, podívejte se, opět otevřela oči!“ zvolala paní Balvínová.

Dr. Tomec rychle přistoupil k lůžku.

„Tak vidíte. Nic jiného jsem také neočekával.“

Hlasy znějí dále, ale ona již neposlouchá, ne, nezáleží i na tom, co říkají, ona se teď musí dívat, tolik nových věcí hrne se do ní očima, nedovede je ani tak rychle přijímat. Veliký, níz-

ký, bíle omítnutý pokoj, tři malá okna, za nimiž se pohybuje cosi zeleného, ano, to je větev, listy se třepotají, kolem zdi tmavohnědé skříně, pohovka, pod lustrem veliký okrouhlý stůl, prkenná podlaha s černými suký. Opakuje si: okna, větev, skříně, stůl, a zároveň drolivý nepokoj se zmocňuje celé její bytosti. Ale vtom jiná hlava, protáhlá, červenolící, avšak s prořídlymi, mastně se lesknoucími vlasy, se k ní sklání a říká:

„Nuže, máme vyhráno, vidíte? Už je nám lépe, pravda? A co bolesti? Cítíte někde bolest?“

Veliké černé oči opsaly jaksi příliš širokou dráhu prostorem a pak se teprve zastavily a utkvěly na něm. „Hm,“ udělal dr. Tomec - byl si jist, že tyhle oči ho vůbec nevidí, hleděly skrze něho do dálky, jako by byl ze skla.

„Bude to nějakou dobu trvat, než přijde úplně k sobě. Zatím má ještě vědomí zastřené. Ale je to velký pokrok a rozhodně už je mimo jakékoli nebezpečí.“

Neklid vzduje se v ní v mrazivou horu úzkosti. Slyší v sobě slova, jež by chtěla vyřknout, ale neví, jak je dostat do úst, jazyk, svaly ve tvářích a v krku se jí pohybují naprázdno. Bože, letí jí myslí, copak jsem ztratila řeč? Nesmírná tíha položí se jí na víčka. Svět tvarů, světél a hlasů zmizel.

„Nevadí,“ řekl dr. Tomec. „Teď bude spát, a až se probudí, dejte jí několik lžic silné, teplé polévky.“

„Přijdete se na ni ještě podívat, pane doktore?“

„Myslím, že už by to bylo zbytečné. Ledaže byste pro mne vzkázali.“

Nic z toho, ani neurčitý šum hlasů, nezaléhá k ní. Leží v srdci velikého, léčivého ticha.

Sedí na posteli, opírajíc se zády o vysoko nastlané polštáře, cítí se ještě velmi slabá, ale těch několik lžic horké polév-

ky, jež spolkla, vhání jí příjemné teplo do tváří. Všecka plane a je nevýslovně šťastna, že je vysvobozena ze zakletí temnot a mučivé hrůzy. Hmatá touž látku bílého povlaku, vidí touž staříčkou hlavu, kterou již jednou spatřila, týž pokoj, a ta stařenka tak klidně hovoří a hovoří a tak známě se na ni usmívá - patrně to všecko, co kolem sebe vidí, nějak patří k ní, i ona je nějak částí tohoto pokojného a barevného světa, nemůže si sice právě vzpomenout, jak, je to až směšné, že se v tom jaksi nevyzná, ale stařenka jistě pomůže její paměti.

Náhle jako sklo úderem kladiva se všecko kolem ní i v ní rozsype v střepy.

„A což - já tu pořád jen mluvím, a vy mlčíte,“ říká staříčká hlava vedle její postele. „Můžete již mluvit? Víte, my všichni isme tak zvědaví, kdo jste a co se vám to vlastně přihodilo.“

Jakže, ona tedy není částí tohoto světa, ona sem nepatří, ta stařenka ji nezná? Údės zaryje se do ní železným spárem. Jak je ten svět najednou daleko, nemůže k němu, je chladný a cizí, hrozí se ho, má slzy na krajíčku jako malé dítě, které se ztratilo v davu a pláče, protože neví, čí je.

„Nu, má milá, nesmíte se tvářit tak postrašeně,“ říká stařenka. „Já jsem Balvínová, abyste věděla. Balvínová. A jste v Bítově. V bezpečí. Nemusíte se ničeho obávat. Nu, což promluvte přece něco.“

Pootevřela ústa, ale marně napíná všecky svaly v hrdle i v obličejí, a teď už se nezdrží: slzy kanou jí z očí a v hlavě se opět probouzí prudká bolest. Je to strašné, poznání za poznáním vrší se na ni obrovskou tíhou, pohřbívá ji to jako lavina. Jak to, že vidí a poznává věci, že slyší slova a rozumí jim, že se vyzná v tom, co je kolem ní, když zároveň sama sebe nepoznává, když v sobě a za sebou vidí jen tmou, když sama o sobě neví nic, pranic, když ani neví, kdo je, jak se jmenuje,

odkud, kdy a jak sem přišla? „Chápete? Nevím, kdo jsem!“ chce se jí vykřiknout, ale ani to nemůže, hlas v ní zemřel, má jen oči, aby se jimi němě dívala, a srdce, aby jím prožívala mučivou trýzeň.

Suchá, třaslavá ruka ji hladí znepokojeně po čele a stařecká ústa ji konejší, ale jak slabý je to lék! Vzhledne skrze slzy k paní Balvínové, jejíž obraz se třese a rozplývá jako na zčeřené hladině, a pak zvedne ruku k ústům a učiní posunek, který se zřejmě nemine s účinkem, neboť pramen hojivých slov náhle vyschne a stařenčin obličej se sraští leknutím.

Počkejte, počkejte, pokusím se promluvit! křičí bezhlesně, musí se mi to podařit! Vy tedy také nevíte, kdo jsem? Vy také ne? Můj bože, mám přece také nějaké jméno jako vy. Proč se mi ztratilo? Bal-ví-no-vá. Kdybyste nebyla Balvínová, kdo byste byla? Ale já přece jsem. Jsem! Vždyť mě vidíte jako já vás, ne? Teď mě držíte za ruku. A já vidím ve vaší druhé ruce prázdný polévkový talíř. Vidíte, všecko vnímám, všecko poznávám.

Hlava jí klesne vzad, zavře oči, stáhne obočí zoufalým napětím vůle - kolem je šedivá mlha, zlá, neprůhledná mlha, a ona se jí přece prodírá, hned leze po čtyřech, hned se potácí na slabých nohou, ano, ano, musí proniknout tím potácením nazpět... nazpět tím nekonečným mořem mlhy... A zase jí je, jako by se blížila k zřídлу sálajícímu mrazivou úzkost, ostnitě keře, tvrdé kamení, dusivá oblaka, všecko mizí, je už zase jen tma, a teď už ani tma není, nýbrž jen zelené záření hrůzy...konec. Nemůže dál, všecko tíhnutí, všechnen pohyb se v ní zastavuje, visí v prázdnu, dál už není nic, cítí, že stojí na samé hranici jsoucnosti jako na jehlovitém výběžku skály nad bezednou propastí.

Zaúpí, honem, honem otevře oči a s nesmírnou úlevou se ponoří do skutečného světa, do světa barev, tvarů a světla. Stařena, okna, zelená větev, stůl - nic už, nic jí nepřipadá cizí, vzdálené, nedostižné. Zdá se jí, že všechny věci se kolem ní shromažďují, aby jí přijaly mezi sebe, jako stromy, květiny, kameni a hlína ostrova přijímají trosečníka z more. Zde, teď - jen žádné zpět. Není pro ni zpět. Ačkoli ví, že by mělo být. Že je. Ze by bylo, kdyby věděla, *k čemu*. - K čemu? Nová, ještě mrazivější vlna úzkosti. Teď je den a toto všechno, co vidím, mé vystupování a včleňování do světa těchto oken, skříní, stolu, stařenčina hlasu, stařenčiny péče - toto všecko jest. I já jsem. Ale co bylo včera? A co předevcírem? Co ještě dříve? A uprostřed čeho jsem byla já? V jakém světě? V jaké podobě? Žíznivě zatouží po zrcadle. Spatřit sama sebe. Své oči, ústa, nos, bradu - svou tvář, svou podobu. Jak vlastně vypadá? Až se spatří, možná že si vzpomene na všecko! Ale jak to říci, když nemůže promluvit?

Náhle se v ní všecko uzavře a sevře do tvrdého uzlu. Kdyby tak ta stařena, ta Balvínová, zatušila, co se v ní děje, možná, že by ji pokládala za šílenou! A snad je opravdu šílená? Ne, není, pevný, určitý hlas v jejím nitru jí to říká a ona mu věří, něco v ní ví, že mu smí věřit.

Cosi zašramotí v pokoji nějaký nový zvuk. Stočí oči tím směrem a vidí: nový člověk. Zavírá dveře a pak zářivým vzduchem zamíří k ní. Mladý muž. Neví proč, ale jeho tvář jí trochu připomíná herce. A jak se blíží k stařeně, zjevuje se stále jasněji jejich vzájemná podoba. Jenže jeho obličej je jemnější, jaksi do sebe obrácenější, složitější. Teď, když se usmívá, vypadá ještě mladší, a on se usmívá stále víc a víc, čím přichází blíž.

„Jakže, maminko, již se probudila?“

Jeho hlas je zvukově bohatý a lahodný jako hlas zpěvákův.

„Tak vidíš, pořád jsi na to čekal, a teď jsi to propásl.“

Přistupuje k jejímu lůžku, usedá na jeho okraj a ona z něho nespouští oči. Veliké, černé, tázavé oči s dlouhými řasami - dvě závrtně pableskující tůně. Vysoko vykroužené, tenké obloučky obočí ještě zvyšují jejich tázavý údiv. Rovný, jemný nos s citlivým, nervózním chřípím. Poněkud velká, měkká, a přece vzdorná ústa. Malá, energická brada. Ne již mrtvá maska, nýbrž živoucí, krví proteplená a prozářená tvář, hluboce oduševnělá a zároveň dětská, prosící a zároveň velitelská, zděšená a zároveň důvěřující.

Vnímal ji celou v její kráse a výraznosti, ačkoli se upínal jen k jejím očím, které na něm tkvěly se zatajeným dechem, jako by se dívaly nikoli na člověka, nýbrž na zjevení, a pronikaly jím jako tajemné a palčivé paprsky, jejichž let do nekonečna nezadrží ani lidské tělo, ani lidská duše. Chvilé mlčení stála mezi nimi jako sudička určující osud.

Když konečně Martin promluvil, jeho hlas byl změněn.

„Bože, přece jste tedy procitla!“

A po vteřině, když překonal dojetí:

„Nevíme o vás nic, přišla jste k nám jako neočekávaný host z neznáma. A přece, má matka i já, jsme tolik rádi, že vás tu máme a že vám můžeme pomoci.“

Ve velikých černých očích se zatřpytilo cosi měkkého a průzračného jako dvě kapky rosy.

„Ale když ona nemůže mluvit, Martine,“ ozvala se vtom stará paní.“

„Jak to - nemůže mluvit?“

„Sama to naznačila. Vidíte, že nemůžete mluvit?“

Zavrtění hlavy.

„Anebo snad neumíte mluvit?“ dodal rychle Martin.

Veliké černé oči spočinuly polekaně nejprve na něm, pak se svezly na jeho matku a opět se k němu vrátily.

Martin s matkou se na sebe rychle podívali. Oběma kmitla myslí táž myšlenka: snad není němá?

Nemocná, jako by byla postřehla jejich podezření, zvedla s námahou ruku a poklepala si prstem na hrdlo. Její oči přitom opět tkvěly jako přibité na Martinovi.

Co znamenal tento pohyb? Paní Balvínová ani Martin nevěděli a Martin se již chystal k dalšímu výslechu, ale jeho matka mu v tom zabránila.

„Teď ji nech, Martine, je ještě příliš slabá. Na to na všecko je, trvám, dost času. Teď spěte, má milá, spěte. To vás posílí. Však my se pak už nějak dohodovíme,“ řekla a vstala.

Také Martin vstal.

Slabě se usmála a poslušně zavřela oči. Martinovi se zdálo, že svět rázem zšedl a zvadl.

Martin - opakovala si v duchu a zároveň se v ní probudila vzpomínka na hlas volající v tmách. „Marie! Marie!“ Oslovoval ji? Je to snad její jméno, jako Martin je jméno toho muže, který k ní promluvil tak vřele?

„Vidíš, už spí.“

„Pst. Tiše.“

Zdálo se jí, že vzdalující se kroky se setkávají s tichem, s hlubokým, měkkým tichem, jež se k ní vracelo.

Ve dveřích se Martin ještě jednou otočil. Ne, na bílé podušce již nespočívala mrtvá maska. Nádech ruměnce usídlil se již pevně na jejích tvářích – taková lehká, růžová záře, jaká někdy předchází východ slunce na vrcholku léta.

Děšť bije do skleněných tabulek a chvílemi náraz větru hučivě se převalí přes střechu nad její hlavou.

Zdali prý by si nechtěla prohlédnout své šaty a zjistit, nechybí-li jí nic? Jen tak prý - pro pořádek? Tak to řekla ta dobrá paní Balvínová - připadá jí, jako by ji znala od bůhví kdy - i ranec šatů položila před ni na peřinu, i tužku a papír jí dala, aby mohla aspoň psát, když nemůže mluvit...

Její šaty! Vítr vyje v komíně a ona se dívá smutně na své ruce. Némé ruce. Na levičce u prostředního kloubu objeví starou, sotva znatelnou jizvu. Ani ta jí nic neříká. Všecko, co ze sebe vidí, je němé. Vítr venku hučí a rozsévá zimu, a jí srdce v prsou bije těžce, bolestně a jako na poplach. Kdyby aspoň mohla vstát a dobelhat se k zrcadlu, jež visí mezi okny v zašlém zlatém rámu a je v dolní třetině prasklé! Ale když se prve pokusila vstát, div se závratí neskácela na podlahu.

Dychtivě sáhne po šatech. Je-li všecko němé jako její hrdlo a je-li zrcadlo tak daleko, možná že aspoň její šaty k ní promluví. Jsou její. Proč by nebyly, tvrdí-li to ta laskavá stařena?

Sotvaže rozložila na peřině plášť, zamračila se. Její smysl pro pořádek a čistotu je uražen. Takový potrhaný a špinavý hadr! Při bližším zkoumání se však honem opraví; ne, takto nesmí označovat tuto ušlechtilou látku, z níž je plášť ušit a kterou je toliko třeba objevit pod nánosem bláta. Kapsy s ochrannými klopami jsou zapjaty na knoflíky. Kapsy! Jsou celkem tři. Jedna náprsní a dvě postranní. Náprsní je docela prázdná. Trochu zklamána obrátí se k zbývajícím dvěma. V té, do které sáhla nejprve, není také nic. Přece však, když ji prohledala co nejzevrubněji svými špičatými, tenkými prsty, vylovila v jejím rohu cosi, co se, vytaženo na denní světlo, ukázalo kuličkou ze zeleného staniolu. Mrzutě máchl rukou a drobná kulička rázem zmizela v obrovském prostoru pokoje.

Mráz jí přeběhl po zádech. Což jestli ji zklame i třetí? Raději se dala do prohlížení sukně. Nic! Chvilí váhala, než se vrátila

k své poslední naději - k poslední kapse v plášti. Ale sotva se jí dotkla, srdce se jí tak prudce rozbušilo, že cítila jeho úder až ve spáncích. Ne, tahle není prázdná! Třesoucí se rukou do ní sáhla a první, co z ní vyňala, byla složená červená bankovka. Čte znovu a znovu: 500 Kč. Pět set! Pět set! A zase jí je, jako by se všecko v ní dalo do pohybu, vrstva za vrstvou v jejím nitru se zvedá a točí se a víří jako uchopená smršť. Zamhouří oči a sevře si oběma rukama spánky. Co se to s ní stalo? Jak to, že přesně pozná, co znamená tento červený potištěný papír, a že toto je postel, stůl, okno, kdežto o sobě neví nic, pranic, jako by ještě včera nebyla, jako by teprve nyní začala být, žít, vnímat sebe? Proč zrovna jí potkalo něco tak obludného? Ne, ne, nesmí nikomu o tom ani hlesnout, co by si o ní pomyslíla ta dobrá paní Balvínová a co Martin? - Vidí ho, jak usedl na okraj jejího lůžka, cítí na sobě pronikavý pohled jeho šedých, modře se lesknoucích očí, pohled tak palčivý jako řez nožem a zároveň tak laskavý a posilující jako hlas volající nazpět do života.

S námahou se vzchopí a sáhne podruhé do kapsy. Tentokrát z ní vytáhne kus mokrých, složených novin. Opatrně rozloží trhající se papír. Je to nějaký článek, zatržený červenou tužkou. *Případ ředitele Lariše*, zní jeho nápis. Ani ten jí nic neříká, a kapsa, poslední kapsa, je již prázdná.

I šaty mlčí, jako mlčí její ruce, jako mlčí jizva na kloubu, jako mlčí její paměť. Má dojem, že padá do ticha jako do prázdna. Slzy vytrysknou jí z očí, je jí nevýslovně úzko, zděšeně těká očima z místa na místo jako zvířátko chycené do želez, chvěje se zimou, železná kamínka, v nichž jí zatopili, zdají se vyhaslá, všecko hasne kolem ní i v ní, nelítostná samota ji obkličuje, za ní klene se tma a před ní úporné mlčení všech věcí i její vlastní duše. Kdo je? Odkud sem přišla? Jakým

potměšilým řízením osudu byla zanesena do tohoto domu, jehož obyvatelé neznají ani její jméno? Co jim napíše na tento papír, až budou od ní žádat vysvětlení? Nemůže jim přece prozradit, že sama o sobě neví nic, pranic, že ani neví, co je Bítov a v kterém koutě země leží, ne, ne, nemůže jim prozradit, že všecko, co předcházelo chvíli jejího probuzení, je pro ni zahaleno v tak neproniknutelnou temnotu jako věci za hranicí zrození! Ledaže by se byla právě narodila ... Křečovitý smích, smích bez jediného zvuku a zmítající jen jejími útroby a svaly v obličeji, vystřídal náhle, bez přechodu, její slzy. Ano, je-li možno se narodit přímo jako dospělý člověk, pak se narodila v tomto velikém, nízkém pokoji se třemi okny, na jejichž sklech jednotvárně haraší déšť!

Náhle sebou trhla a přitáhla si spěšně peřinu až k očím; do pokoje vběhla paní Balvínová a zamířila rovnou k její posteli.

„A hleďte, usmíváte se? Nu, to už tedy opravdu doktora Tomce nebudeme potřebovat,“ rozhovořila se stařenka, pošilhávajíc přitom zvědavě na bankovku, ležící na peřině. „Ale není vám tu chladno? Tahle Rosa, zapomněla přiložit - pomyslete si, srpen, a abychom topili, všecko je teď na světě vzhůru nohama, vidíte?“

Při těch slovech přistoupila k železným kamínkům, jež, nastrčena na dlouhý kovový komín, jaksi nevhodně vybíhala příliš hluboko do pokoje. Otevřela jejich dvířka a hřmotně se porýpala pohrabáčem v jejich útroby. Pak do nich vhodila dva tři kusy dřeva, počkala, až se kamínka rozhučela, načež vchrstla do nich vrchovatou lopatku uhlí.

Zkamenělý úsměv sledoval z podušek její počínání, náhle však jej rozžala hrůza, obrovský rudý plamen vyšlehl a zalil celý pokoj žhoucím mořem ... vzepětí na lůžku ... pronikavý,

nepřičetný výkřik ... vteřina ... plamenný sloup zmizí a ona spatří stařenku, jak, třímajíc, ještě lopatku v ruce, hledí na ni s otevřenými ústy.

„Oheň!... Oheň!“

Lopatka vypadne paní Balvínové z ruky.

„Kristapána... vy mluvíte?... Vy mluvíte!“

Třesoucícma se rukama sáhla si na hrdlo.

„Oheň... oheň,“ slyší ještě jednou svůj hlas a pak už neví o ničem.

Zpola postrašený, zpola radostný pokřik paní Balvínové zburcoval celý dům.

Z kůlny na dvoře, kde štípali dříví, přiběhli Martin a Rosa, ještě s kapkami deště ve vlasech. Z jídelny se přišoural Vilém, zarputile svíraje úzké rty v prohlubni mezi nosem a špičatou bradou.

„Považ, ona promluvila! Ona promluvila!“ hlásila stará paní každému z nich zvlášť.

Rosa jí odpověděla: „Díkybohu, aspoň se ta věc vysvětlí, ještě než se vrátí tetičky“

Vilém pokrčil rameny a vysrkl koutkem úst: „A proto jsi nás vzbouřila?“

Jen Martin neřekl nic a spěšně přistoupil k lůžku nemocné; byla zase již bledá a nevěděla o sobě. Polkl několikrát sliny, než se mu vrátila důvěra v pevnost vlastního hlasu. Teprve pak řekl:

„Musíme ji nejprve vzkřísit, maminko.“

A sám vyběhl do deště pro studenou vodu, ale cestou si vzpomněl, že čpavek bude účinnější, a zaskočil pro něj do svého pokoje.

Když se vrátil, matka právě odpovídala Rose:

„Kdybych věděla proč! Příkládala jsem do kamen, a tu najednou vítr vehnal plamen do pokoje, uslyším za sebou výkřik...“

„A co vykřikla, maminko?“ otázala se Rosa.

„Něco jako: Oheň! Oheň!“

„Oheň,“ opakoval si potichu Martin, odnášeje z postele šaty, které tam ještě ležely. A což stala-li se nějak svědkem toho požáru na Holém Chlumu? Netušil, že týž nápad vetřel se v té chvíli do mysli i jeho matce, ale že jej ihned zavrhla stejně jako on. Copak by takové mladé děvče dělalo v těch končinách, ještě k tomu večer a samo!

„A hledme, pět set,“ ozval se vtom Vilém, když rozložená bankovka červeně zasvítla na bílém povlaku. „To jsou její peníze?“

Martin se rychle odvrátil, aby nezahlédl, jak mu krev vyrazila do tváří.

„Patrně,“ zahučel. „To se asi, maminko, lekla toho, jak kamínka vybuchla.“

„Asi.“

„Hm, to je divné,“ mudroval Vilém. „Docela nic se mi to nechce líbit, docela nic.“ Přesto přistoupil blíže a díval se, jak Martin jí opatrně dává přičichnout k lahvičce. Také paní Balvinová a Rosa se přiblížily k posteli, a tak tam stáli všichni čtyři nad bledým, mlčícím obličejem.

Dusivý kašel - zalapání po vzduchu –

Když otevřela oči, zhrozila se. Vidí před sebou cizí, hlinitý obličej, úzkou lebku s krátkými vlasy, vybíhajícími na čele do trojúhelníku, ostrou bradu, posupná ústa, nazelenalé, uhrančivé oči, hluboce zapadlé pod hustým obočím ...

Martin dostal ránu do všech nervů a okamžitě pochopil.

„Nechte mě tu s ní o samotě, vidíte, že je celá polekána,“ pronesl tak pevným a přísným hlasem, že jeho matka se naň

překvapeně podívala. Ale v Martinově obličejí bylo tolik rozhodnosti a zároveň i tolik znepokojení, že sama vyvedla Rosu a Viléma z pokoje.

Rosa s ní šla s výrazem člověka, jemuž všecko tohle počínání je směšné i trapné zároveň. Vilém však nemlčel. Chodil po jídelně svým šoupavým krokem, zaviněným jeho zraněním, a nahlas huboval. Čím dál tím lépe! Martin se ujme kdovíjaké světoběžnice, podezřelé osoby na první pohled, donutí je, aby před doktorem riskovali tak nebezpečnou lež, a teď si ještě komanduje celý dům, člověk aby vcházel a odcházel z pokoje na povel, jak se milostpánu zlíbí, a milostpán si hraje doktora, zachránce, na protektora pro krásné oči takové...

Ale paní Balvínová ho tentokrát umlčela s prudkostí, nad níž Rosa užasla - už se ani nepamatovala, že by se byla kdy matka na Viléma tak obořila:

„Takové řeči si nech. Nemáš k nim pražádný důvod. Co jsme udělali, udělali jsme kvůli Hátě a Josefovi. A styď se, nazývat poběhlicí někoho, o kom ani nevíš, jak se jmenuje.“

Všecka se třásla hněvem, ta tam byla její dobrosrdečnost, i ona teď semkla pevně své rty a i její oči se jaksi propadly a zezelenaly - utajená podoba mezi synem a matkou rázem vyrazila z úkrytu vrásek. Vilém se schoulil v koutě pohovky, naklonil se kupředu, ruce zaklesl hluboko mezi kolena a všecek ztvrdl, jako by se byl proměnil v křemen.

„Nu dobrá, však brzy uvidíme, kdo z nás má pravdu,“ procedila jeho zatrpkle sevřená ústa, kolem nichž se ježilo několik dní neholené strniště. „Až se doví, že jsme si z ní udělali svou příbuznou, pak budeme možná litovat všichni, že přišla do našeho domu.“

Paní Balvínová neodpověděla, tahle Vilémova připomínka přece jen trochu zchladila její hněv. Ano, ta rozmluva blížila

se teď už neodvratně, a paní Balvínová by se nebyla zanic přiznala, že se jí v duchu začíná bát.

V té chvíli v sále pronesl Martin zajímavě k dvěma teple zářícím očím, jež k němu vzhlížely s tichou vděčností.

„Zapomeňte na to. To byl můj bratr. I na ten plamen. To jen kamínka vybuchla. Cítíte? Ještě je tu trochu kouře. Otevřel jsem všechna okna.“

A vzal peřinu a přitáhl jí ji až k bradě.

„Tak. Není vám zima?“

Zavrtěla hlavou.

„A už se nebojíte?“

Zavrtěla hlavou.

Zhluboka vydechl. „To je dobře. Hlavně, že jste promluvila. Slyšíte? Promluvila jste.“

Slabě se usmála.

Všecek hoře dychtivostí, aby také uslyšel její hlas, pokračoval:

„Považte, čekali jsme na to tak netrpělivě. A což teď? Jste s to promluvit? Zkuste to. Ničeho se již nebojte. Vždyť jste zde v dobrých rukou. U přátel.“

Vroucnost prohrála jeho hlas. Jaké bude to první slovo, které od ní uslyší? A jak bude znít její hlas? Visel očima na jejíchotech, jimž se opět vracela barva.

„*Já vím... vím... a děkuji... vám.*“

Horko a mráz jím střídavě proběhly. Mluvila ještě namáhavě, neohebným jazykem a slabým hlasem, ale jeho temné, altové zabarvení bylo v nějakém, jemu dosud nejasném, avšak krásném a hlubokém souladu s barvou jejích vlasů a očí. Domluvila, a on stále ještě naslouchal doznívání jejího hlasu ve svém nitru. Jaksi tam nemohl ztichnout. Zněl. Ještě zněl! Sklonil hlavu, přivřel oči a všecek se ponořil do jeho ozvěny.

Venku na zahradě a pak za dveřmi v předsíni zavířila náhle změť hlasitého hovoru, ale Martin nic z toho nevnímal. V něm a kolem něho panovalo ticho úžasu a okouzlení.

Také ona zůstala bez pohybu a zamhouřila oči. Ten oheň! A ten výbuch hrůzy z něho! Návrat řeči - ne, to ji neděsilo. Zdálo se jí, že vždycky věděla, že bude opět mluvit. Ale ten plamen! Vyšlehne z kamen, a ona div nezešílí. A jistě by byla zešílela, kdyby nebyla vykřikla v té chvíli. Opět a opět vrážela bezmocně do čehosi neznámého a neproniknutelného, co se před ní tyčilo jako stěna ze zkamenělé tmy a z čeho se do ní šířilo nervózní chvění stále hloub a hloub, až ke dnu její bytosti, kam nedovedla dohlédnout.

Vtom zaslechla, že k ní hovoří, a rychle otevřela oči.

„Říkám,“ opakoval, „že jsme se obávali, nejste-li nemá. Bohudík nejste. Nejste! A teď nám konečně budete moci říci, jak se jmenujete a všechno ostatní, vidíte?“

Neodpověděla hned. Vysunula ruku zpod peřiny a těkavě hladila bílý povlak. Pak řekla – pomalu, jakoby každé slovo zdržovala, aby si je mohla sama nejprve se zalíbením prohlédnout, než je vypustí z úst: „Je mi zima.“

Ihned vstal a zavřel okna. Nato, klekl ke kamnům.

„Nebojte se,“ uklidňoval ji, usmívaje se na ni zdola. „Dám pozor.“

Přesto však, dokud lomozil s uhlím, zůstala hlavou ke zdi.

Když byl hotov, přinesl si židli k její posteli a posadil se těsně k ní. V té chvíli však víc zatoužil po jejím hlase než po jejích slovech.

„Nuže? - Ne, ne, nechci na vás naléhat. Snad jste ještě unavena? Řeknete mi všechno, i své jméno, až budete chtít - později, vidíte?“

Její ruka bloudila ještě po peřině. Náhle se zastavila a ona řekla: „Marie.“

Porozuměl ihned, třebaže mlčel. Marie! opakoval si v duchu. Netušil nikdy, jak krásné může být toto jméno a s jakou rozkoší může být ústy vytvářeno.

Opakovala: „Marie.“

„Ano, ano, Marie. Tak tedy Marie,“ přikývl. „Já se jmenuji Martin. Marie a Martin, to jsou křestní jména. Ale jak dál? Já se jmenuji Balvín. A vy?“

Její prsty sevřely na vteřinu povlak. Oči upřené na strop pomalu se svázely dolů po protější stěně, pak putovaly po zemi zpátky na pelest postele a nakonec utkvěly na Martinovi.

„Martin Balvín ... Ta stará paní je vaše matka, vidíte?“

„Ano, ano,“ přitakal trochu netrpělivě - mluvila tak pomalu, s přestávkami skoro za každým slovem.

„A já ... já se jmenuji ... Marie Larišová,“ odpověděla Marie, dívajíc se na něho, ale vidouc před sebou mokrý útržek novin, který objevila v kapse svého kabátu. Srdce se jí rozbušilo úzkostí. Poznává na ní, že lže? Přece se mu nemůže přiznat, že své jméno nezná! Pokládali by ji za pomatenou, a co by se pak s ní stalo?

„Marie Larišová?“ opakoval po ní s jakýmsi údivem v hlase. Jak to bylo všechno najednou prosté!

„Ano. Marie Larišová,“ přesvědčila a její hlas opět zeslábl. Její štíhlá, bílá ruka ležela nehybně na peřině jako mrtvá.

Všiml si toho a starostlivé vrásky zjizvily jeho čelo.

„Opravdu jsem ještě... velmi slabá,“ zašeptala.

Vstal. „Odpusťte,“ řekl spěšně. „Mohlo mi to napadnout. Ale buďte klidná, však my vás tu zase postavíme na nohy! Nu, a o tom ostatním si raději povíme později, ano?“

Už jen přikývla a její oči zhasly pod víčky jako hvězdy, když je přikryje mrak.

Kapitola třetí

SPIKLENCI

TETIČKY SE VRÁTILY z Dmovic neočekávaně o tři dny dříve, ale jinak přesně podle plánu: čtvrt před obědem. Zeman jim půjčil svůj vůz a šoféra, aby se nemusily tlouci i nazpátek v autobusu, a šofér snad opravdu jel s hodinkami v ruce, že tak přesně odhadl délku cesty. Tetičky tím přivedl přes špatné počasí, jež je vyhnalo Dmovic, do výtečné nálady, neboť ty nic tak nemilovaly jako svůj rozvrh hodin. Jejich den byl rozdělen naprosto nezměnitelně. Vstávaly v osm, snídaly v půl deváté, od jedenácti sedaly podle počasí na terase nebo u svých oken, ve čtvrt na jednu obědvaly, v půl čtvrté svačily, od čtyř do půl páté se procházely třeba pod deštníky zahradě, pak až do večere, jež se podávala v půl osmé, sedaly u svých oken v jídelně a v deset hodin šly spát. Celý dům musil se v létě podle nich řídit a v zimě už tak žil ze zvyku.

Jejich výtečnou náladu nezpůsobil však jen šofér. Už to, že Zeman z vlastní vůle jim nabídl svůj vůz, učinilo na ně neobyčejně příznivý dojem a teta neopominula se o tom - zdánlivě mimochodem - zmínit hned při jejich příchodu. Krajně slušný člověk, tenhle Zeman! A zřejmě se mu vede velmi dobře, když ve své pile zaměstnává už čtrnáct dělníků. (Zeman byl jejich vzdálený příbuzný a jedině teta Anna znala nazpaměť všechny spletitosti tohoto vztahu.)

Když se tetičky objevily v zahradě před domem, všichni, jak se slušelo, se k nim sběhli. Z jídelny vyšla Balvínová, ze zahrady přispěchal Vilém, z kuchyně, rovnou od plotny, uříčená Rosa v modré zástěře. I Barbora se objevila ve dveřích. Jen Martin chyběl, ale toho si tetičky hned nevšimly. Unikl jejich pozornosti tento kaz v uvítání právě jako rozpaky, jež vyvolal jejich předčasný návrat.

Zvláštní bylo, že tetičky nikdy nechodily vedle sebe, nýbrž za sebou. První kráčela teta Hedvika - přes svých osmdesát let kupodivu křepce. Na hlavě měla nový, moderní klobouk s tmavofialovou ozdobou a na šatech téže barvy blyštěl se jí zlatý řetěz, spjatý na prsou starožitnou smaragdovou broží, jež byla předmětem dávné touhy Rosiny. Chodila stále ještě vzpřímeně, s hrdě nadnesenou hlavou a její přísný, hubený a žlutý obličej už na dálku lámal každý odpor. Za ní se o holi belhala teta Anna, poněkud již sehnutá, a její malý, staromódní čepec na velké hlavě s oduklým obličejem vyjímal se výstředně a trochu směšně.)

Vstoupily do domu, vítány, jako by se vracely z daleké cesty, a rozstříkující kolem sebe první nadšené zprávy o svých dojmech, jimiž překypovaly. Hlučně prošly jídelnou a zmizely v modrém pokoji. Na chvíli rozhlaholený dům se ponořil opět do svého obvyklého ticha, jímž byl porostlý stejně hustě jako jeho průčelní stěna divokým vínem.

Paní Balvínová, Rosa a Vilém, kteří zůstali v jídelně, teď, když se nemusili přetvařovat, byli jako opaření.

„Hm, tohle je pěkná čára přes rozpočet,“ ozval se první Vilém, který, jak se zdálo, měl bůhvíproč radost z každé nové zápletky. „Co teď? Řekneme jim to?“

„Nezbývá nic jiného. Ale ne hned. Nejprve se přece musíme o tom dorozumět s ní,“ uvažovala nahlas paní Balvínová.

Rosa byla jiného mínění. Ano, to je všecko pěkné, jenže dlouho to nelze odkládat, sice se to tetičky dovědí od Barbory, a to by byl pak teprve oheň na střeše.

„Všecko se spiklo proti nám, všecko,“ zahučel mrzutě Vilém, který nadevše miloval klid a měl toho vzruchu již nad hlavu.

„Nemluv, Viléme, všecko přece ne,“ odporovala mu paní Balvínová. „Zapomínáš, že našťestí byla Barbora v neděli doma ve Skalici. Kdyby byla bývala tady, věděl by dnes už celý Bítov, co se u nás tu noc přihodilo.“

„Nu dobrá,“ pokrčil Vilém rameny, „ale jak to chceš tetičkám říci, to nevím. Jisto je, že kdyby byly v Drnovicích zůstaly ještě tři dny ...“

„Nech si teď ta svá kdyby, ta jsou nám málo platná,“ přerušila ho paní Balvínová netrpělivě - Vilémovo stanovisko, od počátku zřejmě odmítavé, jí šlo na nervy. „A vůbec, přenechte to všecko mně. Však já si to už s Hedvikou ...“

Vtom přišla Barbora prostírat a paní Balvínová z opatrnosti umkla. Potom si to však rozmyslila a jakoby mimochodem jí nařídila, aby se tetičkám nezmiňovala o přítomnosti churavé Ventovy příbuzné. „Nechci je polekat, sotva přijely,“ dodala na vysvětlenou, „a chci jim to říci sama, až si odpočinou.“

Přesně ve čtvrt na jednu se opět modrý pokoj otevřel a tetičky, převlečené po únavné cestě jen do pohodlných domácích županů, vstoupily do jídelny. Na stole se již kouřilo ze šesti talířů. Do čela stolu usedla teta Anna, nejstarší ze všech; po její pravici paní Balvínová, po levici teta Hedvika; vedle ní Vilém, na konci stolu proti tetě Anně Rosa.

„A kdepak je Martin?“ zamračila se teta Hedvika, když ze svého místa vykonala přehlídku shromážděné rodiny.“

Hned přijde, hned, Hedviko. Nezůstal ještě v sále, Viléme?“

„To si myslím, že zůstal,“ podotkl Vilém špičatě a významně se ušklíbl.

„Nu, čekat nebudeme,“ pokrčila teta Hedvika rameny a každý věděl, co to znamenalo: že za trest nebude smět nikdo na Martina promluvit po celý oběd.

Teta Anna, která seděla nehybně jako socha a jen po svém zvyku pohybovala za zavřenými ústy dolní sanicí, takže to vypadalo, jako by něco kousala (celý její obličej dostával se tím do ustavičného, neúčelného pohybu), hleděla svými husíma, slzícíma očima zkoumavě z jednoho na druhého a najednou a jaksí docela nevhodně přestala kousat a otázala se svým hlubokým, neženským hlasem:

„Co to povídáte? A kde je Martin?“

Teta Hedvika se k ní naklonila a zahoukala jí do ucha: „Není tady.“

„Tak - to vidím. A copak že se opozdil?“

„Ten si na přesnost nikdy nepotrpí!“ zahoukala zase teta Hedvika.

„To máš tak, Hedviko,“ vložila se do toho paní Balvínová trochu podrážděným hlasem, dál se však nedostala, neboť vtom se rozletěly dveře a do jídelny vrazil Martin jako vyplašený jelen.

„Maminko,“ vykřikl hned na prahu a dříve, než mu paní Balvínová mohla dát výstražné znamení, „už vím, jak se jmenuje. Marie Larišová!“

Jen zlostný pohled Vilémův a pět polévkových lžic, pohybujících se v naprostém tichu mezi talíři a ústy, mu odpověděly.

„A safra!“ udělal Martin, rázem všecek pohasl a mlčky usedl na své místo.

Po polévce se teta Hedvika opět rozpovídala. Jistě si dobře všimla i náznaků sestřina o nějakých nenadálých událos-

tech i výkřiku Martina, v němž se ozvalo jméno pro ni docela nové, avšak schválně potlačila svou zvědavost a nedotkla se toho ani slovem. Pěla chválu na Zemana, teď teprve se všemi podrobnostmi, k nimž se při příchodu nedostala. Všecko na něm a u něho bylo neobyčejné a výtečné, zevnějšek, způsoby, domácnost, podnik. Slovem, roztomilý člověk znamenitý obchodník, práce se mu jen hrne, po všechny dny, co u něho byly, od sedmi do dvanácti a od jedné do čtyř jekot jeho pily prorážel všechny zdi; kupodivu však i to bylo podle jejich slov něco neobyčejně krásného, ne-li dokonce příjemného.

Martin, kterému se zdálo, že tetino vyprávění se pohybuje s takovým důrazem v samých superlativech jen jemu na potvoru, šklebil se přes stůl na Rosu a dělal na ni takové obličej, že Rosa se několikrát div neudávila utajovaným smíchem. Teta Hedvika se pokaždé podívala svým římským, chladným pohledem nejprve na ni a pak na Martina, udělala na vteřinu přestávku mezi dvěma slovy, už už se zdálo, že dojde k nejhoršímu, ale podle všeho si to zase rozmyslila, neboť jakoby nic dojela až k puntíku a hned načala novou větu. Byla-li v takové náladě, málokdo se dostal vedle ní k slovu; paní Balvínová, které to bylo jen milé, se proto omezovala pouze na jednoslabičné výrazy obdivu, přitakání a podněcování, tváříc se, že sestřino vypravování ji krajně zajímá, ačkoli Martin se v duchu sázel, že myšlenkami dlí docela jinde. Co, k čertu, jim bylo do Zemana, když oni tady, v druhé polovině domu, jen přes předsíň, měli takovou událost?

Oběd se schýlil ke konci, pak se objevila Barbora a sklídila se stolu, načež podle všech pravidel měl nastat rozchod, neboť i teta Hedvika již umklá. A stále nepadlo ani jediné slovo

o Marii Larišové! A už jistě nepadne, uvažoval Martin, neboť teď nastane půlhodinka domácího ticha, kdy tetičky budou podřimovat, každá na křesle u svého okna. Teta Anna již hmatla po své holi, když tu se paní Balvínová k Martinovu překvapení vzchopila a řekla:

„Ale teď ti ještě musím, Hedviko, povědět, co se tu přihodilo za vaší nepřítomnosti.“

„Myslíš to letecké neštěstí? O tom už víme z Drnovic,“ odbyla ji teta Hedvika.

„I ne, něco docela jiného. Považ ...“

Avšak hrobový hlas tety Anny, která již našla svou hůl a dívala se překvapeně na sestru, proč nevstává, přerušil paní Balvínovou znovu: „Tak co je? O čem si tu zase povídáte?“ Byla zřejmě dotčena takovým porušením pořádku.

„Něco se tu prý přihodilo,“ zahoukla jí do ucha Hedvika.

„Ach, to jo. A copak? Snad jste neporazili tu starou hrušeň, říkala jsem vám přece...“

„Ne, něco jiného,“ křičela teta Hedvika, když Balvínová zavrtěla hlavou. „Řeknu ti to potom.“

„Tak jo. Jdu si zdřímnout,“ odpověděla teta Anna uklidněně, a zanechávajíc ostatní u stolu, přestěhovala se belhavým krokem k svému oknu.

Teta Hedvika se zpytavě zahleděla na svou sestru a řekla:

„Co to znamená, Vilmo? Co se vlastně přihodilo?“

„Docela zvláštní věc. Úžasná.“

„Tak? Hm, nemohu tvrdit, že bych milovala úžasné události. Z těch obyčejně nekouká nic dobrého. Nu, vypravuj.“

Paní Balvínová, zchlazena jejím pohledem, ujala se nejspíše slova, zatímco od okna znělo chrčivé chrápání tety Anny. Jen o výmyslu, jímž chránili Ventu, zatím pomlčela.

Teta Hedvika ji poslouchala naoko lhostejně, jako by se ta věc vůbec netýkala jejich domu, a ani jednou ji nepřerušila. Když však její sestra skončila, bylo jí jasné, že původní úmysl, nepromluvit na Martina až do večera, musí změnit. Její zvědavost byla příliš roznícena. Nicméně ani jí nenapadlo dát najevo, že je v úzkých. Vloživši do svého hlasu všecko pohoršení, jehož byla schopna, řekla:

„A něco takového jste hned neoznámili četnictvu?“

Vilém, který jen na tohle čekal, vytáhl ramena až k uším a prohodil na znamení, že si myje ruce:

„Maminka byla jiného názoru.“

„A smím vědět proč, Vilmo?“ obrátila se teta Hedvika přísně na paní Balvínovou.

„To jste měli přece udělat už z opatrnosti. Kdopak ví, do čeho jsme se tím zapletli?“

Zapomínáš, Hedviko, kdo ji na silnici nalezl. Že to byl Josef. A že byla noc a mlha. A že byl sám, bez svědků,” odpověděla paní Balvínová vyčítavě.

„A pomysli si, tetičko, co by ho čekalo, když už měl jednou takovou nehodu,“ dodala Rosa, aby matce pomohla. „Vždyť my sami jsme mu nejprve nevěřili!“

Teta Hedvika se podobala člověku, který se ve tmě rozběhl a vrazil čelem do zdi.

„Neříkala jsem to, že z úžasných událostí nekouká nic dobrého?“ zvolala, spínajíc ruce. „A jak jste to vysvětlili doktorovi? Něco jste mu přece musili říci!“

Rozpačité ticho položilo se těžce na stůl. Teta Hedvika se ostře rozhlédla, zkoumajíc jednu tvář po druhé, a její rysy tvrdly víc a víc podle toho, jak se v ní rodilo podezření, že celá příhoda je mnohem složitější a že jí z ní zatajují právě to nej důležitější.

„Hm,“ zahučela, když nikdo neodpovídal. „Už vidím, že nebýt té ... jakže se jmenuje?“

„Marie Larišová,“ pospíšil si Martin.

„Aha, Marie Larišová,“ pokračovala teta Hedvika, jako by to jméno se k ní bylo sneslo se stropu.

„Obávám se, že nebýt té Marie Larišové, byli bychom ušetřeni pořádných nepřijemností.“

První se vzpamatovala paní Balvínová. Teď už se nedá nic dál zatajovat, pomyslila si, a sebravši všecku odvalu, řekla:

„To se rozumí, Hedviko, že jsme mu nemohli povědět, jak to skutečné bylo. To by bylo totéž, jako kdybychom to přímo oznámili četníkům. A nešlo jen o Josefa. Ty nevíš, že se tu ještě něco přihodilo za vaší nepřítomnosti. Tu neděli zrovna odvezl Josef Hátu narychlo k operaci.

Vzali jí v Brně žlučník.“

Teta Hedvika, vyvalujíc na ni zděšené oči, nebyla chvíli schopna jediného slova. Pokládala se odjakživa za hlavu rodu a strážkyni jeho osudů. A teď se stane takováhle věc, a ona se o tom doví teprve dodatečně!

„Co to povídáš!“ vykotala. „A jak jí to dopadlo?“

„Zatím dobře, říkal Josef. Ale velmi jí to prý vysílilo,“ odpověděla paní Balvínová. „Chápeš, že za těchto okolností jsem neměla na vybranou. Musili jsme se uchýlit ke... ke Isti. Řekli jsme doktorovi, že je to Ventova příbuzná a že spadla u nás se schodů jako loni Vilém.“

Tak, ať se teď stane cokoli, bylo to vysloveno, a paní Balvínové se už tím ulevilo. Nejhorší překonala!

Teta Hedvika seděla chvíli bez hnutí. Bylo na ní vidět, že si to všecko nemůže ani srovnat v hlavě. Co živa se nepamatovala, že by bylo do jejich tichého domu dvakrát za sebou uhodilo. Lest! Do úst se jí tlačilo jiné slovo, než ja-

kého užila její sestra. Maně zabloudila očima nejprve k Anně, ale ta ještě spala, a pak nad pohovku, k podobiznám otce, děda a praděda, na něž uplývající desetiletí nanášela vrstvu za vrstvou čern náhlého zanikání, ale i ty spaly, a ještě tvrdším spánkem než Anna. Všecko kolem ní mlčelo, nic nedávalo znamení, jako by byl dobrý bůh rodu opustil jejich dům. Cítila, že nezbyvá než se sklonit před nezbytností. Vlastně to Vilma neprovedla špatně. Prapůvodní selská krev se svou přirozenou chytrostí se v ní probudila pod nánosem učitelství. Přesto trvalo dlouho, než opět nabyla teči.

„A co ona - ta Larišová? Jí jste to taky řekli?“

Hlas se jí přitom třásl právě tak jako její ruce, nicméně paní Balvínová si oddechla: zvěstoval jí, že bouře se nepřižene.

„Dosud ne, Hedviko,“ odpověděla s větší odvahou. „Dosud jsme nemohli. Anebo tys jí to snad řekl, Martine, když ses u ní tak dlouho zdržel?“

„Ne, maminko, na to není ještě ani pomyšlení,“ pravil Martin, kterého ten skrytý šerm čím dál tím více bavil - a nejvíce to, že přece jen naň musili promluvit. Nevěděl sám dobře proč, ale od té chvíle, co s Marií vyměnil první slova, nepřipouštěl si žádných starostí.

„A o sobě ti taky nic neřekla, Martine?“ otázala se teta Hedvika.

„Také nic, tetičko. Nesmíš zapomínat, že je ještě velmi slabá.“

„To jsou mi pěkné věci,“ zahučela teta Hedvika. „Až mě z toho rozbolela hlava.“ (Vtom staré hodiny na zdi odbily dvě.) „Pojďme do zahrady, musím to všecko náležitě uvážit. Ještě si nejsem tak docela jista, Vilmo, že jste jednali správně.“ Zanechavše tetu Annu spát u okna, vyšli proti všemu vžitému po-

řádku do zahrady na procházku, až na Martina, který prohlásil, že se vrátí k Marii.

Nikdo ho nezdržoval a jedině jeho matka si v té chvíli poprvé povšimla, že je jako vyměněn - všecek se jaksi při vyslovení Mariina jména z vnitřku, od jádra žhvil.

Když vstoupil do sálu, Marie, která seděla na posteli, polekaně vykřikla a pokusila se rychle vklouznout pod peřinu, což by se jí však nebylo podařilo, kdyby se nebyl šetrně na chvíli otočil.

„Jakže?“ řekl pak. „Snad jste se nepokoušela vstát?“

„Pokoušela,“ odpověděla, mluvíc stále ještě pomalu a těžce. „Jenže to ještě nejde. Bolí mě ... ta ... bolí mě noha.“

„To si myslím, měla jste ji vykloubenou. Ale je vidět, že jste si zatím pěkně odpočinula.“

„Ano.“

„A vyspala?“

„To ne!“

„Nebude vás unavovat hovor?“

„Až bude, řeknu vám to.“

„Tak se mi to líbí. Upřímnost za upřímnost. Víte, že bych byl kvůli vám bezmála zameškal rodinný obřad, kterému se říká oběd? A takový přečin se u nás trestá těžce.“ Mluvil v protikladu k ní překotně a všecka slova zrovna elektricky jiskřila. Přece však postřehl, že Marie nerozumí ničemu z toho, co říká; i dodal se smíchem: „Mluvím čínsky, vidíte. Ale to všecko se vám objasní, až se seznámíte s naším domem. Jenže zatím bylo nutno slavnost odložit pro indispozici našich tetiček.“

Usmála se.

„Jen se smějte,“ řekl Martin, vesele jí hroze prstem. „Tady v sále sice můžete, ale počkejte, až se octnete na druhé stra-

ně našeho domu, tam vás přejde smích. Ne, ne, nebojte se. Já vás na to náležitě připravím. Odborně jsem totiž svým povoláním učitel, víte? A prý dost slušný. Tetičky jsou ovšem o mně jiného názoru. To máte ten generační problém. A mezi nás by se vešly skoro dvě generace, protože mně je šestaadvacet a jim dohromady více než sto šedesát.“

Marie z něho nespouštěla oči. Přála si, aby mluvil pomaleji, ta záplava slov ji uváděla ve zmatek. Ještě že ji neznepokojuje svými otázkami! Zato ji znepokojoval už svou pouhou přítomností. Měl nepoddajné, kaštanové vlasy, ježily se mu v nepořádku na všechny strany, a pod nimi takový široký, dobrácký obličej s modrošedýma očima, v nichž se hemžilo celé hejno chytrých ohníčků.

„Tak, ale toho teď nechme, na to je dost času,“ pokračoval Martin. „Teď záleží jen na vás a ne na nás. Vždyť jste mi ještě o sobě nesvěřila nic kromě jména. Řekne-li vrabec ‚jsem vrabec‘ a liška ‚jsem liška‘, je tím řečeno všecko. U člověka je to však jiné.“

Ach, teď zase přijdou ty jeho otázky, pomyslíla si, ale neulekla se. Přes všecku přesnost, s níž jeho slova vystihovala skutečnost, byl v nich rys jakési bezpečné hravosti, takže ji spíše povzbuzovala, než zneklidňovala.

„A protože,“ odpověděla, snažíc se o týž tón, „nejsem ani vrabec, ani liška, co chcete ode mne vědět?“

„Všecko!“ zvolal Martin, „Představte si jen: přivez vás sem v noci můj švagr Venta v bezvědomí a němou a sám neví o vás nic víc, než že vás našel na silnici v mdlobách.“

Sklopila rychle oči, aby nepostřehl zmatek, který jimi táhl jako potrhané mraky.

„Máte nějaký ...“ rozběhla se náhle a uvázla v prázdnu.

„Nějaký...“ opakoval po ní a poprvé postřehl, jak těžce se Marie vyjadřuje. Vypadalo to, jako by se na některá slova musila teprve rozpomínat.

„Chci říci, máte nějakou mapu?“

„Zajisté,“ přisvědčil překvapeně. „Ale nač ji potřebujete?“

„Ukáží vám na ní, odkud jsem.“

Kroutil hlavou nechápavě, avšak jediný její prosebný pohled stačil, aby už stál na židli a v něčem se hrabal nahoře na skříni.

„Jak si přejete, ačkoli by se to dalo také jen říci, ne? A kterou zemi chcete? Anglii? Španělsko? Indočínu?“ řečnil od stropu, nedbaje, že cosi s rachotem spadlo za skříň.

„Proč se mi posmíváte? Zasloužím si to?“

Ačkoliv to vyřkla s lehkou výčitkou, neušlo mu, že se tím vlastně vyhnula přímé odpovědi. Ne, pomyslně si, už není tak jednoznačná a prostá, jako když tu ležela němá a bezmocná. Zdálo se mu, že se stává každým s námahou proneseným slovem složitější.

„Neposmívám se vám. Pro mne byste mohla mluvit jakým-koli jazykem a být bůhví odkud, a vždycky byste to byla vy,“ odpověděl a seskočil ze židle.

Pak před ní rozevřel starý, roztrhaný školní atlas a tázavě se na ni podíval. Nemýlil se? Najednou zaváhala.

„Nejprve mi ukažte, kde jsem teď,“ požádala ho.

„Jakže, vy nevíte, kde je Bítov?“ užasl. „Totiž... co to mluvím. Bodejť byste to věděla. Tak se podívejte.“ A sklonil se k ní tak blízko, až ucítil vůni její bytosti, a jeho hlas vzrušením na okamžik oslábl. „Tady je Brno, tady je trať Praha-Brno, tady teče Svitava, tady na této silnici vás Venta nalezl a tady jsou Boskovice. A to ostatní si už musíte domyslit. Tudyhle asi povedeme kratičkou čárku, to je naše okresní silnice, tady asi budou Adamovice, nu, a těsně vedle nich Bítov. Bítov, číslo

sedm, u pani Vilmy Balvínové, vdovy po řediteli školy. Je vám to jasné?“

Dívala se, dívala, ale všecy ty čáry, tečky a značky jí nic neříkaly, nic se nepohnulo v její ochrnuté paměti. Vzhlédla k němu s tak zvláštním, skoro bolestným úsměvem, že se mu zatočila hlava.

„Uplně,“ přesvědčila. „Děkuji vám... Bítov, Bítov,“ opakovala několikrát, jako by se tomu jménu učila nazpaměť.“

Ale ještě jste mi neukázala, odkud jste,“ upomenul ji Martin, netuše, že jí zatím poskytl čas, aby se orientovala.

„Ach ano,“ odpověděla rychle a bez váhání položila prst na Prahu.

„Jakže, z Prahy?“ řekl takovým tónem, jako by se smířoval s nejneuvěřitelnější skutečností.

„Ano. Co je na tom tak divného?“ odpověděla s očima úporně zapíchnutýma do mapy, jako by v ní hledala odpověď na vlastní otázku, proč ukázala právě na Prahu. „A jakpak je Bítov daleko od Brna?“

„Čtyřicet osm kilometrů. Proč se ptáte? Měla jste snad zamířeno do Brna?“

Zase sklopila víčka a Martin si všiml, že má na nich dlouhé černé řasy, jež jí vrhaly jemný stín pod oči.

„Ano - jela jsem tam drahou,“ zašeptala.

„Hleďme! Drahou po silnici?“

Střelila po něm rychlým pohledem. Jeho široký obličej byl celý zatopen lišáckým úsměvem.

„Ale jděte, vy!“ pohodila hlavou. „Vybrala jsem si chybný vlak. Jel jen... jen...“ Nedovedla si vzpomenout.

„Snad to nebyl rychlík jen do Třebové?“

„Ano, ano, do Třebové. Jak to víte?“

„Můj bože, po téhle trati jsem se už něco najezdil!“ mávl Martin rukou.

„A vidíte, já jsem si toho nevšimla ... Až ve vlaku mě na to upozornili.“

„Hm, a co jste dělala potom?“

„Najala jsem si vůz ... auto.“

„Safra, z Třebové až do Brna? Ještě že jste měla s sebou tolik peněz,“ podotkl jakoby nic, ačkoli ještě nikdy na nic nečekal s takovým napětím jako nyní na její odpověď.

„Naštěstí měla. Proč se smějete?“ zarazila se.

Jeho hlasitý a jaksi zcela nevhodný smích vzápětí zhasl jako žárovka, když se otočil vypínačem.

„Ne, odpusťte, jsem dnes trochu nesvůj. Vinou tetiček ovšem, ne vaší. Tedy dobrá: najala jste si vůz a ...“

„A pak jsem zažila trapnou příhodu. Ten mladík ...ten šofér najednou zastavil a začal mě obtěžovat ...“

„Cože!“ Martin div nevyskočil ze židle.“ Jenže já jsem se nedala,“ pokračovala Marie, bloudíc rukama nepokojně po peřině.

„Vyskočila jsem z vozu a... a ...“

„A?“

„Rozběhla jsem se do mlhy.“

„A to se ví, kufr a všecko ostatní jste nechala ve voze,“ vpadl jí Martin do řeči.

Podívala se naň zděšenýma, žalostnýma očima.

„A-ano, všecko,“ zakoktala.

„Ještě že mlha byla tak hustá. Unikla jsem mu.“

Martin byl na rozpacích. Tohle zase znělo tak věrohodně!

„Hm, to je pěkná věc,“ řekl. „A jestlipak byste toho člověka poznala?“

„Nevím. Pochybují. Bylo tma...“

Mluvila již snadněji, netápala tolik po slovech.

„Čím dál tím lépe,“ potřásl Martin hlavou. „A to jste nyní úplně bez peněz?“

„Naštěstí jsem měla ještě něco v kabátě. Pět stovek, víte?“

Teď Martin vyskočil doopravdy. „Jakže, pět stovek?“ vykřikl.

„Nu ano, pět stovek, mohu vám je ukázat. Co je na tom divného, prosím vás?“

Opět si sedl a přejel si rukou po čele. „Nic,“ zahučel, snaže se opanovat. „Ale je to přece úžasné, ne? Pět set! Ty vám tam zrovna spadly z nebe, vidíte? Nu, a co bylo potom? Vyprávějte!“ zanaléhal na ni spěšně, jen aby odvrátil její pozornost od svého pohnutí.

„Už ne mnoho. Utíkala jsem bezhlavě vpřed. Najednou se přede mnou vynořila světla, uskočila jsem stranou, upadla - a pak jsem již nevěděla o ničem.“

Umlkla. Měla hlavu sklopenou a prsty nervózně mačkala peřinu. Chvilí bylo ticho, do něhož neurčitě zaléhal z vnitřku domu nějaký hlasitý hovor. Martin nevěděl, co si počít s trapnými rozpaky. Teď už jí nevěřil ani slovo. Hleďme, takovou pohádku by mu chtěla pověsit na nos! Pokoušela se o něho mužská ješitnost ukázat jí, že si nenechá dělat ze sebe blázny, zároveň si však připomněl matku, tetičky, Ventu i to, oč ji bude nucen požádat a uvědomil si, že si jí především musí zavázat vděčností, a nikoli ji vhánět do úzkých. Nicméně mu nedalo, aby aspoň nezkoušel napínat strunu, pokud to půjde.

„To jsou velmi závažné věci, co jste mi tu sdělila,“ pronesl s hranou vážností. „Nezbude než udělat oznámení četnictvu. Však oni již toho lumpa chytanou. A vaše zavazadla najdou také. O to nemějte obav.“

Vyděsil jí tím víc, než očekával.

„Ne, to ne!“ vykřikla, hned se však vzpamatovala a zakoktala mírnějším hlasem: „Myslíte ... myslíte, že je to nutné? Já bych byla radši, kdybyste to nedělal.“

„Jakže, vy toho člověka chcete šetřit? A co vaše věci?“

„Ach, těch bylo beztoho tak málo, že to nestojí za řeč. Ne, ne, nedělejte to. Vždyť se mi konec konců nic nestalo.“

„Tak? A co kdyby vás byl Venta přejel? Mnoho k tomu nechybělo.“

Vzhlížela k němu tak úzkostlivě, že rychle vstal, aby nepostřehla, jak se začervenal, a několikrát přešel sálem. Co, u čerta se za touhle věcí skrývá? Proč mu tady vypravuje takové smyšlenky? Znovu se v něm vzbouřila jeho mužská ješitnost. Co jestli se to děvče v duchu vysmívá jeho lehkověrností? Nejvíc ho hnětlo těch pět set korun. On z nějaké rytířskosti či čeho jí je vstrčí do kapsy, a ona pak o nich mluví s takovou samozřejmostí, jakoby byly odjakživa její!

Úkosem se na ni podíval – a jeho hněv rázem pominul.

Vypadala tam na lůžku tak bezmocná, tak ... Co to jen z ní vyzařuje? Pomyslel si. Nemohoucnost? Ustrašenost? Volání o pomoc? Konečně, mohla mít také své peníze, vždyť jsem jí neprohlížel kapsy. Potácel se od nejistoty k nejistotě, kamkoli vkročil, půda mu unikala pod nohama. Náhle se dopálil, rázně zamířil k ní a rozkročil se se založenýma rukama u její postele. Takto, vysoko nad ní, cítil se bezpečnější a silnější.

„Tož dobrá, slečno Larišová, vyhovím vám. Nepodám oznámení.“

„Jak jste hodný!“ skočila mu do řeči a slepý byl by v té chvíli poznal, jak se jí ulevilo.

„Jenže,“ pokračoval Martin, jako by ji neslyšel, „budete-li opakovat tuhle historku doktorovi, matce, bratru, sestře a zejména tetičkám, můj slib nebude mít pražádnou cenu, protože co

neudělám já, udělají ti druzí. Tudíž ten příběh se šoférem musíte vypustit.“

„Nu ano, dobrá, vypustím jej ráda, když si to přejete.“

Její hlas zazněl tak měkce, vroucně a odevzdaně, že Martin sevřel za zády ruce v pěst, aby mu nevyvedly něco naprosto nepřístojného.

„Jenže to nestačí, slečno Larišová. Je třeba jej nahradit něčím jiným, vhodnějším.“

Dívala se naň ohromeně. „Můj bože, ale čím?“ zvolala tak žalostně, že Martin přes všecku vážnost, jež se ho zmocnila, stěží potlačil úsměv. Možná, že jí dalo dost práce, než si vymyslela tu svou historku, a já chci teď na ní novou, uvažoval v duchu a nahlas řekl:

„Pokusíme se společně něco vymyslet. To by bylo, abychom na něco nepřišli. Například ...“ Odmlčel se a najednou si k ní opět přisedl a týž šibalský výraz jako prve zaostřil jeho rysy. „Tak se podívejte, je to vlastně docela prosté. Především, jela jste správným vlakem. Rychlíkem Praha-Bratislava. Do Brna.“

Opakovala po něm svědomitě jako žačka: „Rychlíkem Praha-Bratislava. Do Brna. A co dál?“

Věru, nevycházela ze spiklenectví. Ale nebylo vyhnutí; v sázce byla Ventova bezpečnost a dobrá pověst jejich domu.

„Ten rychlík staví v Boskovicích,“ rozprádal svůj nápad. „Vy jste stála u otevřeného okénka, a tu vám vypadla z ruky kabelka. Nikdo nebyl právě nablízku, vyskočila jste tedy z vagónu, a vtom se vlak dal do pohybu ...“

„A otevřená dvířka mě udeřila do hlavy,“ vpadla mu Marie dychtivě do řeči.

„Ale ne, kdepak,“ mávl Martin rozmrzele rukou jako ve škole nad špatnou odpovědí. „Co vás to napadá? To by vás byli přece hned našli. Ne. Ujel vám prostě vlak a vy jste šla

k přednostovi a požádala jste ho, aby telegrafoval do Brna, aby tam vaše zavazadla zadrželi.“

„Jenže...“

„Počkejte, já vím, co chcete říci. To se rozumí, že v Brně je nenajdou, protože je cestou někdo ukradl. Tak až sem by to bylo dobré, ne?“ Byl spokojen sám se sebou. Dovede vymýšlet také spolehlivé historky jako Venta!

„Až na tu kabelku,“ podotkla Marie. „Nemám přece žádnou.“

„Zato já ji mám!“ zvolal Martin vítězně.

Jako vymrštěna perem, vztýčila se Marie na obou rukou. „Vy máte mou kabelku!“ vykřikla.

Martin nebyl na chvíli mocen slova. Co se to zjevilo v její tváři? Zděšení? Úzkost? Naděje? Radost? Byl hluboce zmaten, tím hlouběji, že si nebyl jist, zda si s ním i teď nezahrává.

„To se rozumí, že ne vaši,“ řekl se strojenou lhostejností. „Mám náhodou jednu nahoře ve svém pokoji. Nalezl jsem ji... nu, to sem nepatří. A tu vám prostě dám.“

Marie sklesla zpět do podušek a Martin opět nedovedl rozeznat, co se zračilo v jejím obličejí, zda zklamání či úleva.

„Tak dobře,“ pronesla tichým, jaksí nalomeným hlasem. „Kabelku bychom tedy měli.“ A náhle bez zřejmé příčiny se dala do podivného, drolivého smíchu, který zněl spíše jako drkotání dásní v zimnici. „Poslyšte,“ řekla, „není to vlastně zvláštní, jak se tu spolu smlouváme? Ne, odpusťte,“ změnila kvapně tón, „jste tuze hodný, že mi tak pomáháte. Copak bych si teď bez vás počala?“

Hleďme, jak mi lichotí. Snad by si mě nechtěla obtočil kolem prstu? pomyslí si Martin, netuše, že už je obtočen, a ihned zchladl.

„Dělám to jen proto, abych vás ušetřil nepříjemností. Přísámbůh, s tím nejsou žádné žerty! Beru na sebe vlastně větší

odpovědnost, než bych možná měl. Vždyť vás vůbec neznám. Nikdo vás tu nezná.“

Trvalo chvíli, než mu odpověděla, a když promluvila, její hlas zněl právě tak chladně jako jeho:

„Vy mi tedy nedůvěřujete? Nu, doufám, že zítra budu moci již chodit. Odjedu a zbavím vás rázem veškeré odpovědnosti.“

Žasl. Byla to táž dívka, která prve k němu tak malomocně vzpínala ruce? Začal se jí zmateně omlouvat a vymýšlet důvod za důvodem, proč by nebylo radno, aby spěchala s odjezdem. Poslouchala ho chvíli s malinkým úsměvem kolem úst, jako by se pásala na jeho rozpacích, a teprve když umlkl, nevěda již kudy kam v bludišti jejího mlčení, řekla opět svým sametovým tónem, jako by se nic nestalo:

„Tak dobře, udělám vám to k vůli a zůstanu. Spokojen? A teď pokračujte ve své historce, pane učiteli.“

Jak rychle se to děvče dovedlo měnit! Teď už ho zase div nehladilo svýma černýma, z hlubin prozářenýma očima. Spolkl namáhavě slinu, požádal o dovolení, aby si směl zapálit, ale když rozdýmal cigaretu, shledal, že zapomněl, kde přestal.

„U přednosta,“ pomohla mu.

„Ano! Ten vás poslal k šoférům autobusů před nádražím, abyste se u nich poptala po nějakém voze, ačkoli pochyboval, že někoho seženete v takové mlze.“

„Copak to už byla mlha?“ vyrazila ze sebe Marie neprozřetelně.

„To se rozumí, že byla. Už asi od šesti hodin,“ prohodil Martin jakoby nic a tvářil se, že si nepovšiml jejich rozpaků. „Autobusy již byly na odjezdu, a šofér jednoho z nich vám navrhl, abyste s ním jela na státní silnici a tam se pokusila o štěstí. Třeba vám řekl, že tak hezkou dívku každý rád svez.“

„Takové podrobnosti můžete vynechat. Beztoho bych si je nezapamatovala,“ přerušila ho přísně.

Martin se kousl do rtu. „Odpusťte, ale uznáte snad, že takhle vás ještě nejspíše dostanu nezávadně tam, kde vás Venta našel, a o to přece jde.“

„Dejme tomu. Jenže uvažte: osamělé děvče vystoupí v husté mlze na pusté silnici, aby se pokusilo zastavit náhodný vůz, místo aby prostě přespalo v městě nebo počkalo na nádraží na nejbližší vlak.“

To bylo zrovna tak, jako by se mu vysmála do očí. Martin se zaraženě podrbl ve vlasech a pak dopáleně vybuchl: „Prostě jste tolik pospíchala do Brna. Anebo si tedy vymyslete sama něco lepšího. Prosím.“ A zuřivě se zahleděl do jejího obličeje, zčervenalého napětím. Čím déle se však díval, tím rychleji ho opouštěl všechn hněv.

Marie, jako by vůbec nepozorovala, co se v něm děje, vztyčila se na lokti a zvolala s pohledem zamyšleně obráceným do sebe:

„Počkejte, něco mi napadá. Po rozhovoru s přednostou šla jsem do ... do Boskovic ...“

„Kdepak do Boskovic! U nádraží je Skalice,“ přerušil ji Martin znechuceně - tak špatný začátek nevěstil nic dobrého.

„Tak tedy do Skalice,“ opravila se Marie trpělivě. „A tam jsem si najala vůz. Vyjeli jsme...“

„Okresní silnicí na státní, to by šlo,“ doplnil.

„Vidíte!“ zvolala povzbuzeně. „Jenže cestou měl vůz poruchu, a tak jsem došla na státní pěšky ... nu, a ostatek by již mohl zůstat beze změny. Co tomu říkáte?“

„Opravdu, teď je to bezvadné,“ pochválil ji a se smíchem: „Vy ale umíte bájit, jen co je pravda!“

„Bájit!“ opakovala Marie zahořkle a svaly kolem se jí zachvěly. „Vy s tím tedy souhlasíte?“

„Úplně.“

„Chybí mi tedy už jen ta kabelka...“

„Tu vám mohu přinést ihned,“ odpověděl Martin ochotně a vyběhl z pokoje. Nezdržovala ho.

Sotva se za ním zavřely dveře, obrátila se ke zdi a vypukla v tichý, křečovitý pláč. Cítila se nesnesitelně ponížena. Ovládlo ji drtivé vědomí, že žije z milosti, neplnoprávně, že její přítomnost je zde přijímána s nedůvěrou přes všecko opačné ujišťování. A ne snad právem? S takovou námahou si vymyslíla přes poledne tu svou povídku - a výsledek byl tak žalostný! Nevěřil jí a dal jí to věru dost zřetelně najevo. Jako by za to mohla, že si ji vůbec musila vymýšlet! Přece mu nemůže říci, že nic neví o tom, jak se sem dostala. Že její život začíná oním ránem - nevěděla ani, bylo-li to včera či předevířem - kdy se svět k ní navrátil. Když se zmínil o četnické stanici, mysli-la, že opět omdlí. Anebo mu měla raději říci hned, že se vůbec na nic nepamatuje, jako by se teprve dnes narodila? Ale jak by se mu mohla k něčemu takovému přiznat, když mu zároveň nemůže vysvětlit, proč se na nic nepamatuje? Vylouče-no! Zač by ji pokládali? Je přece dospělá žena. Dospělá žena, která žije teprve dva, tři nebo čtyři dny (nevěděla to jistě), a přece se dovede o všem vyjadřovat, vyzná se v mapě a ve všem ostatním, jen v sobě ne! Kterak by jí to uvěřili? Spíše by ji podezřívali z vypočítavých úmyslů a pokládali by ji za podvodnici, která takovým rafinovaně vymyšleným nešťes-tím chce působit na jejich soucit a dobročinnost, a uražení ukázali by jí dveře. Anebo by ji prohlásili za duševně chorou a odvezli by ji z tohoto tichého pokoje, za jehož okny se ve větru tak přívětivě pohybuje mokré zelené výhonky divokého

vína. Nepřekonatelná hrůza číhala na ni tam za těmi okny, tušila ji a zároveň věděla, že tady, v tomto pokoji, je před ní bezpečná. Jen tady, jen tady! Držela se prostoru uzavřeného těmi čtyřmi zašlými stěnami všemi úponky své bolavé duše.

Kdyby jen zvěděla! Kdyby jen prohlédla! Bylo jí, jako by bila hlavou do zdi. Směšné a marné počínání! Nikdy ji takto neprorazí, aby se podívala, co je za ní. Nikdy! Co bylo, než ji sebrali na silnici? Co? Co? Možná že nebylo vůbec nic. Ne, tomu nevěří. Nemohla přece se všemi myšlenkami, jež jí bouří hlavou a jež jsou bezpečně z tohoto světa, vzniknout z ničeho, spadnout na silnici z nebe! Ale co tedy bylo? Co se děje s člověkem, než se narodí? Slzy tekly jí z očí, nezadržitelný proud slz, který jí však nepřinášel úlevu.

Když Martin vstoupil do svého pokoje, ani mu nenapadlo shánět se po kabelce. Ani Rikiho, který ho obskakoval a radostně vrtěl ocáskem, si nevšiml. Ztrápeně stanul uprostřed pokoje, ztracen sám v sobě. Co se to děje v tomto domě, který pamatuje tři generace a sám již chřadne jako stařec nad hrobem? V tomto domě, solidním a střízlivém, v němž život odkapává po vteřinách v přísné pravidelnosti, jako by byl ovládán od rána do noci a od noci do rána pomalými kyvy kyvadla starožitných hodin dole v jídelně? Zdálo se mu, že je teď plný kouzel jako pohádkový dům na půlnočním rozcestí. Každá jeho stěna se tvářila významně a mnohoznačně, v každém koutě světélkovalo nějaké tajemství, vzhled staré skříně, rozviklaného stolu, židle s ným pletením byl záhadný. Kouzelný dům! Bylo to směšné, ale Martinovi nebylo do smíchu. Ani nevěda přistoupil ke skříně; zaskřípěla, když ji otvíral, a i tento dávný známý zvuk byl nyní překvapující jako nově objevené slovo. Vzal kabelku a zamýšle-

ně vyšel z předsíně, osvětlené zde nahoře jediným malým oknem. Mimoděk se u něho zastavil a vyhlédl ven.

Nad dalekým, modrým obzorem letěla protrhaná mračna a místy odhalovala zelenavé tělo nahé oblohy. Na široké míse svitavského údolí trůnily oba Chlomy, strmé a hmotnaté, jako pozůstatek nějaké rozverné kratochvíle obrů. Dole v zahradě prudký vítr zmítal chocholem tří vzájemně se prorůstajících vrb – dlouhé zelené třásně převislých větví vlály – vypadalo to, jako by se ustavičně a marně po něčem rozpřahovaly a zase se rezignovaně vracely ke kmeni, k němuž byly navždy připoutány. Od besídky svítily k němu fialové hvězdy italského plamínku jako nerozluštitelná návěští nad pěšinou, končící se vzadu u studánky, kde průzračný pramen vyrážel ve věčném a neměnném rytmu z hlubin úrodné země. Po trávnících běhaly s neslyšností netopýřích pohybů prchavé stíny mračen, jako by nějaké hmotné postavy se skláněly z nebe k zemi, šeptaly tajemství výšin a spěšně zase vzlétaly. Ano, až tam do zahrady dosahuje kouzelnictví těch černých, z vnitřku prozářených očí. I zahrada je jako očarována. Teprve za její obrubou z rybízového houští prostíral se skutečný svět.

Škrábání psích drápků o stěnu a nespokojené bručení ho vyprostilo ze snění. Riki, zvědavce, toužil se také dívat z okna jako jeho pán. Vzal ho do náručí a vyzdvihl ho jako malé děcko. A pes hned přitlačil černý mokrý čenich na sklo a zahleděl se ven s tak pozorným zájmem, jako by tam venku, v tom lidském světě, byl obsažen ještě jiný, psí svět, viditelný jen jemu.

„Tož co tomu říkáš, Riki?“ oslovil ho Martin. „Nezdá se ti taky, že už nežijeme v našem starém, dobrém a pokojném domě?“

Pes otočil hlavu po hlase a olízl teplým jazykem Martinovi ucho.

„Jen mluv, pane, poslouchám,“ pobízely ho jeho mandlově vykrojené hnědé oči s nápadně se lesknoucím bělmem.

„Aha, taky to cítíš. Aby ne. Je to docela jiný dům od té doby, co je tu ona, vid’? Vždyť jsem tě dnes ještě ani neslyšel zaštěknout. Slyšíš, jak je tichý? Docela nezvykle, co? Nebo se všichni odstěhovali a zanechali tu jen ji, tebe a mě?“

Teplý jazyk znovu se dotkl jeho ucha. Přitiskl si k své tváři tu huňatou hnědočernou hlavu s bílou pěšinkou uprostřed. Hustá srst byla jemná jako vata a líbezně hrála. Martin maně přimhouřil oči. Horká vlna proběhla jeho nitrem a zanechala po sobě chvění jako drobné elektrické jiskření.

„Musím tě s ní seznámit, staroušku. Budeš jí dobrým kamarádem, vid’?“ zašeptal Martin.

Riki spokojeně zabručel.

Pustil ho zase na zem a teprve nyní si všiml, že kabelka, kterou držel pod paží, je ještě celá pokryta blátem. Vrátil se proto do pokoje a pečlivě ji omyl. Byla to opravdu pěkná práce z dobré vepřovice, třebaže povrch byl zhyzděn četnými hlubokými škráby. Riki, všecek zvichřený nezकrotnou zvědavostí, div se kolem něho neuskákal.

„To koukáš, co? Holenku, tohle není kabelka jen tak. Té je určena veliká a důležitá úloha.“

„Nemluv tolik a radši mi ji dej,“ zavrčel Riki.

„Ta by byla výtečná ke kousání.“

„To věřím, jenže z toho nebude nic, brachu. Ale počkej, nálezci patří odměna. Dostaneš kousek cukru.“

Nedostal však nic, neboť Martinovi najednou bylo, jako by mu čísi hlas zašeptal do ucha: „Nálezce ji ukradl.“ Strnul. Kouzla, vnesená do domu, opět promluvila. Jak jí mohu zazlívat, že mi lže, když strpím, abychom ji vydávali za příbuznou a když já sám jsem dokonce kradl? napadlo mu. A kradl jsem

pro ni, jako možná ona lže kvůli mně. Přísná poctivost, ležící na dně jeho bytosti jako pergamenová listina vložená do základního kamene, se v něm vzbouřila. Užasl sám nad sebou. Jak jen něco takového mohl provést? Ještě nikdy v životě přece nikoho nepodvedl ani nic neodcizil. A možná že ani ona ještě nikdy nelhala, až nyní. Usedl na pelest své postele a všecek se schoulil do sebe. Riki, který stál před ním, položil mu hlavu na kolena. Bylo ticho, hluboké ticho, jen za oknem šuměl zelený vesmír smutečných vrb a až z hlubin starých, klenutých sklepů stoupaly k němu udivené a káravé hlasy rodného domu.

Mechanicky hladil věrnou psí hlavu a náhle smutný úsměv se mu zavěsil na ústa. Nač vlastně všecken ten poplach? Ať má již Marie jakékoli důvody k zatajování, odkud a jak přišla do jejich kraje, tolik je jisto, že snad zítra, snad pozítří od nich odejde a bude všemu konec. Kam? Stejně marná otázka jako „odkud“. Taž se ptáka, který v letu zabloudil do tvého pokoje a kterého jsi na chvíli v něm uvěznil. Co ti řekne na odletu, až mu opět otevřeš okno? Jednoho dne zapadnou za ní drátěná dvířka jejich zahrady a její kroky zaniknou na cestě mezi ploty. Odejde a s ní i její tajemství i její kouzlo, a do domu se vrátí šed' únavně stejných dnů, týdnů, měsíců, let. Dál bude opadávat omítka z chátrajících zdí, dál budou stárnout a trouchnivět stromy na zahradě a čas bude vát písek zapomnění a nenávratnosti do stop, jež tu Marie po sobě zanechá. Studená úzkost plížila se mu k srdci. Jak zadržet nezadržitelné? Jak zastavit čas a zahradit přístup nevyhnutelné budoucnosti? Jak překročit začarovaný kruh a proniknout, dokud je čas, do důvěrnější blízkosti Mariina života a Mariiny bytosti? Náhle táž myšlenka, která ho navštívila již prve v sále, když mu napadl příběh s kabelkou, vypadlou z okna vagónu,

znovu se k němu vrátila se svou klamnou útečkou. Co kdyby tak ta kabelka byla její a ona ji poznala, prozradila se a tak mu umožnila překročit hradbu, kterou se proti němu obehнала? Snad by to změnilo, převrátilo běh věcí! Vzápětí zavrtěl hlavou. Jaké to má dětinské nápady! Nicméně naděje, probuzená touto myšlenkou, necht' jakkoli směšnou, nedala se odehnat. Byla to přece jen naděje, světélko v tmách bludiště, z něhož mamě hledal východisko. Snad to všechno, co prožívá, není nic víc než sen. Ale proč se nepokusit jej lapit, zbavit prchavosti a donutit, aby se proměnil v pevný tvar, v trvalou skutečnost?

Když dlouho potom, vnitřně proměněn, vrátil se opět do sálu, tkvěla mu kolem očí zvláštní, tichá záře, která propůjčovala jeho obličej mléčnou průsvitnost, připomínající odraz světelné záplavy poledního slunce na stinné stěně.

„Tož tady máte tu kabelku,“ řekl a hned se zarazil. „Můj bože, snad jste neplakala? Copak se vám přihodilo? Byl tu někdo?“

Marie neodpověděla. Cípem peřiny si osušovala oči.

„Trochu. Nesmím snad?“ zašeptala po chvíli zkroutěně a ani se neodvážila naň pohlédnout.

„Máte snad nějaké bolesti?“ otázal se jí starostlivě.

„Ne, ne, žádné,“ odpověděla stručně.

Ticho. Přešlápl rozpačitě několikrát z nohy na nohu a pak řekl:

„Ještě jste se ani nepodívala na tu kabelku.“

Shrnula si navyklým pohybem vlasy s čela a pronesla roztržitě:

„Ach ano, tu kabelku. Ukažte.“

Natáhla ruku a Martin jí ji podal. Co se teď stane? Poznává ji? Srdce mu tlouklo až v hrdle.

Marie si ji však lhostejně prohlížela a pak se ho otázala zcela klidným hlasem, smí-li ji otevřít. Přisvědčil němým pokývnutím. Konečně kabelky bývají jedna jako druhá. Snad tedy, až spatří její obsah ...

Avšak Marie si prohlížela i její vnitřek s touž lhostejností! Náhle vyňala kapesník a přičichla k němu. Na tváři objevil se jí úsměv.

„Konvalinky,“ řekla. „To je má oblíbená vůně. Děkuji vám, pane učiteli. Byl byste tak hodný a položil ji k mým šatům?“

To bylo vše. Martin stál před ní neschopen pohybu a všecek zatopen přívalem hořkého zklamání. I toto světélko naděje zhaslo. Byl by se nejraději sám sobě hlasitě vysmál.

Martin si dal tentokrát pozor, aby přišel včas na svačinu, jež se podávala v jídelně, protože venku bylo stále chladno. Tetičky právě zasedaly ke stolu, když vešel a teta Hedvika udělovala ostré kázání Vilémovi:

„Říkám ti, že nedovolím tu hrušeň porazit. Co na tom, že už nenese ovoce? Stojí tam, pokud moje paměť sahá, ať tam tedy stojí dál, dokud budu živa. Takový nádherný strom! V celém kraji nenajdeš mu rovného. Ale to je to: vy mladí nemáte žádnou úctu ke stáří. Za mých mladých let bývalo jinak.“

„Vilém jen myslel, Hedviko,“ ozvala se paní Balvínová, „že ta hrušeň stíní okolní štěpy a ubírá jim místa, nic víc.“

„Ubírá místa!“ potrásala teta Hedvika hlavou. „Tak se podívejme! To já snad s Annou taky někomu ubíráme místa?“

„Ale Hedviko!“ Ruka paní Balvínové se dotkla konejšivě jejího ramene.

„I jen mě nech,“ vedla teta Hedvika svou dále. „Tebe se to ostatně také týká. Ty jsi s tím stromem tady vyrůstala a taky

jsi už bába jako já. Ne, Viléme, to ne! To prostě a dobře nedovolím.“

„Co to povídáte?“ ozval se vtom hrobový hlas tety Anny.

„O té hrušni. Chtějí ji porazit!“ zahoukla jí do ucha, teta Hedvika.

„Cože! To Vilém, vid’? No jo. To je jako s tou besídkou. Nač ji chcete opravovat? Však ještě nespadne. A nám už doslouží, jak je.“ Teta Anna se celá zadýchala tak dlouhou řečí, k jaké se odhodlávala zřídkakdy. Našpulila ústa, že vypadala jako kávová konvička, tučná brada jí drobet poklesla. Několikrát zhluboka, chrčivě vydechla, než se uklidnila, a pak zase sáhla třaslavou, hnědě skvrnitou rukou po své lžičce.

Martin si sedl na své místo, ale vtom s praskotem povolila pod ním výplň sedátka, takže se div nesvalil na zem.

„Sakramentská židle!“ zaklel s chutí. „Kdo ji sem dal?“

„A to se asi Rosa zmýlila. Vezmi si jinou, Martine,“ řekla chvatně paní Balvínová, zatímco teta Hedvika nehnula ani brvou, jako by takové propadnutí skrze židli bylo nejpřirozenější věcí na světě.

Martin postavil rozeschlou židli do kouta vedle staré, vycpané lenošky, jejíž jedna noha, zpola uražená, byla nastavena prázdnou cívkou.

„Je na čase, abychom to s tou Larišovou nějak ukončili,“ pronesla náhle teta Hedvika a všecko na ní prozrazovalo, že měla tuto větu již dlouho připravenou.

„Zrovna jsem byl u ní,“ odpověděl Martin. „Myslím, že už zítra bude moci vstát.“

„Nechci s tím nic mít,“ pokračovala teta Hedvika a v jejích slovech opět promlouvala strážkyně rodu, která po krátkém zakolísání obnovila svou pevnost a bdělost, „ale ty, Vilmo, bys

měla zjistit, bude-li moci hned odjet. Když ano, nebude třeba, abychom ji žádali o nějakou úsluhu stran Josefa.“

„A nebude-li moci z nějakého důvodu hned odjet?“ namítl Martin, jehož hrdlo se stáhlo úlekem.

„Nevidím sice pro to žádný důvod,“ odpověděla teta Hedvika, „ale o to právě jde. Kdyby nemohla hned odjet, musili bychom ji o tu úsluhu požádat, protože jakmile začne chodit, nemůžeme ji tak izolovat v sále jako dosud. A abych nezapomněla: kdo vlastně zaplatí doktoru Tomcovi za jeho návštěvy?“

„Žádné starosti, tetičko,“ pospíšil si Martin. „Rozumí se, že slečna Larišová sama.“

„Tak? Má tedy s sebou peníze?“

„To si myslím, tetičko,“ odpověděl Martin plnými ústy.

„Hm, ty už toho o ní víš...“

„Aby ne,“ přidala se hned Rosa. „Vždyť je pořád u ní. Před obědem, po obědě...“

„Slíbil, že dnes spravíš ten zámek u kůlny. Ale to se ví, na to jsi zapomněl. Aspoň kdybys nám tedy pověděl, co ses dověděl,“ píchal zase Vilém, dívaje se na Martina zpod obočí a přes okraj šálku, z něhož upíjel.

„Pravda, pravda,“ přisvědčila teta Hedvika a také vrhla zkoumavý pohled na Martina, „není to zrovna tuze vhodné zaměstnání pro mladého muže, vysedat celé hodiny u postele cizí ženy...“

„Co to povídáte?“ přerušil ji hrobový hlas tety Anny.

„Ještě o té hrušni?“

„Ne,“ zahoukla teta Hedvika. „O té Larišové.“

„Aha. To mi pak musíš vyprávět.“ A teta Anna, uchopivši šálek do třesoucích se rukou, nesla jej opatrně k svým fialovým ústům.

„Tak povídej, Martine,“ rozkázala teta Hedvika. „Kdo to vlastně je? A jak přišla k tomu úrazu? Řekla ti to?“

Martin dopil rychle a bez chuti kávu, zapálil si cigaretu a teprve pak se dal do vyprávění historky, kterou s Marií tak pracně sestavil. Za každou větou se v duchu pochechtával. Kdyby tak tušili, že jim tu povídá samé smyšlenky a že ve skutečnosti neví o nic víc než oni! Dobrodružnost situace jak vzhledem k Marii, tak vzhledem k vlastní rodině ho začala bavit. Vžíval se do svých slov a výmysl se měnil jemu samému nepozorovaně ve skutečnost. Mluvil se vzrůstajícím zanícením. A jak budoval ze slov ten druhý svět, svět kouzel a snů, měnila se mu i jídelna s prostřeným stolem a osobami kolem něho v cosi neskutečného. Ne, nemají tušení o síle toho druhého světa, který prostupuje jejich dům od Mariina příchodu, a kdyby ji znali, jistě by je tisíckrát víc ohromila, než kdyby Vilém vzal sekeru a vymýtil celou zahradu i se starou hrušní a besídkou! Přesto však si zachoval tolik bdělosti, že hovořil opatrně, vyhýbaje se všem zbytečným podrobnostem, aby si později snad neodporoval, neboť věděl, že matka i tetičky mají i ve svém stáří dobrou paměť. A což teprve Vilém a Rosa!

„To jsou věci, tak se podívejme,“ potřásla teta Hedvika hlavou, když skončil, a její římský pohled cestoval pátravě kolem celého stolu. Anna dopíjela lhostejně kávu, čekajíc trpělivě, až se jí dostane obvyklého dodatečného vysvětlení; Vilma seděla s rukama pod stolem a z jejího

výrazu nebylo lze uhodnout, co si o tom myslí; Vilém si podíral bradu rukou a civěl napjatě na Martina, který měl červené uši a v očích nepřírozeně mnoho světla; Rosa si mazala máslem druhý krajíc a tiše se pro sebe usmívala, jako by se radovala z toho, že jen jí jediné se podařilo zachytit nějaký druhý, skrytý smysl v Martinově vypravování. Zámka

se protahovala, dokud paní Balvínová neprohodila spíše jakoby sama k sobě:

„Tak ono to s ní bylo takhle. A já už jsem myslila...“

„Co sis myslila, maminko?“ zdvihla Rosa zvědavě hlavu.

„I nic. To byl jen takový zbrklý nápad.“

„Zkrátka,“ usoudila teta Hedvika svrchovaně, přecházejíc bez zájmu poznámku své mladší sestry, „takhle to dopadá, když takové mladé děvče jezdí samo. Kolik je jí asi let?“

„Kdopak ví?“ ušklíbl se Vilém.

„Nebo ti to snad řekla, Martine?“

„Na to jsem se jí neptal,“ odsekl mu Martin.

„Byla by to také od muže nevhodná otázka,“ zamentorovala si kousavě teta Hedvika. „Ale je to, co? A všechno jen pro pouhou kabelku.“

„Kterou jistě potom zase na silnici ztratila,“ dodala paní Balvínová. „Aspoň tady u nás ji už neměla.“

Martina polilo horko. Na tohle nepomyslii! Teprve teď si vzpomněl, že přece matka sama ukládala její šaty do skříně. Kdyby teď najednou u nich našla kabelku ...

„Totiž... maminko... to se mýlíš,“ zakoktal, ale hned, osvěcen náhlým nápadem, pokračoval pevněji:

„Měla ji navlečenou na ruce a patrně jí s ní sklouzla, když jsme ji s Josefem ukládali v sále na pohovku. Našel jsem ji tam dnes zapadlou za polštářem.“

„A to se podívejme,“ podivila se paní Balvínová. „A to se ví, že sis ji hned prohlédl.“

„Ne, maminko,“ odpověděl prudce Martin. „Dal jsem ji hned slečně Larišové a ona z ní měla velkou radost, protože v ní měla peníze.“

Paní Balvínová chtěla zřejmě ještě něco říci, ale Vilém ji předešel:

„A proč vlastně jela do Brna, Martine?“

„Vždyť jsi to slyšel,“ odpověděla mu Rosa za Martina. „Ke kamarádce.“

„Ke kamarádce!“ zvolala teta Hedvika bůhvíproč podrážděně. „A proč k ní jela, na to ses měl zeptat, Martine. Když už ji tu máme, ať je ve všem docela jasno.“

V Martinovi hrklo. Tu kamarádku si přidal v poslední chvíli a teď aby si k ní vymyslel i tohle! Přesto odpověděl bez rozmyšlení:

„Chtěla u ní nějaký čas bydlet, než si najde místo.“

Teta Hedvika položila hřmotně šálek na misku.

„Cože, v Brně? A proč si nehledala místo v Praze?“

Martin vteřinu dvě váhal, ale pak se dal přece strhnout vášností hry. Bylo to tak lákavé vymýšlet si další zápletky! Dal se tetině malichernosti do smíchu a řekl výbojně:

„Chceš tím snad naznačit, že by nás tím byla ušetřila tohoto krásného dobrodružství?“

„Jakže, ty tohle nazýváš dobrodružstvím? A dokonce krásným,“ zvolala teta Hedvika pohoršeně. „Já mám pro to docela jiné slovo.“

„A tak nebo onak, proč si místo nehledala v Praze, to ti nemohu říci. Možná však, že z toho důvodu, protože odešla z domu.“

Hlasité vzrušení zakroužilo kolem stolu.)

„Čím dál tím lépe!“ vykřikla teta Hedvika.

„A řekla ti, proč odešla?“ ozvala se Rosa zvědavě.

„A čím je vlastně její otec, to nevíš, Martine?“ zazněla skoro současně otázka matčina.

„No, no, jen se na mne všichni nesesypte,“ bránil se Martin, kterého opouštěla odvaha, když viděl, co způsobila hra jeho fantazie.

„Na jejího otce jsem se jí nevyptával, maminko, a proč odešla z domova, s tím se mi nesvěřila.“

„Tady není něco v pořádku, podle mého soudu, nemyslíš, Vilmo?“ obrátila se teta Hedvika na Martinovu matku.

Paní Balvínová pokrčila rameny. „Těžko říci, Hedviko. Dohady tu nic nepomohou. Ostatně, co je nám po pravdě do toho? Souhlasím s tebou: jestli zítra vstane, patrně také odjede, a tím celá věc bude pro nás skončena. Proč by se u nás zdržovala?“

V Martinovi při těchto slovech všecko zkamenělo. V zápětí však jeho úlek byl smeten vlnou horoucího nadšení. Ne, ne, maminko, říkal si v duchu, takhle to není a nebude. Ona má k tomu, aby zůstala, možná víc důvodů, než tušíš, ba než tuším i já. Byl si v té chvíli docela jist, že se tohle nestane. Jak usuzovala jeho matka, tak bylo možno usuzovat jen v tom starém, střízlivém světě jejich domu před příchodem Mariiným, ne v tom druhém světě, plném nepředvídaných záměrů, jež stvořila Marie již v tom okamžiku, kdy se objevila u dveří jejich zahrady. A v duchu opět mu jasně vyvstala ta scéna jejího příchodu se všemi podrobnostmi. Opět slyšel harašení kamínků na okenním skle a Rikiho přidušené vrčení. Opět viděl sebe, jak potmě sestupuje po schodech s myšlenkou na Hátu, jak rozsvěcuje lucernu a nesa ji u země brodí se s Ventou černou mlhou k drátěným vrátkům. Opět vidí, jak pozvedl lucernu a jak v jejím oranžovém svitu spatřil lesknoucí se obrysy stroje a bledou dívčí tvář. Ta tvář! Byla tak neskutečná a jakoby průhledná, že světlo, které ji vykrojilo ze tmy, zdálo se, nedopadalo na ni ze svíčky v lucerně, nýbrž vycházelo přímo z jejího nitra, jako by v té tak náhle se zjevivší bytosti plál vlastní světelný zdroj. Tehdy to začalo. V té chvíli byl jejich svět prořat druhým, jejím světem jako prostor duhou. Který z nich však je

skutečností? Svět Mariin či svět tetiček, matky, Viléma a Rosy? Hlasy v něm volaly: Mariin, Mariin! A přece všecko, co jim tu právě o ní vyprávěl, bylo vymyšleno. A všecko, co vyprávěla Marie jemu, bylo také vymyšleno. A všecko, co se oni chystají vyprávěti o Marii, bude také vymyšleno. A což jestli i to, že našel onu kabelku a odcizil pět stovek její opravdové majitelce, patří nějakým způsobem do onoho druhého, Mariina světa?

Hlas tety Hedviky ho zase vrátil do zdí starého domu.

„Ráda bych věděla,“ slyšel ji pronést hlasem, jako by se s někým přela, „jaké vlastně zaměstnání chce v Brně hledat? Možná že je švadlena nebo tak něco.“

„Vypadá spíše, jako by byla z lepší rodiny,“ odpověděla jí jeho matka a Martin teprve nyní si všiml, že se naň dívá nevysvětleně upřeným pohledem, jako by jí jediné ze všech byla dána neurčitá tucha probuzených sil, naplňujících ovzduší nad jejich hlavami.

Kapitola čtvrtá

ZELENÝ VESMÍR

KDYŽ SE MARIE DRUHÉHO DNE probudila, vstoupily její oči do radostného jasu, jímž byl zaplaven celý pokoj. Někdo tu již byl, ještě dokud spala, a staral se o ni, neboť jedno okno bylo otevřeno a jím vtékala dovnitř teplá a posilující svěžest slunného jitra, které rozsvítilo zahradu za okny nejzářivějšími barvami. Dojata tímto důkazem tiché péče, vztyčila se Marie na lůžku, a zatímco její tělo ještě váhalo na rozhraní spánku a bdění, její srdce se rozlétlo dokořán, aby se naplnilo tím zlatě

a bíle svítícím prostorem, který k němu hovořil kouzlem a bezpečnosti domova. Ano, cítila se zde doma, jako by tu žila odevždy, a když vešla paní Balvínová, nesouc jí kávu v starožitném šálku, Mariin úsměv ji celou sevřel do náručí. Pokojem zaznělo dvojí šťastné „dobré jitro“ a paní Balvínová se usmívala, jako by jí bylo uloženo přes její stáří vnést do pokoje všechn jásot léta, které se ještě jednou vrátilo po dnech deště a zimy.

„Děkuji vám, paní Balvínová, jste ke mně tak hodná. Všichni jste tu ke mně tak hodní,“ řekla Marie vroucně, berouc od ní podnos se šálkem. „A já jsem se dnes tak výtečně vyspala!“

„To je dobře, to je dobře,“ opakovala paní Balvínová, pozorujíc ji s uspokojením, jak se s chutí pouští do jídla. Po chvíli dodala: „Tož dnes už chcete vstát, říkal Martin.“

„Ráda bych,“ přikývla Marie a světlo v jejím obličejí poněkud pohaslo. „Jen kdybych věděla, co na sebe, když mé vlastní šaty jsou v tak žalostném stavu.“

„Už jsem na to mysliła také,“ odpověděla paní Balvínová a ukázala rukou na židli v hlavách postele. „Nevšimla jste si? To vám zatím půjčí Rosa, než se najdou vaše zavazadla.“

„Najdou-li se ovšem vůbec?“

„Martin také pochybuje. Nu, uvidíme. Podruhé, myslím, nebudete už vyskakovat viděte?“

„Ach, váš syn vám už vypravoval?“ poznamenala rychle Marie.

„Zajisté, všechno,“ odpověděla paní Balvínová, však tomu nepřikládala zvláštní váhy, neboť pokračovala: „Nevím arci, jak vám ty šaty budou padnout, Rosa je, myslím, trochu silnější v těle než vy.“

Hovoříc takto, měla paní Balvínová sepjaté ruce složeny v klíně - obraz vyrovnané a laskavé dobroty. Marie neodolala: po-

kryla je svou dlaní, a dívíc se v jejich hebkosti, nesměle je pohladila.

„Nevím ani, jak vám poděkovat, paní Balvínová,“ řekla vřele. „Staráte se o mne, jako bych byla dcera.“

V té chvíli, zdálo se, kouzelný svět, usídlený v jejich domě, se poprvé prodral k hladině stařenčiny duše a lehce ji zčeřil. Paní Balvínovou prochvělo zvláštní zamrazení, které ji nejprve uvedlo ve zmatek; bylo jí, jako sklánějíc se sama nad sebou, zahleděla se nitra, a tu, jak se rozkolísaná hladina opět ustalovala, spatřila v ní nejprve nejasný, ale stále ostřeji se rýsující obraz nového citu, vyrůstajícího ze dna k povrchu jako vodní květ. A zároveň se jí vrátila vzpomínka na tu zlou, mlhavou noc, z níž přišlo toto děvče do jejich domu. Neznámé, němé, bezejmenné. Nebylo to něco podobného, jako kdyby byli našli na prahu pohozené dítě? Z její útlé dlaně, která hladila její staré ruce, vtékal jí do unavených žil proud vzpružující mízy a stoupal jí sílivě k srdci. Ale paní Balvínová se nerada poddávala takovým číře citovým dojmům. I roztříštila bez lítosti duhově hrající bublinu fantazie a řekla věcně:

„Nu, nu, když člověk může, proč by nepomohl? Připravila jsem vám tu i umyvadlo a co k tomu patří, a myslím, že jsem nezapomněla na nic.“

Mariina dlaň odlétla s jejích rukou jako pták. Paní Balvínová vstala, a odnášejíc dodala:

„U nás jsou už všichni na vás zvědaví. Až budete hotova, pošlu pro vás Martina. Ten si vymínil, že vás seznámí s naším domem, jestliže ovšem už budete moci chodit.“

Sotvaže za paní Balvínovou zapadly dveře, Marie hbitě odhodila peřinu a vstala. Když přemohla závrať, jež se o ni na okamžik pokoušela v této nezvyklé poloze, zkusila našlápnout na vymknutou nohu, kterou dosud měla sevřenu pevným

obvazem. Trochu bolela, ale šlo to. A Marie, tak jak byla, v dlouhé noční košili s Rosiným monogramem, zamířila nejprve ke dveřím a tiše otočila klíčem, který trčel v zámku. Pak, když se takto zajistila, s tlukoucím srdcem přistoupila k zrcadlu a dlouho, nehybně před ním stála. V zahradě zaštěkal pes. Z dálky neslo se k ní kohoutí kokrhání. Nic z toho neslyšela. Celý svět zmizel. Zbyla jen matná hloubka stářím slepnoucího zrcadla a její vlastní postava, vystupující z ní a dívající se jí do očí se stejnou upřeností, s jakou se ona dívala na ni.

Co všechno si slibovala od tohoto setkání s vlastním obrazem! Nic z toho se nevyplnilo. V první chvíli nebyla ani překvapena, ani zklamána tím, co spatřila. Věděla: dívám se na sebe. To bylo vše. Neseznamovala se sama se sebou. Nebyla si cizí. Zнала se. Přijala svůj obraz jako danost, v jejíž nezměnitelnosti byl i důkaz trvání. Čas se zastavil, a splývá se skutečností, ztratil na chvíli minulost i budoucnost. Nevěděla, jak dlouho takto hleděla na sebe. Snad minutu, snad dvě. Pak udělala pohyb rukou. Obraz jej učinil také. Pohnula hlavou. Obraz také. A teprve v tom okamžiku se dostavil bolestný náraz: uvědomila si, že ten obraz v zrcadle jí nic neříká a nikdy nic nemůže říci. Byl také bez paměti jako ona a měl právě jen tolik vědomí sebe jako ona. Dívala se již někdy takto na sebe do zrcadla? Jistě - jenže nic z toho neplynulo. Barva vlasů a očí, útvar čela, skrání a brady, úzkostlivé, bezdeché soustředění, jež vyjadřovala celková souhra všech rysů v obličeji, nebyly s to, aby jí napověděly její jméno a něco o jejím původu a minulých osudech. Byly právě tak němé jako její ruce, jako jizva na kloubu!

Zděsila se. Také obraz v zrcadle se zděsil. Spatřila široce rozevřené oči, pokleslou bradu, ústa pootevřená jako k výkřiku - zakryla si oči oběma rukama a prudce se odvrátila.

Záchvat slabosti ji přinutil, aby usedla. Na čele jí vyvstal pot. Co se to s ní jen stalo? Marně svolávala na pomoc všechny své vnitřní síly; bylo to nepředstavitelné jako smrt. Opřela se lokty o kolena, hlavu složila do obou dlaní a takto skrčena zavřela oči. Obklopila ji tma. S krajním úsilím vůle se soustředila do sebe, vstoupila všemi smysly do svého nitra, propadala se v temnu a tichu. V uších jí šumělo a bylo to jako znění nejspodnějších pramenů, těch, které napojují samy kořeny bytosti. Marně. Žádný hlas jí nepřicházel vstříc.

Jako ve snu se zase vztyčila a začala se oblékat. Opravdu, vnitřní hroucení se v ní tou činností zastavilo. „Marie Larišová, Marie Larišová,“ opakovala si v duchu výsměšně. Jak vlastně na tohle jméno přišla? Všecka světla zhasla a cesta se ztrácela v neznámu. Nějak to souvisí s Martinem, napadlo jí a rázem zanechala všeho a opět znehybněla. Martin! Stál náhle před ní jako živý. Usilovně hloubala. Ne, ne, nemohla si vůči němu počínat jinak, než si počínala, třebaže ho vlastně klamala každým svým slovem. Nemohla mu o sobě říci pravdu, bylo by to totéž, jako kdyby se před ním obnažila bez nejmenšího studu. Všecka zahořela ve tvářích. Snad to nebylo správné, ale bylo to jedině možné. Neviděla ani teď jinou cestu. Uvěřil jí však? Zdálo se jí nyní, že ano. Byl by jí jinak pomáhal upravit jejl příběh tak, aby neohrozil klid domu?

Ano, ano, to je všechno pravda, namítla si vzápětí, ale jde přece o to, že každá vyslovená lež bude nyní plodit nové a nové lži! Buď se přizná k své naprosté nevědomosti a ponese ony následky, jichž se tolik bojí, anebo si bude musit vymýšlet nové a nové smyšlenky, kdykoli jí bude mluvit o mě samé. A čím více se budou o ni zajímat, tím více bude musit lhát, a bude to záplava lží bez konce a bez hranic, která ji prostoupí až do dřeni kostí...

Byla bezradná. Ne, jemu jednoho dne řekne pravdu. Jemu, jen jemu! umiňovala si, ale byla to jen slova. Vpravdě si nedovedla představit, že by k němu přistoupila a řekla: „Obehlávala jsem vás. Nic z toho, co jsem vám vyprávěla a v čem jste mi tak oddaně pomáhal, není pravdivé.“ Ne, ne, ani k tomu se nikdy neodhodlá! Byla jako v slepé uličce. Všecky krásy letního rána kolem ní povadly. Cítila se nezměrně opuštěna. Co si počne, jestliže ji odtud odvedou nebo vypudí? Jaký život na ni čeká a kde? Vždyť visí v prázdnu – bez jména, bez minulosti, bez prostředků! Ne, ne, musí se vystříhat všeho, co by uspíšilo její odchod odtud. Ach, kdyby tak mohla navždy zůstat zde, v tomto domě! Čím to jen je, že tu k ní všecko hovoří tak důvěrnou a přátelskou řečí? Vzchopila se v poryvu nové síly a nového odhodlání. Zůstat zde! Zůstat zde! opakovalo její srdce, jako by se modlilo.

Když paní Balvínová vyšla od Marie do předsíně, spatřila Martina; seděl na schodu před dveřmi a byl ponořen do čtení. Postavila podnos se šálkem na nízkou skříňku a vyšla k němu do slunečního rána.

„Dobrytro, Martine.“

Martin vyskočil s knihou v ruce.

„Dobrytro, maminko, bylas u ní?“

„Zrovna jdu odtamtud. Teď se bude strojit. Jdeš mi, ty lichotniče?“ přerušila se a pohládila Rikiho, který se jí hlavou třel o nohy.

„Tys měl být kočkou, a ne psem.“

„A řeklas jí to už, maminko?“ otázal se jí Martin s důrazem na slově *to*.

Podívala se naň rychlým a nejistým pohledem a zavrtěla hlavou.

„Martine, ani nevíš, jak mě tahle věc tíží!“ povzdechla.

„Ne, neřekla. Na to je stále ještě dost času. Kdyby odjela

“
“

„Chtěl bych,“ vskočil jí do řeči Martin, „abys to přenechala mně. Rád bych jí to řekl sám.“

„Ty si mi na ni ombuješ nějaké právo, Martine,“ podotkla paní Balvínová a cosi, co Martin nedovedl přesně odhadnout, zvláštním a mnohoznačným způsobem zbarvovalo její hlas.

„Jestliže ji Josef objevil, já jsem ji vlastně přijal do našeho domu. Byl jsem první,“ usmál se Martin. „Pokládám ji tak trochu za svou chráněnkou. Ostatně, mlč, maminko, vždyť ty se na ni také tak díváš, cítím to docela jasně.“

Paní Balvínová hned neodpověděla. Hleděla upřeně před sebe na záhon, kde první jičiny svými barvami prorokovaly nevyhnutelný příchod podzimu. Vzduch, prozářený sluncem, horce zvučel a voněl pařící se zemí. Teprve po chvíli pronesla změněným hlasem:

„Už jsem jí také řekla, že ji pak přivedeš k nám do jídelny.“

„Představit tetičkám? Na to se těším!“ dal se Martin do smíchu. V duchu si však pomyslil: Hle, jak mi unikla!

„Jen buď opatrný, Martine. Znáš tetičky. Jsou zaujaty proti tomu děvčeti.“

„Jsou zaujaty proti všemu novému a hlavně všemu, co nepochází od nich.“

„Co naplat? Nezměníš je,“ podotkla paní Balvínová, usedajíc k zelenému stolu, stojícímu pod okny jídelny. „Měl bys, Martine, tenhle stůl opravit. Pořád se bojím, že jeho těžká, kamenná deska někoho z nás zmrzačí, kdyby pod ní povolily nohy. Ale tetičkám o tom neříkej nic.“

„Ano, maminko, přivstanu si a udělám to, dokud budou ještě spát. Škoda, že neumíš francouzsky, maminko.“ Vzal opět

do ruky knihu, v níž prve četl. „Tehle Duhamel je rozkošný. Je to příběh dvou slepců a jmenuje se Světlo. Hluboký pohled do dobroty zkrúšeného lidského srdce.“

„Tak? Často jsem, Martine, již pozorovala, že člověk se stává dobrým teprve v neštěstí,“ odpověděla paní Balvínová mírně.

„Někdy jistě, maminko,“ přisvědčil Martin a napadlo mu, že u Viléma se bohužel matčina zkušenost neosvědčila. Zdali-pak si matka povšimla, že od té doby, co zranění vyřadilo Viléma ze života, jeho povaha se stále víc a víc kazí? Jenže, povšimla-li si toho, nikdy by to nepřiznala!

Paní Balvínová, jako by tušila, čím se v mysli obírá, začala honem o něčem jiném. „Nádherné ráno,“ řekla, vdechujíc do sebe dlouze svěží, sluncem prohrátý vzduch.

„Nebudeme jich mít už mnoho, myslím. A abych nezapomně-la, musíme se pak podívat na králíky. Povídala Rosa, že se jí ta velká bílá ramlice nějak nelíbí.“

Martin neodpověděl. Drbaje Rikiho na hřbetě a za ušima, až se pes převalil na písek, roztáhl všechny čtyři a rozkošnický vycenil zuby, dlel všemi smysly v sále a lovil dychtivě každý zvuk, unikající odtamtud otevřeným oknem. V dlouhých inter-valech ticha, kdy se mu zdálo, že v sále není živé duše, poda-řilo se mu zachytit zašplíchnutí vody, zazvonění sklenice, hluk odstrčené židle nic více, a přece každý ten zvuk byl vzrušujícím znamením Mariiny přítomnosti a ujištěním, že jí za chvíli spatří po dlouhé přestávce noci a spánku.

Kolem něho zahrada, zalitá srpnovým sluncem, vzpínala se jako uhranutá k palčivě modré obloze a hukot hodujícího hmyzu, jímž zněla, prohluboval její mlčení. U stolu matka tiše vychutnávala medovou lahodu čistého jitra, pohybujíc tu a tam rty, jako by hovořila s vlastním srdcem. Sotva postřehnutelný

vánek chvílemi nadzdvihoval vrchní list knihy, jež ležela rozevřena na schodu vedle Martina.

Náhle zazněly kroky z vnitřku domu, Rosa se objevila ve dveřích a její hlas rozbil nehybné a mlčelivé odpočívání všech věcí. Volala práce. Paní Balvínová rezignovaně povzdechla a vstala. I Riki vyskočil a hlučně se otřepal.

Sotva matka zmizela s Rosou a se psem v domě, Martin jako by byl čekal jen na to, přistoupil k otevřenému oknu a zaklepal na sklo.

„Slečno Larišová ...“

„Ano?“ odpověděl mu zevnitř ten temně zbarvený, měkký alt, jehož pouhý zvuk ho vzrušoval.

„Mohu dovnitř?“

„Ještě jen pět minut a budu hotova.“

Martin odnesl zatím knihu do svého pokoje, a vraceje se dolů, podíval se na hodinky. Nedaruje jí ani vteřinu!

Přesně za pět minut zaklepal na dveře.

Marie, která si před zrcadlem upravovala vlasy, otočila se k němu a Martin, ačkoliv měl už něco veselého přímo na jazyku, to polkl a strnul na místě jako přibitý.

„Bože!“ zahučel jen a jeho obličej vyjadřoval takový obdiv, že se Marie do temna zarděla.

Jak tam před ním stála v tmavomodrých, bíle tečkovaných šatech nad boky útle stažených pasem, štíhlá, vysoká a svěží, zdálo se mu, že všecko světlo opouští svou přirozenou dráhu a sbíhá se k ní, aby ji obklopovalo a radovalo se z její krásy. Ne, to, co vidí před sebou, není krása, závislá na tělesném vzhledu, nýbrž její absolutní vyjádření. Trvala jaksi sama v sobě, bez jakéhokoli vztahu k okolí. Tento pokoj, tento dům, celý ostatní svět, i on s ním, mohl by zaniknout, ale ona by zářila dále jako kterákoli hvězda na obloze, i kdyby nebylo země

a očí, jež by se s jejího povrchu na ni dívaly. Byla obsažena ve všem tom, co nebylo patrné, dokud Marie ležela v lůžku, v hrdých rysech jejího obličje, v ušlechtilém držení jejího těla, v půvabné křivce jejího hrdla a v sebevědomém způsobu, jímž byla na něm nasazena její hlava s černými prameny vlasů, a přece Martin nakonec usoudil, že není obsažena v ničem z toho, nýbrž že je soustředěn jen a jen na dně jejích očí, ne, spíše v hloubce za nimi, kdežto oči byly jen dvě čarovná okna, jichž užívala, aby jimi hleděla do světa. A bylo v ní cosi slovy a smysly nepostižného, jako by se byla vymkla z každé představy času a byla nesmírně, věkovitě stará, snad proto, že krystalovala v docela jiném čase, než je čas lidské míry a právě to způsobilo, že na několik dlouhých vteřin nebyl s to, aby promluvil, neboť tato Marie, stojící u okna, nebyla táž, která ještě včera ležela na lůžku.

Když stále mlčel, spoután obdivem nad nevyslovitelným, Marie promluvila sama:

„Nuže, jak vidíte, jsem připravena. Vaše maminka mi už řekla, že mě hodláte seznámit s vaším domem, a mluvila o tom jako o obřadu.“

Mezi tím, nač se díval, a tím, co slyšel, byl tak zraňující rozdíl, že Martin rázem vystřízlivěl. Zmizelo vidění ode všeho odpoutané krásy, Marie se mu vrátila do prostoru a světla všedního dne. A třebaže to bylo bolestné, Martin si přece oddychl, neboť tento sestup do skutečnosti mu ji opět přiblížil.

„Ne, ne,“ zavrtěl hlavou, „tak zlé to nebude. Tetičky jsou spíše podivínské než obřadné.“

„Díkybohu!“ uniklo Marii.

„Podle toho tedy nemilujete obřadnosti?“

„Ó ne, řekla jsem díkybohu proto, že jste se na mne už přestal tak ... tak podivně dívat.“

„Odpustte,“ odpověděl zmateně, „ale ten pohled vlastně nepatřil vám. Já ...“ Uvázl v nepřekonatelných rozpacích.

Pohodila zvláštním způsobem hlavou, jako by chtěla jediným pohybem rozvlnit a rozjiskřit všecko bohatství svých vlasů vzadu na šíji přistřižených, a pohlédnuvši naň shora (byla o málo vyšší než on), řekla:

„Hm, víte, že jste ... že jste teď jiný, než když jsem ležela a dívala se na vás zdola?“ krátce, přidušeně se zasmála. „To je směšné, vidíte?“

Zdálo se mu, že neurčitě zahlédá za jejími slovy mnohem více nevyřčených myšlenek a že všechny mají jakousi vzdálenou a hluboce znepokojující podobu s tím, co jím tak otřásl, když k ní vstoupil do pokoje. Dříve však, než se vzmožil na odpověď, pokračovala, jako by na ni ani nečekala:

„Půjdeme tedy tam ... na druhou stranu? Víte, upřímně řečeno, raději bych tam nešla. Zde, v tomto pokoji, je mi tak dobře, nic mi tu nechybí. Vyjít z něho bude se možná podobat chybnému kroku. To je také směšné, vidíte? Ale než půjdeme, musíte mi ještě říci, co jste tam na druhé straně o mně povídal. Doufám, že jste nic nezměnil na tom příběhu?“

Díval se chvíli mlčky do podlahy, neschopen slova. Vždyť to děvče si z něho dělá spojence s takovou samozřejmostí, jako by tu byl právě jen k tomu a k ničemu jinému! A - přece rozuměl jí dobře? Netloukla v jejích slovech křídly touha - touha, aby mohla u nich zůstat?

„Nezměnil jsem nic, jen něco jsem přidal. Ale dřív si musíme pohovořit o něčem jiném.“ Postřehl její úlek a byl spokojen. „Posaďte se,“ vybídl ji, „jistě vás ještě bolí vymknutá noha.“

Poslušně a beze slova usedla a Martin zaujal místo proti ní, opřev se ze široka loktem o stůl. Dívala se naň zpola plaše a zpola zvědavě - ano, tím však její výraz nebyl vystižen, Mar-

tin cítil, že je mnohem složitější, jenže jak a čím, to si nedovedl ujasnit. K čertu, kdyby aspoň něco promluvila! rozčiloval se v duchu, neboť sám najednou nevěděl, jak začít. Možná že by teď byla vhodná chvíle požádat ji o tu úsluhu – neměl však k tomu odvahu. A zrovna tak jí přece nemůže říci, že jí nevěří ani slovo, nemůže jí vypravovat o těch pěti stovkách a vůbec – nemůže jí právem nic vytýkat. Nabídl jí své služby dobrovolně, ona ho o nic nežádala. Jaký div tedy, že s ním nyní počítá zcela samozřejmě? A tak místo aby ji zahrnul výčitkami, jichž si (byl si tím jist) přesto zaslouhovala, zapálil cigaretu a začal jí vyprávět o jejich domě.

„Slíbil jsem, že vás dnes představím tetičkám, slečno Larišová,” ujal se slova. “To však není tak jednoduché a snad vám to poněkud usnadním, když vám nejprve něco řeknu o nich a o našem domě.”

“Možná, že byste ani nemusil,” přerušila ho. “Je mi, jako bych jej už znala dokonale.”

“To snad ne, vždyť jste jej ještě ani neviděla.” „Tak? A tohle není nic?” opsala Marie rukou široký kruh. „Tento pokoj se svým přátelským ovzduším? Když tu jsem sama a je ticho, zdává se mi, jako by zněl...zněl ukolébavkou a já byla ještě docela malé děcko...”

Opět to toužebné bití křídel!

„Hm, jak zvláštním způsobem se dovedete vyjadřovat,” řekl po chvíli zamyšleně.

Trhla sebou.

„Co tím chcete říci?”

„Jen to - ostatně pochybuji, že vám to bude jasné...” shledával Martin pomalu a s námahou slova, „že náš dům není na něco takového zvyklý. Váš způsob vyjadřování ... jakpak

bych to jen řekl ... vychází z hloubky a jde do hloubky - kotví v ní... Tak nějak... Kdežto náš dům se už dávno utrhl od své kotvy. Zdá se na první pohled nepravdivé, co říkám, protože u nás naopak vypadá všecko, jako by bylo pevně vklíněno do neměnného řádu, střeženého našimi tetičkami. Nicméně je to pravda.“

Tady přeskočil na tetičky, vyličil jí, jak úzkostlivě lpí na přesném a pravidelném rozdělení dne, a pak, když vyvolal úsměv na její pozorně naslouchající tváři, zase se vrátil k domu.

„Je to prastarý dům, slečno Larišová. Když byl vystavěn, lidé v něm prý viděli zemanské sídlo. Ve mně, Rose a Vilémovi hostí už čtvrtou generaci. Tak trochu mi připomíná ruskou hru, jmenuje se ‚Višňový sad‘. Tam je rovněž takový starý zemanský dům, a pamatuji-li se dobře, také to s ním dopadlo smutně. Až přijdeme do jídelny, všimněte si čtyř portrétů nad pohovkou proti oknům. Nevíme, kdo je maloval. Nejsou asi také zvlášť cenné. Ale jsou na nich zobrazeni praděd s prabábou a děd s babičkou. Balvín pranejstarší, jak my říkáme, stavitel adamovického zámku, vystavěl si tento dům pro sebe. A vybudoval si jej důkladně, jak čas je svědkem. Široké, kamenné zdivo, hluboké a studené sklepy. On také založil na návsi kapli Nanebevzetí Panny Marie a zavedl zde patnáctého srpna pouť. Dodnes je adamovický farář povinen každoročně toho dne sloužit v kapli mši. Naše rodina má tam u oltáře svou vlastní lavici, bohatě vyřezávanou, kterou dal pořídit také Balvín pranejstarší, a to se ví, každého patnáctého srpna musíme do ní všichni nastoupit na rozkaz tetiček. Snad to tedy býval opravdu zemanský dům. Ale ty studené sklepy přiměly mého děda, aby dům proměnil na hostinec. V tomto sále se za jeho dob tančovalo, slečno Larišová, a přicházeli sem lidé z hor, až od Olešnice prý, a to

se ví, chovali se prý tu mnohdy bujně, ba zbojnicky. Ani křiváky nezůstaly vždycky v kapsách, kam patřily. Ale můj otec již nebyl hostinský. Byl učitel a jen tak tak vyrval dům ze spárů věřitelů, v nichž jej zanechal děd, který slovo hostinec odvozoval příliš doslovně od slovesa hostiti. A učitelství od té doby již v těchto zdech zdomácnělo. Také obě matčiny sestry, Anna a Hedvika, byly učitelkami. Ale ne zde. Proto se domu vnitřně odcizily, staly se z nich - nu, tetičky. Lpí na něm jen vnějšně a v tom právě je podle mého mínění celý neblahý osud našeho domu. Já sám učím v Adamovicích. Také sestra Rosa je učitelkou. V Černé Hoře. A bratr Vilém také. Totiž - ten býval. Ve válce byl však těžce raněn. Teď pečuje o dům, pokud se to ovšem smí.“

Martin ani nezpozoroval, že mu cigareta dohořela, a Marie ho poslouchala s takovou zaujatostí, že připomínala dítě, je muž vypravují dlouho vyprošovanou pohádku. Byl tak strháván dvojím proudem: vlastními slovy i Mariinou napjatou pozorností.

„Co to znamená: pokud se to smí?“, otázala se ho Marie, poprvé přerušivši jeho výklad.

„Tojsem čekal, že řeknete,“ usmál se Martin a širokým gestem, podobně jako prve Marie, ukázal na pokoj.

„Jen se dobře podívejte, není vám tu nic nápadné? Ty díry v podlaze? To prasklé zrcadlo? Tamhle u té skříně odpadla už celá lišta se starými řezbami A je tu ještě plno jiných věcí nad hrobem, třebaže to na první pohled není na nich vidět. Kdybyste například zvedla tento těžký stůl, upadly by mu rázem dvě nohy. Ano, ano, mnoho věcí je tu již nad hrobem, a přece žijí nějakým zázrakem setrvačnosti. Také tetičky. Také maminka. A Vilém? Člověk, který už žádným posláním nemůže účelně vyplnit svůj život, žije vlastně také jen setrvač-

ností. Rosa se vrátila domů, když její muž padl ve válce. Ještě štěstí, že se mohla vrátit i k učitelství, kterého zanechala, když se vdala. Ale Rosa není, obávám se, dobrá učitelka. Její muž jí odnesl s sebou duši.“

„Můj bože, mluvíte, jako kdybyste mě prováděl po hřbitově.“

„Co chcete? V jistém smyslu je to hřbitov. To je právě to, nač jsem vás chtěl předem upozornit. Tady to vidíte: nelze důvěřovat prvnímu dojmu.“

„A vy? Nezdá se mi, že byste nebyl opravdově žijící člověk. Účelně žijící,“ opravila se.

„Účelně! To jste krásně vyjádřila,“ zvolal Martin radostně. „Vskutku, co se týče mne, hodlám se všemi silami bránit balvínovské plísni. Bránit a ubránit. Ne, ne,“ dodal rychle, postřehnuv, že se mu chystá odporovat. „Jen počkejte se svým úsudkem, až poznáte tetičky.“

Ty totiž jsou vinny, že dům tak chřadne.“

„Rozumím. Samy se blíží k hrobu a líbí se jim, že jejich dům jde s nimi. Je to tak?“

„Je. Jak jste to uhodla?“ podivil se upřímně.

„Což je to tak těžké?“

„Těžké je nebýt odtud - a přece to tak přesně vystihnout. To dovede málokdo. Odpuště, ale já, učitel, mám smysl pro oceňování takové schopnosti.“ A v duchu si pomyslel: Všecko, i ostrost pohledu i způsob vyjadřování, ukazuje na bystrost, vzdělání, kultivovanost prostředí. Ale jak to souhlasí se skutečností, že byla v tak zuboženém stavu nalezena v noci na silnici? Nebo dokonce s tím, co mi o sobě vypravovala? Ne, ničeho nebylo lze se dohánout, ničeho! Měl pocit, jako by se byl octl v zrcadlovém bludišti: ze všech stran se naň bezmocně smála jeho vlastní nevědomost.

„Nad čím pak jste se tak zamyslíl?“ uslyšel náhle Mariin hlas a trhl sebou.

„Nad čím?“ opakoval, nevěda hned, co říci. „Nuže, nad tím, že je asi velmi smutné cítit, jak se člověk blíží nezadržitelně ke hrobu.“

„Jistě. Ale nemyslíte, že i narodit se je někdy stejně smutné? Narodit se a nevědět proč?“ odpověděla Marie, obracíc obličej k oknu. Podobala se v té chvíli člověku, který vystřelí a přitom strachem zamhouří oči.

Ten pohyb hlavy, tón i slova rozvířily v něm poplach. „Narodit se a nevědět proč?“ zvolal. „Odpusťte, nerozumím, v jaké souvislosti by to bylo ...“

„V žádné,“ přerušila ho rychle. „Či nevěříte, že takových lidí žije na světě hodně?“

Zavrtěl energicky hlavou. „Neznám nikoho takového.“

„Já ano,“ odpověděla Marie stručně. „Ale odbočili jsme. Mluvil jste o tetičkách.“

„Myslím, že jsem s nimi již hotov. Všecko ostatní už musíte poznat sama, pakliže nás příliš brzo neopustíte.“

Dotkla se ho rychlým, poplašeným pohledem, nic však v jeho tváři neprozrazovalo, že by byl tu poznámku pronesl úmyslně.

„Ale vždyť přece musím přinejmenším vyčkat, jak to dopadne s mými zavazadly!“ řekla se smíchem, jehož nucenost Martin nepostřehl. „Jistě jste jim vypravoval, že jste je dal hledat.“

„Bijete mě mým vlastním řemenem a to není od vás hezké,“ pohrozil jí prstem. Zapomínáte ostatně, že takové věci se vyřizují telegraficky, takže už dnes budu mít zprávu. Musím kvůli vám jít odpoledne naoko buď do Skalice, nebo aspoň do města na poštu. A pak, až se vrátím, řeknu ...“

Zavazadla se ztratila.“

„Ano. Ale co potom? Co hodláte podniknout? Odjedete do Brna?“

Visel očima na jejích ústech.

„Nuže?“ zanaléhal na ni.

Pochopila, že teď nesmí váhat.

„Ano,“ řekla spěšně. „Budu pokračovat v cestě do Brna.“

Byl zaražen. Teprve nyní si uvědomil, že ať již čekal cokoli, tuto odpověď rozhodně ne. Bylo to tedy přece pravda, že jela do Brna?

„Ale pak bych tam snad měl zatelegrafovat, ne? Ti, kdo vás tam čekají, žijí možná ve strachu o vás.“

„Ó ne, v tom smyslu mě nikdo neočekává!“

„Jak to, v tom smyslu?“

„Nikomu jsem neoznamovala, kdy přijedu. Jela jsem tam totiž na návštěvu ke své přítelkyni.“

„Jakže!“ zvolal Martin. „Ale pak jsem to tetičkám řekl správně! Tohle jsem si totiž přidal. Tohle a ještě něco ... Safra,“ polekal se, podívav se na hodinky, “zbývá nám právě tak čas, abychom se spolu domluvili.” A vyprávěl jí, jak si zahrál se svou fantazií, když ho u stolu zasypaly otázkami, jež ani on, ani ona nepředvídali. Domníval se s určitostí, že s ním bude souhlasit, a byl překvapen, když spatřil, jak se mraky rozmrzelosti hromadí na tváři. „Hm, pozoruji, že nejste se mnou spokojena, podotkl zklamaně.

„Ne, nejsem,“ odpověděla. „Nač jste si přidával, jsem odešla z domova?“

„Ale něco jsem jim přece musil říci, ne?“ bránil se Martin. „A konečně, co na tom záleží?“

„Záleží,“ trvala na svém a hněvivá rýha se jí ještě prohloubila. „Což kdybych si nyní musila vymýšlet, proč jsem odešla z domova?“ Odmlčela se, hledíc upřeně do podlahy. Bála se,

aby nepostřehl, že zápasí se slzami a se slabostí, která stoupala k srdci. Nebylo by lépe se vzdát a doznat mu pravdu? Ale jakou pravdu, aby ho uspokojila? Cítila, že je už pozdě. I kdyby mu nyní řekla pravdu o sobě, neuvěřil by jí, a ona by mu ani nemohla dokázat, že to je pravda. Skutečně, vystihl to vlastně dobře: nezáleží na tom, teď již nezáleží.

„Rozumím vám,“ ozval se Martin pokroceně. „Máte na mysli, že každá nepravda rodí novou nepravdu. Ale co dělat, když ...“

Slabost minula. Zdvihla hlavu a pronesla pevně:

„Teď vám řeknu něco, co vás překvapí. Já jsem opravdu odešla z domova. To je zvláštní, vidíte?“

Zahleděl se na ni zděšeně, jako by byla slova, jež vyřkla, ve vzduchu zhmotněla a on se teď díval na ztělesněné tvary svého vlastního výmyslu.

„Ano,“ pokračovala Marie s námahou, neboť každá slabika ji páčila v ústech jako oheň, „když mi zemřela matka, octla jsem se docela sama na světě, protože otce jsem ztratila již dávno. Nezbylo mi než se starat o sebe.“

„Ale pak je přece všechno v pořádku,“ přerušil ji Martin. „Vždyť ani já jsem jim o tom neřekl nic bližšího. Ovšem, je tu ještě jedna maličkost ...“

„A to?“ zdvihla ostražitě hlavu, neboť nepatrná změna v jeho tónu ji varovala.

„Totiž, hm ...“ upadl Martin do rozpaků. „odpusťte, nerad bych byl vtíravý ... Víme přece oba, že vaše zavazadla se už nikdy nenajdou, protože po nich nikdo ve skutečnosti nepátrá. Zkrátka, obávám se, abyste se neoctla finančně v úzkých...“

Bohudíky, už to bylo venku. Se zatajeným dechem sledoval každý záchvěv v její tváři.

Její rty se na okamžik pevně sevřely, jako by chtěly zahradit východ nějakým nežádoucím slovům, a její oči chvíli bezradně tápaly po pokoji.)

„Chcete tím říci,“ pronesla pak tiše, „že se vaše tetičky obávají, abych vám nakonec nebyla na obtíž?“

„O tetičkách si to můžete myslet,“ odpověděl rychle. „O mně a mé matce ne.“

Slabě se pousmála. „Děkuji vám. Opravdu, neustáváte v důkazech své dobroty. Bohužel, jsem docela sama na světě a kromě těch pěti set nemám skutečně nic. Tak nevím ...“ hlas se jí zatřásl. Umlkla.

Martin strnul. Teď věděl naprosto a nezvratně, že i všechno, všechno, co mu dosud svěřila, není pravda. A přece kolísal. Tato krásná bytost, s pleť mléčně zářící pod bohatou vlnou vlasů, jejichž čern měla modravý nádech; ty veliké, tmavé oči, tak kouzelně výmluvné; ty jemně vykroužené, ušlechtilé rty, odhalující při úsměvu nádheru vlhce se lesknoucích bílých zubů - to všechno, tak vzácně i souladné, tak oslňující a tak pravdivé, že by bylo falešné a prolhané a že by s ním a s jejich domem hrálo šalebnou hru? Ale proč? Proč? Nenalézal pražádného důvodu i a jeho srdce se bouřlivě vzpíralo takovému pomyšlení. Ne, zrovna tak jako slunce nemůže být hromadou zhaslých strusek a přitom svítit, tak ani tato krása nemohla by být skutečná, kdyby každé její slovo byla lež. Řekni jí to, řekni jí, že lže! zdvíhal se k němu z hlubin krutý a výsměšný hlas. A druhý, varovný: Řekneš-li, ona uprchne a ty ji navždy ztratíš! Zároveň však promluvila i Marie, a bylo to, jako by volala o pomoc:

„Co je vám? Proč mlčíte? Proč na mne hledíte tak divně?“
Místo odpovědi zastřel si oběma rukama obličej.

Chvíli bylo ticho. Pak šramot. Nějaký pohyb A náhle horké, závratné chvění projelo jím až do morku kostí. Její teplé, měkké prsty obemkly obě jeho zápěstí a sňaly mu ruce s obličjeje. Poprvé se ho dotkla a teď se skláněla k němu - ještě nikdy ji neviděl tak zblízka. Kdyby byla prudčeji vydechla (toužil po tom), byl by se ho jistě dotkl její dech. Vlhké, lehounce rozrýhované rty se jí zachvívaly, jako by jimi procházel elektrický proud. A temně světélkující propast jejích očí byla dokořán, strmá, bezedná a přece nepřekonatelně lákavá. Vzdal se. Byl odzbrojen. Věřil jí navzdory všemu. I když slova nebyla pravdivá, věřil, že pravda bydlí na dně těchto očí a že jednoho dne mu bude zjevena. Zašeptal:

„Přál bych si, abyste u nás zůstala. Navždy. Bylo by to možné?“

Pomaloučku pouštěla jeho ruce ze svých a vzdalovala se od něho. Byl by jí tak rád zadržel, ale neodvážil se.

„Nevím. To nezávisí na mně,“ odpověděla mu taktéž šepetem.

„A vy sama? Vy sama byste si toho nepřála?“

„Nevím! Nevím! Prosím vás, neptejte se mne už na nic. Na nic!“ zvolala bolestně.

Vzrušeně se otočila a stanula u okna, zády k němu. Všiml si, že celé její tělo je prudce zvlhčeno.

Když Marie, uvedena Martinem, překročila práh jídelny, zjevil se jí nezapomenutelný obraz. Veliká, hluboká místnost, jejíž ponurost způsobovaly tmavý nábytek a tři malá okna, zastíněná z vnitřku záclonami a z vnějšku bujně rozrostlým vínem, byla zařízena s vkusem z minulého století a vzbuzovala dojem sešlosti a nepořádku; všechny věci v ní jako by byly v ustavičném pohybu a žádná z nich na svém místě. Teprve

později si všimla, že to byl klam; pokoj vypadal rozházený, přestože byl pečlivě uklizen a uspořádán; bylo to asi tím, že v něm od rána do večera žilo tolik lidí a naplňovalo jej svým vlastním neklidem a že stáří a dlouhé užívání proměnilo jeho zařízení v sbírku churavých předmětů, jejichž otlučené, zkomolené a vyzáblé tvary nebyly již schopny slučovat se v harmonický celek, nýbrž trčely vedle sebe a proti sobě, jakoby se navzájem nenáviděly po tolik desetiletí nuceného společenství. Martinova sestra seděla na pohovce, nad níž visely ony čtyři portréty, o nichž se jí Martin zmínil, Martinův bratr v koutě na lenošce, jejíž povlak na záhybech byl již roztrášen. A u dvou oken na křeslech spatřila dvě tetičky, nehybné a žluté jako dvě umělé figuríny - tetičky, pomyslila si a plaše pozdravila. Nikdo nevstal a v odpověď zazněl pokojem toliko neurčitý ševel zamumlání. Marie se překvapeně a bezradně ohlédla po Martinovi, ale vtom tu již byla od třetího, nejzazšího okna paní Balvínová a vítala ji s tak hlučnou srdečností, jako by k nim přicházela z bůhvíjak daleké ciziny a nikoli přes síňku z druhé poloviny domu.

Když dozněl příval jejích slov, jímž se namáhala zachraňovat situaci, pronesl Martin s obřadností, do níž se mísila lehká ironie:

„Nu, s maminkou vás už nemusím seznamovat, není-liž pravda? Ale dovolte, abych vás nejprve představil naší tetičce Hedvice. - Slečna Larišová, tetičko.“

Dvěma třemi vzosnými kroky přistoupila Marie k oknu a její altový, melodický hlas rozlehl jídelnou. Martinovi se zdálo, že tichý vzruch prochvěl všemi podřimujícími věcmi; celý pokoj rázem zpozorněl.

„Také vám srdečně děkuji,“ slyšel ji hovořit. „Prokázali jste mi veliké dobrodiní. Obávám se jen, že jsem vpádem bezděčně porušila pořádek ve vašem domě.“

Martin ani nedýchal. Co se teď stane? Jak dopadne toto setkání? Všecko na něm záviselo! Římsky přísné rty v žlutém obličejí tety Hedviky se ani nepohnuly; nevyjadřovaly nic. Chvilé napětí se protahovala. Kolik je jí asi let? napadlo Martinovi, jak se tak díval proti světlu na Mariin profil, jež slunce v zahradě vkreslovalo na okenní sklo. Všiml si jemně vykroužené vlnovky, jež spojovala její ústa s bradou a bradu s hrdlem. Così nesmírně křehkého a prchavého měla v sobě její krása v tomto prostředí vadnutí rozpadání, byla podobna zlatému paprsku, který nějakým zázrakem pronikl do staleté tmy a utkvěl v ní jako vítězné poselství slunečních výšin.

A pak se přihodilo něco naprosto neočekávaného. Římská tvrdost byla s tetiččina obličje náhle smazána jako by byla pouhým líčidlem, a odkryla mateřský výraz, který pod ní patrně po léta odpočíval, zapomenutý a neznámý. A když takto z tvrdé skořápky vypadlo sladké jádro, teta Hedvika povstala ze svého křesla. Povstala ze svého křesla! Martin myslil, že se svět zboří, a udiveně se rozhlédl. Nejen on, všichni ostatní se dívali na tetičku s tichým úžasem. I portréty na zdi. Její třaslavá ruka se vztáhla a setkala se s rukou Mariinou ve světle, řinoucím se dovnitř oknem.

„To je zvláštní,“ pronesla teta Hedvika změněným hlasem, „představovala jsem si vás docela jinak. Jsem *opravdu* ráda, *nesmírně* ráda, že náš dům vám mohl poskytnout pomoc a pohostinství, slečno Larišová. A copak dělá vaše poranění? Hojí se?“ Hned však, nečekajíc vůbec na odpověď, nahnula se kupředu a vykřikla ze všech sil:

„Anno! Slyšíš? Anno!“

Odulá tvář s pokleslým spodním rtem zrudla a dala se do pohybu, vytlačována vzhůru těžce se vztyčujícím tělem. Také teta Anna vstala před Marií. Martin nevěřil svým očím. V pokoji nastal pohyb. Vilém, Rosa i jeho matka obklopili Marii jako na povel. Martin se v duchu usmíval. Marie zvítězila, Marie si podrobila i tetičky! Jak to, že tohle nepředvídal? Teď se to rozumělo samo sebou.

„Anno, to je slečna Larišová!“ křičela teta Hedvika.

„Kdože?“ ozval se hrobový hlas tety Anny.

„Slečna Larišová!“

„Ta zraněná slečna, teto,“ houkl jí do ucha Vilém.

„Ale vždyť já vím,“ klepla stařena netrpělivě holí o podlahu.

„Co na mne tak křičíš? Nejsem hluchá. Tak vás pěkně vítáme u nás,“ obrátila své vodové, zakalené oči k Marii. „A jestlipak se o vás řádně postarali? - Nu, to je dost, to je dost!“ dodala, když Marie přisvědčila.

„Vilmo,“ otočila se teta Hedvika k paní Balvínové, „Rosa by mohla přinést ze sklepa víno, zbyly tam ještě dvě láhve od mých narozenin. Náš dům, slečno Larišová, je nejen pohostinný, ale dovede i uctívat milé hosty.“ Pokynula jí na židli a sama odvedla Annu od okna ke stolu, jehož zčernalá deska nesla ještě tu a tam stopy bývalého hnědého leštění. Všichni usedli, jen Rosa odběhla, aby vyplnila tetiččin příkaz.

Teprve teď mohla si je Marie všecky lépe prohlédnout. Stárnoucí dům, který s nimi odchází do hrobu, vzpomněla si na svá slova k Martinovi. Měla pravdu. Seděly tu před ní se staromódní, strnulou obřadností, představující věrné pokračování čtyř portrétů nad pohovkou. Čas je od nich již neodděloval. Nikoli tři, sedm šedivých hlav ji obklopovalo a všem bylo společné totéž ponuré, věkovité pozadí, na plátně i ve skutečnosti. Snad ti, kteří již viseli nad pohovkou, byli malováni na týchž

židlích a u téhož stolu a snad totéž šero houstlo kolem jejich obrysů. Vilém, kterého jí Martin zapomněl představit a jemuž to bylo zřejmě lhostejné, seděl zase opodál v lenošce, stojící v koutě u stěny, jako by si chtěl zachovat pozorovatelský odstup. Od prvního okamžiku pocítila k němu odpor, a přece co chvíli byla nucena k němu stočiti pohled. Jeho úzká, mefistofelská hlava ji přitahovala. Zdálo se jí, že ten člověk na ni nepřetržitě a upřeně hledí, ale kdykoli se naň podívala, měl oči sklopeny k zemi. Odsedla poněkud od stolu a natočila se k němu bokem.

Tož tohle, až na Hátu a Josefa, který vás našel, je celá naše rodina, slečno Larišová,“ ujala se slova teta Hedvika, jako by jí příslušelo dávným právem mluvit jménem všech. „Je nás pěkná kupa, vidíte? Nevím, jestli vám Martin o nás vypravoval. O vás víme od něho již všecko. Člověk by ani nevěřil, co může způsobit pouhý skok z vlaku za kabelkou. Mně by se ovšem už taková věc nemohla přihodit,“ usmála se vlídně. „To se rozumí, ve vašem věku ... odpusťte, ale hádám, že je vám asi dvacet let, nemýlím-li se?“

„Mně?“ vyhrkla Marie a švihla rychlým pohledem po Martinovi. Ten si však klidně zapaloval cigaretu. „Uhodla jste ... skoro ... Je mi dvaadvacet,“ řekla nazdařbůh a jen proto, že pokládala za vhodnější, aby ji malinko opravila. Dvaadvacet - je to přiměřené? Vzpomněla si na obraz v zrcadle. Zdálo se jí, že ano.

„Tak vida, dvaadvacet - nu, to se ještě dá skákat.“

„Bylo to ode mne nerozvážené, ale teď už se, bohužel, nedá nic napravit,“ ozvala se Marie a začervenala se, uvědomivši si, jak se jí asi Martin diví, že umí tak plynně lhát.

Vtom se vrátila Rosa s lahví vína a skleničkami na velkém podnosu ze starodávně vypalovaného ořechového dřeva.

„Martine, nalej,“ poručila teta Hedvika.

Když byly skleničky naplněny, Martin opět užasl: teta Hedvika připila na Mariino zdraví. Co se to dělo? Svět byl vyvrácen ze svého pořádku. Kam se ztratila tetina zaujatost? Či to byla vypočítavost, aby si napřed zajistila její souhlas pro úsluhu, o kterou ji chtějí požádat? Ne, ne! Nebylo pochyby: kouzlo, jež z Marie vyzařovalo, přestěhovalo se s ní i do této poloviny domu. Dobývala jako v oněch krásných pohádkách z dětství, v nichž vítězství bylo vždycky tak jisté přičiněním dobrých čarodějných mocností.

„A ty, Martine,“ řekla teta Hedvika, stavějíc sklenku na stůl, „musíš ještě dnes zajít do Adamovic. Snad už tam budou mít nějakou zprávu o vašich zavazadlech.“

„To budu musit až do Skalice, tetičko,“ podotkl Martin.

„Obávám se, že už je nikdy neuvidím,“ usmála se Marie.

„O čem to mluvíte?“ ozval se vtom hrobový hlas tety Anny.

„O zavazadlech slečny Larišové,“ houkla teta Hedvika.

„Aha, to jo. Našla se už?“

„Hledají je!“

Teta Anna spokojeně přikývla a opatrně se napila. Lalůčky jejích velkých uší začínaly červenat a také pod očima na lícních kostech jí po víně vyskočily dvě rudé skvrny.

„To by bylo pěkné,“ obrátila se teta Hedvika zase k Marii. „Co byste si bez nich počala?“

„Nevím. Ještě jsem o tom nepřemýšlela,“ odpověděla Marie nejistě.

„To se hned pozná mládí!“ pokývala hlavou paní Balvínová.

Mariin pohled se svezl z tety Hedviky na ni a z ní na tetu Annu. Troje stařecky propadlá ústa, tři bílé hlavy, jedna dobrotivá, druhá vladařská, třetí hluchá - zdálo se jí to všecko neskutečné jako sen. Kde se to vlastně octla? V hlubokém

pokoji panovalo mléčné šero, jako by skla v oknech byla zasněžena. Martinův bratr byl neoholen, bez límečku a knoflík na modré košili měl utržený. Jeho úzká, šedohnědá, nezdravá tvář, jeho protáhlá lebka, poznamenaná nad čelem na okraji vlasů zarudlou prohlubeninou s jizvou, jeho zapadlé oči s plachým, číhavým pohledem jí byly stále nepříjemnější. Rosa, nápadně podobná tetě Anně, jako by byla její obživlou fotografií z mladších let, měla sice dobré, avšak jaksi ustrašené oči a rty zatrpkle sevřené - vzbuzovala dojem, že se málokdy usmívá a nikdy nesměje. A venku na zahradě slunce vesele zvonilo o každý list!

„Ale je to přece jen na pováženou. Máte v nich prý všechen svůj majetek,“ ozvala se Rosa.

Marie pokrčila rezignovaně rameny. Nu ano, bohužel. Co dělat? Nic jiného než doufat, že všechno nějak dopadne - a snad dobře.

Hovor poletoval sem a tam, slova klouzala jim hladce z úst, podávali si navzájem věty jako míče, důvěrnost zápasila s obřadností, kterou teta Hedvika se snažila stůj co stůj zachovat. Marie, zdálo se, nemusila se ani zvlášť namáhat - pouhá její přítomnost rozpalovala výmluvnost ostatních a udržovala jejich zájem v napětí. Jediný Vilém v koutě na lenošce zarputile mlčel, nespouštěje pohledu z Marie, jako by chtěl proniknout za každý její pohyb a za každé její slovo a odhalit jejich pravý smysl. Martin nabýval však stále určitějšího dojmu, že všechna plynulost hovoru, jehož se sám horlivě účastnil, je z Mariiny vůle toliko maskou, pod níž se tají zápas, směřující k nějakému, jen jí viditelnému cíli. Marie o něco nenápadně bojovala, každé její i nejvšednější slovo o něco usilovalo a Martina rozčilovalo, že smysl a směr tohoto boje mu docela unikají. Jednu chvíli se mu zdálo, že pochopil, avšak

nebyl si tím jist. Nesnažila se Marie každou větou zachytit se pevněji v jejich ovzduší? Nebyla spleť jejich slov spletí kořenů, jimiž se namáhala prorůst svět jejich domu a spojit se s ním jako strom s půdou, do které byl přenesen? To by však předpokládalo, že se bojí opustit jejich dům. Ale proč by se bála? Tápal. Když ji takto viděl, obklopenou starobylým prostředím jejich jídelny, bylo mu, jako by se díval na květinu exotické nádhery, zasazenou z neprozřetelného rozmaru pod drsné severní nebe. Sama její přítomnost jaksi odporovala zdravému rozumu a smyslu pro soulad a logiku. A hle, tato květina, spřízněná se slunečními ohni, náhle promluví a každé její slovo vyjadřuje chválu šera, deště, zimy, stárí. Potom však si zase říkal, že přepíná, že se stává obětí utkvělé myšlenky. Dvaadvacetileté děvče z pražského ovzduší v jejich venkovském, stodvacetiletém domě – toť vše. Je jistě jako sta jiných z hlavního města. Kdyby je znal, nebylo by Mariina kouzla, nanejvýš by na Marii utkvělo něco z baladické náladovosti noci, z níž přišla do jejich domu. Jenže nechtěl se sebevíc přesvědčovat, nevěřil sám sobě.

Staré hodiny na stěně odbily chraplavě jedenáct a tetičky se zdvihly.

„Půjdeme nyní na terasu,“ řekla teta Hedvika. “Martin vám jistě zatím ukáže náš dům a naši zahradu. A doufám, že přijmete naše pozvání k obědu?”

Bylo to řečeno tak vlídně, že Martin opět užasl - nevěděl již ani, pokolikáté.

Marie přisvědčila a připojila svůj dík. Její hlas zněl měkce a vroucně. Celý dům se do něho choulil jako do rozevřené náruče.

Nový rys: byla velmi zvědavá, chtěla vidět všechno, i to, co se jí Martin ostýchal ukázat.

Předsíň, jejíž obílené stěny byly u podlahy šikmo zesíleny, rozbíhala se vzadu za schodištěm do podkroví ve dvě ramena písmeny T. Pravé rameno ústilo do úzké komory za sálem, kde bylo složeno haraburdí pokryté desetiletým prachem. I okno komory bylo jím oslepeno. Vlevo šlo se do kuchyně, kde bylo horko, dusno a šero a stál obrovský starý sporák, v němž se topilo dřívím. Barbora, která se kolem něho točila, pokoukala zvědavě po Marii.

„Ten je tu ještě z dob, kdy tu bývala hospoda,“ řekl Martin, „a stále dobře slouží.“

Před kuchyní vycházelo se z předsíně na dvůr. Vedlo do něho několik příkrých kamenných schodů. Dvůr byl položen velmi nízko, takže dům z této strany byl jednopatrový.

„Ne, dolů nepůjdeme,“ zadržel ji Martin, když Marie chtěla sestoupit po schodech. „Tohle bych vám vlastně ani neměl ukazovat, není to zde hezké.“

„Všecko je zde hezké,“ odpověděla.

„Jakže, všecko? To bych rád věděl, proč.“

„Nevím. Prostě je. Nikdy jsem nic takového neviděla.“ Pronesla to tónem, z něhož mluvila pevná jistota, ačkoliv ona sama nevěděla, odkud se v ní bere. Dívala se dychtivě dolů do dvora, kde po prastarém dláždění z neopracovaných kamenů, jež už dávno volaly po výměně, pobíhalo hejno šedivě kropenatých a rzivě hnědých slepic.

„Můj bože, snad nechcete tvrdit, že jste ještě nikdy nebyla na venkově?“ V Martinově hlase zaskřípěla nedůvěra.

„A kdyby?“ Pohodila vzdorně hlavou nazpět a závan větru jí přitom uvolnil vlasy; mezi nimi objevil se růžový čtverec náplastí, který ráno pod nimi obratně skryla. „Vypadá to někdy,

jako byste mi nevěřil ani dvě slova. Nebo opravdu budím ve vás tak málo důvěry?“ Ruměnc vstoupil jí do tváří. Mluvila sebevědomě.

Martin, stoje o schod níže, vzhlížel k ní s obdivem i s obavou zároveň. Jak se vůčihledě měnila! Nové a nové rysy vystupovaly na ní a činily ji stále složitější. Její vůle se probouzela a odváděla ji za hradby do jejího světa. Byly okamžiky, kdy mu skoro unikala, ale opět se vracela, ano, opět se vracela k němu.

„Vykládáte si špatně má slova,“ řekl zkroušeně. „Není to nedůvěra. Pouze údiv. Mohu za to, že jej ve mně vzbuzujete? Jste tak zvláštní. Připadá mi chvílemi, že jste k nám přišla z nějakého jiného světa. Chápete například, jaký zázrak jste způsobila v jídelně? Byl jsem tím ohromen. Jakým kouzlem se vám jen podařilo přemoci tetičky?“

Upřela naň své černé, nedohadné oči.

„Křivdíte jim. Na tom nebylo vůbec nic těžkého.“

„Tak?“ zvolal. „Pokládal jsem to za zhola nemožné, a kdybych věděl, že jen to je příčinou vašeho vlivu, řekl bych, že krása je největší moc na světě. Působí už pouhou svou přítomností.“

„Ne, ne, to neříkejte,“ ohradila se prudce.

„Vždyť to netvrdím. U vás to není krása, ne. Totiž, není to jen krása. Z vás vyzařuje ještě nějaká jiná síla.“

„Budete-li takto mluvit,“ pokárala ho, do temna se zardívajíc, „rozzlobíte mě.“

Zavrtěl hlavou. „Nu dobrá, nechme toho. Rád bych vám teď ukázal svůj pokoj, bude-li vás ovšem zajímat. A pak půjdeme do zahrady.“

„Naopak, všechno mě zajímá. Váš pokoj stejně jako zahrada,“ odpověděla a ochotně ho následovala.

Vystoupili po schodech do podkrovní, kde bylo neútulno jako na půdě.

„Na téhle straně je pokoj Rosin, tady Vilémův a zde můj,“ řekl.

„Ano. Ale co vám to škrábe na dveře?“

„Uvidíte, dejte pozor,“ odpověděl se smíchem a otevřel dokořán dveře. V nich, vrtě radostně ocáskem, trojbarevnou hlavu lichotivě nakloněnu na stranu, stál ve střehu Riki; jemné záchvěvy probíhaly jeho bílým, štíhlým tělem.

„To je ale krásný psík!“ zvolala Marie překvapeně. „Jak se jmenuje?“

„Riki. Tak co, staroušku, podívej se, koho ti vedu,“ řekl Martin změněným hlasem. Jaksi celý se rázem oprostil.

Riki postoupil opatrně o několik pružných kroků kupředu, natáhl krk a jeho černý, mokře se lesknoucí čenich začal pracovat. Nejprve očichal střevíce, pak punčochy. Poté se vztyčil na zadní nohy a předními se opřel o Marii.

„Smím ho pohladit?“ otázala se Marie teplým hlasem.

„Zajisté, jen to zkuste,“ přisvědčil Martin, a protože znal dobře svého psa, byl zvědav, jak na to odpoví.

Marie dychtivě zajela svými prsty do jeho husté srsti na hlavě a začala ho drbat v zátylku. Riki spokojeně zabručel a přitiskl svou hlavu na její nohu.

Zvolala: „Riki!“

Pes začal radostně vyskakovat, jakoby chtěl dosáhnout k jejímu obličejí.

„Vidíte? Zase jste vyhrála. Chtěl by vám dát hubičku ... totiž, kdybyste se k němu sklonila, olizl by vám ucho. To je u něho skoro největší projev přízně.“

Učinila tak a vzápětí ucítila dotek jeho teplého, vlhkého jazyku.

„Nu, tak co, střapáci, se mi zdá, že se ti náš host líbí, co?“ hovořil k němu Martin a zdálo se, že pes rozumí každému jeho slovu. Stál pružně na svých tenkých, svalnatých nohách, vrtěl horlivě ocáskem a díval se pozorně z jednoho na druhého svýma ohnivýma, hnědýma očima. A náhle s hlubokým povzdechem uspokojení si lehl Marii k nohám.

„To je úžasné,“ zašeptal Martin. „Tohle dosud dělal jen mně.“

Marie neodpověděla, sehnula se k Rikimu a zdvihla ho k sobě do náručí. Pes opřel si hlavu o její rameno a z jeho výrazu bylo lze vyčíst, že je dokonale spokojen.

Takto vstoupila Marie do Martinova pokoje.

Byl naplněn skelně zeleným přísvitem, neboť okno s lehkými, světlými záclonami hledělo do zeleného pralesa. Nebylo jím vidět nic jiného než hustou mříž splývajících větví tří vrb, jejichž koruny se splétaly v obrovské bludiště plné zeleného chvění a zlatého poletování slunečních světél.

Všimla si toho hned, jak vešla. „Jakou to máte podivnou vyhlídku,“ řekla s údivem. „Totiž žádnou, vidíte?“ zasmál se.

„Naopak, podivuhodnou. Něco takového jsem ještě neviděla.“

Pustivši Rikiho, přistoupila k oknu, jež bylo otevřeno, a ponořila se očima do zeleného vesmíru, který se před ní hloubil na všechny strany. Vskutku, nebylo vidět nic jiného, a právě v tom tkvěla zvláštní, snová krása. dívala se bdíc do neskutečna, jímž byl pokoj uzavřen do vzdušné, průzračné samoty, která ze všech věcí snímala tíhu hmoty a člověku připínala s křídly i touhu vznést se do toho jinak nedostupného zlatozeleného mihotání. Ve vidlicích větví černala se ptačí hnízda a hejna sýkorek, vrabců, čížků a kosů skákala, poletovala a cvrlikala v tom smaragdovém světě, jenž zářil čirou a jásavou svobodou přírody, nedotčené ani stínem lidské

nadvlády. Bylo jí, jako by nějaké kouzlo jí dovolilo pohled do ráje ptačího pokolení, v němž život měl ještě jiskřivost horského pramene a čistotu biblické legendy.

Teprve po dlouhé chvíli, jejíž mlčení se Martin neodvážil porušit, otočila se zpět do pokoje a rozhlédla se. Nebylo tam příliš mnoho vidět. Stůl v rohu vedle okna s kalamářem, miskou na pera, popelníkem a hromadou školních sešitů, na rohu nějaká kniha, do níž byl vložen dřevěný nůž. Proti stolu postel. Dvě skříně, jedna z nich, zasklená, byla naplněna knihami. V rohu u dveří bílé kovové umyvadlo. Celek byl prostý a strohý.

„Teď tomu teprve rozumím,“ pronesla zamyšleně, když její oči spočinuly konečně na Martinovi.

„Čemu?“ vydechl Martin.

„Nevím, jak bych to řekla,“ zaváhala. „Zdá se mi, že je nějaký úzký vztah mezi vámi a touto zelenavou samotou, mezi vámi a tímto světem větví a ptáků za vaším oknem.“

„Nejkrásnější,“ řekl tichým hlasem, jako by ji neslyšel, „jsou zde větrné večery a noci. Takhle na podzim. Neustále sem a tam zmítá se ten les větví a šumí - šumí tak úžasně, tak výmluvně, že by člověk nespal a jen poslouchal a poslouchal. To pak opravdu hovoří noc. A když ráno otevřu okno, dívají se na mne ptáci ze svých hnízd a jsou na dosah ruky.“

Neodpověděla. Dlouho mlčeli. Stál uprostřed pokoje, teteřivé stíny větví poletovaly po jeho obličejích jako stíny křídel neviditelných motýlů, a díval se přes ni do zeleně. Ale viděl jen ji.

Pak řekl: „Vyhnete se z okna. Co vidíte?“

Uposlechla ho a spatřila, jak zelenou záclonou probleskuje temná tuň umělého jezírka, skrytého v hustém stínu vrb a obklopeného bujnou, sytě zelenou trávou. Uprostřed zrcadlové hladiny z mechového ostrůvku tryskala vzhůru tenká nit vodotrysku a stříbrně zářila v zbloudilém slunečním paprsku.

A přímo pod sebou, na terase, oddělené od tůně úzkou pěšinou, spatřila obě tetičky. Viděla jen temena jejich bílých hlav a dvě dvojice stařeckých rukou, pohybujiících dráty. Seděly proti sobě, mlčely a pletly. Přilétl náraz větru. Zelený vesmír zazněl a bylo to jako šumění andělských křídel. Pak zase andělé odletli a sluneční ticho se vrátilo a usedlo na větve a na trávu. Vodotrysk už nezářil, jeho stříbrná nit se ztratila v stínu.

Marie se odtrhla od okna. Měla stažené hrdlo. Slepě přistoupila ke stolu, dotkla se rukou sešitů, podložky, popelníku, knihy. Bezděčně knihu otevřela.

„La lumière,“ přečetla nahlas, aniž si to uvědomila. A pak, otáčejíc hlavu k Martinovi: „Vy čtete francouzsky?“

„Trochu. Učím se. Ale vy čtete také, jak slyším.“

Neodpověděla. Obrátila několik listů a nakonec otevřela knihu na místě, kde byl do ní vložen dřevěný nůž. Četla a v ustrnutí naslouchala vlastnímu hlasu:

„Nejsem neustále váben jinam tvarem, jímž se předměty prozrazují už na dálku, ani neopouštím žádného místa, dokud jsem z něho nevytěžil všechnu radost, kterou na něm lze nalézt. A protože bytosti i věci neodhalují svá tajemství jinak než za dlouhou dobu, poznáš je konečně vždy po jejich nejkrásnější a nejdůvěrnější stránce.“

Tak zvučnou francouzštinu jsem ještě neslyšel, divil se Martin.

Čtu a rozumím, žasla Marie. Ještě před chvílí by jí něco takového nebylo ani napadlo! Všecko kolem ní zavířilo. Rychle usedla.

Martin se k ní starostlivě sklonil.

„Není vám dobře? Jste unavena, vidíte? Přinesu vám trochu čerstvé vody“

Nemohla promluvit, jak měla hrdlo sevřené. Zmizel. Tmělo se jí před očima. Držela se křečovitě jednou rukou stolu a druhou opěradla židle, na níž seděla. Zdálo se jí, že se každou chvíli zřítí k zemi. Stále a stále objevuje sama sebe! Nové a nové prameny vyrážejí v ní z hlubin a z tmy na povrch a světlo. Anebo je to opravdu šílenství, které se takto ohlašuje? Vzpomněla si na hrůzu, když spatřila dole v sále oheň, hrůzu, která z ní vyrvala první slova. Třásla se. Kdyby tak Martin tušil, že má před sebou člověka, kterému cosi nemilosrdně škrtlo dvaadvacet či kolik let, srazilo ho do mlhy bezvědomí a pak znovu vyvrhlo na svět! Byla by nejraději vstala a prchla z tohoto domu, prchla tajně, aby zmizela právě tak náhle, jak neočekávaně se objevila. Má vůbec právo mísit svůj několikadenní život s prastarým, rovnoměrným rytmem tohoto domu, má právo, i když se sem dostala bez svého vědomí, rušit svou přítomností jeho ustálený řád? Je zde cizím tělesem, cosi jako pták zbloudilý do pokoje, jehož prostor nebyl vyměřen pro jeho křídla, stejně jako ptačí křídla nebyla stvořena pro hradby jeho stěn. Úzkost zatínala se do jejího srdce nabroušeným rydlem. Nehodí se sem a tento dům se nehodí k ní. Nevzejde z toho nic dobrého, prodlévá-li zde. Půjdu odsud, půjdu! rozkazovala si, ale zůstávala sedět. Nedovedla si představit, kam by odtud šla. Vyjít z tohoto domu bylo tolik jako skočit do vody a neumět plovat. Strach vanul na ni ze světa, z neznámého světa, který se rozkládal za zelenou záclonou vrbových větví. Co je jí platno, že by se mohla stejně svobodně obrátit v kteroukoli stranu, když by všude byla opuštěna a bez prostředků? Všecky směry vedou pro ni do prázdna! A náhle se v ní všechno překlopilo a zpřevracelo, jako by skrze ni projel obrovský pluh, a z uvol-

něných hlubin nitra vyvřel jí nový pramen nesmírné, horoucí touhy. Moci zde zůstat navždy! Navždy!

Když se k ní Martin vrátil, našel ji v těžce poloze, jak ji opustil. Byla podobná kamenné soše. Jen ústa dychtivě otevřela, když jí k nim přiložil omželou sklenici studené vody.

„Nu, jak? Je už lépe?“

Kývla hlavou. Ještě nemohla promluvit.

„To se rozumí, je to ode mne lehkomyšlné. Poprvé vstanete z lůžka, a já vás tu vláčím po domě.“

Opřela se oběma lokty o stůl a hlavu složila do dlaní. Víčka zavřených očí měla fialová. Zhluboka a trhavě dýchala, jako by v sobě přemáhala vzlykot.

Nechal ji tak chvíli a pak zavolal Rosu. S její pomocí dovedl Marii dolů do sálu a tam ji Rosa opět uložila do postele.

Sotva se Marie dotkla podušek, hluboce usnula a spala až do večera.

Nerad a pln vzrušení ukládal se dům toho večera k spánku. Okno ve štítu dlouho zářilo do noci a plašilo spánek v ptačích hnízdech na vidlicích vrbových větví, jež zněly dlouze a temně jako varhany v chladném větru, který přicházel ze žlebů a pospíchal údolím k řece hvězdnatou nocí.

Kapitola pátá

DŮM ZPÍVÁ

HNED DRUHÉHO DNE RÁNO vydal se Martin na kole do Skalice naoko proto, aby se poptal, byla-li nalezena Mariina zavazadla, ve skutečnosti však jen na návštěvu k svému skalickému kolegovi, aby nějak utratil čas.

Když se vrátil, první, na koho narazil hned v předsíni, byla teta Hedvika.

„Nenašlo se nic,“ odpověděl na její dychtivou otázku, vyhýbaje se jejímu pohledu. Všecko se v něm vzpíralo této lži, ale co jiného mu zbývalo? Teď již dávno nemohl, i kdyby byl chtěl, opustit nastoupenou cestu.

„Nic?“ opakovala po něm teta Hedvika zklamaně. „Tohle je pěkné. Co si teď to děvče počne? - Považ si,“ obrátila se na paní Balvínovou, jejíž neméně dychtivá tvář se právě objevila ve dveřích jídelny, „ta zavazadla se ztratila.“

„Nic jiného jsem neočekávala,“ odpověděla Balvínová ku-podivu klidně. „Teď ovšem bychom měli pro ni něco udělat.“

„To se snadno řekne. Něco udělat!“ zvolala teta Hedvika. „Jak bys jí ještě chtěla prospět? Nejvýš,“ dodala po krátké zámлке mírnějším hlasem, snad že se v ní přímluvně ozvaly vzpomínky z minulého dne „nejvýš ji tu ještě nějaký čas necháme.“

„To jsem ti právě chtěla navrhnout,“ řekla paní Balvínová a i na jejím obličejí spočinul odlesk radosti a překvapení, jež vytryskly Martinovi z očí. „Beztoho by hned ani nemohla odjet. Její stav se mi proti včerejšku líbí méně.“

„Copak zase leží, maminko?“ vyhrklo z Martina.

„To ne, odvedla jsem ji do zahrady a usadila v besídce, když jsi odjel. Ale je bledá, nemluvná a stěžuje si na bolesti v hlavě a na závrať.“

Za řeči vyšli všichni tři před dům a usedli k zelenému stolu pod okny, jež Martin potají spravil. Teta Hedvika zaujala místo na lavici u zdi, porostlé vínem, Martin se svou matkou na židlích proti ní. Riki stočen ležel pod stolem mezi jejich nohama. Všichni se na chvíli odmlčeli - teta Hedvika proto, že sama teprve nyní se podivila vlastnímu nápadu. Odkud

se v ní vzal? Zdálo se jí, že přece neměla nikterak v úmyslu vyslovit něco podobného. Teď jí to mrzelo - nebylo v její povaze takto se unáhlovat.

První přerušil mlčení Martin:

„Jsem také toho názoru, že bychom měli pro ni něco udělat, když už jsme se do té příhody...“

„Zapletli. Jen to řekni. Zapletli, to je pravé slovo,“ zahučela teta Hedvika, když Martin uvázl.

„A zejména, když už i v Adamovicích se o tom hovoří,“ pokračoval Martin, jako by ji neslyšel, a hned viděl, jak přesně odhadl účinek své zprávy. Matka i teta sebou překvapeně trhly a zasypaly ho otázkami. Jakže, hovoří? a kdo? a co se hovoří?

Nedal se nijak nutit a vyprávěl, že v Adamovicích ho zastavil ředitel jejich školy, lékárník, poštovník, statkář Malý, a všichni že se ho vyptávali na zdraví jejich příbuzné.

„Naší příbuzné?“ přerušila ho teta Hedvika pobouřeně. „No, tohle je pěkná věc!“

I jeho matka byla tím zřejmě dotčena. „To bych ráda věděla, kdo to rozhlásil,“ zahučela rozmrzele, jako by taková pověst, letící od ucha k uchu, byla tam něco neobvyklého.

„Ředitel a Malý to věděli od doktora, a lékárníkovi to řekl Venta,“ odpověděl Martin ochotně.

„Venta! Doktorovi se nedivím. Ale proč Josef nedržel jazyk za zuby?“ rozčilovala se teta Hedvika.

„To víš, Hedviko,“ chlácholila ji spěšně paní Balvínová, „ten má na tom největší zájem. Chrání sebe.“

Proti tomu se nedalo nic namítat, a teta Hedvika byla jako politá. „Když to ví lékárník, vědí to už celé Adamovice,“ uvažovala nahlas. „A když to ví Malý, ví to i celý Bítov.“

„To jistě. Už jak jsem vyjel z domu, volal za mnou Otrádovec, že prý máme u nás mladou a hezkou příbuznou.“

„To se ví, aby se ten zástěrkář hned nezajímal o Marii! A kdo to řekl poštmistrovi?“

„Barbora, maminko.“

„Barbora!“ zvolala teta Hedvika. „Teď ovšem už teprve nemůžeme to děvče nutit, aby honem od nás odjelo. Jakpak by to vypadalo?“

„A nejen to,“ pospíšil si Martin. „Je teď také nutno, aby-chom Marii požádali o tu úsluhu. Co kdyby ji například Bar-bora potkala na zahradě ...“

„Můj ty bože,“ zvolala polekaně teta Hedvika. „Martin má pravdu. Kde je teď vůbec Barbora, Vilmo?“

Paní Balvínová sestru uklidnila; poslala ji do Adamovic na trh a Barbora se ještě odtamtud nevrátila.

„To je štěstí,“ oddychla si teta Hedvika. „Ale teď bych jen ráda věděla, kdo z nás to děvče o to požádá? Ten Josef...!“ Zřejmě si chtěla ulevit na jeho účet, včas si však uvědomila, že on vlastně za nic nemůže. To bylo to nejhorší: nebylo tu viníka, na němž by bylo lze si vylít hněv za všechny tyhle nena-dálé starosti, jež rozbíjely pořádek a klid v domě.

„Já s ní promluvím sám, tetičko,“ vzchopil se rázně Martin.

„Ty? - Nu, snad bude nejvhodnější, aby to byl muž,“ váhala teta Hedvika, která sama s tím patrně nechtěla nic mít.

„Já nevím,“ ozvala se z paní Balvínové náhlá úzkost, „snad abychom to ještě poodložili, ne?“

„Ale maminko, vždyť je to vlastně maličkost,“ zvolal netrpě-livě Martin. „Uvidíš, jak to všechno půjde hladce.“

Leč teta Hedvika zdvihla varovně ruku. „Dej si pozor, Marti-ne, mluvíš příliš důvěřivě. Ona sice dělá nejlepší dojem, ale nezapomínej, že je to přece jen cizí osoba. Nevidíme do ní.“ Těžce vzdychla. Kdo vi, do jakých nesnází ještě zabřednou! Z hlubin zdvihla se v ní opět lítost, proč Venta nenechal Marii

na silnici, hned ji však zahnela - takové myšlenky pokládala za nedůstojné sebe. Všecka zmatena kolísala ustavičně mezi zaujatostí proti Marii z prostého strachu a mezi příznivým dojemem, jímž na ni Marie zapůsobila, mezi střízlivým, rozumovým výpočtem a zvláštním citovým okouzlením, které ji přitahovalo k tomu děvčeti.

Martin ji mlčky poslouchal a usmíval se s přezíravou sebejistotou, jakoby chtěl říci: Jen si mluv, já vím, co vím. Tet Hedvika, příliš zaměstnaná sama sebou, si nevšimla jeho výrazu. Zato paní Balvínové neušel; a znovu jako již jednou, podivný neodhadný pocit zachvěl jejím nitrem – neurčitá tucha tajemství, jež se nad nimi vznášelo a jaksi se soustřeďovalo kolem Martinových očí; varovné hnutí, které si uvědomovala jen matně – tak se proti němu vzpírala celá její bytost.

Nicméně míra jeho trpělivosti byla dovršena. Martin náhle vstal a prohlásil krátce, že půjde k Marii. „Uvidíte, že jste se strachovaly zbytečně,” dodal.

Teta Hedvika ho však chytla třáslovou rukou za kabát. „Počkej, chlapče, neukvapuj se. Ještě jednou to musíme důkladně uvážit. Jediným nepředloženým slovem bys nás mohl všechny uvrhnout do neštěstí!“

„Ale vždyť já jsem už všechno uvážil, tetičko,“ odpověděl Martin. „A ručím ti za výsledek. Slyšíš? Ručím osobně.“

Paní Balvínová naň hleděla zkoumavě. Co tohle znamenalo? Odkud čerpal takovou jistotu? Ach, jen aby se nehnal slepě do něčeho ...

„Nedáváš se strhovat pouhým citem, Martine? Pouhými sympatiemi?“ pronesla bojácně, neboť znala vznětlivou povahu svého syna.

Skutečně, Martin se prudce začervenal.

„Všichni se dáváme ovládat svými sympatiemi v tomto případě, už Josefem počínaje, jenže si to bůhvíproč nechceme přiznat,“ řekl příkře. „Proč jinak bychom ji tu měli u sebe? Jen to přenechte mně.“

A nečekaje na odpověď, ba jako by před ní prchal, rychle se vzdálil a zmizel za rohem domu. Riki, vynořiv se jako na povel zpod stolu, protáhl se, oklepal a rozběhl se za ním.

„Pánubohu poručeno,“ zamumlala teta Hedvika odevzdane, osušila si potem zvlhlý obličej a ponořila se do mlčelivé nehybnosti.

Horké ticho zahalilo stůl pod okny.

Marie seděla v besídce v Rosiných tmavomodrých, bíle tečkovaných šatech. Seděla s rukama složenými malátně v klíně a nic kromě bledých tváří a strnulého pohledu lesknoucích se očí neprozrazovalo zděšení, které spalovalo její nitro. Bolest v hlavě se střídavě stupňovala a opět polevovala, srdce jí bušilo prudce a nepravidelně. Pocit, jakoby celou její bytostí nepřetržitě táhla vichřice zmatků, byl chvílemi až nesnesitelný. Co se to s ní děje? Nerozuměla tomu, a touto nejistotou vrcholily všecky ostatní nejistoty, které jí zmítaly.

Paní Balvínová, která ji doprovodila až do besídky, protože návaly závratí jí ztěžovaly chůzi, polekala ji hned ráno, když jí přinesla snídani.

„Nu, jakpak se dnes cítíte?“ řekla jí, když vstoupila do sálu „Ten váš včerejší záchvat slabosti nás znepokojil.“

Záchvat slabosti? Včera? opakovala si v duchu nechápavě a náhle výbuch zděšení otrásl jejím nitrem. Co se s ní dělo včera? Nevěděla, nevěděla! Včerejšek byl pro ní pohledem do tmy.

„Já... já...“ zakoktala, ale sevření svalů zaškrtilo jí slova v hrdle. Bylo to strašné. Chtěla říci, že se cítí lépe, třebaže špat-

ně spala, avšak náhle nevěděla, jak to vyjádřit. Zdrccující vědomí bezmocnosti ji zaplavilo. Slyšela hučení v hlavě, něco v ní pracovalo úsilně, leč naprázdno, slyšela slova, jež chtěla vyslovit, ale ta umírala dříve, než se jim podařilo prodrat se do úst. Zůstala ležet a zakryla si oběma rukama obličej. Slzy zoufalství jí vytryskly z očí. Bože, což opět oněmí? Vtom znovu zaslechla hlas paní Balvínové:

„Martin pak litoval, že vám ukazoval dům. Jistě vás to příliš unavilo. A vy prý umíte pěkně francouzsky, mnohem lépe prý než Martin? Jak vidíte, všechno vyprávěl. I to, jak se vám líbil jeho pokoj“

Přitiskla ještě pevněji ruce k obličejí, jako by se bála, že i skrze ně paní Balvínová spatří úžas, který, cítila, jí na něm vyvstával nezadržitelně jako pot. Prohlídka domu, Martinův pokoj, francouzština - o čem to ta stařenka mluví? Nepamatovala se z toho na nic.

„Nu, nu, copak to je, slečno Larišová, nesmíte se tomu tak poddávat!“

Tentokrát zazněl hlas paní Balvínové energicky, naléhavě, jako rozkaz. Sňala jí ruce s obličejí.

V téže chvíli začala se Mariiným nitrem šířit rostoucí úleva. Jako by s ní něco spadávalo. Jako by se vynořovala z černé, dusivé kukly. Nu ano, vždyť se jmenuje Larišová, Larišová! Tlak v hlavě i v hrdle se uvolnil.

„Jsem - dnes - nějak - slabá,“ pronesla s námahou, zároveň se však radostně usmála. Řeč se jí vrátila!

Teď, jak tam seděla v besídce, porostlé rozkvetlým fialovým plamínkem, bylo jí už lépe. Teplá, hustá káva ji posílila. Ranní slunce se opíralo vši silou do zahrady a horký, světlem jiskřící vzduch chvílemi zavanul k ní do stínu. Tiché bzučení naplňovalo prostor. Rosa se prudce vypařovala a šířila malát-

nou vůni země a trav. Vpravo mezi stromy se otvíral výhled do kraje. Sytě zelený koberec luk ubíhal tam do dálky a končil mezi pruhy a čtverci strnišť a zoraných polí. Po silnici, lemované stromy, ujížděl vůz a zanechával za sebou protahující se čáru zvířeného bílého prachu. A nade vším, nad poli, lukami i silnicí, zdvíhaly se tam z roviny zcela neočekávaně a jaksi protismyslně dva kopce, vlastně jeden kopec o dvou vrcholech, jehož úbočí se modrala lesy. Vlahý, úsměvný mír se vznášel nad krajinou i zahradou. Osamělé zvuky plovaly vzduchem jako pozdravy země, vysílané nazdařbůh do neznáma: rozčilené zabzučení vosy, temné zahučení čmeláka, psí štěkot, kejhání hus. Jen lidé se odnikud neozývali. Slunce se posunulo a Marie ucítila jeho horký dotek na rameni.

Srdce i dech se jí uklidňovaly, avšak zděšení, zahryzlé pevně do jejího nitra, ji neopouštělo. Pokouší se o ni zase šílenství? Úzkost, vyzáblá, černá postava, stála před ní a vpíjela se jí do očí. Marně napínala Marie všecku svou vůli: včerejší den byl vymazán, zbyl po něm jen tmavý, prázdný otvor - okno do mrtvé hlubiny. Sepjala ruce v klíně tak pevně, až jí klouby na prstech zbělely. Co si počne, bude-li musit odtud odejít? A zase vidí před sebou ten vůz, ujíždějící po silnici a mizející v dálce. Každá cesta odtud vede do neznáma. Nezbylo by jí než si zoufat. Nesnesla by takovou tíhu samoty a nejistoty.

Pohne prudce hlavou, aby zahнала strašidla, a do očí jí padne strmě do výše se vzdouvající koruna, společná třem statným vrbám. Visela nad zahradou jako zelený mrak a skoro úplně zastírala postranní průčelí domu. Pod ní tenká nit vodotrysku hraje si se slunečními záblesky. Prve, když ji tamtudy vedla paní Balvínová, musila zavřít oči, neboť pohled na padající vodu probudil v ní závrať. Teď však nemůže odpoutat zraky od toho mohutného, na všechny strany tryskající-

ho pění zeleně mezi nebem a zemí. Zastírá výhled, zastírá výhled, opakuje si strojově - něco se pohnulo v hlubinách její duše, nějaký hlas se tam zdvíhá jako daleká ozvěna. Dole ve stínu vrbové klenby se pohybuje nějaká postava, stařena o holi. Dvě stařeny - teď zase zmizely. Dvě stařeny sedí proti sobě, mlčí a pletou. Vidí je shora - dvě bílé hlavy. Mlčí a pletou v zeleném šumění vrb. Vysoké bílé dveře se před ní otvírají a ona kráčí po měkkých kobercích z pokoje do pokoje, nekonečnou řadou pokojů. Štíhlé okno, tmavé záclony. V úzkém světelném pruhu mezi nimi svítí bílá socha ženy - ženy vystupující z lázně. Ach ano, teď si vzpomíná i na ten sen, pokoje nemají konce, ona nic z nich nevidí, jen cítí lichotivou měkkost pod nohama a v prostoru kolem sebe urozenou krásu, ponořenou do ticha a nehybnosti. Náhle šero je rozprášeno slavnostní září lustrů. Nevidí je, vidí jen jejich plání. A kolem ní houstne zástup mlčky se pohybujících postav, nemají obličej, ale některé z nich jsou jakoby zahaleny do mnohobarevných blesků, všecko na nich srší jiskrami, kdežto jiné jsou jen jako načrtány strohou dvojicí černé a bílé barvy. Pak slyší osamělý hlas, někdo jí říká: „Nejkrásnější jsou zde větrné večery a noci, takhle na podzim. Neustále sem a tam zmítá se ten les větví a šumí ... šumí ...“ Ten, jenž k ní takto mluví, jde k ní, stále blíží a blíží, spěchá, neboť ona se příliš naklání do toho zeleného, mihotajícího se vesmíru, blíží se a volá: „Marie! Marie!“ zachycuje ji v pádu –

S výkřikem se octla v Martinově náručí. Sevřel ji pevně kolem ramenou, a její hlava narazila jen na jeho prsa.

„Můj bože, co je vám?“ zvolal ustrašeně. „Vždyť byste byla bezmála spadla z lavičky.“

Její bledost, jež jí na chvíli odbarvila i rty, ho polekala.

Marie však, ačkoli se ho ještě drží oběma rukama, jako by se bála pustit se tak jisté a bezpečné opory, už se usmívá skrze slzy, které jí uvázly v řasách. Skleněně průzračný úsměv sedí jí na ústech jako krůpěj rosy na květu. Paprsek světla, nikoli sluneční, nýbrž nějaký jiný, který vychází z hlubin její bytosti, rozžihá v ní barevnou hru radosti. Clona je roztržena. Minulý den se vrátil do její duše jako slunce na oblohu po skončené noci. Vynořil se náhle nad okrajem obzoru jako ohnivý kotouč a rázem zahrnul ji záplavou všech prožitků. Společně vymyšlená historie její cesty, její představení tetičkám, putování po domě, Martinův pokoj s vyhlídkou do zeleného vesmíru, francouzská kniha na stole...

„To nic není,“ zašeptala hlasem, který se ještě třásl.

„Jen taková náhlá závrať.“ Pozorně naslouchala sama sobě. Nikoliv, již netápe s námahou po slovech, jež by jí unikala jako stíny!

„A jinak? Necítíte žádné bolesti? - Fuj, Riki, neskákej na slečnu!“

„Ne, ne, nechte ho, je tak milý... jen trochu mě bolí hlava... Snad je to tím silným vzduchem a... a teplem, nemyslíte?“

Její ruce se ho pustily a také jeho sevření povolilo. Zvedla hlavu s jeho prsou a sedla si zpříma, hladíc roztržitě psa, který položil čenich na její koleno a pošilhával na ni zdola s tichou oddaností.

Martin, jemuž se krev ve skráních rozdivočela při styku s jejím tělem, zkontroloval a usedl na rozviklanou skládací židli proti ní. Nakloněn účastně kupředu, nespouštěl z ní oči zrovna tak jako jeho pes. Jejím rtům se opět vracela barva, jen shluk fialových stínů kolem víček ještě zůstával.

„Neměl bych přece jen zavolat lékaře? Už včera jsem chtěl,“ otázal se jí tiše, cítě stále ještě na svých ústech palčivý dotek jejích vlasů a na rukou vlahou měkkost jejích ramenou.

„Ach ne, ne!“ zvolala s prudkým odporem. „Vždyť mi nic není... Nu ano, slabost, ale to přece není nic divného po všem tom, co...“

„Hm, nevím, nevím ... Kdybych nebyl za vámi přišel, možná že byste si byla ublížila. Mohla jste třeba narazit obličejem na hranu téhle zlomené laťky,“ uvažoval Martin nahlas. „A říkala maminka, že jste ráno nemohla mluvit. Víte, já jsem byl pryč. Ve Skalici,“ dodal jako na omluvu své nepřítomnosti.

Seděla zase jako prve s rukama v klíně a dívala se něž do zelené dálky luk. Hnědý motýl proletěl třepotavě besídkou, polekaně se obloukem přemetl přes houští a zmizel. Riki, s nespokojeným povzdechem, že si ho nikdo nevšimá, stočil se jim u nohou a hlasitě zívá.

„Špatně jsem spala, trápily mě sny...“ odpověděla po chvíli. „Vy jste se tedy byl poptat na nádraží?“ připojila se rychle.

Pochopil, že z nějaké příčiny úmyslně mění hovor, ale její vzezření ho zároveň uklidňovalo. Zasmál se a opatrně se rozhlédl.

„Naoko,“ řekl pak. „A už jsem doma oznámil, že vaše zavazadla se ztratila.“

Pokývala hlavou a její tvář pohasla.

„Není tedy už vlastně příčiny, abych prodlužovala svůj pobyt u vás“

„A tohle by bylo pěkné. Snad už nechcete odjet?“ zvolal Martin zaraženě.

Marie zhluboka povzdechla. „Co mám dělat? – Můj ... má ... můj otec říkával, že ani přátelského pohostinství se nemá nadužívat.“

„Váš otec ...“ vyjel Martin, ale hned se vzpamatoval. „Čím-pak se zaměstnával váš otec, že byl tak nedůvěřivý?“

Mariin pohled svezl se z něho bleskem k zemi. Shýbla se, jako by chtěla pohladit Rikiho, ale zase se narovнала.

„Byl...stavitelem,“ vydechla potom.

„A hledme, jako Balvín pranejstarší,“ zasmál se Martin. „O tom však není pranic známo, že by byl býval nedůvěřivý...“

„A není to snad pravda?“ otázala se ho, zdvíhajíc k němu opět své veliké, mírné oči. „Nemohu zde přece svůj pobyt protahovat donekonečna ...“

„Riki, ty lenochu, slyšíš to?“ zvolal Martin na psa, který hned vyskočil a opřel se předníma nohama o jeho kolena. „Nemůže prý svůj pobyt tady protahovat donekonečna, co tomu říkáš?“ Pes ovšem neřikal nic, jen jeho oháňka se náhle zastavila. „Ale vždyť právě proto jsem přišel za vámi, slečno Larišová,“ obrátil se Martin opět k Marii. „Přišel jsem, abych vám řekl, že v tomhle stavu není odjezdu prostě ani řeči.“

Slabý ruměncem vyskočil jí na tvářích a rázem prozradil všecku její neskrývanou dychtivost.

„A jak to chcete zařídit?“ odpověděla mu. „Vaše tetičky ...“

„I copak tetičky!“ přerušil ji Martin. „Jde teď o něco docela jiného.“ Leč po tomto rozběhu upadl do rozpaků pod tíhou jejího zpytavého pohledu. Teď, když se přiblížila rozhodná chvíle, sám zakolísal. „Totiž,“ zahučel, „ono to není tak jednoduché... Tady si lehni, Riki, a nezlob... Všecko závisí jen na vás a na vaší dobrotě.“

Viděl na ní, že mu pranic nerozumí. A tu, poznávaje, že mu již nic nezbyvá než jasně promluvit, dodal si odvahy a ujal se slova.

Marie ho poslouchala, ani nedutajíc, ale nedovedla se natolik přemoci, aby nedala najevo své radostné překvapení. Nikdy by se nebyla nadála tak příznivého rozuzlení! Jakže, nejenže tu smí zůstat, oni ji ještě ústy toho mladého a docela milého muže o to prosí a žádají od ní za to jen její souhlas, aby ji směli vydávat za svou příbuznou? Ani ve snu ji nenapadlo, že by na ni zde čekala taková záchrana takřka v poslední chvíli! Nebude jí už odejít do onoho světa v průhledu mezi stromy, kde všechny cesty vedou do neznáma.

To, co jí vykládal o nebezpečí, jež hrozilo a hrozí jeho švagrovi, jí sice nebylo docela srozumitelné, nicméně mu věřila. Proč by mu nevěřila? Ostatně, což to všechno neustupovalo do pozadí před jedinou důležitou skutečností, že zde může zůstat?

Martin, který ji neustával za řeči pozorovat, dobře postřehl její radostné pohnutí a rychle nabýval jistoty. Instinkt mu říkal, že neprohádá, když předpokládal, že celá ta spleť věcí se nakonec rozuzlí docela hladce.

„Zdá se tedy, že u nás zůstanete ráda?“ vydechl vroucně.

Přikývla.

„To je lichotivé... pro nás pro všechny,“ dodal rychle, ačkoli něco v jejím pohledu mu napovídalo, že by její přiznání mohl vztahovat jen na sebe.

„Je to především od vás velmi laskavé,“ odpověděla Marie. „Ostatně se vynasnažím, abych tu nežila jen tak zbůhdarma.“

V duchu se zasmál - dovedl si představit všechno, jen ne to, jak se Marie otáčí kolem jejich. stoletého sporáku nebo jak sehnuta nad záhony pleje zeleninu a k večeru ji zalévá konví. Nahlas však řekl vážně, že se tu již nějaká práce pro ni najde, aby jí nebyla dlouhá chvíle. „A co se týká toho příbuzenského

poměru – velmi vzdáleného, abyste věděla – nebude vám to obtížné?”

„Proč by bylo? Jen mi jej musíte dobře vysvětlit, abych se nepletla,” prohodila Marie vesele, potom však plaše připojila: “A to mám vám všem teď najednou tykat? To snad ne?”

Tykat! Martina polilo horko při tak lákavé představě.

“I ne, co vás to napadá. Jste příliš vzdálená příbuzná a jste u nás poprvé. Ale budeme vám říkat Marie.”

“A jak já vám budu říkat?”

„Mamince a jejím sestrám tetičky, to se rozumí. A Rose – nu, té budete říkat Roso, ne?”

„A vám?”

„Mně?... Mně nemusíte říkat nijak. Ledaže byste chtěla ... Bylo by vám zatěžko říkat mi Martine?”

Marie se dala do hlasitého, dobromyslného smíchu vypadal tak mile komicky, jak zápasil o slova se svou nesmělostí.

„Martine,” opakovala pak takovým tónem, že Martinovi bylo, jablko by ho políbila. „Nu, nevím. Na to si budu musit zvyknout. A jak vlastně budeme příbuzní?”

Martin se poškrábal za uchem - nikdy se tuze nevyznal v líčení příbuzenských vztahů.

„Tak se podívejte,” pustil se do vysvětlování. „Venta má za ženu mou sestru. A sám má nevlastního bratra. A vy jste sestřenice toho nevlastního bratra, rozumíte? Hm, nevím, jestli to správně odhaduji, ale budete podle všeho i mou sestřenicí - takovou přes jedno koleno, nebo jak se to říká.“

Marie nevycházela ze smíchu. Byla jako vyměněna, všechen strach a všechna sklíčenost zmizely z jejích očí.

„Jen jestli si to všecko nepopletu. Nejprve ta vaše historka s kabelkou a ztracenými zavazadly a teď zase ten příběh

se sklouznutím na schodech a naším příbuzenským svazkem - tolik výmyslů!“

Kromě těch, které mi vyprávěla sama, pomyslel si Martin a mimoděk zpozorněl. Ale ne, nevypadala jako člověk, který by chtěl z toho těžit.

„Nebude to tak obtížné, jak si myslíte,“ konejšil ji.

„Casem si zvyknete - ostatně nebudeme vás nijak zdržovat, až budete moci a chtít odejít. A pak, žijeme v našem domě celkem osaměle, jen v rodinném kruhu, jak jste si snad už všimla. Nebude-li vám líbo, po celé dny se tu nesetkáte s nikým z Bítova. Tedy ujednáno? Souhlasíte?“ Vstal a napřáhl ruku.

Stiskla mu ji pevně a bez váhání. „To je to nejmenší, co mohu pro vás učinit na důkaz své vděčnosti,“ prohlásila.

„Výtečně!“ zvolal Martin radostně. „Poběžím to teď vyřídit mamince a tetičkám.“

Rozběhl se po pěšině mezi dvojí hradbou rybízu a zmizel pod vrbami, sledován v patách psem.

Vlastně je to nový důkaz, řekl si cestou, že se přímo bojí odtud odejít. Ale proč? Nemá se snad kam uchýlit? Nebo se před někým skrývá? Cítil, že hádanka kolem Marie houstne. A z celého domu nikdo kromě něho nemá o tom ani tušení! Zamnul si vesele ruce - opět ho uchvátila radost ze spiklenectví.

Když ji opustil, Marie znovu znehybněla s rukama složenýma v klíně. Oči jí těkaly po laťkové stěně besídky, po fialových kališích plamínku, po rybízovém houští rudě stříkaném zralými hrozníčky plodů, ale nic z toho nevnímala. Cítila se zase ochablá, události se na ni hrnuly příliš překotně. Bude nyní lhát vlastně na dvě strany. Ta jedna lež bude jistě zcela nevinná a opravdu záchranná. Ale ta druhá, do které se již zamotala?

Teď, když clona byla protržena, stále se jí vracela vzpomínka na Martinův pokoj. Ta francouzská kniha! Vzala ji jen tak ná mátkou do ruky a –

Aby se nyní bála sama sebe. Na každém kroku na ni možná číhá nějaké záludné překvapení. Neměla přece nejmenšího tušení, že umí francouzsky, když tu knihu otvírala, a pak najednou začala číst s takovou samozřejmostí ... Ještě že se jí na to nezeptali. Ale jak to vysvětlí, až se zeptají? Pokusila se soustředit, ale nešlo to. Taková bolestivá námaha!

Myšlenky, trhající se v nesouvislé cáry, přeskočily jí jinam. Ten sen dnešní noci! Veliké a nespočetné pokoje, stínové postavy bez tváří, pocit obřadné skvělosti v zlatě ozářeném prostoru... Jaký to byl svět? V ničem se nepodobal tomu, který kolem sebe vidí. Odkud ten obraz k ní přišel? I toho se lekala. Nosí v sobě neznámo a neznámem je obklopena.

Sáhla po kabelce, kterou dostala od Martina, osušila si kapesníkem jemné krůpěje potu, jež jí vyrážely na obličej, a pak si s ní chvíli bezmyšlenkovitě hrála. Náhle její nehty o něco uvázly. Podívala se lépe - skutečně, kabelka měla na vnější straně podélnou rýhu, která téměř zanikala v spleti ostatních rýh. Jenže tohle nebyla rýha jako ostatní, nýbrž okraj malé kapsy, skryté v koženém povlaku. Uvnitř nahmatala nějaký papír - byl to kalendář na rok 1936, tištěný na pevném kartónu. První půlka roku byla odříznuta. Užasle dívala se Marie na modré sloupce měsíců a dnů. Teprve teď si uvědomila, že vůbec neví, kolikátého je. Ovšem, je srpen - to přece jí říkala paní Balvínová - tetička Balvínová. Srpen. Na kalendáři neděli 21. srpna někdo červeně zatrhl. Vrátila zase kalendář do kožené kapsy, umiňujíc si, že musí nějak nenápadně zjistit dnešní datum, ale vzápětí si zase ochable namítla: Nač? K čemu by jí to bylo dobré? Zdálo se jí, že na tom vůbec ne-

záleží. Vstala, a aby zahнала ospalost, která se jí dobývala do očí, dala se pomalu po pěšině k domu. Vodotrysku se z dálky vyhnula a zabočila vlevo do ovocné zahrady. Ale tam již neodolala. Ulehla do trávy ve stínu staré, košaté hrušně a za chvíli se jí oči zavřely.

Martin, který se na ni díval shora z okna předsíně, vyzdvihl k sobě Rikiho a řekl mu, ukazuje na Marii:

„Vidíš ji? Ne abys ji vzbudil, ty blázínku!“ A pak ho přece jen pro všecko zavřel do svého pokoje.

Oběd, jehož se Marie poprvé zúčastnila, vyznačoval se jakousi obřadnou povzneseností. Všecky mísy jako by byly obloženy slavnostní náladou, ačkoli k Mariinu údivu se nikdo ani slovem nedotkl úsluhy, k níž tak snadno projevila ochotu. Byla tomu ze srdce ráda; vždyť bylo mnohem více na ní, aby byla povděčna jim! Jedině Venta, který se právě vrátil z brněnské nemocnice od své ženy a zůstal v domě na oběd, rozběhl se k ní, jakmile vešla do jídelny, odvedl ji stranou a v koutě u okna, jako by se bál, aby to ostatní neviděli ani neslyšeli, tiskl jí až bolestivě ruku a několikrát překotně opakoval zajíkávkým hlasem: „Jak jste hodná... nesmírně vám děkuji ... nikdy vám to nezapomenu.“ Jeho bledě modré oči dívaly se přitom na ni zpod plavého obočí s vroucí a poněkud ulekanou oddaností. Stěží se dostala k slovu. Odpověděla: „Není třeba, není naprosto třeba, vždyť jste mi vlastně zachránil život.“

Nicméně přes toto mlčení jistá stísněnost, všemi sice přemáhaná, ale právě proto tím nápadnější, dávala Marii tušit, že vpravdě nikoho u stolu ani na chvíli nepřestává zaměstnávat myšlenka na zbrusu novou příbuznou, sedící v jejich kruhu, i když všichni hovořili jakoby nic o všedních a jí většinou

cizích záležitostech. Poznávala to i z rozpačité pozornosti, kterou jí věnovali, pečující, aby její talíř nezel nikdy prázdnotou, z nesmělých pohledů a úsměvů, které k ní vysílali přes mísy jídel, jejichž vůně jaksi dotvářela a zpevňovala soudržné ovzduší rodiny – rodiny, radující se v bezpečí stražných očí předků, vystupujících na zdi z temného pozadí jako z tůně nadrženého času.

Zdálo se, že v tomto pokoji, naplněném neodvratně odumírajícími věcmi, jimž vévodily tři třáslavé bílé hlavy, nic nemůže se vychýlit z předepsané dráhy. Nejistota, překvapení, děs a úzkost z nepochopitelných událostí, které jí cloumaly ještě na zahradě až do únavy - nic z toho nemělo přístup sem, do tohoto příbytku rovnovážného klidu, naslouchajícího odevzdaně pravidelnému, neukvapenému odměřování vteřin dlouhým železným kyvadlem. Všecko temné se zde rozjasňovalo, všecko vířivé ustalovalo nějakým přirozeným, nenásilným postupem, účinkem tichého, laskavého rozkazu, jímž bylo nasyceno ovzduší a jenž rozpouštěl všecky zárodky vzruchu a rozčilení.

Barbora přinášela a odnášela jídla, lžíce a vidličky se pohybovaly rozvážně nad talíři, lesknoucími se hojným omastkem, a laskavá slova se vydávala na cestu nad bílým damaškem, tu a tam vyspraveným jemnými stehy, hasla a opět se rodila v nevinné podobě, zbavené všech zneklidňujících barev. Život, napadlo Marii, je tu pojmán jako nevyhnutelná danost a události se přijímají se samozřejmou odevzdaností.

I Venta, který část oběda vyplnil vyprávěním o své návštěvě v brněnské nemocnici, byl poddán duchu tohoto domu. Operace, při níž byl v sázce život jeho vlastní ženy, byla jím podávána a ostatními, i paní Balvínovou, přijímána jako článek ustavičně plynoucího řetězce dějů, z nichž se skládá život ve shodě

s přirozeným a nikoho nepřekvapujícím prázákonem. Vyprávěl, haraše co chvíli něčím v kapse, jak Hátin trup je celý zavínut do obvazů, že Háta nesmí ještě skoro nic jíst, že je stále velmi slabá, ale vcelku že se jí vede už dost dobře a že za necelé tři neděle se vrátí domů. Pak také jen jako mimochodem se zmínil, že tohle dali Hátě v nemocnici na památku, a vytáhl z kapsy krabičku se sbírkou hrotitých a čočkovitých hnědozelených kaménků, jež jí vyoperovali z útroby. A krabička putovala kolem stolu, každý ji otevřel, nahlédl do ní, podal ji svému sousedovi a pokračoval nerušeně v jídle. I Marie se řídila příkladem ostatních; všecko, čeho tu byla svědkem, připadalo jí docela přirozené a obvyklé - neznala jinou tvář světa než tuto.

„Člověk by ani nevěřil, že se to všecko vejde do takového prý docela malého váčku. Všimli jste si toho velkého hvězdicovitého kamene? Ten by jí byl prý málem roztrhl žlučník, nebýt operace v poslední chvíli.“

Nic než prosté zjišťování skutečnosti! Smrt šla pod jejich okny, a oni ani nezdvihli hlavy od svých talířů. Je dost času se jí zabývat, až zaklepá, bylo vepsáno do jejich obličejů.

Na Marii působilo toto ovzduší poklidné vyrovnanosti léčivě. Cítila, jak od minuty k minutě okřívá. Nemohla ještě jíst mnoho, ale chutnalo jí. Tolik čelistí, mladých i bezzubých, pracujících s chutí kolem ní, mělo na ni povzbuzující účinek. Jediný ze všech Martin, zdálo se jí, zápasil s neklidem. Vrhla na ni co chvíli přes stůl dlouhé, zvědavé pohledy (na něž odpovídala konejšivým úsměvem) a několikrát zřejmě chtěl začít o ní, ale pokaždé vstoupila do pokoje Barbora nebo ho někdo přerušil a on toho zanechal. Jediný Martin také ji oslovoval křestním jménem, všichni ostatní se tomu vyhýbali. Nedivila se jim. Ona sama si sice dobře dovedla představit, jak říká paní

Balvínové „tetičko“, a ani jí nebyla ta představa proti mysli, a přece, kdykoli to slovo chtěla vyřknout, jazyk jí vypověděl službu.

Ke konci oběda, když Barbora přinesla Ventovi, Martinovi a Vilémovi černou kávu, začalo se mluvit o odjezdu tetiček, který připadal každého roku, jak vyrozuměla z hovoru, na 31. srpna s touž nevyhnutelnou zákonitostí, jako by byl přírodním úkazem na způsob rovnodennosti nebo slunovratu.

„Opravdu, máme už sedmadvacátého,“ podotkl Martin. „Za čtyři dny nám, Roso, opět začne škola. A zítra je neděle - víte, Marie, že zítra budete u nás již týden?“

„Pravda,“ přisvědčil Venta, „jedenadvacátého jsem vás sem přivezl. To datum tak hned nezapomenu vlastně bylo to dvaadvacátého, vždyť byly již asi dvě nebo tři s půlnoci, vid', Martine?“

Marie naslouchala každému jejich slovu s takovou dychtivostí, že mimoděk pootevřela ústa. Dvacátého sedmého srpna tedy! Martin, který ji nepřestával pozorovat, jen stěží polkl doušek kávy. Měla s těmi pootevřenými, svěže červenými rty a široce rozevřenýma černýma očima tak dětský a vroucí výraz!

Teta Hedvika přikývla. Ano, čas letí, ty čtyři měsíce se jen tak mihly. A začala rozvíjet plán na balení zavazadel, což patrně byla věc složitá a obtížná, neboť stále častěji začínala větu slovy „a abych nezapomněla“, vždycky vypočítávala řadu předmětů, jež bude třeba uložit do košů a tak nebo onak zabalit, aby byly chráněny před poškozením.

Avšak hrobový hlas tety Anny, který se zřejmě ozval vždycky, když byl nejméně očekáván, přerušil její výpočty a plánování:

„O čem to hovoříte?“

„O našem odjezdu!“ houkla jí do ucha teta Hedvika.

A kupodivu ta, která, zdálo se, pro svou hluchotu žila mimo čas a skutečnost, odpověděla:

„Ach jo, za čtyři dny, vid’? Taky jsem už na to myslila. Jen aby nebylo v Praze moc horko.“

Myšlenkový proud tety Hedviky byl přerušen.

„A že si vzpomínám,“ obrátila se náhle na Marii nechávajíc Anninu poznámku bez odpovědi. „Až se vrátíme do Prahy, mohly bychom tam snad pro vás něco udělat. Nemáte v Praze nějaké příbuzné, když jste odtamtud?“

Všechny hlavy sedících kolem stolu se k ní otočily. Marie zrudla a spěšně zavrtěla hlavou.

„Nemám. Jsem docela sama.“

Politování šlo kolem stolu od obličeje k obličeji a na každém rozžalo světélko soucitu. Vilém, jehož zaujatost vůči Marii zjevně poklesla od té chvíle, co se Martin vrátil od ní ze zahrady s dobrou pořízenou, naklonil kupředu a řekl:

“To je opravdu smutné, je-li člověk odkázán tak sám na sebe. Ještě že váš otec měl s dostatek prostředků, aby vám dal takové jazykové vzdělání; můžete je teď dobře potřebovat. Čím pak vlastně byl váš otec, smím-li se ptát?“

Tiché uspokojení rozhostilo se nad stolem. Ten Vilém! Vysloví tak důležitou otázku, která jim všem již dávno tanula na mysli, docela znenadání, zrovna když si na ni nikdo ani nevzpomene!

Marie sebou trhla a brada se jí zatřásla, jak zatápala po slovech. Zase ty otázky, ty věčné, zvědavé otázky!

„Byl...byl profesorem francouzštiny,“ vyrazila ze sebe. „Proto jsem se také naučila dobře tomu jazyku.“

Martinovi bylo, jako by každé její slovo, proměněné v kladivo, těžce dopadlo na jeho hlavu. Tak tak že nevyskočil a nevykřikl:

To není pravda! Jak to je dlouho, co jste ho vydávala za stavi-tele? Přemohl se však, zůstal sedět a očima se zabořil do ubrusu. Tam, na jeho bílé ploše, jako by se rozlévala v stále větší a větší rudou skvrnu mučivá otázka: Proč lže? Proč? Proč?

Vtom zaslechl hlas tety Anny, hluboký a temný, jako by jím promlouval sám staletý dům:

„Co to povídá, Hedviko?“

„Že její otec byl profesorem!“ houkla jí do ucha teta Hedvika.

„Že je profesorem?“

„Že byl!!“ vykřikla teta Hedvika a pak tišeji dodala k Marii: „Už zemřel, není-liž pravda?“ „A-ano, už před... před delším časem,“ odpověděla Marie váhavě a vyslala rychlý pohled k Martinovi. Řekla to správně? Zdálo se jí, že o tomhle spolu mluvili. Ale Martin si jí nevšímal, neboť právě zápasil s nápadem, který ho náhle přepadl. Její ušlechtilé, jemné rysy, její hluboké produševnělé oči – to všechno bylo v tak nepochopitelném a příkrém protikladu k jejím nepravdivým řečem, že si pomyslel, což jestli ona zapírá svou rodinu proto, že její otec nebo matka – nebo oba – se dopustili nějaké špatnosti, za kterou se ona stydí? Je-li pravda, že odešla z domu, mohlo by to s tím souviset. Možná, že prchá jen proto, že je jejich dcera. Ale hned se zase rozzlobil sám na sebe. Takové fantazie! – Fantazie? Proč by tento důvod byl fantastičtější než kterýkoli jiný?

Vzhlédl a spatřil matku, jež pokyvovala hlavou a byla očividně s něčím tuze spokojena.

„Tak vida,“ pronesla přívětivě, neboť se jí teď zdálo, že její představa o Mariině původu byla od počátku mnohem urči-

tějšší, než opravdu vůbec kdy byla, „dávno jsem si myslela, že váš otec byl něčím takovým. To se hned pozná.“

Čerta se pozná! vybuchl v duchu Martin mrzutě, ale sevřel pevně rty, aby mu z nich neunikla ani hláska. Není pochyby, přemítal, je zde tajemství, jenže takové, na jaké nikdo z nás nemá právo sáhnout. Nevěděl, proč tak usuzuje, ale byl si tím jist - tak jist jako svým vlastním životem. A byl by nejraději vstal, vzal Marii za ruku a řekl jí: Pojdte, půjdeme. A šli by spolu cestou necestou daleko, daleko, do neznámých krajín, do krajín podobných barevnému snu, šli by stále a stále a tak dlouho, dokud by její srdce v kouzelné záři jiného slunce nebo jiných hvězd se neotevřelo, aby tajemství mohlo z něho vzlétnout a proměnit se v slova důvěrného a věrného vyznání. Jaká by to byla cesta - jaká chvíle! Horké chvění šířilo se mu nitrem. Všecko v něm i kolem něho hořelo touhou. Ale jeho putování snem bylo náhle přerušeno, barevné vlnění se rozptýlilo, lákavé volání vzdálených hlasů bylo přehlušeno skutečným hlasem jeho bratra.

„Za takových okolností ovšem,“ řekl Vilém, „byste se mnohem snáze uživila ve městě. Mohla byste tam dávat například francouzské lekce, ty se prý dnes dobře platí. Kdežto tady na venku...“

Nedomluvil, neboť vešla Barbora sklízet se stolu.

„Však Marie také nemíni zde zůstat trvale, není-liž pravda?“ pronesla rychle paní Balvínová, jsouc takto první ze všech přinucena oslovit Marii jejím jménem.

„To opravdu nemám v úmyslu, *tetičko*,“ odpověděla Marie.

Tetičko - Marie! Nebylo to zábavné? Jako kdyby si usmyslili z dlouhé chvíle hrát dětskou hru “na příbuzné”!

Po obědě na domluvy tety Hedviky i paní Balvínové šla si Marie opět odpočinout do zahrady. Ještě však než opustila

pokoj, přistoupila k ní teta Hedvika, a položivši jí obě ruce na ramena, jako by ji chtěla obejmout, řekla:

„Musím vám jménem nás všech srdečně poděkovat. Martin nám vyprávěl, jak jste našemu Josefovi vyšla vstříc... je to od vás opravdu velmi hezké. Ale nebojte se, nebudeme nikterak zneužívat vaší dobroty.“

Její obličej pozbyl při tom veškeré své římské strohosti a její hlas zněl přívětivě, skoro měkce.

Marie byla by se nejraději propadla do země. Celá rodina stála kolem ní v tak obřadném půlkruhu!

„Řekla jsem již Mmartinovi,“ zakoktala, „že naopak jsem spíše já zavázána vám, protože já... já...“ Zmlkla, rozhlédla se kolem sebe pohledem volajícím o pomoc a pojednou se otočila a prchla z pokoje.

Překvapení hleděli tázavě jeden na druhého.

První se vzpamatoval Martin.

„To bylo pro ni příliš neočekávané, tetičko,“ řekl rychle. „Jak jsem ji poznal, je velmi plachá - uvedli jsme ji do rozpaků, chudinku.“

Jeho vysvětlení bylo přijato, dokonce očividně posílilo dobré mínění o Marii, neboť teta Hedvika, jež si přivlastnila právo nejen mluvit, ale i hodnotit jménem rodiny, podotkla:

„Je to opravdu milé a skromné děvče.“

A odebrala se k svému křeslu u okna, aby si zdřímla. Teta Anna seděla již u sousedního okna s hlavou skleslou na prsa.

Po druhé hodině vydaly se všechny tři stařenky na svou obvyklou procházku, dbajíce, aby se vyhnuly ovocné zahradě, kde odpočívala Marie. Viděly ji z dálky, jak leží nznak v trávě, s rukama zkříženýma nad hlavou a s bradou obrácenou proti nebi. Nikde se nepohnul ani lístek a zdálo se, že v dusném tichu je slyšet, jak sluneční paprsky se nelítostně vbíjejí

do vyschlé země a drobí ji na prach. Teta Anna, která špatně snášela takové vedro, usedla v besídce a prohlásila, že tam zůstane. Byla všecka říčná a její odulý obličej zrudl překrvením.

„Je to všecko hotové bláznovství,“ ulevila si teta Hedvika, když osaměla s paní Balvínovou na zahradní pěšině. „Jsem ráda, že už brzy odjedeme. Nikdy si nezvyknu předstírat k tomu děvčeti příbuzenský vztah. Tobě jsem se opravdu obdivovala.“

„A proč by sis nezvykla?“ otázala se paní Balvínová a vrhla skrytý pohled směrem k ovocné zahradě; rybízové houští tam však zastíralo výhled.

Teta Hedvika neodpověděla. Sama sobě nechtěla přiznat, že cítí k Marii zvláštní ostych, který byl jí jinak cizí ve styku s lidmi z Bítova. Vozila s sebou navenek vždycky všechnu povznesenost svého pražanství, jež jí usnadňovalo jednat s lidmi s lehkou, nevtíravou přezíravostí, a byla přesvědčena, že tento způsob jí napomáhá udržovat prestiž starého domu; nevěděla, že Bítovští jí prokazují úctu prostě v domněnce, že její odměřenost souvisí s vyřezávanou lavicí v kapli vzetí Panny Marie.

„Naštěstí,“ řekla, jako by přeslechla sestřinu otázku „je z dobré rodiny a sama tu nehodlá dlouho zůstat.“

„A to je právě škoda,“ odpověděla paní Balvínová. „Ve čtvrtek začne Martinovi a Rose škola, a starost o celý dům připadne opět mně a Barboře. Vilémovi nemohu dovolit, aby se namáhal, a já už nejsem, jaká jsem bývala.“

„Nu, tak rychle ona odsud nebude pospíchat, neboj se; zvlášť když nemá kam,“ podotkla teta Hedvika a po chvíli přemýšlení dodala: „Vlastně by to nebylo špatné, kdyby ti tady nějaký čas pomohla. Konec konců vděčí Josefovi za život.“

„Nejvíc bych ji potřebovala, až budeme česat ovoce a vařit povidlí. Ale to už asi bude pryč.“

Teta Hedvika se na ni udiveně podívala; cosi jako smutek zbarvovalo sestřina slova - padala jí z úst jako žluté, podzimní listí.

V té chvíli otázal se v domě Vilém Rosy, co o tom o všem soudí.

Rosa, která si přešívala klobouk (to byla její záliba), zapíchl jehlu do slámy a pokrčila rameny.

„Abych ti řekla pravdu, jsem zmatena. Vlastně...“

„Vlastně?“

Rosa mlčela, nemohouc nalézt vhodný výraz pro příliš složitě pocity, jež se v ní zmítaly.

„Tak já ti to řeknu,“ ozval se Vilém. „Já mám z ní strach.“

„Strach!“ zvolala Rosa překvapeně, neboť toto jediné slovo kupodivu přesně vystihovalo základní tón jejího zmatku. „Vlastně máš pravdu. Jenže - proč strach?“

„To je právě to!“ vybuchl Vilém. „Proč? Není pevné příčiny. Ba člověk by řekl, že je to nesmyslný strach. A přece... Od té chvíle, co vstoupila do našeho domu...“ krátce, řezavě se zasmál. „Co ti budu povídat, ty to znáš, sama o tom vykládáš dětem ve škole. Víš, to, jak některá zvěř větří blížící se zemětřesení a dává se na útěk – za nejkrásnější pohody, zdánlivě docela nesmyslně prchá. Nic se u nás nezměnilo, a přece je všechno jaksi vzhůru nohama. A to mě rozčiluje.“

Chodil svým šoupavým krokem po jídelně, nasupený a zároveň jakoby plný uspokojení ze svého vlastního neklidu.

„Hm,“ odpověděla Rosa a chopila se zase jehly, „řekla bych, že jako obvykle přepínáš.“

Vilém vytáhl ramena až k uším. „Ať tak nebo onak...“

“Ať tak nebo onak,” přerušila ho Rosa, „jedno je jisté, že je velmi hezká a milá.“

Vilém stanul v půli kroku jako zasažen střelou, která proměňuje v kamenný sloup. Jeho zapadlá ústa se zúžila v pouhý šev, jak je pevně sevřel. A s hlavou skloněnou k prsům, bez jediného slova opustil pokoj. Rosa ho slyšela, jak hlučně stoupá po schodech do podkroví.

Nešel však do svého pokoje. V předsíni se postavil k oknu, z něhož bylo dobře vidět Marii, ležící v trávě, a nehybný, mlčelivý, v sebe zahryzlý, pohlcoval ji očima.

Nadešel večer, který nikdy nevymizel z paměti domu. Palčivé vedro nepřestávalo obléhat zahradu i dům jako nelítostný nepřítel a na čistém nebi třásly se hvězdy, jako by se i ty dusily. Jen měsíc, v půli rozkrojený, visel nad zemí, podobný krystalu ledu, avšak byl příliš daleko, aby mohl přinést úlevu. V tichu a mrtvu všechny věci byly strnule zahleděny do stříbřité dálky a marně očekávaly příchod osvěžujícího výdechu z hlubin blížící se noci.

V jídelně, jejíž všechna tři otevřená okna také marně prosila o závan vzduchu, prodléval Martin sám s Marií a právě spustil rádio, když ho Rosa oknem vyvolala do zahrady. Zanechav Marii v pokoji, vyšel před dům. Na záhonech ležel ostrý stín střechy, přeřatý třemi oranžovými pruhy světla z jídelny, a kolem dokola modravě světélkovala zahrada v magické záři měsíce. Pod okny ve tmě kolem stolu seděla matka, Vilém, Rosa a obě tetičky a před nimi stál nejmladší Otrádovec ze sousedství, a žluté světlo z pokoje padalo zplna na jeho osmahlou tvář a obnažený, svalnatý krk. Přišel jen tak v režné košili a ve spodcích, opásán řemenem, aby si vyprosil

na zítřek zapůjčení medometu, neboť jejich vlastní se jim porouchal zrovna uprostřed nejpilnějšího vymetání.

Ochranitelská záštita Bítovských sousedů patřila k rodinné tradici Balvínovic rodu, zděděné s vyřezávanou lavicí v Bítovské kapli; nebývalo zvykem, aby u Balvínů někdo prosil nadarmo. Tetičky i paní Balvínová svolily a Martin s Vilémem odešli pro stroj na půdu.

Otrádovec se zatím posadil. Hovořilo se o tom a o onom, a hlasy v modré tmě zněly přidušeně a jaksi neskutečně proti nadvládne síle večerního ticha. Z oken unikal stále ještě tenký pramének hudby z ampliónu a mísil se do vášnivého trsní kobilek ze zahrady. Někdo hrál na klavír a zpíval.

„To je Dvořák, se mi zdá,“ vsunula do řeči teta Hedvika.

„Dvořákova Biblická,“ přisvědčila Rosa.

„A co ta příbuzná, co je teď u vás, jakpak se jí daří?“ změnil náhle Otrádovec hovor.

„Marii?“ odpověděla teta Hedvika „Už se pozdravuje, chválabohu.“

„Slyšel jsem, že je to příbuzná z Ventovy strany. Ale ještě jsem ji u vás nikdy neviděl.“

„Však je tu také poprvé. Je to sestřenice Josefova nevlastního bratra,“ odpověděla paní Balvínová.

„A tak! Hned jsem si myslil, že to bude nějaká vzdálenější přízeň. Vždyť vy všichni jinak držíte spolu tak pevně,“ podotkl Otrádovec.

Klavír stále hrál a mužský hlas zpíval.

„Ale to měla opravdu štěstí, že to s ní nedopadlo hůř,“ pokračoval Otrádovec. „Pamatujete se na Vavřincovou? Ta si zlomila vaz pádem se schodů. Ovšem, to byla stařena. Ale i tak...“

Vstal, neboť Martin s Vilémem se právě vrátili s medometem, a pomohl jim jej uložit na trakař.

„Nedopadlo to vůbec špatně, však jste slyšel,“ podotkla teta Hedvika.

„Nu ovšem, vždyť já nic neříkám,“ bránil se Otrádovec a jeho hlas byl změněn, jak se sehnul k zemi.

„A což, už vychází slečna Larišová?“

„To se rozumí, abyste vy nebyl na ni zvědav,“ zahučela Rosa.

„To si ještě počkáte. Nevychází. A až půjde ven, poradím jí, aby si na vás dala pozor!“

Otrádovec se vztyčil, a jak jeho obličej se opět dostal do pruhu žlutého světla, bylo vidět, že se na celé kolo směje.

„Jestli mi tohle uděláte, paní učitelko, do smrti s vámi už nepromluví,“ řekl, ale jeho šibalský výraz prozrazoval, že to nemyslí doopravdy. A jak tam tak stál, jako vykrojen světlem z tmy, byl naň pěkný pohled: statný, urostlý muž v plném rozkvětu sil.

Rádio v pokoji umlklo.

„Tož půjdu,“ řekl, jako by byl čekal jen na to. Poděkoval, podal všem svou tvrdou ruku, zdvihl trakař a zmizel ve tmě.

„Fanfarón! Jakživ nebude mít rozum,“ zahučela teta Hedvika, když hrčení Otrádovcova kolečka zaniklo mezi ploty.

Rádio umlklo proto, že je Marie zavřela. Její ruka, jež otočila knoflíkem, se lehce chvěla. Hlasy, které ještě před chvílí proudily k ní zvenčí a mísily se se zpěvem a hudbou, zanikly. Stála dosud před přístrojem, ale i ten se před ní rozplýval. Její oči pozbyly výrazu, jako by se cele obrátily do jejího nitra. Všecko postupně kolem ní zmizelo, jako by sestupovala po schodech vedoucích ze světla do tmy. Ponořovala se stále hloub a hloub do sebe, přitahována čímsi, co vířilo až na samém dnu její bytosti a chvílemi se dralo mocně vzhůru,

zdvíháno nějakou nesmírnou silou. Strach vkrádal se jí do srdce. Zdálo se jí, že ten tlak jí roztrhne hlavu, hrdlo, prsa, že ji rozštípne od temene až k patě a rozmetá do prostoru. Pohnula sebou, úzkostlivě vztáhla ruku, o něco se opřela, udělala dva tři tápavé kroky, do něčeho vrazila kolenem, mechanicky usedla.

Když se trochu vzpamatovala, seznala, že sedí u klavíru, který stál v rohu jídelny hned vedle dveří. Zkusila jeho víko. Nebylo zamčeno. Tiše, tajíc dech, je otevřela. Černobílá klaviatura se matně zaleskla v záři lustru. Lehce se dotkla ukazovákem klávesy a tón, tenký, chvějivý tón z ní vylétl jako muška z otevřené dlaně. Stiskla podruhé, o kus dále. Ano, i to byl ten tón, teď už jej jasněji slyšela v svém nitru, stoupal v ní vzhůru jako klokotající vřídlo, a za ním druhý, třetí, celá šňůra tónů a přesakovaly z kláves do jejích prstů a letěly vzhůru k jejímu hrdlu - tlak povoloval, blažená úleva se rozlévala její bytostí jako vítr korunou stromu a celou ji j rozechvívala, rozeznávala, rozezpívala - bylo to jako zázračné světlo, s bolestným úsilím se prodíralo nad obzor její duše, mraky se přes ně valily a pohlcovaly je, ale přesto rostlo, šířilo se a tryskalo na všechny strany, mocné, silné, všecko přemáhající - -

„Někteří lidé,“ vznesl se hlas Rosin z černého stínu domu, „jsou šťastni jen proto, že nikdy nenabyli rozumu. Myslím, že Otrádovec patří mezi ně“

„I však se také vybouří,“ řekla paní Balvínová. „S jeho , bratrem to bylo ne jinak. A jeho otec?“

Hovořila ještě dále, ale Martin, stojící na rozhraní domovního stínu a stříbřitého trávníku, ji už neslyšel. Vzrušeně upíral oči na osvětlená okna jídelny, odkud v té chvíli vylétla hrst nesmělých tónů. Vteřina ticha. Pak nová hrst tónů – někdo jedním prstem vyklepával nějakou melodii na jejich starém klaví-

ru – melodie se trhala jako příliš tenké vlákno, ale znovu se spojovala ... Kdy naposled slyšel jejich klavír? Ani se již nepamatoval. A matka stále mluví a mluví ...

Energické „Pst!“ tety Hedviky přeťalo její řeč.

„Co je?“

To už se v klávesách probírala celá ruka. Pravá. A teď se k ní připojila i levá.

Martin v modravé záři měsíce a ostatní ve tmě kolem stolu ani nedýchali. A starý, po desetiletí mlčící dům zněl a zněl. Vlnivá, rytmická melodie byla jako nepřetržitý tep srdce.

To snad Rosa? hádala v duchu teta Hedvika, nevidouc ji, že sedí u dveří na schodu.

„Roso?“ zašeptala.

„Ano, tetičko?“

„Tys tady? Já myslila...“

Melodické srdce domu bilo a bilo.

Martin se jako ve snu pohnul směrem k oknu a překročil hranici stínu. Jeho postava ztemněla. A znovu postoupil vpřed - to okno ho přitahovalo. Žlutá záře, jako prve Otrádovce, ho oblila v kouzelné střídě.

„Martine,“ zašeptala teta Hedvika, „kdo je to tam v jídelně? Snad ne...“

Marie, chtěl Martin za ni dopovědět, ale vtom Mariin hlas, zprvu nesmělý a nejistý, se zatřepetal v ozářeném okně jako pták, který poprvé zkouší svá křídla, a pak vzlétl do hlubokého ticha. Zpívala!

*V tak mnohém srdci mrtvo je jak v temné hlubině,
v něm pro žalost a pro bolest je místo jedině.*

*Tu kouzlo lásky horoucí v to srdce vstupuje
a srdce žalem zmučené teď sní, že miluje.*

Měkký, sametový alt vznášel se večerem jako vzdušné zjevení. Srdce bilo a dům zpíval. Jejich dům! Šest postav v jeho stínu se ani nepohnulo. I teta Anna poslouchala, i k ní asi doléhal ten zpívající hlas, který od slova k slovu sílil, jako by nabýval odvahy. Pomalá, vášnivá a smutná melodie padala do zahrady jako světelný déšť.

„Tohle je přece také Dvořák, ne, Roso?“ odvážila se ozvat teta Hedvika, když hlas umlkl.

Mezihra se váhavě opakovala, snad že Marie tápala, nemohouc nalézt pokračování.

„Ano. Milostná píseň,“ zašeptala Rosa. „Ta...“

Píseň opět zazněla nad harfovými akordy klavíru:

*A v tomto sladkém d'omnění
se ještě jednou v ráj
to srdce mrtvé promění
a zpívá, zpívá starou báj.*

Dům zase oněměl. Šest postav v jeho stínu bylo jako zakleto v kamenný úžas. Kouzlo trvalo a vládlo, kouzlo odumírajícího domu, který náhle promluvil a vyzpíval v písni o snícím srdci všechen stesk a smutek svých sto dvaceti let. Teta Hedvika si kradmo otřela prstem zvlhlé

oči. Ani nejmenší šramot se neozval z otevřených oken, jako by duch, který v jídelně usedl ke klavíru, opět vstal a rozplynul se v modravém plání noci.

Až tu náhle - ano, to byl vzlyk. A teď zase. Někdo uvnitř domu přemáhal křečovitý pláč!

První se vzpamatoval Martin, po něm jeho matka, Rosa, Vilém, teta Hedvika. Všichni, zanechavše tetu Annu venku, vhrnuli se za ním do domu.

Již od dveří spatřili, co se stalo. Marie seděla zhroucena u klavíru, hlavu majíc položenu na klaviatuře, a plakala. Martin si povšiml, že na pultu nebyly noty. Hrála tedy a zpívala nazzpaměť! Sotvaže vstoupili, vyskočila, vzrušeně se rozhlédla a pak s hlasitým vzlykotem se vrhla paní Balvínové do náruče, jako by v ní hledala úkryt a záštitu.

ČÁST II

PUTOVÁNÍ SNEM

Kapitola šestá

QUADRÁTŮV MLÝN

PO ODJEZDU TETIČEK SE VŠECKO v domě rázem a pronikavě změnilo. Dvě stařenky, kráčející za sebou, přestaly se objevovat s neúchylnou pravidelností na zahradě, u stolu pod okny nebo na terase pod vrbami. Jejich bílé hlavy zmizely z oken a jejich křesla byla odstěhována z jídelny do modrého pokoje, kde budou čekat až do příštího jara na jejich návrat. Vrábí se ještě jednou? Ta nevyslovená otázka chodila jako duch po celém domě a šířila v jeho ovzduší tichý stesk nejistoty; v jejich vysokém věku se naděje na návrat zmenšovala každého roku. Možná že až opět rozkvetou šeříky, vrátí se z nich jen jedna. Která? A možná že obě křesla zůstanou již navždy v modrém pokoji a že obě jejich okna osíří.

Dům se vyprázdnil, ztišil a schoukl do sebe. Obzory se čistily, vzdálené lesy pod letícími oblaky se přibližovaly a ještě více temněly. Zahrada, jejíž unavená zeleň šedla, vzplála tím ohnivějšími barvami aster a jiřin, ploty se zabělaly nevěstinými závoji.

Ale ještě několik hodin chvěly se všecky nervy domu dozníváním oné velké události a příprav na ni, jež připomínaly spíše přípravy na nějakou výzkumnou výpravu než na pouhý od-

jezd do Prahy. Po dva dny hromadila se v modrém pokoji zavazadla tetiček v rostoucí kopec kuřů s prádlem a šatstvem, krabic a bedýnek s nádobím, zavařeným ovocem a naloženými houbami neuvěřitelné množství věcí bylo tam ustavičně snášeno, jako by dům měl být zpola vyprázdněn, a přece kupodivu nikde nebylo znát úbytek. Teta Hedvika, jejíž rozčilení stoupalo, čím více se blížila hodina odjezdu, běhala po domě, rozkazovala, povykovala a šířila zmatek, všecka ustarána, aby na něco nezapomněla, a paní Balvínová, Martin, Vilém, Rosa i Barbora, pokud jí raději nešli z cesty, měli plné ruce práce s balením.

Ruch, křik a shon vyvrcholily posledního dne před obědem, kdy se Marii již zdálo, že se všichni rozejdou ve zlém. Ale v té chvíli, kdy zasedli k poslednímu společnému obědu, napětí rázem povolilo, a jako když bystřina vyrazí ze soutěsky a rozleje se v jezero, rozprostřelo se v poklidnou šíři slavnostní a dojaté nálady. Slavnostní byla i výzdoba stolu i vybranost a bohatství jídel. Nikdo se již nepřel, nikdo již nepátral v mysli, jestli na něco nezapomněli; vzpomínalo se jen na uplynulé léto, na Hátu v nemocnici, na množství drobných příhod za ty čtyři měsíce, jež uplynuly jako sen a s nimiž se vlastně nejtíže loučili, a teta Hedvika kladla na srdce paní Balvínové a Martinovi, Rose i Vilémovi, komu mají vyřídít jejich pozdravy v Bítově i v Adamovicích, a uvažovala, jak zařídí svůj příjezd příštího roku.

Ve čtvrt na dvě předjela před dům dvě auta, jedno pro tetičky, druhé pro zavazadla, tetičky se zdvihly od stolu, naposledy odešly do modrého pokoje, aby si tam nasadily klobouky, zatímco oba šoféři, Barbora, Vilém a Martin nakládali zavazadla do vozu, který měl odjet napřed, a byli plni starostí, aby se nic nepoškodilo nebo nerozbilo. A pak, když vůz, naložený vzadu málem až po střechu, zamířil k silnici, tetičky se opět

objevily v jídelně, už v pláštích, kloboucích a rukavicích. Okamžik odjezdu byl tu - neodvolatelný a nutící najednou všechny z nějaké příčiny k překotnému spěchu. V pokoji zavířil rozčilený zmatek, zvýšený v poslední chvíli hledáním hole tety Anny, pak vzájemné objímání a líbání, pláč a přání šťastné cesty, poslední připomínky tety Hedviky, a všichni se v houfu vyvalili na zahradu a ze zahrady na cestu před drátěnou mříž, Vilém a Martin pomohli tetičkám do vozu, který se až zakymácel, jak těžce dopadly na sedadlo, pak vklouzl k šoferovi Martin, jehož úkolem bylo dohlédnout na nádraží na zavazadla, šofér slavnostně zahoukal, šátky vzlétly do povětří, Rosa chytla do náručí Rikiho, aby se nerozběhl za svým pánem, ve vzdalujícím se okénku objevila se stařecká ruka tety Hedviky, kynoucí naposled na pozdrav – a pak veliké, teskné ticho zavalilo zahradu i dům, který se zdál najednou jaksi příliš veliký a prázdný. Paní Balvínová se vrátila do jídelny, aby tam vyplakala svou každoroční dávku slz, Vilém, bruče si něco pro sebe, čemu nikdo nerozuměl a oč ani nikdo nedbal, odšoural se do zahrady a zmizel za domem a Rosa s Barborou šly sklízet se stolu, přijavše s povděkem nabídku Mariinu, že jim pomůže.

Druhého dne časně zrána odešla nejprve Rosa do Černé Hory (pro přílišnou vzdálenost vracela se odtamtud až k večeru) a za hodinu po ní Martin do Adamovic, a dům, je muž tím dnem začínal neodvolatelně podzim, ještě více ztichl. Pod stolem pod okny ležel Riki, stočený, nehybný a nevšímavý, jen jeho oči se tu a tam pootevřely jako v polospánku; nežral a tesknil po Martinovi. Paní Balvínová chodila z pokoje do pokoje zamlklá a nesvá, nemohouc si zvyknout na novou tvářnost domu - vždycky se obávala tohoto každoročního náhlého zlomu. Ještě že měla tentokrát u sebe Marii! Jaksi mi-

moděk, instinktivně se k ní přimkla. Nic jí nevadilo, že i Marie byla zamlklá a uzavřená. Naopak, bylo jí to milé, jí, která také nebyla zvyklá nosit své srdce na dlani a prohovořit nazdařbůh celé hodiny. Stačila jí její přítomnost a její stálá ochota k službě, stačilo jí dívat se na půvab jejích pohybů a na krásu jejího obličejí i její postavy. Pouhá její blízkost uklidňovala a působila léčivě na jejího ducha, churavějícího samotou a stářím. Měla dojem, že spolu hovoří, i když mlčely. Nevyřčená slova, krásná a lahodná právě svou nepostižností, kroužila mezi nimi a snášela se jí rovnou do srdce.

Po skončeném úklidu, ve chvíli dopoledního oddechu, dala se paní Balvínová u svého okna do vyšívání hedvábné záclony do dveří, kterou hodlala poslat svým sestrám k vánocům do Prahy, a Marie usedla na její žádost ke klavíru, jehož se nikdo z nich již tak dlouho nedotkl.

„Co si přejete, abych vám zahrála?“ otázala se a její prsty se hbitě rozběhly po klaviatuře.

„Cokoli, jen nic smutného. Potřebujeme se obě trochu rozveselit, vidíte?“

Staré, zaprášené noty na stojanu za klavírem přišly teď opět ke cti. A Marie střídala Rameauovy starofrancouzské gavoty s mazurkami a Dvořákovými Slovanskými tanci a dobrá pohoda rozletovala se domem a zahradou. Paní Balvínová spokojeně pokyvovala hlavou. Ta hudba byla tak vřelá a jásavá jako rudý, fantastický květ, který její jehla právě kouzlila na těžké, šedé hedvábí. Tíživá samota od ní odstoupila.

„Jen jestli vás to neunavuje,“ strachovala se v přestávce mezi dvěma kousky. „Musíte se ještě A v duchu byla ráda, že se nesplnila jiná, její obava; nezdálo se však, že by hudba Marii opět tak rozrušovala jako onoho večera, kdy jim poprvé a tak znenadání zahrála.“

„Ó ne, cítím se již úplně zdráva,“ odpověděla a pokračovala ve hře.

Hrála se zápalem, ztrácela se v tónech, její tvář nabývala zvláštního, nepřítomného výrazu, jako by její duše odlétla na křídlech melodie.

Slunce, jež venku hýřilo zlatou záplavou světla, vkradlo se k nim do pokoje, přilákáno krásou. Hle, je přece ještě léto, Marie je prodlužuje, pomyslí si paní Balvínová, vzhlednuvši od práce. A možná, že uplyne ještě několik týdnů, než bude odtud vyhnáno podzimními dešti nebo Mariiným odchodem.

Když za hodinu nato drátěná dvířka za ní zapadla, dala se Marie s bušícím srdcem cestou mezi ploty k návsi, vedouc Rikiho na šňůře. Minula žebřinový vůz, vysoko naložený slámou, který za sebou zanechával žluté stopy ve větvích stromů. Hejno hus s pronikavým kejháním uhnulo jí z cesty; houser, natahuje esovitě krk, zlostně na ni zasyčel. Polekaně uskočila, ale hned se dala sama sobě do smíchu. Na návsi se zastavila. V stínu čtyř starých kaštanů stála bílá kaplička - tam asi mají Balvínovi tu svou vyřezávanou lavic i... Napjatě se rozhlížela. Svět za zelenou clonou vrb. Svět, kterého se tak bála. Teď jí nepřipadal ani hrozivý, ani cizí. Neuváděl ji ve zmatek. Vyznala se v něm. Pouze ji vzrušoval; měla těžkou hlavu, ve spáncích bolestně sevřenou. Takto tedy vypadá: zblízka! Náves byla liduprázdná. Po nízké, zaprášené trávě mezi kaštany pobíhalo několik slepic. Vlevo za zdí zahrady se ozval lidský hlas; kdosi na někoho volal. Z druhé strany doléhaly k ní rytmické, duté úder. Ach ano, cepy!

Tolik byla zvědava na ten širší svět, rozkládající se za Balvínovic zahradou! Jak jí bude, až do něho vkročí? Nedovedla si to představit, a proto čekala se svou první vycházkou, až

Rosa a Martin nebudou doma, aby si byla jista, že nikdo z nich se jí nenabídne k doprovodu. Zejména se obávala Martina, nevěděla, zdali by byla s to, aby před ním zakryla první náraz neznáma. Nu, teď v něm stála a byla zklamána i potěšena zároveň. Nic se nepříhodovalo, neznámo se proměnilo hladce a jaksi docela přirozeně v souhrn úsměvných a přátelských věcí, jež byly neskonale dobrotivější než ty její trýznivé sny, které naštěstí již dvě noci ji nechaly na pokoji.

Řídíc se pokyny paní Balvínové, přešla přes náves a dala se po příkré, vymleté cestě do kopce. Ta laskavá stařenka! Kdyby tak byla tušila, s jakou úzkostí si sedala ke klavíru! A hle, tentokrát se ani u klavíru nepříhodovalo nic. Povodeň hrůzy z neznáma ve vlastním nitru se neopakovala. Spíše naopak, jakmile začala hrát, hudba ji uchvátila a odnesla do prostoru naplněného pokojným pláním barevných světél, které ji pronikalo a obdarovávalo pocitem dokonalého blaženství. Hudba ji odpoutávala ode všeho, i od ní samé. A když dohrála, zpozorovala, že také stařenka se spokojeně usmívá. Musila si dát pozor, aby přemohla slzy, které se jí draly do očí. Pokoj, zaplavený sluncem, vydechoval radostný mír a tvář paní Balvínové jen zářila. I strohé rysy portrétů nad pohovkou, zdálo se, zjihly a oči, dávno mrtvé, se vracely k životu a upíraly se na ně se zalíbením. Všecky předměty v pokoji, odumírající stářím, jako by se obnovovaly a vzdalovaly od okraje hrobu. Bude nyní hrát denně, umiňovala si. Bude ji to posilovat.

Když vystoupila na stráž, pustila psa ze šňůry a Riki vyrazil kupředu jako střela a pelášil v širokých kruzích po strništích, jež se v táhlé, ploché vlně prostírala až k okraji lesa, k němuž cesta mířila několika zákruty. Les se skláněl prudkým srázem do žlebu a za ním se zdvíhaly a klesaly modravé valy zalesněných kopců až k dalekému, čistému obzoru. Jaká nesmír-

ná prostora klenula se kolem ní mezi laskavou, teplou zemí a průzračnou modří oblohy, po níž vítr, který se jí opíral do tváře, hnal veliká kupovitá oblaka, svítící na slunci jako čerstvý sníh! Svět! Svět! Nebylo v něm nic hrozivého ani záludného. Byl přívětivý a zřejmě mu bylo zcela lhostejné, že po něm kráčí bytost bezejmenná a nevědomá svého původu a své minulosti. Tíha z ní spadávala vrstva za vrstvou. Šla stále a stále vpřed, k novým věcem a pohledům, krajina se před ní měnila co chvíli, starý, rezavý kříž na rozcestí pod hrušní, hluboká vozová cesta, v níž jí svět na čas zmizel a zbývalo jen vysoké nebe nad hlavou, okraj lesa, kde stála osaměle na stráži ztepilá, pružná borovice, svítící bronzovou rzí, jakoby byla opálena sluncem, fialové koberce vřesu pod stromy, pryskyřicí vonící ticho, křik neviditelného ptáka, zlaté záblesky slunce mezi kmeny, daleké průhledy do měkkého šera, vystlaného mechem – svět, vzdálen všeho nepřátelství, byl krásný a kouzelný!

Pak si vzpomněla, že paní Balvínová jí kladla na srdce, aby v lese vedla Rikiho na šňůře, a polekaně naň zavolala. Pes ještě naštěstí nezvětil stopu zvěře a poslušně k ní přiběhl, vztyčuje zvědavě své černé, převislé slechy. Byla by to málem pěkně vyvedla! Martin ho prý jednou hledal po lese plné tři hodiny. Stále hloub a hloub se nořila do šumění korun a pableskování slunečních skvrn na ryšavých kobercích z jehličí. Vůně polední země, tiché šelesty na všech stranách, jako by houštiny byly osídleny neviditelnými bytostmi - všecka ta harmonická krása a tisíciletá vladařská urozenost přírody ji přemáhaly. Avšak přes svou malátnost se několikrát zastavila a ohlédla, pozorně naslouchajíc. Ten praskot větévek, který se za ní již několikrát ozval, zdánlivě nasvědčoval, že nějaká skutečná bytost je jí v patách. Ale pokaždé ji ticho usvědčilo z klamu. Ani pes nejevil nejmenší neklid. A přece ... Ne, patr-

ně i ten praskot patřil k hlasům země, jež ji ustavičně obklopovaly jako jemná, sotva postižitelná hudba.

Došla k veliké pasece, jež se svažovala do žlebu. Usedla tam do stínu krajních stromů, přivázala Rikiho k mladému buku a s rozkoší se natáhla do trávy promíšené mechem. Její oči šplhaly po tenkých přímkách kmenů vzhůru ke korunám, lehce se kymácejícím ve větru, a ještě výš nad ně, do modré prázdnoty dalekého nebe, odkud se jí do nich sypalo plno drobných, rychle tajících jisker. Okraje oblaků se tam třepily v průsvitná pletiva závojų, jež se trhaly a opět scelovaly v tajuplné hře a nakonec jako po marném zápase zanikaly, vstřebány sluncem. Jaký to svět tam nahoře! Žije po svém, vzdálený, nevšímavý, ustavičně se měnící a přece věčný.

Náhle se před ní objevil štíhlý, vysoký pán s prošedivělými, do ježka sčesanými vlasy, s bílými vousy, přistříženými do krátké špičky, a s červenou stužkou v knoflíkové dírcce dlouhého šosatého kabátu a velitelsky ji pokynut nápadně hubenou rukou, aby ho následovala.

„Ach, vy? Myslíla jsem, že dnes nepřijdete,“ řekla zaraženě.

Vůbec ji neuznal za hodnu odpovědi a ona vstala a šla poslušně za ním. Nebyla s to spustit oči s jeho ruky - byla voskově průsvitná, s pozoruhodně štíhlými a dlouhými prsty, pěstěná, každá kost a šlacha byla na ni plasticky vyznačena; svou bělostí tvořila protiklad k růžové pleti jeho úzkého, ostře utvářeného obličjeje s tenkým nosem a malou kulatou bradou. Každý pohyb té ruky byl odměřený, velitelský a vznešený, jako by právě v ní se nejvíce soustřeďovaly všechny tyto vlastnosti, jimiž byla prostoupena celá jeho postava.

„Usedněte,“ řekl stařec s červenou stužkou, a jak otevřel ústa, Marie si všimla, že jeho rty mají touž barvu jako stužka, jenže se vlhce lesknou; a mezi nimi se něco zlatě třpytilo. Zlatá

korunka, napadlo jí, a bezděčný úsměv zatrhal jí tvářemi; v mžiku však zmizel, zaplašen jeho studeným pohledem. Usedla.

Také na stole před ní se něco zlatě třpytilo; deska stolu byla tak bezvadně hlazená, že ten třpyt se v ni zrcadlil jako ve vodě. Leželo a stálo tam plno různých předmětů, ale ona viděla jen jejich neurčité odrazy, mlhavé tvary, jež nedovolily uhodnout, čím byly vrženy na zrcadlovou desku. Vzbuzovalo to v ní zvláštní, závratný pocit plynutí mezi blyštivými plochami, jež se kolem ní rozvíraly a zase sklápěly. Najednou ze stolní desky vyrostla přímo před ní bronzová soška nahého střelce. Klečel na kolena, druhou nohu maje vzepřenou kupředu, vši silou, napínal luk a mířil rovnou na její prsa. Pozorovala, jak tětíva se zvolna napíná, každým okamžikem mohl šíp zasvištět vzduchem. Ale vždyť je slit s lukem v jediný kus kovu, říkala si; přesto však se neodvážila ani pohybu, ani slova, zdálo se jí, že by se určitě staly znamením pro kovové prsty, aby pustily tětívu.

Stařec s červenou stužkou chodil teď po pokoji drobnými krůčky, malinko nachýlen kupředu. Byl snad tak přetížen starostmi? Jasně zazněla jí v sluch jeho věta: „Nemáte představy, co nám dalo práce, než jsme zjistili cesty, kudy jste se ubírala oné mlhavé noci.“ A hovořil ještě dále, ale ona již nerozeznávala jednotlivá slova, ačkoli rozměla jejich smyslu. Dokazoval jí, že se musí vrátit, protože nelze dovolit, aby zůstala tam, kde je. Ale vždyť jsem se už vrátila, pomyslila si a on hned jí odpověděl: „Jde o to, aby vám bylo jasné, že již odtud neodejdete. Nepustíme vás.“

Marie zapomene na střelce, prudce se pohne, vidí, že pokoj nabývá tvaru okrouhlé rotundy, kolem dokola nic než řada vysokých bílých dveří, mezi nimiž stěny matně pableskují ně-

jakou honosnou malbou, a v každých dveřích stojí postava bez tvaru a bez podoby a celý ten řetěz stráží hledí upřeně na ni. Past, z níž se již nikdy nedostane! A vtom uslyší vzdálený hlas a spatří, že před domem, ozdobeným masívním balkónem se dvěma mohutnými sloupy a s umnými mřížemi v přízemních oknech, chodí po kraji lesa ve vysokém rozkvetlém vřesu Martin, vzhlíží úzkostlivě vzhůru a volá: „Marie! Marie!“ Ten hlas jí rozkrajuje srdce, tak ráda by mu odpověděla, ale bylo by to marné, strážce, jež ji navždy od něho oddělují, by pochyťaly všecky její výkřiky.

„Pátrali jsme po tom šoferovi, a to se ví, že marně,“ pokračoval stařec s červenou stužkou. „Vůbec jste nejela vozem, to všecko jste si vymyslíla, abyste nás oklamala. Ale zato jsme našli Ventu, který vás odvezl do té směšné vsi vás naprosto nedůstojné, jak doufám, že sama uznáte.“ Učinil pohyb rukou a náhle zaplála řada lustrů nad její hlavou. Marie je vidí v podlaze, jež se leskne jako zrcadlo a obráží jejich záři i hroznovitý tvar a duhové jiskření nesčetných skleněných krystalů. Zároveň však slyší šumění vysokých, bronzových borovic nad fialovým kobercem vřesoviště, vidí kroužit krahujce vysoko nad jejich vrcholy a pak veslovat křídly k táhlému, modravému hřebenu hory na obzoru. Zhluboka vdechující vůni pryskyřice a vlhkého mechu, smete si s obličeje babí léto, jež jí uvázlo ve vlasech, a myslí si, dívajíc se opět na zrcadlovou pláň podlahy. Tohle všecko znám, znám od pradávných dob, a přece - jak je mi to cizí a odporné!

„Rozumím,“ odpovídá jí stařec s červenou stužkou, „ale o to se nestarejte, to už bude naše věc, abychom vás opět naučili tohle všecko milovat.“

„Tohle? Tohle je přece němé. Slyšíte vítr, jak běží lesem a zpívá? Tady nablízku bud jistě hájovna nebo něco podobného, slyšíte, jak včely hodují na vřesu?“

„Včely udupeme a toho mladíka, co vás volá, s tím si také poradíme. Měl již jednou takovou nehodu a tentokrát ho nebudeme šetřit.“

Nikdy by byla netušila, že ten člověk dovede být tak studený a zlý. Svírá křečovitě postranní opěradla křesla a křičí naň:

„Nezůstanu zde. Nemůže mě nutit. Vraťte mi můj svět, ten pravý, který mě učinil tak šťastnou!“

Ale stařec s červenou stužkou se jí směje - jak ten křivý smích hyzdí jeho tvář!

„Zaměňujete sen se skutečností. Vaše kořeny a vaše skutečnost jsou zde. Představím vám nyní ...“

„Ne, ne, nepředstavujte!“ křičí Marie a hotová vichřice hrůzy do ní udeří, zaviří s ní vzhůru k obloze - krahujec stále ještě vesluje křídly k táhlému, modravému hřebenu hory na obzoru, kolem dokola zalesněné stráně, ševel stromů, slunce bije na modré zvonce kymácející se na dlouhých stoncích. Leží polovztyčena na mechu, nemůže popadnout dech, srdce jí nepravidelně buší. Někde za ní narážejí na sebe dvě větve a vrzají. Od jejích nohou se prudce svažuje paseka k hustému smrkovému mlázi, jež vystylá úzký žleb zeleným sametem.

Zase ten trýznivý sen. A za bílého dne! Pohled do modra a zeleně vrací jí sice klid, ale bolestný a tíživý zmatek sedá se jí na dně duše jako hustý kal. Je vnitřně celá rozbitá. Bude trvat zase kolik hodin, než vlídný, sluneční svět, který ji obklopuje, její svět, zažene ta vyzáblá strašidla, kam patří, do nějaké nepřístupné propasti v jejím srdci. A zase ten vysoký, štíhlý stařec, jehož růžové tváře jsou dobromyslnou maskou, pod níž se skrývá taková chladná, krutá bezohlednost. Jak se ho

bála! Koho jí jen připomíná? Marně hloubala. Ty zjevy přes svou zmatenost mají jakýsi spodní, utajený smysl; vycítovala jej, aniž jej dovedla určit. Ano, smysl i souvislost, jakýsi společný střed, kolem něhož se otáčí změř mátožných vidin, přicházející k ní s takovou pravidelností a výhružnou naléhavostí. Odkud? Poplašené srdce stále ještě hned ochabovalo a hned se zase úprkem rozbíhalo, jako by dosud váhalo mezi skutečností a snem.

Vlhký, studený čenich vrazil jí do tváře a něco vedle ni zakňučelo. Riki! Teprve ten jí dosvědčil, že opravdu bdí. Netrpělivě pošlapoval předníma nohama, vrtěl nervózně ohonem, v tlamě držel uschlou větev a jeho ohnivé hnědé oči i jeho kňučení jí říkaly: „Taková krásná větev, proč si nechceš hrát?“ Usmála se naň a pokusila se mu ji naoko vytrhnout ze zubů. Nic jiného si nepřál! S blaženým vrčením začal se s ní tahat o svou kořist, vzpíraje nohama vší silou, až se mu zabořily do mechu.

Náhle však Marie však v zamyšlení pustila větev a zanechala hry. Fantastické obrazy! Což jsou-li jen zdánlivě fantastické? Možná, že se s tím starcem již někdy setkala v onom životě před procitnutím. Možná, že všecy ty výjevy přicházejí k ní z onoho světa, v němž žila, než se probudila v Bítovském domě, který jí přijal tak pohostinně, jako by byla s ním spjata opravdovým, a nikoli předstíraným pokrevním svazkem. Možná, že si opravdu plete skutečnost a sen! Avšak vzápětí se v ní všecko bouřilo. Jak by tohle, co kolem sebe vidí, mohlo být něco jiného než nepopíratelná skutečnost? Pes, ležící vedle ní, olizoval ji ruku drsným jazykem. Rozumí se, že je to skutečnost a nic než skutečnost!

Zhluboka vdechla teplou vůni lesa, vstala, odvázála psa a jala se sestupovat do žlebu po úzké pěšině, vinoucí se přes

paseku vysokou trávou mezi malinovým houštím, pamětlivá rady paní Balvínové, aby se vrátila žlebem, kde bude o polednách příjemný stín. Najednou pes, jdoucí před ní, stanul a vzápětí div se jí nevytrhl, jak vyrazil kupředu se zuřivým štekotem. Mráz šlehl jí po zádech - dva kroky před nimi veliký šedavý had s tmavou stuhou na hřbetě vztyčil se sykotem hlavu - spatřila jeho zlé, pichlavé oči, podobné lesklým černým korálkům, a mrštné pohyby jeho rozeklaného jazyka. Pronikavě vykřikla - a vtom had sebou švihl na stranu, a pohybuje se oním podivným, nepostižným způsobem, který ho připodobňoval zázračně ožvlému kořenu, odplazil se a zmizel v trávě pod pařezem. Marie, majíc nohy těsně přitisknuté k sobě, aby zaujímala co nejméně místa na tak nebezpečné půdě, třásla se hnusem a hrůzou, zatímco pes trhal šňůrou jako pomínutý, a konečně, sebravši všecku odvahu, otočila se a pádila zpět k vysokému lesu, táhnouc Rikiho za sebou, sotvaže však dospěla k prvnímu stromu, stanula a vykřikla podruhé. Nějaká postava kmitla se v průhledu mezi kmeny a zmizela v hustém podrostu - vyplašený skok a byla pryč! Marie bez rozmýšlení zahrnula stranou a dala se do bezhlavého běhu podél okraje lesa a zastavila se teprve, když jí došel dech a v pohmožděném kotníku ji varovně zapíchalo. Klady bušila jí do skrání. Kdo to byl? Stařec s červenou stužkou! Ne, ne, ten přece žije jen ve snu ... Snažila se úsilně, aby se uklidnila a nabyla opět rozvahy. Pes přece ani nezavrčel, ačkoli by jí byl dal jistě znamení, jako ji prve varoval před hadem. Byl to patrně klam předrážděných a zděšených smyslů. Opatrně se rozhlížela na všechny strany. Nic. Ani stopy po něčí přítomnosti. Jistě to byl klam. Nicméně zpět se již neodvážila. Před ní vstupovala do lesa nějaká cesta a jí

se zdálo, že běží týmž směrem jako ta dolní. Dala se po ní, ale když ani za hodinu nevyšla z lesa, poznala, že zabloudila.

Les, tu a tam přerušovaný mýtinou, neměl konce. Cesta, zřejmě nepoužívaná, byla místy zarostlá vysokou, žloutnoucí trávou. A kolem dokola nic než nepřehledné davy stromů a ticho, hluboké ticho, které Marii teď, když se v něm cítila ztracena, připadalo stále tísnivější. A cesta stoupala a klesala a točila se, nemá a stále stejná cesta, která se snad jen tvářila, že vede k nějakému cíli, a ve skutečnosti nevedla nikam anebo v obrovském kruhu k svému vlastnímu začátku. Marie byla již unavena a měla hlad. A v jakých starostech budou o ni asi v Bitově! V kabelce měla hodinky, které jí půjčil Martin. Ukazovaly již dvě hodiny. Zrychlila krok, ale brzy byla nucena usednout, aby odpočinula. Pes se na ni udiveně díval a zíval; patrně si připomínal, že tohle je doba, kdy nasycen spává pod stolem na zahradě nebo na Martinově posteli.

Nepokoj v Marii rostl. Kdyby aspoň někoho potkala! Ale odnikud nepřicházelo k ní nejmenší znamení lidské přítomnosti. Zdálo se jí, že bude takto bloudit až do večera a že se už nikdy nedostane do Bítova. S úlekem se vzchopila. Kupředu! Ta cesta přece musí někam vést.

Vedla na malou mýtinu a tam končila. Zřejmě zde nedávno káceli stromy: oloupané pně žlutě svítily a kolem dokola byly navršeny hromady schnoucích větví a kůry. Jenže teď tu nebylo živé duše. Odhodlala se volat. Ale její slabý hlas žalostně zanikal pod zelenou klenbou a beznadějně se vsakoval do jejího mlčení jako kapky deště do vyschlé země.

Dala se nazdařbůh lesem do bezcestí, nohy ji už sotva nesly, hlava ji bolela, a tu, když úzkost jí už stahovala hrdlo a vháněla slzy do očí, spatřila před sebou mezi stromy bílé silniční kameny. Na okamžik pocítila úlevu. Ano, ale kterým

směrem se má nyní dát? Pes jí nedával pokyn. Stál, hleděl na ni a čekal. Zamířila vlevo jen proto, že tím směrem silnice klesala. Zde přece byla naděje, že někoho potká. Skutečně potkala ženu, nesoucí na zádech celou horu chrastí a od ní se dověděla, že Bítov leží právě opačným směrem. Tedy zase zpět do kopce! A má tam prý půldruhé hodiny! Přejde domů teprve na svačinu. Nicméně pocit jistoty obnovil její síly. Když však vystoupila na svah, byla s nimi zase u konce a musila si sednout do silničního příkopu. Opravdu, nemohla dále. Takhle se arci do Bítova nedostane ani do večera. Kdyby to jméno nebyla před chvílí slyšela z úst oné ženy pod horou chrastí, řekla by, že Bítov snad vůbec ani není, že není ani ten dům, porostlý divokým vínem, ani zelená záclona z vrbových větví, ani paní Balvínová, ani Martin, nýbrž, že všechno, co tam prožila, událo se ve snu, z něhož se teď probudila ve světě obydleném pouze onou ženou, která je asi odsouzena nésti své břemeno bez cíle a navěky. A také ona je odsouzena bloudit. Něco až na dně její bytosti se pohnulo. To, jak nyní sedí v silničním příkopu, zakleta do úzkosti a vyčerpanosti, nevědouc kudy kam, jí cosi připomínalo. Co však, co? Ano, něčemu to bylo podobné, něčemu z jejích zkušeností. Čemu? Hloubala a hloubala, ztrácejíc se sama v sobě, ale bylo to marné, spíše by se byla prokopala do středu země než k pramenu paměti ve svém nitru.

Hrčení kol a koňské zařehtání zalehlo náhle k jejímu sluchu. Vzhledla. Tažen párem koní, jel kolem ní po silnici žebřinový vůz, na němž, klátě nohama v povětří, seděl bokem nějaký mladý muž. A jel jejím směrem!

Vzchopila se a bez rozmyšlení zvolala:

„Dobrý den! Nejedete snad do Bítova?“

Muž na voze zatáhl za oprati.

„Prr! Dobrý den. Copak si přejete?“

Mladý, silný, osmahlý muž - zdálo se jí, že ho již někde spatřila.

Opakovala svou otázku. Muž na voze si ji zálibně prohlédl a přisvědčil.

„Je tam ještě dobrá hodina,“ řekl. „Chtěla byste se tam svézt?“

Ano, to bylo přesně, čeho si přála.

„Tož si vyskočte sem vedle mne. Místa je tu dost. Vezu si jen prkna na včelín A taky včelí roj. Ale toho se nemusíte bát, je dobře uzavřen.“

Vtom spatřil Rikiho a zarazil se.

„A hleďme, ať se propadnu i s vozem, jestli tohle není Martinův pes. Riki!“ zvolal.

Pes vyrazil tak prudce vpřed, že se Marii vytrhl, a začal skákat kolem nohou visících z vozu.

„Vy jste z Bítova?“ otázala se Marie radostně.

„To si myslím.“ Záblesk pochopení se mu objevil v očích. Seskočil na zem a dodal: „A soudil bych, že jsme sousedi. Ne jste snad ta Balvínovic příbuzná, co spadla se schodů?“

„Ano. Jsem Marie Larišová,“ přisvědčila Marie udiveně.

Muž si zamnul ruce a hlasitě se zasmál.

„No tohle je mi setkání, slečno Larišová. Já jsem totiž Otrádovec, abyste věděla.“

Otrádovec! Teď si vzpomněla - večer, rádio hrálo a on stál venku před domem, ozářen světlem z okna, a hašteřil se o ni s Rosou.

Malinko zaváhala. Má se mu svěřit na hodinu cesty liduprázdnými lesy? Jeho přímý, otevřený obličej, do sněda opálený, vypadal důvěryhodně. Rosa tehdy přece jen žertovala ...

„Svezl byste mě opravdu domů? Víte, stěží bych došla. Vy-
mknutá noha mě velmi bolí.“

Nepřiznala se mu, že zabloudila.

„Ale to se rozumí. Vždyť už jsem to řekl. A s radostí.“

Ochotně pomohl jí i Rikimu na vůz a mlaskl na koně.

Vůz, drkotaje a hrče, se rozjel. Do Bítova! Do Bítova!

Martin, rozloučiv se ráno u vrátek s Rikim, s těžkým srdcem se vydal za svými povinnostmi do Adamovic. Riki běžel za ním podél plotu, pokud to šlo, a pak se dal do žalostného, pronikavého kvičení. Slyšel ho ještě, když vystupoval z úvozu na silnici. Takový věrný a milý pes, a on ho musí opustit, a nejen jeho, i dům, planoucí záhony aster, vonné, malátné ticho zahrady a - Marii. Vždycky se těžce loučil s prázdninami, ačkoli dobře věděl, že jakmile se octne za katedrou, rázem do něho vjede učitelský zápal; vždyť bez těch třiceti hlav, sedících pěkně v řadách před ním, by život nebyl ani z poloviny tak krásný. Tentokrát připadalo mu však loučení s letní svobodou dvojnásob těžké. Na šest hodin denně ho škola odloučí od Marie a v prvních dnech i na víc.

Marie! Od příhody s klavírem byly okamžiky, kdy neurčitá, temná bázeň před ní byla v něm stejně silná, jako kouzlo, kterým ho k sobě přitahovala. Stále a stále ji viděl, jak sedí zhrouceně u klavíru, s obličejem zakrytým oběma rukama, jež spočívaly lokty na klávesách. A ještě více než to vryl se mu do paměti zděšený výraz jejích očí, když vstala a vrhla se jeho matce do náručí. Zděšený výraz? Bylo v něm mnohem víc: hrůza, jakou, ještě v životě u nikoho nespatriil. Projela mu hrudí jako kulka. Jakže, místo uchvácení vlastním, tak vroucím zpěvem a hudbou hrůza, jako by pohlédla do očí smrti? Proč? Odkud se v ní vzala? Což může takto hudba působit? Vylou-

čeno! Vysvětlila jim své rozechvění vzpomínkou na zemřelé rodiče, kterou prý v ní ta píseň probudila. Podivná věc! Ovšem, nebylo to nemožné. Třeba to byla jejich oblíbená píseň a kdovíco křehkých vzpomínek se kolem ní nahromadilo. A přece ... Bylo to k zoufání. Nevěděl již, zda se jeho pochybnosti rodí prostě ze zviklané víry ve všecka Mariina slova, anebo zda jen toto její vysvětlení samo o sobě není hodno důvěry. Hranice mezi pravdou a výmyslem se proplétaly a splývaly tak nerozeznatelně!

Jakže zněla slova té písně? *A v tomto sladkém domnění se ještě jednou v ráj to srdce mrtvé promění a zpívá, zpívá starou báj.* I v nich tkvělo jakési šerosvitné kouzlo. Mrtvé srdce, jež se znovu probouzí k životu! Spatřil v duchu sám sebe, jak stojí na hranici ostrého stínu střechy a strnule hledí do ozářených oken domu - domu, který zpíval. A opět zaplavil ho týž dojem jako tehdy: jako by to nezpívala ona, nýbrž nějaká jiná bytost, v ní skrytá, bytost, která tím zpěvem bila o mříže svého vězení.

Tu kouzlo lásky horoucí v to srdce vstupuje a srdce, žalem zmučené teď sní, že miluje. Tyto verše, jež se mu náhle vybavily, oslnily ho jako slunce, když znenadání prorazí mrakem. Zastavil se, cíť v celém těle horké mrazení. Svět kolem něho zmizel a jen ta slova písně zářila před ním jako věnec světél na temném obzoru. Tu kouzlo lásky horoucí v to srdce vstupuje ... Bože, vždyť to platilo mně - mně zpívala tu píseň, mně! Vlna vroucího citu vzdula se v něm takovou silou, že div hlasitě nevykřikl. Mně! Mně! Sepjal ruce a pak se na ně převkapaně a nedůvěřivě zadíval. Jak, jemu že bylo souzeno, aby probudil to mrtvé srdce, v němž bylo až dosud místo jen pro žalost a pro bolest? Tak to tedy je? Ta zlá, mlhavá noc přivedla ji do jejich domu jen proto, aby nějaké utrpení bylo vykou-

peno zrozením lásky? Jaké však utrpení? Kdo ví, nedotýká-li se teď jádra jejího tajemství! Snad se jí opravdu přihodilo něco strašného, a ona na útěku před tím se dostala až k nim. V jeho nitru se jasnilo. Ano, ano, tak tomu je, byl si tím téměř jist. A srdce, žalem zmučené, teď sní, že miluje. Snad ještě nevěří sama sobě, nevěří v zázrak, který se v ní stal. Jaké asi temnoty nahromadila minulost v jejím srdci, že jimi tak těžko proniká paprsek nového světla? Bylo mu, jako by stál v průtrži štěstí. Lilo se naň, zaplavovalo ho, a on v duchu volal: Ještě víc, ještě víc! Vždyť on - což jí nemá rád od prvního okamžiku - od té nezapomenutelné chvíle, kdy její oči, ještě slepé a bezvědomé, se na vteřinu otevřely, aby mu prozradily svou krásu? A pak ono ráno, kdy ji poprvé spatřil před zrcadlem - zjevení mládí a půvabu! A její srdce uslyšelo volání jeho srdce a odpovědělo mu písní. Ne, to nebyla jiná bytost v ní skrytá - její srdce to bylo, jež zpívalo, její srdce! Srdce, jež se z nějakého důvodu bojí milovat.

Bití hodin na adamovické věži ho vrátilo skutečnosti. Osm! Přejde pozdě o zahajovacím dnu! Dal se do klusu a dorazil do třídy všecek zpocen, udýchán a rozpálen během i vnitřní horečkou.

Po celé dopoledne, jež se nekonečně vleklo, byl špatným učitelem. Myšlenky nedaly se ničím spoutat, ustavičně mu odbíhaly k Marii, a jemu se zdálo, že jeho žáci jsou právě tak nepozorní a roztržití jako on. Kde zůstal jeho učitelský zápal? Několikrát byl v pokušení mrštit knihou, zápisníkem nebo křídou o zem a rozběhnout se domů. Na zpáteční cestě však, místo aby pospíchal, šel stále pomaleji. Bude vůbec s to, aby se s Marií setkal? Ostýchal se jí.

Když se přiblížil k domovu, znovu se znepokojil - každá maličkost dovedla nyní porušit jeho rovnováhu. Po Rikim, který

ho jindy vítal už z dálky radostným štěkotem a bezhlavým skákáním na plot, nebylo nikde ani stopy. Dům byl zamlklý, a nebyť dýmu stoupajícího z komína, byl by vypadal jako neobydlený. Martin za sebou nervózně přibouchl zahradní dvířka a na jejich třesk jako na znamení objevila se na prahu jeho matka; také její tvář vyjadřovala starost.

„Nějak sis pospíšil,“ uvítala ho. „Jakpak se ti vedlo ve škole?“

„Dobře, maminko, to víš,“ odpověděl Martin roztržitě. „A kdepak je Riki?“

„Marie ho vzala s sebou na procházku do žlebu. Mám starost, jestli nezabloudila. Vyšla asi před dvěma hodinami a dosud se nevrátila.“

„Tak? Hleďme, její první vycházka,“ podotkl Martin. Nu, není přece malé dítě, maminko. Oběd je už hotov?“

Teď nevěděl, má-li být rád, že Marie není přítomna, či toho želet. Co bys tomu asi řekla, hovořil v duchu, dívaje se upřeně na matku a nevida ji, kdybych ti prozradil, že Marie a já ... Jak by to asi přijala? Vtom si uvědomil, že matka mu něco povídá.

„Tys mi dnes nějak divný, chlapče. Vždyť mě vůbec neposloucháš! Nepotkala tě přece nějaká nepřijemnost ve škole?“

„I ne, naprosto ne, maminko. A do kterého žlebu šla Marie?“

„Poslala jsem ji do Kravího žlebu, že je nejbliž. A popsala jsem jí cestu, tak nevím. Nepočkáme na ni s obědem ještě chvíli?“

„Raději ne, maminko. Mám hlad jako vlk a slíbil jsem řediteli, že se hned po obědě u něho zastavím. Budeme se radit o rozvrhu.“

Obědvali sami dva u velikého stolu, jehož prázdnota působila na ně tím tísnivěji, že oba byli zamlklí. Martinovi nebylo do řeči, dokonce se ani nezeptal po Vilémovi, jako by ani nepozoroval jeho nepřítomnost, a paní Balvinová, tušíc, že přes všecko popírání se Martinovi něco přihodilo, čekala, přemáhajíc nepokoj, až promluví sám. Už dojedli, a Marie stále nikde! A Vilém, který se prý - hotový zázrak! - sám nabídl, že dojde do města pro cukr včelám na zimu, také někde uvázl.

Martin, dopiv kávu, vstal a řekl s pohledem na hodiny:

„Tož abych zase běžel. Doufejme, že se Marie vrátí a že nám nezmizela právě tak náhle, jako se u nás objevila.“

Paní Balvinová ho přejela rychlým, pátravým pohledem a dala se do smíchu.

„Máš ty také nápady! Abys věděl, Marie byla mi tu velmi nápomocná. Je tolik ochotná. A než odešla, zahrála mi na klavír.“

Martin rázem zpozorněl.

„A také snad zpívala?“

„Ne. Jen hrála. A samé veselé kousky. Martine, ta ti umí hrát! Škoda, žes toho už nechal, mohli jste teď hrát čtyřručně. Ale snad bys do toho zase přišel?“

Spolu u téhož nástroje, obklopeni a spojeni touž melodií! Musil se rychle odvrátit, aby matka nepostřehla zmatek, který mu zavířil v obličej.

„To nevím. Snad. Čtvrt na dvě. To je divné. Snad přece za-bloudila?“

„Pošlu Barboru, aby ji šla hledat,“ odpověděla paní Balvinová. Vzrušen ještě více než dopoledne, odešel Martin do školy. Zjitřená fantazie kreslila mu přemrštěné, rozčilující obrazy. Což jestli se z nějaké příčiny Marie polekala onoho klíčícího citu ve svém srdci a již nikdy se k nim nevrátí? Mat-

ka se možná domnívala, že při obědě žertoval. Přisámbůh, nežertoval! Proč by se nemohlo přihodit, že by zmizela právě tak náhle, jak se objevila? V mysli vytanula mu slova, která k ni pronesl onoho dne, kdy poprvé vstala z lůžka. Zjevení z jiného světa! Což jestli se nyní vrátila do toho svého, neznámého světa, odkud k nim přišla, a oni ji už nikdy neuvidí? A kam? Ach ano, kam? Kam mizí krása, jež se jen na chvíli zjevila smrtelnému oku?

Protrpěv se nekonečností odpoledního vyučování, vyběhl ze školy a přímo přelétl vzdálenost z Adamovic do Bítova. Když už sbíhal ze silnice úvozem k domu, oddychl si. Štěkot Rikiho! Ale což vrátil-li se Riki sám, bez ní? Vrazil bez dechu do zahrady, nevšímaje si psa, který mu radostí skákal až na prsa - a náhle stanul jako přibitý k zemi. Tamhle pod okny sedí obě, Marie a matka, a právě se něčemu hlasitě smějí. Bylo mu, jako by vrazil čelem do zdi. Nezmizela! Vrátila se! Hle, kam by ho byla zavedla rozpoutaná fantazie! Byl by nejraději k Marii přiskočil a před matkou ji sevřel do náručí.

„Jen si pomysli, Martine,“ uvítala ho matka, „že Marie teprve před chvílí obědvala. Dočista si spletla cestu a dala se k Lačnovu místo do Bítova. A představ si, že ji přivezl Otrádovec na žebříňáku. Přece se tedy s ní seznámil, jak chtěl. A po celou cestu se jí prý dvořil.“

Martin svažtil obočí a jeho hlas zněl suše, když se obrátil k Marii.

„Škoda,“ prohodil, „že jsem nemohl jít s vámi. Se mnou byste byla nezabloudila. A byl bych vám ukázal v Lhoteckém žlebu nejkrásnější místo našeho kraje. Co je proti tomu Kraví žleb!“

V jeho slovech se skrývala výčitka a neušlo mu, že Marie vycítila její hrot, neboť se naň nejprve udiveně podívala a pak se do temna zarděla.

„Aha, to bude jistě Quadrátův mlýn,“ ozvala se paní Balvínová, které ani nenapadlo, co způsobila v Martinovi zmínkou o Otrádovcově dvoření.

„Byla jsem tam jen jednou a na vašem místě, Marie, nešla bych tam s Martinem.“

„Ale maminko ...“

„Nu dobrá, dobrá, horší se, jak chceš, řeknu teď patrně něco hodně staromódního a pošetilého pro vaše mladé uši, ale nemohu si pomoci. To místo je poznamenáno. A teď, má milá,“ otočila se paní Balvínová k Marii, „byste si měla odpočinout. Pět hodin napoprvé a ten had k tomu je na vás trochu mnoho.“

„Had?“ podivil se Martin.

„Nu ano, byla by ji bezmála uštkla zmije. Ale to ti může vypravovat, až si odpočine. Myslím, že už je svačina na stole.“

Had! pomyslíla si Marie, odcházejíc do pokoje za sálem, který jí paní Balvínová dala upravit. Horší než zmije na pasece byl ten sen. O něm se však nikomu z nich nezmínila ani slovem.

Sestupovali příkrou serpentinou do Lhoteckého žlebu v husté, nízké smrčíně ostře voněly houby. Stáda holubinek se na všech stranách pestřila namodralými, zelenavými a růžovými kloboučky a vysoké hnědé bedly i červené muchomůrky, bíle kropenaté, pyšně se rozhlížely pod spleť uschlých výhonků, jimiž se ježily pně, tíhnoucí vzhůru ke klenbě, kudy se tu a tam slunce spouštělo po světelných pásech k zemi a zanechávalo na ni zlaté šlépěje. Podzimní ticho stoupalo ze dna žlebu, ticho bez ptačích ozev; jen občas prochvělo jím zašumění lesů jako melancholický povzdech země, skličova-

né předtuchou bílého spánku. Bylo ještě teplo, ale chladný dech, který chvílemi zavanul ze žlebu, je protrhával.

Šli těsně vedle sebe na úzké pěšině a elektrické napětí, které je obklopovalo, olupovalo je o řeč. Kdybych jí teď položil ruku kolem pasu, přitiskl ji k sobě a políbil, jak by to asi přijala? uvažoval Martin. Zdálo se mu, že ta štíhlá postava, kráčející vedle něho tak pružně a vzletně, jakoby se dotýkala země nikoli z nutnosti, nýbrž jen z rozmaru, vyjadřuje tiché a oddané očekávání. Ale nebyl si tím jist a poryv odvahy, který v něm vzkypěl, opět se rozprchl. A Martin, místo aby udělal něco z toho, co si představoval, řekl pouze:

„Nebude vám tam dole zima?“

A byl rozezlen sám na sebe pro svou nerozhodnost.

Marie naň rychle pohlédla a stejně rychle zase sklopila oči.

„Ne,“ odpověděla. „A kdyby, mám s sebou Rosin šátek.“

Počká s tím raději, až budou dole, u Quadrátova mlýna. Na nejkrásnějším místě v kraji a v samém srdci samoty. Bez-toho tady, na serpentíně, měl chvílemi pocit, že nejsou sami. Dvakrát třikrát se do konce ohlédl a Marie též, jako by ji zaměstnávala táž myšlenka.

„Taky se vám zdá, že někdo jde za námi?“ podotkl, když oba opět udělali současně týž pohyb.

Marie, jež myslila na starce s červenou stužkou, který té noci ji opět navštívil, sebou trhla.

„Ani ne,“ zakoktala, „totiž ano ... ale to bude asi vliv šera, které tu panuje“

„Myslíte? Slyšel jsem docela zřetelně zapraskání větve.“

„To snad zvěř, ne?“

„Zvěř? Tady? Co vás to napadá. Počkejte, hned se přesvědčím.“

A Martin se náhle rozběhl zpět na nejbližší záhyb pěšiny.

„Haló, je tu někdo?“ zvolal.

Odpovědělo mu jen ticho.

„Vidíte, byl to přece jen klam,“ řekla mu Marie, když se k ní vrátil. V duchu si však vzpomněla s tísnivým pocitem na onu postavu, kterou nedávno zahlédla mezi stromy - tehdy po tom setkání s hadem. Byl to také klam?

„Patrně,“ zahučel Martin, a jí to připadalo, jako by odpovídal i na její myšlenku.

Když sestoupili až na dno, jako kouzlem se před nimi rozevřelo úzké, hluboké údolí, vystlané sytě zeleným paloukem, kyprým a jemným jako samet. Středem údolí vinula se luční cesta, lemovaná po jedné straně štíhlými břízami - žlutobílá stuha - a po druhé straně potokem, který se místy rozléval v nehybné, skleněné tůně a místy zase, v úzkých soutěškách, se pěníl a vyluzoval tichou hudbu na omletých kamenech. A vysoko nad temně zelenými stráněmi, jež svíraly údolí a přecházely v dálce do modra, klenula se čistá obloha. A nikde nebylo živé duše, jako by tato krása byla zvlášť stvořena jen pro jejich oči.

Podíval se zvědavě ze strany na Marii. Zdála se opravdu dojata. Její černé, nedohadné oči těkaly po palouku, jako by se s ním laskaly, a nebývalé snivý výraz vyplynul z jejich hlubin na povrch. Martinovi se rozbušilo srdce. Krása se dívá na krásu!

Konečně promluvila.

„Vskutku, je to zde půvabné,“ řekla „Ale také osamělé a smutné.“

„Krása je vždycky mimo průměr a obvyklost, nemyslíte?“ odpověděl trochu dotčen. „A proto je osamělá. Člověk při pohledu na ni se raduje tím, že bývá dojat.“

Opět ho stihl její rychlý, nesmělý pohled.

„Pro vás tedy krása musí být smutná?“

„Ach ne, ne, krása je radostná. Co působí smutně, je její skrytost.“

„Snad,“ prohodila Marie a z nějakého vnitřního popudu, jako by chtěla nějakou myšlenku zanechat na místě, kde stála, a tak jí uniknout, rázně vykročila.

„Jistě to platí aspoň o přírodě,“ řekl spěšně, následuje ji. „Ta se zjevuje ve své nejčistší kráse teprve v důvěrném setkání. Nepozorovala jste to v městských sadech například, obklopených rachotem ulic a naplněných davem lidí, nikomu se ještě v takové podobě, aby ho připravila o řeč jako vás toto údolí.“

Ubírali se podél potoka a z hustého blatouchového porostu vyskakovaly záby a žbluňkaly do vody. Jejich natažené nohy míhaly se nad hladinou v celé své směšné délce.

Po chvíli Martin dodal:

„Ostatně, zdaž všechno živoucí na světě není v jistém smyslu osamělé? Jen tato hlína, tento prach, tyto splývají v jednotnou mnohost. Nemají ani netvoří osobních osudů. Kdežto tato bříza? Vy? Já? Každý z nás žije svůj nejnvnitřnější život sám v sobě, na vlastní vrub a na vlastní riziko, život nesdělitelný ve své nejhlubší podstatě a ve svém mnohotvárném bohatství. Naše kořeny jsou osamělé. Jsem přesvědčen, že se sdružujeme do houfu hlavně proto, abychom v sobě přehlušovali tento prapocit.“

Ukazoval se jí v nové, ještě jí neznámé podobě. Nikdy dosud ho neslyšela hovořit tak vážně. Lehká ironie, na kterou byla u něho zvyklá, zcela vymizela z jeho hlasu. Kolem rtů tkvěl mu nádech melancholického a důvěrného úsměvu, který však, cítila, nepatřil jí, nýbrž nazlátlému záření krajiny, a v šedomodrých očích plaval mu měkký odraz oblohy, která plála bez žáru

jako z vnitřku prosvícený krystal temného akvamarínu. Každý jeho pohled byl jako polibek vyslaný tu břízám, z jejichž nepokojných korun se občas snášel k zemi zežloutlý list, tu zeleným průzorům mezi jejich pni, tu v tichý úžas zakletým lesům, jež místy, jako by si dodaly odvahy sestupovaly hloub do palouku, snad že kořeny, dychtící po vláze, je táhly k potoku, tu drobným peřejím, jež s třpytem a zurčením poskakovaly po kamenech – všem věcem, jež mójely, rušíce jejich klid svými kroky a hlasy, a jichž se za jejich zády opět zmocňovalo vševládne ticho zacelující se samoty. Sojka přeletěla palouk a ve vrcholcích, do nichž zapadla, varovně vykřikla: „Pozor, blíží se lidé!“ Ale nikdo jí neodpověděl. A scenérie se měnila, za každým ohbím údolí se objevovala nová krása.

„Jaký je to zvláštní kraj, ten váš,“ řekla Marie. „Tam u vás, v plochem, širokém údolí, by nikomu nenapadlo, že sotva za půl hodiny se octne v horách.“

„Není-liž pravda?“ odpověděl živě, neboť každá chvála jeho kraje mu osobně lichotila. „Jinde horský ráz je tvořen horami, kdežto u nás hlubokými zářezy do náhorní roviny. Ale máme zde také hory. Až vystoupíme ze žlebu, uvidíte Babylón, Kraví horu, Sýkoř, Paní horu, ale ty už nejsou zdaleka tak krásné jako žleby.“

Mluvil a choval se docela jinak než lidé z jejích snů. Chvilími, kdykoli se cesta zúžila, jejich ramena se navzájem dotkla a horké chvěni rozlétlo se jim po nervech. Když měli přeskočit široký pramen, který kolem dokola rozblátil cestu, podával jí obě ruce, neboť její vymknutá noha po nedávné přílišné námaze ji opět zlobila; a pokaždé dotek jejích měkkých, teplých dlaní roztočil kolem něho červený oblak touhy. Něco v něm volalo: Ted! Ted! Přivíň ji k sobě a polib!... Neodvážil se. Byla

blízká i vzdálená zároveň. Nedovedl si představit, že by mu mohla patřit.

A přece, kdyby nebyl býval zaslepen přemírou vlastních citů a kdyby byl více důvěřoval svému instinktu, byl by zpozoroval, že i Marie je podivně vzrušena a že skrývá své pohnutí právě tak jako on. V té chvíli, kdy jí poprvé pomáhal při skoku přes bláto a jí se zdálo, že padá přímo do jeho náručí, byla by již málem prostým oddaným pohybem položila svou hlavu na jeho prsa. Že možná všecka ta poklidně zářící krása okamžiku, to mámivé ovzduší skrývané a přece tryskající důvěrnosti, čarovná moc letmých doteků, nedočkavé volání srdcí, plápolání štěstí je sen? Necht'! Přemohla se však, vzhledla – závan větru zchladil jí tváře a lesy kolem se rozšuměly podivem. Všecko vanulo a plynulo, všecko se kolem ní dávalo do pohybu a ona v náhlém poryvu strachu, že všecko se rozplyne a zmizí, zatažila po pevné opoře.

„Bolí mě trochu noha,“ zašeptala. „Mohu se o vás opřít?“

Vzal ji pod paži. Vlna palčivého horka se přes něj převalila. Ted'! Ted'! zdvihlo se v něm opět volání. Přitiskl její loket k sobě. Nebránila se. Hrdlo se mu zadrhlo.

„Tamhle za tím záhybem budeme u cíle a odpočinem si tam,“ řekl po chvíli, když byl opět schopen řeči. Zdálo se mu, jako by její obličej byl zastřen lehkou mlhou, z níž rudě svítily jen její rty.

Žleb se lomil v ostrém úhlu a ještě více se zúžil. Březová alej končila a s ní i cesta. Nad starým stavidlem, zčernalým a porostlým mechem, rozléval se potok v jezírko lemované rákosím a uprostřed zarostlé žabincem - místo temné hladiny, v níž by se zrcadlily zalesněné stráně, prostírala se i tam smaragdová zeleň, jako by i voda proměnila v palouk. Nespoutaná příroda slavila tu své divoké slavnosti. Les dral se až k nim –

hustý, kosmatý les, plný stínů a tajemného mihotání světél, jež jako by vyskakovala ze země. Tu a tam poražený kmen ležel široce rozvalen v houštnaté trávě a obrůstal bachratými polšťáři mechu. Z břehu skláněly se k rákosí prastaré vykotlané vrby a v průzoru mezi nimi spatřila Marie zvětralé, trávou zarostlé zdivo, nesoucí ještě stopy dávného požáru. Chrámové ticho klenulo se nad jezírkem a vysokým, tmavým lesem, ticho mrtvé a nepohnuté, a přece hluboko pod tisíci jeho vrstvami cosi se hemžilo, kolotal nějaký nepředstavitelný život, dávající znamení o své jsoucnosti v dlouhých přestávkách osamělými zvuky, jež, zdálo se, přicházely odnikud, ačkoli to byl jen skřehot žab, ukrytých v rákosí.

Došli až ke zřícenině a divočina je sevřela ze všech stran. Octli se rázem v jiném světě, jakoby se byli přenesli na nějakou hvězdu, jejíž příroda, teprve zrozená, hýřila tvary z bujnosti mladých sil.

„To je ten vyhořelý mlýn,“ řekl Martin, „Quadrátův mlýn.“

„Quadrátův mlýn? To jsem si myslila!“

„Nebudete se tu cítit příliš stísněna?“

Marie, majíc na mysli tíživou pochmurnost svých snů, proti níž bylo toto zákoutí osvobozujícím únikem, zavrtěla s úsměvem hlavou.

Na místě, kde stáli, byl volný výhled na jezírko. Vpravo se černal vyhořelý mlýn, vlevo se ztrácela pěšina, po níž sem přišli, v houštinách podrostu mezi vrbami a za jejich zády stála vysoká a nepřekročitelná hradba lesa.

Marie rozprostřela šál na trávu a s rozkoší se natáhla nznak. Dvě vlny útlých ňader vystoupily zřetelně pod tenkou, napjatou látkou jejích šatů. Martin na ni hleděl jako zbavený smyslů a jeho nitro znělo jediným výkřikem, který se jím valil jako požár. Marie! Marie!

„Nuže, co stojíte? Nesednete si také?“

I její hlas se změnil jakýmsi spodním, utajovaným rozechvěním.

Usedl nesměle na okraj vlněného šálu a nohy složil pod sebe. Neodvážil se ani promluvit. Tu ležela na dosah jeho ruky, oči měla přimhouřeny a ústa pootevřená rudá, vlhká, zvoucí ústa. krása uprostřed krásy. Mlčelivá uprostřed ticha. Neproniknutelná uprostřed tajemství přírody. A tkvělo na ní něco z její nepomíjejícínosti. Možná, napadlo mu, kdybych nyní odešel a vrátil se sem za lidský věk, že bych ji tu našel ještě takto ležící a nezměněnou. Vtom otevřela oči a byla opět lidskou bytostí jako on. „Nemyslím, že jsem se kdy octla na tak opuštěném místě,“ pronesla potichlým hlasem.

„Říkám o něm,“ odpověděl Martin a posunul se poněkud blíže k ní, „že je to srdce samoty.“ „A je to ono místo, o kterém vaše matka tvrdí, že je poznamenáno, vidíte?“

Mávl rukou, chtěl něco říci na jeho obranu, ale nepustila ho ke slovu.

„Ba ne, já s ní souhlasím,“ řekla rychle. „Tady se jistě přihodilo nějaké neštěstí, nemám pravdu, Martine?“

Na okamžik mu její obraz zmizel. Ještě nikdy ho neoslovila křestním jménem mezi čtyřma očima! Nebyl s to hned odpovědět, a když promluvil, jeho hlas zněl přiškrceně.

„Vskutku se přihodilo. Jak jste to uhadla?“

„Nevím. Vdechuji to se vzduchem. Stoupá to ze země. Nechtěl byste mi o tom něco říci, Martine?“

Zase to jméno!

„Ted?“ zvolal. „Raději někdy jindy, Marie. Nač rušit lidskými osudy tento klid?“

„Co naplat? Už my sami jej rušíme. Ne, jen vypravujte!“ Zdálo se mu, že netouží ani tak po jeho vyprávění, jako po tom, aby bylo ještě na chvíli oddáleno to, co cítila nezadržitelně se blížit.

„Nu, nevím, ale řekl bych, že lidé v tom příběhu vidí víc, než v něm je. Ve skutečnosti je to příběh jako tučet jiných, a kdyby toto místo nebylo tak zpustlo, jistě by si na ně u nás nikdo ani nevzpomněl,“ ujal se Martin slova nepříliš ochotně. „Quadrát byl přivandrovalec odkudsi z Moravského Slovácka, divoké, nespoutané chlapčisko. Zmámil zdejší mlynářku, mladou vdovu, ačkoli měla zrovna před svatbou, odloudil ji jejímu snoubenci a sám se s ní oženil. Původní ženich se oběsil v den jejich svatby prý tamhle na té první vrbě, takže musili jít kolem něho, když se vraceli z veselky domů. Quadrátová se z toho setkání div nerozstonala, ale její muž měl pro strach uděláno. Sám odřízl nebožtíka a jeho tělo bylo pak druhého dne odvezeno zpět do Adamovic a vydáno jeho matce. Přesně ve výroční den svatby i smrti mlýn vyhořel. Vyšetřovalo se, ale nic se nevyšetřilo. Nešťastná náhoda. Pojišťovna vyplatila peníze a Quadrátovi si postavili nový mlýn. Narodil se jim syn, ale do půl roku zemřel na záškrť. A přesně o druhém výročí svatby i smrti mlýn vyhořel podruhé, jenže tentokrát při tom ohni přišel o život i Quadrát. Jeho žena mlýn již neobnovila. Odstěhovala se z kraje a proslechlo se později, že skončila smutně: uhynula trudnomyslností. Spáleniště a pozemky zdědila po ní její sestra v Olomouci, ale ta se zde ničeho ani nedotkla. To bylo asi před dvaceti lety. Pak to koupil všecko adamovický velkostatek, ale ani ten zde na nic nesáhl, ledaže dal spravit shnilé stavidlo. To se rozumí, dnes to nestojí za to. Mlýnská strouha je už dávno zanesena, bylo by do toho potřebí tuze mnoho peněz. Nuže, to je vše. Vidíte, nic na tom vlastně není.“

Marie, ležíc naznak, s rukama složenýma za hlavou, poslouchala ho beze slova.

„Nic?“ opakovala, když skončil. „A přece je tohle místo poznamenáno. Vaše matka má pravdu, Martine. Což to necítíte? Rozhodně ten mlýn někdo zapálil.“

Martin pokrčil rameny.

„Nikommu nic nebylo možno dokázat.“

Pomyslíla si: Živému ne a mrtvý byl z dosahu otázek. Ale to mu nemohu říci. Vysmál by se mi. Copak on ví o takových věcech? Jeho nenavštěvuje ve snu stařec s červenou stužkou. A nenarodil se jako já podruhé.

„Ovšem, stejně dobře to mohla být také shoda okolností,“ pronesla a zároveň si všimla, že Martin teď sedí těsně u ní. Jeho tvář se vznášela kolmo nad její.

„Pověřiví tvrdí,“ pohnula se ústa nad jejíma očima, „že tu působila síla přes hranici života a smrti.“

A kde je hranice života a smrti? Nevím. Nevím ani, kde je hranice mezi skutečností a snem, odpověděla mu v duchu, zatímco její oči, ovládané jinou nesmírnou silou, nořily se do jeho zraků, které zářily nad ní tak závrtně blízko. Vtom uslyšela varovný, chladně řezavý hlas:

„Mějte se na pozoru. Zaměňujete sen se skutečností.“

Úzkost v ní zavířila. To, že vidí tak blízko nad sebou jeho oči jako dvě hvězdy, že leží naznak v této divoké samotě, že on se k ní sklání a zahaluje ji světlem svého pohledu jako do ohnivého pláště, že kromě jejich dvou srdcí, volajících po sobě, tu není nic, než věčnost oblohy, lesů a vody – je to skutečnost nebo sen? Což procitne-li u zrcadlově vyleštěného stolu a místo Martina spatří střelce, mířícího jí na prsa, a růžové tváře toho zlého, studeného člověka?

„Marie! Marie!

Ne, to nebyl hlas toho starce – to volal Martin.

„Marie! Kdo tě ke mně vyslal? Odkud jsi ke mně přišla? Marie!“

Zavřela oči jako v oslnění a ucítila, že jeho ruce ji objímají.

„Ne! Ne!“ vyrazila ze sebe zmateně, pohnula i několikrát hlavou sem a tam, aby mu unikla, ale náhle ucítila žeh jeho rtů na ústech, zasténala a ztratila vědomí všeho kromě nesmírné, radostné rozkoše, která dlouze vlnila jejím tělem až k samotným kořenům její bytosti. Něco v ní zamávalo křídly, její ruka zatápala ve vzduchu a pak se pevně ovinula kolem jeho krku.

Kapitola sedmá

SVATEBNÍ NOC

ŽLEB VYHASÍNAL. Vraceli se domů, držíce se za ruce. Ze strání vanul podvečerní chlad a na blednoucím nebi dřímala oranžová oblaka. V ohbí údolí skupina bříz, zažehnutá sluncem, jež tam vpadlo lesním průsekem, stála na zeleném stole trávníku jako ohnivá kytice, zasazená do křišťálového vzduchu. Čas od času Martinova ruka sklouzla k Mariinu pasu a jejich kroky uvázly, když jejich těla uposlechla lákání smyslů.

Měli hrdla jako zapečetěná. Slova! Nač ta by jim byla, když i výmluvnost pohledů, polibků i objetí stěží stačila, aby vyjádřila bohatství nového světa, jež láska jako kouzlem vybudovala v jejich srdcích? A jestliže přece promluvili, nebylo to nic jiného, než co si v téže chvíli šeptaly dvojice milenců všemi jazyky země ve všech světadílech, pod týmž vysokým

a dalekým nebem, na němž haslo slunce nebo vycházely hvězdy, jiskřil se Velký vůz nebo plál Jižní kříž. Prahas země promlouval jejich ústy i očima, oheň země spaloval jejich těla, v jejich horkém dechu, jež každý z nich cítil na své tváři, bledna žádostí, zněl nejslavnější akord života a v jejich srdcích zpívala melodie věků, která nezná hranic času, protože jí není dán začátek ani konec.

Stmívalo se, když došli domů. Z komína stoupal kouř k obloze, jež měla barvu zralých hroznů červeného vína. Za vrátky, pod ochranou pámelníkových keřů, obsypaných bílými kuličkami, se ještě jednou, naposledy, políbili. Horce, letmo a rychle - v obavě, aby nebyli přistiženi.

Paní Balvínová se právě před chvílí také vrátila ze své každodenní procházky a v oknech jídelny se rozzálo světlo, zrovna když vstupovali do domu. Síni táhla z kuchyně vůně večere a ozývalo se řinčení talířů.

„Přijdu za chvíli,“ zašeptala Marie, „musím se trochu upravit. Vypadám, že by jim to bylo nápadné.“ A zmizela ve dveřích do sálu.

Martin se také odebral místo do jídelny nahoru do svého pokoje, a aniž rozsvítil, zamyšleně stanul u otevřeného okna. Chvějivý závoj vrb ztemněl. Když zavanul vítr, přátelský šum snesl se k němu do pokoje a první hvězdy, jež prosvítaly mezi větvemi, střídavě hasly a opět se rozsvěcovaly - drobounké svatojanské mušky, plovoucí zeleným vesmírem. Veliké, zbožné ticho se sletovalo do houstnoucího šera. Zaslechl teničké šplouchání vodotrysku - už zase zaniklo v šelestivé melodii vrb. Kradmo se dotkl rukama svých tváří. Ještě byly horké. „Slabá, neurčitá vůně Mariiných vlasů tkvěla mu na prstech. Oheň mu prošlehl hrudí. Marie! Teď byl rád, že po večeri musí do města na učitelskou schůzku. Nevydržel by s ní sedět celý

večer u stolu a nepolíbit ji! Stál nehnutě, zatímco večer kolem něho shromažďoval své tmavomodré zástupy, nořil se do sebe a naslouchal jejímu přiznání, které v něm stále ještě znělo a znělo. I jejího srdce se tedy zmocnila táž nadvládná síla a již tehdy, kdy ho poprvé spatřila u svého lůžka! Jak úžasný pocit, vlastnit jiného člověka, živou bytost, nikoli mrtvou věc, ne stůl, knihu, dům, nýbrž živoucí duši, pokladnici myšlenek, citů a vznětů, cosi jedinečného a neopakovatelného - ženu, kterou mu dal - kdo? Kým byla postavena na cestu jeho života, aby se s ní setkal?

Teprve teď si s údivem uvědomil, že se ani slovem nedotkl jejího tajemství. Arci, co záleží na nějakém tajemství ve chvíli, kdy se dva lidé sobě odevzdávají navždy? Dobře tak, řekl si. Je to její věc a je na ní, aby promluvila.

„Martine, k večerí!“

Rosin hlas!

Odstoupil od okna.

Marie, když vzrušeně vkročila do svého pokoje za sálem jako do útočiště, také se neodvážila rozsvítit, ačkoli tam panovalo husté šero, neboť jediné okno bylo zvenčí stíněno košatým ořechem. Usedla na první židli, jež se jí namanula, a všecka se schoulila do sebe. Lehké chvění šířilo se jí do nohou a rukou, zatímco jediná myšlenka kroužila jí hlavou s vyčerpávající neodbytností: To se nemělo stát, to se nemělo stát! A přece věděla, kdyby teď vešel, vrhla by se mu znovu do náručí. Jaká je to moc, která ji k němu přitahuje s takovou živelností? Měla uposlechnout vnitřního hlasu a použít odjezdu tetiček i k svému odchodu. Zmizet - zmizet odtud beze stopy, vrátit mír a klid tomuto domu, který ji přijal tak přátelsky. Byla mu tím vlastně povinna! Kdežto nyní? A přece, kdyby ještě teď odešla, kdovíčemu by zabránila. A zase se v ní

všecko převrátilo. Ne, nemůže odejít, nemůže násilím zpřetrhat to živoucí pletivo citů, jež ji spojuje s Martinem. Byla by to vražda. Bylo by to totéž, jako kdyby vzala nůž a s jeho srdcem probodla i jeho duši. Dvojnásobná vražda! A přece - Martin a ona! Kam to povede? Řekne-li mu pravdu o sobě, zda ho tím nezraní hloub než svým odchodem? Jak by mohl věnovat svou důvěru a lásku někomu, jako je ona? Ženě beze jména, bez minulosti, bez původu, bez rodiny, nestvůrnému výrobku nějaké strašné, nemilosrdné události, náhody, hříčky? Buď jí nikdy neodpustí, že ho podváděla, anebo jí bude pokládat za šílenou, i když jí to ze šetrnosti neřekne, a jeho láska shoří a zbude po ní jen popel odporu a strachu.

Tma se na ni tlačila, jako by ji chtěla sevřít a udusit. Jak tičné jsou stěny kolem ní, jak hluboce mlčí dům! Sten vydere se jí z hrdla. Proč jen mu dovolila, aby ji líbal! Teď již nebude mít sílu, aby odešla. Cítí, jak tisíce kořeny vrůstá do tohoto domu. Kouzelný dům! kéž by se jí aspoň podařilo nějak prorazit hradbu, jež ji dělí od toho, co bylo před jedenadvacátým srpнем! Mít takovou moc, aby mohla s úspěchem zavelet: Duše, probud' se! V tichu a tmě, jež ji obklopují, vědomí sebe se v ní zakaluje. Mate se. Což spí a sní? Což dnešní odpoledne bylo přeludný obraz?

Vstane. Něco ji táhne k zrcadlu, jež lákavě pableskuje na zdi. Možná, že teď, když jsou z něho vymazány obrazy věci tohoto domu a světa, spatří v něm svou pravou podobu, pravé jméno svého já, tu Marii, kterou vídává hovořit s oním starcem s červenou stužkou anebo s tou smutnou ženou v šatech temně višňové barvy. Strach jí stahuje hrdlo, a přece jde blíž a blíž, s jednou rukou instinktivně vztaženou vpřed a s druhou přitisknutou k srdci, jež bije na poplach, stále blíž a blíž světlékuje svůdná hladina zrcadla, ještě dva kroky, krok a spatří—

„Marie! Marie!“

Hlas zní z nesmírné dálky, hle, jak se dům od ní vzdaluje s každým krokem, který jí přibližuje ke zdroji pravdy. Kdo ji volá? Nechť ji nechají na pokoji, nechť jí popřejí času, aby rozřešila tajemství své vlastní bytosti!

„Marie, k večeři!“

Dlouhé chvění proběhne jejím tělem, blesk panické hrůzy jí protne oči, slyší kroky vedle v sále, probůh, v takovém stavu ji tu nesmí Rosa zastihnout - zlomí sílu vábení, vrhne se ke dveřím, uhodí se přitom o židli, otočí vypínačem, světlo zaleje pokoj, svět skutečných věcí ji opět obklopí.

Ale vzápětí div nevykřikne - ta tvář, tisknoucí se na okenní sklo! Stařec s červenou stužkou! Mžik, a zmizela. Vzpamatuje se. Ne, to nebyl ten stařec. To byl přece Vilém. Vilém!

„Ano, již jdu!“ zvolá a otevře dveře.

Na prahu stojí Rosa a měří si ji udiveným pohledem.

„Nemůžeme dnes nikoho sehnat ke stolu, to je jako začarované. Martinovi se nechce dolů, Vilém je dosud pryč, odešel brzo po vás, a vy - už jsme si myslili, že jste únavou usnula.“

„N-ne, ne,“ zakoktala Marie. „Ačkoli jsem opravdu unavena. Stále ještě mnoho nevydržím.“

A pokradmu se ohlédla. Okno bylo prázdné. Vilém! A s jakou lačností civěla na ni ta jeho tvář! Opět vynořila se v ní vzpomínka na onu postavu v lese. Či to i ono byl klam? Vzrušeným, nejistým krokem následovala Rosu.

„Tož přece budeme aspoň čtyři,“ prohodila paní Balvínová, která již seděla s Marhnem u stolu. „Co jen ten Vilém kde dělá? I na procházku jsem dnes musila sama.“

„Mně také neřekl, kam jde,“ postěžovala si Rosa. „Zdá se mi vůbec poslední dobou mnohem nemluvnější.“

„Myslíš? Nu, Vilém nikdy nenadělal mnoho řečí,“ podotkl Martin.

Barbora nosila na stůl. Dali se do jídla a Marii se poněkud ulevilo, jakmile usoudila, že ani paní Balvínová ani Rosa nepostřehly zmatek, který se jistě zračí na její tváři, přes všecko její úsilí se ovládnout. Zato Martin opravdu vypadal jako jindy, jen snad měl o odstín lesklejší oči a prudší pohyby, když odpovídal matce, kde spolu odpoledne byli.

„Tož přece u quadrátova mlýna?“ potřásla hlavou paní Balvínová. „Aby nebylo vždycky po tvém, Martine! Není to příliš hostinné místo, není-liž pravda?“ obrátila se k Marii.

„Je velmi opuštěné. Ale svým rázem působí nezapomenutelně,“ odpověděla Marie a k své zlosti se začervenala. Nestavil se na ní pohled paní Balvínové o chvíli déle a nestočil se pak z ní na Martina? Srdce jí vynechalo.

Ale paní Balvínová již zase vyprávěla sama, že byla až v adomovické oboře, letos poprvé, a byla nespokojena. Už to tam není, jak bývalo, na všem je znát špatné hospodářství, obora upadá, stádo daňků je letos o polovinu menší.

„Měli by snížit odstřel; půjde-li to tak dál, budou moci ohradu kolem obory pálit v zimě v kamnech. A to je na velkostatku nucená správa. Jak by to vypadalo, kdyby tam ještě teď hospodařili podle své panské libovůle?“

Z velkostatku přešla na Pencovy - mluvila s jejich starším synem, který se právě vrátil z vojenského cvičení.

„Jen si představ, Martine, zlomil si tam ruku ...“

Nedořekla, neboť vtom se otevřely dveře a do jídelny se všoural Vilém, zahučel cosi na pozdrav a usedl na své

místo. Jeho nasupený obličej, jako vždy neoholený, byl zsinalý jako jíl.

Marie, když vešel, ucítila úder ve všech nervech. To byl ten obličej za jejím oknem! Třebaže ihned zmizel, mýlka nebyla možná. Mrazivý strach projel jí nitrem a rozhoupal jí srdce jako poplašný zvon. Zdálo se jí, že s ním do pokoje vstoupila nějaká neurčitá hrozba, cosi tíživého a dusného. A teď tu sedí, nikoho si nevšímá a počíná si, jako by byl u stolu zcela sám. Vrhla kradmý pohled kolem sebe. Martin se tvářil lhostejně a v rysech staré paní tkvěla pouze němá výčitka. Zato Rosa neodolala, aby ji nevslovila:

„No, to je dost, žes už přišel. Matce jsi dnes chyběl na její procházce.“

Vilém jen mávl rukou a půl jeho tváře zmizelo za šálkem čaje. Jak ohyzdně se mu pohybuje ohryzek při pití, pomyslna si Marie a s odporem odvrátila oči. Oč přívětivější by byl tento dům, kdyby on zde nebyl! Ale vzápětí se v ní pohnul soucit. Vždyť je to člověk navždy vyřazený ze života, a v tak mladém věku!

„Aspoň bys mohl odpovědět!“ pohodila Rosa uraženě hlavou, když Vilém jako hluchý postavil šálek na stůl a začal se vidličkou rýpat v míse s nakrájeným salámem. Ruka se mu třásla. „Počkej, dám ti sama, vždyť to všechno rozházíš.“

„Kdyby ses raději starala o sebe a dala mi pokoj!“ utrlh se na ni Vilém a naložil si na svůj talíř. Dva tři plátky přitom spadly na ubrus. Nechal je tam, jako by je neviděl, a Rosa je s povzdechem sebrala.

Zvon v Mariině nitru vyzváněl stále poplašeněji. Jak to, že Martin nic nepozoruje a že se naopak ještě dává do smíchu? (Zněl ovšem trochu nuceně.)

„Musíte mého bratra omluvit, Marie,“ řekl jí. „Mívá období, kdy je lépe si ho nevyšímat. Sázím se, že byl v Adamovicích v Panském domě a prohrál tam v kartách.“

Ten obličej za sklem! Ne, ne, vykřiklo něco v Marii, byl s námi ve žlebu. Ale nic z toho se nedostalo přes její rty. Pevně je stiskla a cítila, že bledne. Je-li tomu tak, potom ... co se stane?

Vilém šlehl po Martinovi vzteklým pohledem a neodpověděl. Paní Balvínová se ho zřejmě neodvažovala pokárat a omezila se jen na významné mlčení po vzoru tety Hedviky, ale při Martinově narážce se zamračila. Nenáviděla karty, a že Vilém občas podléhal jejich svodu, byla jediná věc, kterou mu nedovedla odpustit.

„Slyšels, Viléme, co říkal Martin?“ ozvala se přísně. „Aspoň kdybys ...“

Vilém odhodil vidličku a nůž.

„Co jste dnes na mne všichni jako sršni?“ přerušil ji popuzeně.

Leč tu se rodová prudkost probudila i v paní Balvínové.

„Snad mám právo se tě zeptat,“ spustila zvýšeným hlasem, „kdes byl, žes mě nechal chodit samotnou po lesích ...“

Jídelnou se rozlehl řinkot porcelánu, teplý čaj šplíchl Marii do tváře - to Vilém vyskočil, mrštil svým šálkem vší silou o stůl a rozkřikl se:

„A já zas mám právo dělat si, co chci!“ Načež s obličejem zkřiveným vztekem vyrazil z pokoje a zapráskl za sebou dveře.

V jídelně se rozhostilo ticho. Paní Balvínová, bílá jako plátno, hleděla strnule na dveře, jimiž Vilém zmizel, a stařecká brada se jí třásla.

„Maminko,“ zašeptala úzkostlivě Rosa a objala ji kolem ramenou.

I Martin vstal. I Marie, jež si otírala ubrouskem mokrý obličej. Hnědá skvrna šířila se po ubrusu mezi střepy mísy a šálku. Za stěnou dozněly dusavé kroky, vystupující po dřevěných schodech, pak znovu rozléhavý třesk dveří –

Vtom zaslechla vedle sebe Martinův hlas:

„Neporanil vás, Marie?“

Zavrtěla jen hlavou, majíc hrdlo sevřené. Jako by se zřítíl kus domu! Teď už rozuměla výrazu té tváře za sklem!

„Co... co to bylo?“ vypravila ze sebe, ačkoli věděla až příliš dobře – věděla!

„Nevím ... Snad ... Víte, to jeho zranění z války ... Maminko, neměl bych jít za ním?“

„Jdi, Martine, jdi ... Já ... Ach bože, co se to s ním stalo?... Něco takového ...“ zašeptala paní Balvínová - stále se ještě nemohla vzpamatovat.

Marie učinila mimoděk krok kupředu, jakoby chtěla jít za Martinem, ovládla se však a zašeptala:

„Martine, buď opatrný!“

Místo odpovědi stiskl jí povzbudivě paži nad loktem, vyběhl z pokoje a po špičkách vystoupil do podkroví.

Když zticha otevřel dveře do bratrova pokoje, spatřil ho ve světle, jak tam padalo z chodby, ležet na neodestlané posteli obličejem dolů. Nehybné tělo s jednou nohou na peřině a s druhou visící k zemi, s rukama rozpraženými a zaťatými v pěst vypadalo jako mrtvé. Vzápětí však uslyšel zvláštní, dušený zvuk – ten člověk plakal!

Namátl vypínač, rozsvítil, a usednuv na okraj postele, lehce se ho dotkl.

„Viléme!“

Nic. Jen pláč ustal, jako když utne.

Opakoval: „Viléme!“

Tělo se pohnulo, převrátilo se na bok a opřelo se o loket. Martin se zhrozil. Ten obličej! Vytřeštěné, krví podlité oči, zuby vyceněné mezi rozchlípenými, třesoucími se rty, nepřičetný výraz –

Maně se vztyčil, ale hned se zase k němu sklonil, chytil ho za rameno a prudce jím zatřásl, snad že doufal že ho takto přivede k vědomí a vrátí jeho rozvráceným rysům lidskou podobu.

„Proboha, bratře, co je ti? Mluv přece!“

Zaťatá pěst vyrazila proti jeho obličejí. Srazil ji rychlým pohybem ruky, ale přece ho zasáhla do prsou, až se zapotácel.

„Jdi! Jdi pryč! Nech mě!“ sípěl naň ten člověk na posteli, ten člověk, který se v ničem nepodobal jeho bratru.

Snad se nepomát!? zhrozil se Martin.

„Tak půjdeš už? Táhni!“ Martin proti své vůli jal se ustupovat pozpátku ke dveřím. Ale ještě k nim nedospěl, když Vilém se náhle začal mlčky válet po posteli a bít se pěstmi do hlavy. Mlčky! To právě bylo na tom nejúděsnější. Martin stanul a neodvážil se ani pohnout. Pot mu vyrazil na těle. Uvažoval: Zticha zamknu a rozjedu se na kole pro lékaře. Jenže do Adamovic - taková dálka! Což vyrazí-li zatím dveře? Nebo si něco udělá? Mohl by také zapálit dům, ohrozit život matčin, Mariin, Rosin - co všechno by se mohlo zatím přihodit! A nezastihnu-li doktora Tomce doma? Nevěděl, co si má počít.

Chválabohu, už se aspoň přestal bít do hlavy! Vyčerpán se, těžce dýchá, oči má zavřeny - teď je vhodná chvíle, aby se vytratil ven ...

„Martine, pojd' sem.“

Martin nevěří vlastnímu sluchu. To přece byl zase ten starý, známý Vilémův hlas!

Připraven k okamžité obraně i k okamžitému útěku, přistoupil k posteli. Divoký výraz z bratrovy tváře zmizel. Ležel před ním jen vyčerpaný ubožák a v jeho očích kalně svítilo zoufalství.

„Sedni si, Martine. Ne, ne, nic se mne už neboj.“

Uposlechl, byť váhavě - ta prosba zněla tak úpěnlivě.

Vilém ležel chvíli tiše, jako by si zvykal na jeho blízkost, a pak uchopil jeho ruku do svých mokrých dlaní a stiskl mu ji tak pevně, že Martin mu ji bolestí div nevytrhl.

„Můžeš mi odpustit, Martine?“

Zase ta úpěnlivá prosba!

„O tom ani nemluv. Nejsem slepý. Vidím přece, že trpíš.“

„Tak, ty vidíš, že trpím? Ty to tedy vidíš?“ Suchý smích, podobný souchotinářskému kašli, vyrazil Vilémovi z hrdla.

„A rád bych ti pomohl, Viléme,“ dodal spěšně Martin, jehož odvaha rostla. „Jenže nechápu...“

„Aha, nechápeš! Ovšem. A nikdy nepochopíš. Nikdy!“

„Někdo ti těžce ublížil ... to je jisté. Řekni jen, kdo, a já si to s ním už vypořádám.“

Kašlavý smích opět zkroutil Vilémovo tělo.

„Krásně! Sám by ses chtěl s ním vypořádat? Jenže, můj milý, na osud jsi krátký.“

„Osud? Jaký osud?“ vyrazil ze sebe Martin. Vždyť mluví z cesty! Kleště úzkosti se opět začaly svírat kolem jeho hrdla.

„Dovedl bys jej snad chytnout za krk a uškrtit? Ne, vid'. To nikdo nedovede, nikdo!“

„Nezlob se, Viléme, ale opravdu nerozumím, co tím míníš. Žes dole rozbil svůj šálek ...“

„I to s tím souvisí, ano. Ne, nedívej se tak na mne. Přísahám ti, že nejsem šílený, ač dnes odpoledne jsem k tomu neměl daleko.“

„A kdes byl odpoledne? Co se ti přihodilo odpoledne?“

Vilémova hrud' začala opět těžce pracovat, jako by lapala po vzduchu, a jeho oči tkvěly stále nehybně na stropě, jako by tam zřely obrazy neviditelné celému ostatnímu světu.

„Slyšíš, Viléme?“ zanaléhal naň Martin. „Co se ti přihodilo odpoledne?“

Vilémovy rty se začaly třást, jako by s napětím všech sil zápasily se slovy, jež se přes ně drala.

„Byl jsem ... šel jsem ... Ne! Ne!“ vykřikl náhle „Ode mne se to nedoviš nikdy! Raději mi řekni - chci to od tebe slyšet, rozumíš, chci! - žes mi odpustil. Choval jsem se k tobě před chvílí jako ... jako zvíře. „

Martin vycítil, že se opět blíží nebezpečí.

„Chceš-li to stůj co stůj slyšet - odpustil jsem ti v tom okamžiku, kdy se to stalo,“ pospíšil si ho ujistit podle pravdy.

Mokré, zpocené prsty znovu stiskly jeho ruku.

„Děkuji ti. Děkuji ti! A teď jdi. A vyříd' matce a Rose ... a taky Marii, že je prosím, aby mi taky odpustily. „

„Vyřídím, vyřídím,“ přisvědčoval Martin. Mrazilo ho. Vždyť mluví, jako by měl za chvíli zemřít!

„Ale to není všechno. Řekni jim, že mi nic není, že jsem na duši zdrav. Na duši, rozumíš? A řekni jim, že je prosím z celého srdce jen o jedno: až se vrátím k nim, nechť se nikdo nezmiňuje o tom, co se stalo. Jako by to nebylo, rozumíš?“

„Ano.“

„A ty, slib mi ještě, že jim nepovíš nic z toho, co se tady mezi námi dělo.“

„Ale co jim tedy mám říci?“

„Vymysli si něco. Cokoli.“

Zase vynalézat nějaké smyšlenky? V Martinovi se všechno vzbouřilo proti tomu.

„Nebudu si nic vymýšlet, Viléme,“ odpověděl pevně. „Řeknu jen podle pravdy, že nějaká příhoda tě připravila o rovnováhu, ale že se mi nechceš svěřit, co to bylo.“

Vilémovy oči, planoucí hluboko pod hustým obočím, ponořily se do něho jako dva nože.

„Ale o tom, co se mezi námi dělo, pomlčíš?“

„Ano.“

„Slibuješ?“

„Slibuji.“ Zdálo se mu, že se jeho bratrovi po tomto ujištění nesmírně ulevilo.

„Věřím ti, Martine,“ řekl měkčeji. „Víš, už nikdy tě nebudu moci mít rád jako ... ale ... tak jdi už, jdi. A přines mi jejich vzkaz. Ale ať sem teď nikdo z nich nechodí, rozumíš? Nikdo!“

Martin byl jako ve vidění. Proboha, co tohle všechno znamená? Nerozuměl ničemu, cítil jen, že kdyby nesplnil bratrovo přání, způsobil by neštěstí. Ten člověk by se snad zabil! Ale proč jen, proč? Beze slova, shrben, jako by nesl přetěžké břemeno, vyšel z pokoje a pomalu sestupoval dolů.

Když překročil práh jídelny, všechny oči ulpěly na něm s úzkostlivou otázkou. Všiml si, že střepy byly již se stolu odklizeny. Jen hnědá skvrna na ubruse a tři polekané tváře svědčily o tom, co se zde přihodilo.

„Tak co je, Martine?“

Hlas jeho matky se třásl.

Martin nejprve dosedl pevně a zeširoka na svou židli, jako by v ní hledal oporu.

„Přihodila se mu nějaká zlá věc, maminko, rozhodně zlá,“ odpověděl pak rozpačitě.

„I jen to řekni bez oklik,“ vydechla paní Balvínová. „Prohrál nějaké velké peníze, vid’?“

Martin svěsil hlavu.

„Nevím, maminko. Vůbec se v tom nevyznám. Vilém nechce nic prozradit. Něco se mu přihodilo dnes odpoledne. Něco, co ho hluboce zasáhlo. Jeho stav mi připomíná nervové záchvaty, pro které ho dali na odpočinek.“

Pozoroval, jak každé slovo se matce zabodává do srdce, a bylo mu jí nesmírně líto.

„A kde vlastně byl dnes odpoledne?“

„Ani to nechce říci, maminko. Dokonce mám mu přinést ujištění, že nikdo z nás se nedotkne slovem toho, co zde provedl, až se zase vrátí k nám.“

„To zní jako ultimátum,“ vyhrklo z Rosy, která vždycky měla na Viléma svrchu. „Možná, že mu někdo řekl do očí, co se o něm říká po straně. Že je příživník.“

„Roso!“ zvolal Martin káravě.

Vzpamatovala se, zakryla si ústa rukou, ale bylo už pozdě.

„Příživník?“ vykřikla paní Balvínová. „To je lež!“

„Ale to se rozumí, maminko. Pouhé jalové řeči.“

Že jen nemlčela! A před Marií! K starostem o matku přidružil se v ní ještě stud.

Paní Balvínová všecka vzplanula nevolí.

„A kdo se to opovažuje šířit?“

„Těžko říci, maminko,“ odpověděla Rosa, která byla jako na skřipci. „Povídá to kdekdo v Bítově i v Adamovicích, vid', Martine?“

„Bohužel. Ale to všecko sem přece teď nepatří,“ zahučel Martin, nemálo rozzlobený na Rosinu prostořekost.

„Půjdu k němu,“ rozhodla se rázně paní Balvínová. „Však on mi řekne, co se mu přihodilo.“

„To raději ne, maminko,“ pospíšil si Martin. Musíme se se vystříhat všeho, co by zhoršilo jeho stav.“

Paní Balvínová se naň podívala dotčeně.

„Má přítomnost že by mu uškodila?“ zvolala a vstala - zřejmě hodlala provést svůj úmysl.

Martin se bezděčně ohlédl po Marii. Proč mu nepomůže? Kdyby jen mohl říci, co se nahoře mezi nimi událo! Teď však si uvědomoval, že by to neprozradil, ani kdyby to nebyl Vilémovi slíbil. Vždyť matka vypadala jako umučená!

„Nepřeje si to, maminko. Výslovně mě o to poprosil. Ani mne zprvu nesnášel a smířil se že jsem mu mohl posloužit za posla. Snad se nás stydí za to, co zde provedl. Prosil mě aspoň, abych mu přinesl ... vaše odpuštění. A v tom po mém soudu bychom mu měli vyhovět.“

Mluvil tak naléhavě, že paní Balvínová zaváhala. Usedla opět, a podepřevši si hlavu o ruku, povzdechla:

„Jako bych dostala ránu rovnou do čela. Ne, musí nám říci, co se mu přihodilo.“

A tu se ozvala Marie, která až dosud nepronesla jediné slovo.

„Myslím, že Martin má pravdu. Bude to pro něho cosi jako utišující prostředek a to je teď nejdůležitější, či ne, Martine?“

Martin horlivě přisvědčil. Tahle Marie! Byl by ji nejraději objal. Přispěla mu v pravou chvíli!

„Na tom něco je, maminko,“ připojila se ochotně Rosa, snad aby pomohla napravit, co prve pokazila. „Vilém se mi už delší dobu nelíbil, a máme-li ho uklidnit, pak bude nejlépe, splníme-li všechna jeho přání.“

Paní Balvínová si chvíli rozpačitě mnula čelo. Byla teď lastně skoro ráda, že ji od toho zrazují; když prve vstala, třásl se pod ní nohy slabostí. Kde je její dřívější zdatnost?

„Tož dobrá, jdi tedy k němu sám“

Martin se nedal dvakrát pobízet. V půli schodů však náhle stanul. Příživník! Nikdy dosud nevěnoval těmto řečem tuze pozornosti. Ale teď ... Opět viděl jeho pěst, mířící mu do tváře.

Dávno přes své zranění mohl pracovat! Třeba jinak, když úřední rozum mu ve škole nedovolil. Vyřazen? K smíchu! Žije pohodlně na jejich účet, hřeší na matčinu slabost. Chodí s rukama v kapsách po domě a říká tomu, že jej spravuje.

Citelně zchlazen, otevřel dveře do bratrova pokoje. Vilém ležel dosud tak, jak ho tam zanechal. Když však přistoupil k posteli, spatřil, že bratrovy oči naň hledí z hlubokých důlků jako dvě šelmy, zahnané do slepé uličky číhavě a nepřátelsky.

„Tož ti nesu, co sis přál,“ řekl, stojí nad ním a nevěda, kam s rukama. Slovo odpuštění nedovedl vyslovit; zpřičilo se mu v hrdle.

Nepozoroval však, že by jeho poselství mělo na Viléma nějaký pronikavý účinek.

„Hm,“ zahučel Vilém rovnou do stropu. „Děkuji ti, ačkoli toho vlastně ani nebylo potřebí. Je mi už lépe. I bez toho vašeho odpuštění.“

Co zase znamená tento obrat? Najednou je mu všecko lhostejné! Teď již Martin nerozuměl vůbec ničemu. Ale jeho cit pro spravedlnost byl těžce poraněn.

„Matka chce k tobě přijít. Mám ji sem pustit?“ otázal se ho suše.

- „A pročpak ne?“ podivil se Vilém a bylo neuvěřitelné, že je to týž člověk, který se tu svíjel studem, zoufalstvím, vztekem, či co to bylo.

Martin byl již u dveří. „Dobrá, pošlu ji sem,“ prohodil a znechucen až na dno duše, vyšel z pokoje.

„Půl deváté!“ zahučel. V osm měl být v Adamovicích. Přijde tam pěkně pozdě! A půjde tam teď navzdory všemu.

Zastavil se nejprve ve svém pokoji pro kabát a hůl a teprve pak sešel dolů do jídelny.

„Všecko je v pořádku,“ ohlásil z prahu. „Uklidnil se. A teď si zase přeje, abys k němu přišla, maminko.“

Paní Balvínová mlčky vstala od stolu a vyšla z pokoje.

„A co já?“ ozvala se Rosa.

„Ty? Máš pravdu, doprovod maminku. Tak, a teď půjdu i já,“ dodal, když v pokoji zbyla jen Marie.

Vtom již stála u něho. Nerozmýšleje se ani okamžik, vzal ji do náručí a políbil. Jaký lék po tolikeré vnitřní trýzni, jaká jistota po tolikerém tápání po unikající půdě! Avšak Marie se mu vyvinula, a ponechávajíc jen své ruce na jeho ramenou, otázala se ho:

„Musíš opravdu pryč, Martine?“

„Opravdu, Marie. Považ, že ...“

„Ne, není třeba vysvětlování. Stačí, říkáš-li, že musíš. Ráda bych jen ...“ Zaváhala, ohlédla se ke dveřím a pak rozčileně zašeptala, jako by se bála, aby to nezaslechl někdo jiný:

„Martine, mně to přece můžeš říci ... jsem přesvědčena, že jsi tam nahoře zažil něco ... něco velmi zlého.“

Martin ucouvl o krok. Jak jen to asi uhodla?

„Ach, vidím na tobě, že jsem se nemýlila,“ pokračovala. „Prosím tě, dávej na sebe pozor ... všichni si musíme dát pozor. Co kdyby náhle ...“

Dokončila výmluvným posunkem – zřejmě nebyla s to vyslovit to hrozné slovo, které se i jemu ve Vilémově pokoji tolikrát vtíralo na mysl.

Znovu ji objal. „Buď bez starosti, Marie, teď už nehrozí žádné nebezpečí,“ domlouval jí, cítě, jak se Marie pod jeho rukama zachvívá.

Jeho konejšení však na ni nezapůsobilo. „Myslíš?“ pronesla pochybovačně. „Já bych tomu ještě tak nevěřila, Martine.“ Z předsíně se ozvaly Barbořiny kroky.

„Buď opatrný, Martine!“ A přivinuvši se k němu, políbila ho letmo na tvář a zmizela z pokoje.

Hleděl za ní jako omámen. Byla tu skutečně? Buď opatrný! Znělo to, jako by věděla víc, než řekla. Ale co by o tom mohla vědět?

Vydal se do Adamovic jen s nechutí a spíše ze vzdoru sám k sobě.

Musím okamžitě domů, opakuje si Marie, a jak čas nemilosrdně letí, její úzkost se stupňuje. Co nejrychleji to oznámit starci s červenou stužkou, staň se, co staň! K něčemu takovému nemůže přece zůstat lhostejný. Ať vidí, že se tomu zasnoubení nebránila bez příčiny, ačkoli sama nikdy netušila, že on by byl schopen tak neslýchané nevěry. Teď, před svatbou! Chtějí důkaz? Má jej! Ale není schopna se pohnout, je jako vrostlá do dlaždic nástupiště a ozářený vlak hřmí nocí a vzdaluje se - je pozdě, je pozdě!

Vtom s údivem spatří z dálky se blížit oba, starce se stužkou i jej, muže bez tváře a s cigaretou v ústech. Jakže, jdou spolu v přátelském hovoru? To je starci se stužkou podobné. Zná jen chladný výpočet. Čím mu je srdce, štěstí, jas pravdivého života? Nějak ho upozornit, nějak mu otevřít oči! Telefon! Směšné, má jej na dosah ruky. A kupodivu ten stařec v dálce učiní tentýž pohyb, ale jen jaksi mimochodem, a baví se dále s ním, s mužem bez tváře. A Marie se vidí a slyší, jak volá do aparátu:

„Ruším své slovo, slyšíte? Skoncovala jsem to rázem. Mám důkaz, že mě zrazuje již teď. Ať se rozhodne mezi mnou a tou druhou!”

„Má-li on milenku,” slyší jeho posměvačný hlas u svého ucha, “co vám brání, abyste vy zase neměla milence? Víte dobře, jaké zájmy jsou ve hře.”

„Nevím nic!” křičí do telefonu, ale stařec tam na druhém konci odkládá sluchátko a se smíchem potřásá rukou *jemu*.

„To víte, pouhé ženské rozmarty,” říká potom. “Kdo by dbal takových pošetilostí?”

„Což je to opravdu pošetilost?”

A Marie vidí, jak s obrací s touto otázkou k nemladé smutné ženě, jež sedí v lenošce proti ní v šatech temně višňové barvy.

„Marná námaha, nezměníte jeho názory. Nic je nezmění,” odpovídá jí ta smutná tvář. “Znám to. Neměla jsem si brát – co všechno bych si byla uspořila!”

„Jak, vy jste jeho žena?”

„Bohužel. Také jsem počítala, ale přepočítala se. Jen on, muž se stužkou, se nikdy nepřepočítá.“

Marie se nepokojně převaluje a vzlyká, úzkost v ní roste. Což se nikde nedovolá pomoci?

„Musíte tomu zabránit, přesvědčit ho, pomoci mně. Tahle višňová barva vás k tomu přece zavazuje!”

Avšak žena v lenošce rezignovaně hlavou.

„Co já tu zmožu? Mám méně vlivu než vy. Ti dva se musí spojit, slyšela jste to přece. Musí. Říkají, že budují velikou věc. To jim věřte, nikdy nelžou, pokud jednají s mrtvými věcmi. Jen vůči lidem jsou schopni všeho.“

„Ale vždyť máme důkaz! Důkaz!“ křičí Marie - snad přece se jí podaří rozohnit ji, vlít do ní odvalu k činu. Nepodaří-li se to - bože, vždyť na tom závicí všecko.

„Důkaz!“ potřásá stařeckou hlavou žena ve višňových šatech a Marie s úžasem poznává, že v nich vězí docela jiný - paní Balvínová. „Důkaz! Má drahá, vždyť jste viděla, jak s ním naložil. Ne, ne, tihle vám nikdy neporozumějí. Ten jejich svět - to není nic pro vás. Vraťte se k nám.“

“Ale vždyť já chci! Já chci! Jen kdybych mohla vstát. Copak nevidíte, že se nemohu pohnout?“ vzlyká Marie hlasitě právě v té chvíli, kdy Martin vchází dřevěnými dvířky do zahrady.

Půlnoc již minula a v hvězdné bezměsíční noci dům zarostlý vínem téměř splývá se spleť stromů a keřů. Okamžik zaváhá, ale pak se dá vpravo místo ke dveřím a jako tažen magnetem zahne za roh. Za tak chladné noci by neměla už mít okno otevřené! Náhle stane a napjatě se zaposlouchá. Opět! Nemýlil se. Někdo tam uvnitř zoufale sténá, jako by - věru, jako by byl škrčen. Přiskočí k oknu. Zase! Hlavou šlehne mu Mariino varování. Znepokojen vypne se na špičky, opře se oběma lokty o nízkou předprseň, a nakláněje se dovnitř, seč může, tiše zavolá:

„Haló, kdo je tam?“

Steny ustaly. Slyší, jak zapraskalo lůžko.

„Marie, jsi vzhůru?“

Úlek zavane naň z temného pokoje. Rychle dodá:

„Nelekej se. To jsem já. Martin.“

Neurčité zamumlání, pohyb, šramot - Mariina postava, zahalená do ložní přikrývky, zjeví se před ním v okně.

S úlevou se opět svezl na trávu.

„Tos ty?... Co se děje?“ snese se k němu rozespálý hlas.

„Odpust', nechtěl jsem tě budit, ale tolik jsi sténala ze spaní, že jsem se polekal.“

Nehybná postava v okně neodpovídá. Obklopuje se mlčením jako hradbou. Jak je vzdálená a jaký chlad z ní čiší! Proč mu aspoň nepodá ruku? Vypadá to, jako by ji mrzelo, že tu jsem, řekl si v duchu a bez rozmyšlení se vyhoupne na okno a sevře Marii do náručí. Nebránila se. Spočinula celou tíhou na jeho prsou.

„Proboha, co je ti, Marie? Nějaký tíživý sen, pravda?“

Zdálo se mu to jen, anebo se skutečně zachvěla?

„Co tu jsem, trápí mě těžké sny, Martine,“ slyší její tichý, třesoucí se hlas a zároveň cítí dotek jejích rtů.

Krev vhrnula se mu k srdci.

„Zlé sny, Marie?“

„Zlé.“ A náhle zaštkala, opírajíc se čelem o jeho rameno: „Ach, Martine, Martine!“ Bylo to jako volání o pomoc.

Sevřel ji ještě pevněji, ale zároveň jí položil varovně ruku na ústa a znehybněl. Nad nimi se ozval šramot otvíraného okna.

„Je tu někdo?“

Rosa!

Ani nedýchali.

Rosa nad nimi něco zabručela a okno se zase zavřelo.

Martin položil ústa až k Mariinu uchu a zašeptal:

„Ticho! Musíme počkat, až usne.“

Mariiny ruce se mu ovinuly kolem krku. Vteřiny letěly nocí, padaly na dům a vršily se kolem něho v závěj zastaveného času.

„Myslíš, že tě nezahlédla?“ ozvala se po chvíli Marie.

„Jistě ne. Ořech sem vrhá příliš hustý stín,“ odpověděl Martin a hlas mu přeskočil. Cítil, jak její teplé měkké rty se sunou

po jeho tváři. Nalezl je snadno svými ústy a její vroucí, vášnivý vzdech ho zalil jako plamen. Přehodil nohy dovnitř, a nepouštěje ji z náručí, vklouzl do jejího pokoje ...

A pak, když zastavený čas se opět pohnul, Martin, protápav se temným sálem do předsíně, seznal, že nemá ani pomyslení na spánek. Neuhasitelný žár spaloval jeho nitro. Tiše odemkl a usedl na schod přede dveřmi. Teď - teď jsou spolu spojeni na věčné časy. Učinil bezděčně rukama pohyb, jako by chtěl někoho sevřít. Moci navždy uchovat na svých dlaních vzpomínku na její tělo! Marie! Marie! Co se zdálo mimo dosah všech jeho tužeb, stalo se skutečností. Bylo to k nevěře - ale krev, bouřící ještě v jeho žilách, byla výmluvným svědkem. Zvrátil hlavu nazad - bílý pás se táhl nad ním temnou modří - tajemný, bílý pás, mraveniště světů - jiskřivá cesta neko-nečnem. Zhluboka vydechl. Jak je malý, nepatrný, a přece dosáhl toho, co ještě včera by byl pokládá za nedostižné, kdyby si to byl vůbec představil. Zdálo se mu, že kdyby teď rozepjal náruč, ten tajemný bílý pás by se mu do ní svinul jako stuha stříbrného závoje. Tajemství nebes! Všecko od oněch strmých výšin až po tento jejich dům je naplněno tajemstvími. A zda to, co nyní on prožívá a cítí, není tajemstvím největším?

Vstal, opět za sebou zamkl a opatrně stoupal nahoru k svému pokoji. U bratrových dveří se zastavil a zatajil dech. Nic. Jen v uších mu hučelo. Snad spí. Také se svým tajemstvím. Spěšně zamířil k svému pokoji.

Jeho kroky utichly. Dům, zapadlý do temné, divoce rozrostlé zahrady, spal. Kouzelný dům, říkalo s modravým úsměvem světlo, padající naň z hvězd a tkající kolem něho přejemnou pavučinu snů.

Ale Martin nebděl sám v šumění vrb. Na druhé straně domu seděla jako socha Marie na svém lůžku, v němž ještě utkvívalo teplo dvou těl.

Kapitola osmá

ÚDER DO SKLA

MARTIN PROŽIL DOPOLEDNE za katedrou v nedočkavém očekávání poledního zvonce a ve dvanáct hodin vyběhl ze školy mezi prvními. Podle toho, co si smluvil s Marií, když odcházel od ní v noci, představoval si oběd, ve dvou v pěkném, útulném boxu Panského domu, u stolu vyzdobeného kyticí aster, a pak vycházku do zámecké obory - budou tam moci spolu strávit dobré dvě hodiny; zavede ji na velkou paseku na svahu Větrníku; je ze všech stran obklopena hustým jedlovým lesem a nevede k ní žádná cesta; tam budou docela nerušeni, odděleni od světa lány liduprázdné prostory.

Měl se s ní sejít na rohu u lékárny. Nebyla tam. Bloumal dvacet minut po chodníku sem a tam, a pokaždé, když se otáčel, říkal si: Teď ji uvidím, jak zahýbá kolem starostova domu; ale pokaždé se tam vynořil cizí, lhostejný člověk. Co jen ji asi zdrželo? Stalo se snad něco s Vilémem? Když ráno odcházel z domu, Vilém ještě spal a matka, třebaže pobledlá a zamklá, zřejmě už zase nabyla své obvyklé rovnováhy. Zastavil se s těžkou hlavou na okraji chodníku; i oči ho bolely od upřeného hledění na jedno místo – roh starostova domu.

Náhle se div neuhodil rukou do čela. Což jestli šla omylem rovnou do Panského domu? Pěkné nedorozumění, takhle

čekat jeden na druhého! Rozběhl se přes náměstí a s novou nadějí vstoupil do jídelny. Nic! Přece se tedy opozdila - a už bylo půl jedné. Vyšel před restauraci - kdepak, i odtud viděl, že chodník před školou i před lékárnou je prázdný. Teď již bylo jisté, že se přihodilo „něco vážného, co jí zabránilo přijít; nepokoj, tak dlouho přemáhaný, rozbouřil se v něm plnou silou.

Zklamán a se zlou předtuchou v srdci vydal se do Bítova. Takhle tedy skončily všechny ty krásné plány! Poslední naděje v něm zablíkala: možná, že ji potká cestou. Nepotkal. Nevšímaje si radostného vítání Rikiho běžel rovnou do jídelny. Jeho matka tam právě končila osamělý oběd u velikého, prázdného stolu.

„To jste si nějak pospíšili s tím obědem,“ uvítala ho překvapeně.

„Ale my jsme spolu vůbec neobědvali, maminko,“ vyrazil ze sebe Martin. „Copak Marie není doma?“

„Vždyť ti šla naproti, bylo asi půl dvanácté. Snad se jí zase něco nepřihodilo cestou?“ ulekla se paní Balvínová.

„Na adamovické silnici, pokud vím, ještě nikdo nikdy neza-bloudil,“ odpověděl Martin nevrle.

„Nu, pak jste se tedy minuli v městě,“ podotkla paní Balvínová mírně. „Možná, že na tebe omylem čekala někde jinde.“

„Snad. Jinak se to nedá vysvětlit,“ zahučel Martin, ač v duchu tomu vůbec nevěřil. „A co ty žes tu sama? Vilém také není doma?“

Mrak přelétl po tváři paní Balvínové.

„Také ne Martine, už to tu u nás ani nepoznávám. Žádný pořádek, všechno vzhůru nohama. A když si vzpomenu na včerejší večer ... Ani mně neřekl, co se mu přihodilo!“

To jí zřejmě nejvíce bolelo. Martin, vida, že je Vilémem opravdu hluboce znepokojena, přisedl si k ní. Nesmí si to tak brát k srdci, domlouval jí. Však ono se zase všecko uspořádá. Vilém se časem uklidní, jako se usadil před lety, když to v něm propuklo, a bude zase, jak býval.

Mluvil a mluvil a nechtěl vidět, že bez valného účinku. Starostlivý výraz nemizel z matčiny tváře. Byla zapadlejší než jindy, jaksi vyzáblejší - vypadá špatně, pomyslí si s obavami, nikdy nevypadala tak špatně.

„Nevím, nevím, Martine,“ potřásla hlavou. „Já sama si nic tak vroucně nepřeji, jako aby se zas všecko vrátilo do starých kolejí. Jenže ... Vilém se mi dnes docela nic nelíbil. Snídal nahoře, a když jsem se na něho přišla podívat, seděl na posteli, hleděl do prázdna a vůbec mi neodpovídal. A potom - krátce po Marii - odešel. Měl takový divný výraz, že jsem se ho ani neodvážila zeptat, kam jde. Skoro jsem nespala na dnešek kvůli němu a obávám se, že dnes budu zase špatně spát. A ty také vrátil pozdě - zaslechla jsem tě.“

Martin se nepokojně pohnul na židli. Obraz Mariina náručí mu horce zaplál před očima. Kdyby věděla! A kdyby tak i o Vilémovi znala pravdu - aspoň tu, kterou on! Co se to jen děje v jejich domě? Jako by se z hlubin jeho sklepů šířila nákaza zmatků a zachvacovala je jednoho po druhém.

„Nesmíš zapomínat, maminko,“ vzmužil se, “že Vilém není zcela zdrav. Jeho nervy reagují na všecko jinak než naše.“

„Nezapomínám na to, Martine,“ odpověděla paní Balvínová po krátkém váhání. „A je tu ještě něco - sama vlastně dobře nevím, co. Takový instinkt ve mně.“

Poplach se rozletěl Martinovi všemi žilami. Také Marie ho varovala! Ozýval se i v ní nějaký instinkt? Zahleděl se pozorně na matku - nepokoj, zřejmě nepřemožitelný, čeřil její rysy. Bože,

jaký to teď vedou život? Pohybují se v bludišti výmyslů a tajemství.

„To je tím, že jsme v poslední době zažili tolik vzrušujících událostí. Všichni jsme jimi trochu vyšinuti z rovnováhy a Vilém ovšem z nás nejvíce.“

Vzhlédla k němu a její tvář se poněkud zjasnila.

„Opravdu, to může být. To mi nenapadlo.“

„Tak vidíš, maminko,“ chytil se toho paprsku. „Všecko se časem zase upraví. Já v to aspoň pevně věřím.“

Vešla Barbora s podnosem, aby sklidila se stolu.

„Až za chvíli, Barboro, zavolám vás,“ obrátila ni paní Balvínová. „Zbylo vám tam ještě něco od oběda pro Martina? Tak mu to zatím připravte.“

Když Barbora opustila pokoj, Martin se kradmo podíval na hodinky. Jedna pryč, a Marie nikde! Matčino vysvětlení připadalo mu stále nepravděpodobnější.

Paní Balvínové neušel jeho pohyb. Lehounce se usmála a řekla:

„Marie patrně obědvá v městě bez tebe. A když jsme tu tak spolu sami, Martine, i o Marii bych si s tebou ráda pohovořila.“

Ačkoli se naň při tom úmyslně nedívala, Martin zrudl.

„O Marii?“ opakoval po ní a horko se mu rozlilo útroby.

Přejela ho rychlým pohledem a zase upřela oči na stůl.

„Ano, o Marii,“ přisvědčila. Její bílá hlava, trochu se třesoucí, vyjadřovala nepokryté rozpaky.

Tuší snad něco a nesouhlasí s tím? Už jen tohle by chybělo ke všem trampotám!

„Působí ti snad také Marie starosti, maminko?“ vypravil ze staženého hrdla.

„Ano, jenže zase jinak, docela jinak,“ odpověděla a také její hlas byl změněn. Odmlčela se, jako by bojovala sama se sebou, a pak dodala: „Stěží se asi mýlím - ty ji máš rád, vid?“

Martinovi se zatajil dech.

„Maminko ...“

„Počkej. Nerada bych, aby sis myslil, že jsem všetečná. Ne. Jsi dost rozumný, aby sis budoval život podle svého. Ostatně já ji mám také ráda.“

Všecko se v Martinovi rozjásalo. Pak tedy není čeho se obávat!

„Divíš se? Je přece těžko, ne-li nemožno, si ji neoblíbit. Vždyť přemohla i Hedvičinu zaujatost, a to už je něco.“ A obličej paní Balvínové se jakoby z vnitřku prozářil - každá myšlenka na Marii ji vždycky takto naplnila jasnou pohodou.

„Nicméně něco tě trápí, jak pozoruji,“ podotkl Martin již s větší dávkou odvahy.

„Že by trápilo, to bych zrovna nemohla říci,“ hovořila paní Balvínová dále pomalu, jako by odvažovala každé slovo. „Od prvního okamžiku mě to děvče přímo okouzlo, a přece zase se časem ve mně něco ozývá - to je zvláštní, vid'? - takový nějaký instinkt, cosi jako varování ... nevím, nejsem si tím jista.“ Vztáhla konejšivě svou žilnatou, zahnědlou ruku k Martinovi. „Nu, nerada bych tě zneklidňovala, Martine, ale... musila jsem ti to říci. Pro vlastní úlevu.“

„Varování?“ opakoval po ní Martin zaraženě. A v duchu dodal: A to neví, co vím já!

Pani Balvínová potřásla svou bílou hlavou.

„Snad je to příliš určité slovo a snad to není ani to pravé slovo. Ale nedovedu to jinak vyjádřit. A možná, že na tom vůbec nic není, snad jsou to jen takové zbytečné starosti. Nediv

se, každá matka si přeje vidět svého syna co nejšťastnějšího.“

„S Marií bych byl jistě šťasten, maminko,“ odpověděl Martin a v náhlém poryvu citu se k ní schýlil a políbil ji na její kostnatou, vpadlou skrář.

Tichá záře obestřela stařeniny oči. Zrovna takto se k ní tiskl, když býval ještě malý hoch - zvláštní, jak v některých okamžicích se v dospělém člověku proderou na povrch rysy z raných dob! Snad proto, že základní půdorys lidské bytosti zůstává od dětství nezměněn?

„Máš pravdu, Martine. Už vidím, že jsem o tom neměla ani začínat. Je to věc, o které musíš rozhodovat jedinečně ty sám. Nebudu se ti do toho plést.“

Martin ji ještě jednou mlčky políbil a vstal. Pochopila, že o tom již nechce mluvit.

„Podívám se teď do kuchyně, co tam s tím Barbora dělá. Máš jistě notný hlad,“ podotkla a vyšla z pokoje.

Martin chodila zamyšleně od stěny ke stěně. S jakou jasnozřivostí matka všecko uhodne, i to, co se týká jeho Marie! A což, mluví-li v ní pravdu i ty hlasy, jež varují? A to ani netuší, v jaké spleti neskutečností a výmyslů se octl jejich dům od té noci, co sem Venta... Nervózně se podíval na hodinky. Půl druhé. Kde jen asi Marie vězí?

Bezmyšlenkovitě zhltl ohřátý oběd. Matka, zatímco jedl, pobíhala zticha po pokoji; vystihl, že čímsi zaměstnává jen naoko, ale dělal, jako by její přítomnost nepozoroval. A paní Balvínová, uhodnuvši, že chce být sám, opět se z jídelny vytratila.

Právě dojedl, když hlasité zapadnutí zahradních dveří ho vyhodilo ze židle a smýklo jím k oknu. Překvapení ho oloupilo o víru ve vlastní oči. Zahradou k domu šel Vilém s Marií a vy-

padalo to věru, jakoby ji vedl - Mariin obličej byl bledý, ztrhaný a oči zčervenale pláčem.

Několik vteřin nebyl s to se pohnout z místa, a když konečně vyběhl z pokoje, narazil v předsíni jen na Viléma - Marie patrně již vklouzla do svého pokoje.

Vilémův štětinatý obličej nad košilí bez límečku byl zkřiven výsměšným pošklebkem.

„Kde ses s ní setkal?“ vyhrkl naň Martin skoro nepřátelsky.

„Vida ho, ustaraného!“ usrkl Vilém ironicky. „To ti hned řeknu, ale ne tady. Pojď se mnou nahoru.“

A táhl ho po schodech do svého pokoje, jako by si nepřál mít svědky. Když za sebou zavřel dveře, postavil se před Martina se založenýma rukama a dal se do hlasitého smíchu, který skřípal mezi jeho úzkými, tvrdými rty jako písek mezi soukolím. Martin cítil, jak v něm všechno tichne a krčí se jako před bouří.

„Vlastně bys mi měl poděkovat, že jsem ti ji přivedl,“ spustil Vilém a v očích mu svítila škodolibá radost. „Byla již na skoku odsud. Chtěla ujet. Slyšíš? Ujet! Zadržel jsem ji na skalickém nádraží takřka v poslední chvíli.“

Kdyby se byl dům náhle propadl pod jeho nohama nebo kdyby bylo slunce zhaslo, nebyl by býval Martin více ohromen. Beze slova a bez pohybu díval se na bratra a v jeho obličejí se střídavě rozsvěcovala a zhasínala víra a nedůvěra. Co se to jen s tím člověkem opět stalo? Chová se, jako by se v něm utrhlo od řetězu něco ničivého, sveřepého, neslýchaně cynického!

„Nevěříš? Snadná pomoc,“ ušklíbl se Vilém. „Zeptej se na to jí a uvidíš.“

Ten důkaz zasadil mu takovou ránu, že Martin bezděčně ucouvl a opřel se zády o skříň.

„To by sis byl o ní nepomyslel, co?“ smál se Vilém. Činilo mu to zřejmé potěšení, že chtěla ujet. A proč ji tedy přivedl nazpět? Martin se upřeně díval do bratrových zapadlých očí, a čím déle se díval, tím jasnější poznání mu z nich vzbázelo. Protože ji miluje. I on! I on! A protože ten cit je v něm silnější než žárlivost a vědomí vlastní beznaděje, chce ji tu mít, ve své blízkosti, i když ví, že jemu nebude nikdy patřit. A to, co včera prožil v tomto pokoji ... ta pěst, mířící do jeho obličeje ... teď pochopil vše. Krize zoufalství! Zatočila se mu hlava. Mrzák vyřazený ze života a - láska! Živelný odpor, který se v něm na okamžik zdvihl, byl vzápětí odplaven vlnou bolestného soucitu. A pak ho zasáhl nový blesk. Byla-li to krize, potom Vilém nějak zvěděl, na čí misce vah se octlo Mariino srdce. Ale jak to zvědět?

„A přece je tomu tak,“ slyšel bratra hovořit dál. „Bylo mi hned nápadné, že se vydala zahradou do luk - tamtudy se přece nechodí do města, a matka říkala, že budete spolu obědvat v Panském domě. Sledoval jsem ji. Šla pěšky až do Skalice.“

Sledoval ji! Což jestli je sledoval i včera? Ten praskot větví na serpentíně! S nemilosrdnou přesností se kostka spojovala s kostkou a obraz pravdy se doceloval.

„A jak jsi ji přiměl k návratu?“ otázal se Martin a nepoznával svůj vlastní hlas.

„Aha, už mi začínáš věřit? Počkej, hned se dovíš. To se ví, musil jsem se držet hodně vpovzdáli, a proto jsem doběhl na nádraží v poslední chvíli. Stála již u pokladny.“

Lže! Lže z nějakého skrytého, hanebného důvodu! říkal si Martin v duchu. „Ne, to není možné!“ rozkřikl se na Viléma.

Vilém zdvihl ramena až k uším.

„Tak se jí zeptej, opakuji znovu. Nic není pro tebe snazšího.“

Martin polkl několikrát za sebou naprázdno. To je právě to nejhorší: nemůže mu jen tak nevěřit, i kdyby si to přál sebevícce.

„Dobrá, a co jsi podnikl pak, když jsi ...“

„Správná rada byla teď drahá,“ přerušil ho Vilém. „Postavil jsem se tak, aby na mne narazila, až se otočí, a využil jsem jejího leknutí, když mě spatřila. Co jiného jsem mohl dělat? Chytil jsem ji za ruku a nepustil. ‚Půjdete se mnou nazpátek,‘ řekl jsem jí. ‚Ani slovo! Či chcete tu ztropit veřejný výstup?‘ To víš, na nádraží bylo plno lidí ... Přesto jsem mnoho nedoufal, že to na ni zapůsobí. Co jí, cizince, bude konečně záležet na nějakém výstupu? Ale patrně záleželo, jak ukazuje výsledek,“ dodal posměšně.

Umlkl a Martin mlčel také. Co na to říci? Nebyl schopen slova. Marie na útěku od něho po všem tom, co se mezi nimi událo! Bylo to nepochopitelné. Odlepil se od skříně a mimoděk si přejel oběma rukama po obličeji.

„Jak už jsem řekl: měl bys mi vlastně poděkovat. Ale nemusíš. Neudělal jsem to pro tebe,“ uslyšel opět Viléma a zároveň naléhavý hlas ve svém nitru, který ho vybízel: Běž k ní! Běž k ní!

Otočil se a beze slova vyběhl z bratrova pokoje.

Hned za dveřmi se zarazil. Vždyť musí do školy! Rázem se rozhodl. Zaskočil do svého pokoje, napsal omluvenku – ať si tomu tam řeknou, co chtějí, jemu je teď všechno lhostejné – a v kuchyni přikázal Barboře, aby hned odnesla dopis k Butům.

„Vyřídte jim, aby jejich Jeník jej vzal s sebou do školy a odevzdal řediteli. A pospěšte si.“ Je to jen přes zahradu, bude tedy zase za minutku zpátky. A nyní k Marii!

Sotva však vyšel z kuchyně, srazil se s matkou.

„Jak, tys ještě doma?“ podivila se. „Jen abys nepřišel pozdě, Martine.“

„Totiž ... já ... Přišlo mi nevolno a nechtěl jsem tě tím znepokojovat.“

„Ještě začni ty! „, sepjala paní Balvínová starostlivě ruce. „Vezmi si raději hned trochu pelyňku, hochu.“

„Ano, maminko, vezmu si.“

„To bude od toho včerejšího rozčilení. A tak dlouho jsi byl v noci pryč ... jsi opravdu bledý. A Marie se prý už také vrátila, povídala mi Barbora. Ale u mne se ani neukázala,“ dodala s lehkou výčitkou.

„Bylo to tak, jak jsi řekla. Minuli jsme se,“ odpověděl roztržitě Martin a vykročil.

„Jdeš si lehnout? To by bylo rozumné.“

„Já? ... Totiž ano. Jen ještě se musím podívat k Marii,“ zahučel a zamířil ke dveřím do sálu.

Paní Balvínová se za ním dívala, dokud jí nezmizel, a pak, vrtíc hlavou, vyšla na dvorek.

Martinovi se ještě třásla ruka, když za sebou zavíral dveře. Všecko jako by se proti němu spiklo! Co si jen matka o něm pomyslí? Ale v příštím okamžiku již na všecko zapomněl, a zaklepav na Mariin pokoj, naslouchal se zatajeným dechem. Nic. Zkusil kliku. Bylo zamčeno. Zaklepal znovu, naléhavěji. Tiché kroky. Dozněly těsně za dveřmi.

„Marie!“ zvolal polohlasně.

Žádná odpověď. Jen cosi jako těžký vzdech prodralo se až k němu. Možná však, že to byl jen klam.

„Probůh, Marie, zůstal jsem kvůli tobě doma. Nenecháš mě tu přece stát za dveřmi?“

Klíč se váhavě otočil v zámku.

Šustot rychlých kroků.

Vstoupil a spatřil Marii sedět šikmo na židli s tváří zabořenou do rukou, jež měla položeny na opěradle. I na dálku postihl, jak se její hrud' prudce a nepravidelně vzdouvá. Byla obrazem beznadějně rezignace.

Martin k ní beze slova přikročil, objal ji a ponořil svá ústa do jejích hustých černých vlasů. Ta vůně! Zvláštní, slastná málátost ochromila jeho smysly i vůli. Moci zůstat takto navždy, bez pohybu, bez myšlenky, jen v zajetí té vůně!

Ani Marie se nepohnula. Schýlil se k ní ještě níže a zašeptal: „Marie, jak jsi mi to mohla udělat? Dovedl bych se vzdát všeho, jen tebe ne. Tebe už ne. Bylo by mě to dohnalo k zoufalství. Chápeš? Vstoupit do mého života náhle jako zjevení a stejně náhle z něho zmizet ... Byl bych teď na tom hůř než žebrák, kterému ukázali překrásný dům, řekli mu: ‚Zde budeš žít‘ a pak ho vykázali ze dveří.“

Odpověděl mu jen krátký vzlyk.

Vztyčil se a s rukou na čele přešel několikrát sem a tam. Mlčí a mlčí, jako by i její srdce hovořilo jiným jazykem a nerozumělo mu. Co počít? Stále plakala s hlavou zabořenou do rukou. Je to chození kolem hladké, nepřístupné stěny, jež se snesla na jeho cestu a zahradila ji.

Vzal židli, usedl vedle Marie a pokusil se uchopit ji do náručí a nadzvednout jí hlavu. Snad, pohlédnou-li si do očí, budou oba zachráněni. Zdařilo se mu však tolik, že její hlava se svezla s opěradla židle na jeho rameno a schoulila se na něm.

„Marie,“ ujal se opět slova, neboť měl dojem, že jedině slova jsou olejem, který může oživit plamének jeho naděje. Zhasne-li i ten, bude všecko skončeno a všecko ztraceno. „Marie, vid', že tvůj útěk neznamená, že co jsme včera spolu prožili,

byl omyl?“ Hlas se mu zlomil.“Proboha, řekni mi aspoň: prchala jsi přede mnou?“

Zavrtěla hlavou. „Tedy před Vilémem?“

Pomlka. Váhá? Pak přece tentýž pohyb.

„Proboha, tož před kým?“

„Sama před sebou,“ zazněl její hlas přidušeně, jako by vycházel z jeho vlastních prsou.

„Sama před sebou?“ opakoval pomalu. „Tomu nerozumím.“ Sotva to dořekl, Marie se napřímila, a opírajíc se oběma rukama o jeho ramena, dívala se naň podivně strnulýma očima, v nichž tkvěla divoká bolest. Po tvářích jí stékaly poslední slzy k třesoucím se ústům. Zhrozil se jí, stejně jako se zhrozil minulého dne bratra. Ve výrazu obou obličejů, tak naprosto si nepodobných, bylo v té chvíli něco příbuzného.

„Ubohý Martine! Chceš to vědět? Opravdu to chceš vědět?“

Co to asi je? Co uslyší? Vyslovila tu otázku s tak výhružným přízvukem ... jako by se chystala vynést ortel nad ním i nad sebou. A přece neváhal a odhodlaně přisvědčil. Necht' se stane cokoli a necht' cokoli hrozí jí i jemu, nic nemůže mu zabránit, aby nevytrval u ní, aby ji nechránil, aby jí nepomáhal.

Zdálo se mu, že jeho pevnost na ni zapůsobila. Přejela mu horkou rukou po čele a po vlasech a řekla:

„Udělal jsem chybu, Martine, že jsem neodešla hned, jakmile jsem se pozdravila. Bylo to ode mne lehkomyšlné. Dovolila jsem si žít několik dní jako ve snu.“

Místo odpovědi přitiskl si její tvář k své. Žhla jako v horečce!

„Člověk tak snadno pokládá krásné věci za sen, Marie. Ale byla a je to skutečnost. A kdyby celý svět a život byl sen, ty jsi skutečnost.“

Cosí jako odlesk nesmírně vzdáleného světla dotklo se jejich jako lak černých očí.

„Já a skutečnost!“ povzdechla. „Ne, Martine, to všecko se nemělo stát a já jsem se provinila, když jsem strpěla, aby se to stalo. Měla jsem ti to říci hned, už před včerejškem. Ale bála jsem se.“ Náhle se od něho odklonila. „Ty se usmíváš?“ zvolala vyčítavě.

Jak by se neusmíval!

„Dobře, Marie. Dejme tomu, že máš pravdu. Že ses provinila, jak pravíš. Ale řekni mi pak, proč ses dala Vilémem pohnout k návratu?“

Trhla sebou.

„Ty víš o Vilémovi všecko, že? Ó ano, víš, už včera jsem to uhodla. Proč se mne tedy ptáš? Vrátila jsem protože jsem se bála.“

„Nechápu, čeho?“

„Abych nezpůsobila ještě horší neštěstí. Což nerozumíš? Bylo mi, jako bych měla udeřit do tenkého skla. Bála jsem se o Vilémův život.“

Na něco takového nebyl připraven.

„Ne, Marie, to není možné,“ zvolal.

„To je jisté,“ odpověděla trpce. „Neodvážila jsem se vzít si ho na svědomí.“

„Kdežto mne ano,“ dodal Martin neméně trpce a vstal. Měl dojem, že všecka pouta mezi nimi praskají, jakoby i ta byla ze skla.

Vstala také, skočila za ním a chytila ho prudce za ruku.

„Ne, ne, Martine, mýlíš se, tak to není!“

Hořce stáhl rty.

„Omyl je teď už stěží možný. Mýlil jsem se zřejmě od počátku a nejvíc včera. Jak rychle ses změnila! Ale ať!“ vybuchl náhle. „Kdyby se s tebou změnil celý svět, jedno zůstane: to, co já cítím k tobě.“

Marie se těžce opřela o stůl. Blíží se k hranici svých sil, a to nejhorší na ni teprve čeká!

„Martine, kéž bych se nedožila toho, abys za chvíli odvolal, cos právě vyslovil,” pronesla změněným hlasem. „Nerozumíš mi a vlastně se ti ani nedivím. Ne, Martine, nezměnila jsem se a ty ses nestal obětí žádného omylu.”

Postřehla, jak dychtivě se k ní otočil, a pokračovala, vyrážejíc ze sebe prudce každé slovo, jako by se už neovládala:

„Chtěla jsem odejít, zmizet z tvého života, protože jsem si uvědomila, že nemám právo tě k sobě poutat klamem.”

Maně zamhouřila oči. Slovo bylo vyřčeno. Promění se teď v smrtící střelu?

„Klamem!”

Zaznělo to jako výkřik raněného. Sevřela křečovitě oběma rukama hranu stolu a přikývla.

„Ano. A až ti nyní řeknu, proč, nebude už v mé moci ti zabránit, abys mě nepokládal buď za šílenou, nebo za pochybnou, dobrodružnou ženu, která žalostnou skutečnost chce zakrýt fantastickým výmyslem. Ach Martine, kdybys viděl, jak už teď se mění výraz tvého obličeje. Já to věděla, já to věděla!”

Hlas se jí roztříštil. Třásla se jako list.

Pak spatřila, že k ní přikročil blíže, ale nemohla vidět, že si za zády svírá ruce až k bolesti.

„Jestliže narážíš na to své vyprávění z prvních dnů,” ozval se chraplavým hlasem, „pak ti snad nemusím opakovat, že jsem mu nikdy nevěřil.”

„To vím, Martine,” odpověděla se svěšenou hlavou. Bylo jí, jako by dobrovolně vystupovala na pranýř. „Ale ty netušíš, proč jsi mu neuvěřil.”

Ta pravda ho ťala. Zarazil se a vzápětí ho uchvátila nezkrotná touha, aby za všechny rány, kterými ho zasypávala, zasadil jí i on aspoň jedinou.

„A ty zase nevíš,“ řekl prudce, „jak jsem poznal, že nemluvíš pravdu. Poznal jsem to podle peněz, které sis přisvojila.“

A teď se zase on pásl na jejím údivu.

„Podle jakých peněz?“

„Podle těch pěti set, které jsi našla ve svém kabátu.“

„Což ty nejsou moje?“

„Ne. Protože jsem je tam sám vložil. A chtěla jsi za ně odjet, chtěla jsi mě za ně zlomit.“ Nedovedl v sobě potlačit tak nespravedlivé obvinění.

„Ach Martine!“

„Ne, to nebyla léčka, vůbec ne,“ zaspěchal úzkostlivě, vida, jak ji ranil. „Bylo mi tě líto a chtěl jsem ... chtěl jsem ti prokázat nějakou službu ... To už jsem tě měl rád, Marie. Nalezl jsem je... vlastně můj pes je našel s kabelkou, kterou jsem ti dal.“

Neodpověděla. Nehybná jako socha hleděla naň svýma nedohadnýma očima, vysoká, štíhlá a krásná i ve své bolesti, a za ní zlatě zářilo okno v záplavě podzimního slunce. Ó, kéž by mohla sestoupit až na dno jeho srdce! Nicméně útlá naděje začala klíčit v jejím nitru.

„Podívej se,“ pokračoval Martin, ze všech sil se snaže ovládnout, „nikdy jsem neuvěřil tvému vyprávění, ale ctil jsem tvé tajemství. Ba i tehdy jsem mlčel, když dvakrát v jednom dnu jsi vydávala přede mnou svého otce pokaždé za někoho jiného.“ (Jak zrudla!) „Domníval jsem se, žeš na útěku před svou vlastní rodinou. Že se skrýváš. Máš patrně pro to závažné důvody. Něco zlého se asi přihodilo v tvém životě. Dobrá. Čekal jsem a budu čekat i dále, až uznáš za vhodné se mi

svěřit. Ale proto tě přece nebudu pokládat za šílenou ani ... ani za to druhé.”

„Na útěku?” zavrtila hlavou Marie. „Jak jsi vzdálen pravdě, Martine. Nejsem vůbec ta, za kterou mě pokládáš ...”

„Co na tom záleží?” přerušil ji, jsa odhodlán neustoupit ani o krok z pevné půdy toho, co pokládal za střízlivý rozum v tomto kolotání zvichřených citů. „Jsi a vždycky budeš tí m, co já v tobě vidím.”

„Ale já nejsem Marie Larišová!” zvolala Marie, dříve než si vůbec uvědomila, co říká.

Do Martina jako by byl sjel blesk. Jen neurčitý zvuk vydral se mu z úst, jen úzkostí planoucí její oči viděl před sebou a chvějící se rty, pronášející neuvěřitelná slova – všechno ostatní se rozplynulo.

„Ano, Martine,” slyšel ji hovořit ubohým, zkřehlým hlasem, „nejsem Marie Larišová. Obelhala jsem tě a nejen tebe, i tvou matku, sestru, vás všechny.”

„Ale proč? Kdo jse tedy?” (Zdálo se mu, že to promluvil za něho někdo jiný, neviditelně přítomný.)

Ta její tvář! Teď vypadala jako dítě, které se modlí.

„Já nevím, Martine. Rozumíš mi? Nevím. Nevím, jak se jmenuji, kdo jsem, odkud jsem k tobě přišla. Když jsem v tomto domě poprvé otevřela oči a spatřila tebe, to jsem se snad narodila? ... Teď jistě řekneš, že jsem šílená, vid’?”

I její jako světlo měkký hlas zněl vroucně jako u dítěte, jež prosí o záštitu, a byl v tak mocném protikladu k tomu, co vyslovoval, že se Martin na okamžik domníval sám o sobě, že mu rozum vypověděl službu. Neví, kdo je! Něco takového by mu nebylo napadlo ani v horečném snu.

„Nevíš, kdo jsi?” opakoval dvakrát třikrát po sobě, mechanicky a nevědomky.

Stála před ním a mlčela.

Sevřel si oběma rukama hlavu.

„Jak je to možné? Jak se ti to přihodilo?“

„Nevím, Martine.“

Stále ten dětsky průzračný hlas. Ale ovšem, že se tak pošetile ptá!

Dvě horké ruce se ho dotkly.

„Co si myslíš, Martine? – Martine!“

Vykřiknout! Něco rozbít! Něco rozdrtit! Udělat cokoli, co by ho vzpamatovalo ... Zhluboka vydechl - tlak ve spáncích polevoval, mlha řidla. Jméno? Původ? Co na tom záleží? Vždycky zůstane pro něho Marií nezbytnější než vzduch.

Klouzal prsty po jejích pažích jako slepý - náhle, ani nevěděl jak, octla se v jeho náručí. Sevřel ji vši silou. Nikdo mu ji nevyrvl!

„A proto jsi chtěla ujet? Och, jak málo mě znáš! Život také nemá jméno. A víme snad, odkud k nám přichází láska? Přišla jsi a proměnila jsi můj život v jásavou píseň, náš starý dům v příbytek lásky a všemu, čeho ses dotkla, dala jsi nový smysl. Což to nestačí?“

Neodpovídala, jen pila a pila jeho slova jako pramen, zázračně vytrysklý ze skály.

Toho dne večeřeli jen ve třech: paní Balvínová, Rosa a Martin. Marie se omluvila a zůstala ve svém pokoji a Vilém odešel z domu.

„To už šel zase do Adamovic?“ podotkla paní Balvínová, když usedali ke stolu.

„Ano, maminko,“ odpověděla jí Rosa. „Říkal, že jde do Panského domu. S Otrádovcem a Pencem.“

„Hrát, že? Vida, jak brzy se vzpamatoval!“

Martin se nepokojně zavrtil na židli. Snad se nedomnívá, že přepínal, když ji včera nechtěl pustit? Všecko ho teď rozčilovalo, každá maličkost. Tíživé ticho viselo nad domem.

Barbora nosila na stůl.

„Donesla jste Marii večeři do jejího pokoje, Barboro?“ stárala se paní Balvínová.

„Donesla, ale slečna skoro nic nejedla.“

Paní Balvínová na to neřekla nic.

„Myslím, že jí není zcela dobře, maminko,“ prohodil Martin, když Barbora odešla.

„Vůbec se zdá,“ připojila Rosa, „že je křehkého zdraví.“

„Všichni jsme teď u nás křehkého zdraví, jak můžeš pozorovat,“ odpověděla paní Balvínová. „Ještě že tobě, Martine, se už vede dobře. Šlo to věru rychle. Jíš s chutí, jak vidím.“

Zase ten zvláštní, ironický přízvuk v jejím hlase! Jako by mu chtěla naznačit, že tuší víc, než říká. A přece jí nemůže svěřit takovou hroznou věc! Když si představil, jak jí prozrazuje, že Marie není Marie, že neví vůbec, kdo je a odkud k nim přišla, bylo mu mdlo. Snesla by vůbec takovou zprávu ve svém stáří? Ledaže by ji prostě pokládala za pošetilý a nemístný výmysl a neuvěřila by jí. Ach, kéž by to byl výmysl! A ani Rose se s tím nemůže svěřit. Nikomu.

Po večeři, když se paní Balvínová uchýlila k vyšívání a Rosa se dala do opravování školních sešitů na sklizeném stole, Martin se vytratil do svého pokoje. Tam dole v jídelně by se byl zalkl. Teď patrně si tam o něm matka s Rosou povídají. Necht! Vlastní mlčení ho dusilo a promluvit se neodvážil.

Riki, který ležel stočen v nohách jeho postele, udiveně po něm pošilhával, jak chodí sem a tam, ztracen sám v sobě. To že je jeho pán? To že je vůdce smečky v tomto domě?

Co kdyby se prostě přestěhoval dolů k Marii a zůstal u ní? Sál a její pokoj - celá ta matčina polovina domu by jim stačila docela dobře. Starý nábytek by se prodal a koupili by si nový... Jenže ani jeho matka by jim nedovolila, aby spolu žili jen tak. A což teprve tetičky! A veřejné mínění! Ředitel by se jistě postaral, aby byl přeložen jinam; znal ho - provedl podobný zásah již jednou a sklídl obecný souhlas ... Ne, to bylo vyloučeno.

Ale k sňatku zase potřebují doklady a ty Marie nemá.

Stál a díval se do zdi. Beze jména! Bez minulosti! Bez paměti! A něco takového se musí přihodit právě jemu. Arci, nebýt toho, nebyla by se asi Marie nikdy objevila v jejich domě... Začarovaný kruh!

Opět se dal do putování po pokoji. Kdyby si nebyl tak docela jist, že je při smyslech, řekl by, že je to jako putování snem. Nezbude prostě než se dát do pátrání. Přece nějaké stopy se musí najít. A matka prostě musí tu zprávu snést – není jiné pomoci. Svěří pátrání úřadům, novinám, rozhlasu, její fotografie bude rozšířena všemi prostředky - ale ovšem, bude to maličkost.

Tyto myšlenky mu přinesly úlevu. Usedl ke stolu a jeho zrak padl na Duhamelovo „Světlo“; neměl tu knihu v ruce od toho dne, kdy se jí Marie dotkla. Teď teprve pochopil, proč ji zde tak náhle opustily síly. A proč dole v jídelně u klavíru. Zde i tam byla příčina táž - jak by ne! Jak asi je člověku, když v sobě objeví znalosti, o nichž do té chvíle neměl tušení? To pomyšlení ho opět vzrušilo. Odkrývat v sobě skryté, neznámé prameny, žít bez zkušeností minulých dvaadvaceti či kolika let! Nedovedl si to vůbec představit, a přece několik kroků od něho žila tato skutečnost. Skutečnost? Je Marie tak, jak ji zná, skutečností? Zamrazilo ho. Přece, proboha, nesvíral

ve svém náručí přízrak! Vzpomínal, jak splývaly jejich bytosti u Quadrátova mlýna - dotek srdcí, dotek duší. A včera o svatební noci - i to byl jen klam, sen, neskutečnost?

Rozzlobil se sám na sebe. Nebude-li mít rozum, zabředne bůhvíkam. Bude nejlépe, když půjde spát. Je beztoho po noci skoro probdělé unaven, a zítra, až bude opět svěží, zjasnějí a zpřesní se i jeho myšlenky.

Ale místo toho se náhle sebral, sešel dolů do sálu a zaklepal na dveře Mariina pokoje. Dnes, zrovna dnes ji přece nemůže nechat o samotě! Z vnitřku se neozvala žádná odpověď. Stiskl kliku - dveře povolily. Pokoj byl temný a prázdný.

Úzkost mu stiskla srdce. Snad Marie opět neuprchla -? Ne, něco mu říkalo, že to není možné. A přece ... Nejistoty se v něm válely jako chuchvalce mlhy. Kam jen odešla? Do zahrady?

Vyšel před dům. Lehounký šedivý závoj visel mezi stromy a na černém nebi se dusil měsíc, ze všech stran obklíčen a svíráán vrčícím kruhem par. Vlhký, pronikavý chlad vanul ze žlebů. Má zavolat? Neodvážil se - zdálo se mu, že by se nikdy nedočkal odpovědi.

Zahnul kolem domu, prošel pod klenbou vrb – na terase nebyla. Z mlčení večera přicházel k němu jen teničký šelest vodotrysku – zurčící pozdrav nepřetržitého pohybu v nehybnosti všech věcí, který jako by říkal: Je tu, je tu. Zmocnilo se ho náhle pevné přesvědčení, že tu Marie někde je, ztracena v samotě jako v zasypaném dole. Šel dále pěšinou mezi ostříhanými rybízky a našel ji v besídce – stín mezi stíny.

Mlčky usedl vedle ní a ona se beze slova schoulila na jeho prsa, jako by byla na něho čekala. Splynuli s nepohnutostí světa. Vysoko nad stromy měsíc dodýchával a hasl.

„Jsi hodný, žes za mnou přišel,“ zaslechl najednou Mariin šepot. „Bylo mi už tak neskonale smutno.“

Přitiskl ji k sobě ještě pevněji.

„Nesmíš ztrácet odvalu, Marie,“ řekl. „Už jsem všechno řádně uvážil. Uvidíš, nalezneš opět, cos ztratila. Nebude to vlastně ani těžké.“

„Opravdu?“ zapochybovala. Když pomyslí na své sny, nebyla si tak zcela jista, že se bude kdy radovat, z toho nálezu. Raději se mu s nimi ani nesvěřím, umiňovala si. „Rekl's to již své matce?“ otázala se ho.

„Ještě ne. Ale bude to nezbytné, Marie,“ zdůraznil, ucítiv její znepokojený pohyb. A vysvětlil jí, co má v úmyslu podniknout.

Ona však vrtěla hlavou na jeho prsou

„Na tohle na všechno jsem už také myslela, Martine, a dávno. Ale což je to možné? Chceš se přiznat, že jste mě neprávem prohlásili za svou příbuznou, že jste oklamali i lékaře, ba že jste mě i nesprávně přihlásili? Uvaž, že by se to neutajilo, a uvaž ty následky!“

Trhl sebou úlekem. Tohle mu nenapadlo, a teď se před ním rázem vztyčila nemožnost celého jeho plánu jako vysoká zeď. A Venta! Každému by bylo jasné, že všechno podnikli jen proto, aby zahladili stopy a uchránili ho nového vyšetřování.

„A kdo uvěří mně, Martine, že jsem opravdu ztratila minulost? Jak to dokáží? Každý mě bude spíše podezřívat, že něco zatajuji a že jen předstírám ztrátu paměti. Jen si to představ, jen si to představ!“ zvolala bolestně. „Kdo ví, uvěří-li tomu i tvá matka? Raději se jí ještě s ničím nesvěřuj, Martine, raději ještě ne,“ zaprosila ho. „Což nemůžeme žít spolu šťastně i bez jména a křestního listu? Nezáleží mi na ničem, mám-li tebe.“

Co by na něm bylo! Bohužel, lidský život je vybudován na předpisech, zákonech, smlouvách a dokladech, a společnost bdí. Být bez osobních dokladů je tolik jako nebýt. Nepotřeboval plynout slovy. Pochopila ihned - věděla to

vlastně již napřed, a co se z ní prve ozvalo, bylo jen volání touhy po míru a štěstí, po záchraně snu.

„Budeme pátrat sami, Marie,“ pokračoval Martin. „Skrytě a vytrvale. To by bylo, abychom nenalezli nějaké stopy vedoucí do minulosti! Dvaadvacet či kolik let nemůže přece být vymazáno ze světa, jako když zhasne světlo.“ Mluvila z něho tak pevná jistota, že i v ní zapálila ohýnek naděje.

„Kéž by se to podařilo, Martine,“ pronesla vroucně.

„Podaří se to, uvidíš.“

Nahoře mlha dokončila svou práci a pohřbila měsíc do mraku.

Martin zdvihl Marii z lavičky a vedl ji zpět k domu. Musí si teď ihned lehnout, načerpat nových sil na zítřek, domlouval jí, ale sám potom, když se ve svém pokoji odstrojil a ulehl, nemohl usnout, a třebaže byl ospalý, dlouho se převaloval z boku na bok a naslouchal hlubokému mlčení domu. Ani vrby nešuměly v bezvětrí. Hustá, neproniknutelná tma zahalovala pokoj a celou zemi; a na jejím dně leží on se srdcem podobným lodce ne vzduché hladině. Rozčilující, zmatené sny ho trápily, když konečně přece usnul.

Náhle, jako vymrštěn perem, vyskočil ze tmy, jež byla stále stejně hustá. Co to bylo? Husí kůže vyrazila mu na celém těle. A teď zase! Tlumené, bolestné zavytí skoro u jeho ucha. Procitl docela. Pes! ... Sedí na posteli a ... Rychle mu stiskl tlamu.

„Budeš tiše? Co ti to napadá, ty blázne? Vždyť vzbudíš celý dům!“

Rozsvítil žárovku na nočním stolku. Riki, zřejmě rozčilen, zase už natahoval krk do výše. Strhl ho k sobě, strčil pod příkryvku a zahučel přísně:

„Tady budeš ležet a hezky zticha! To se ti zase něco zdálo, co?“

Pes sebou nepokojně zmítal, ale Martin nepopustil. Když zhasil lampu, cítil, jak se pes k němu tulí a třese se.

Kus ztřeštěnce! pomyslil si Martin. Ještě v něm dozníval úlek. Teď jistě tak hned neusne.

Usnul však a ráno se probudil s těžkou hlavou a bolestným tlakem ve spáncích. Chvilí trvalo, než si uvědomil, že bdí a že začíná nový den. Kalné, šedivé světlo naplňovalo pokoj a za oknem harašil déšť. Měsíc včera nelhal; počasí se obrátilo a nastaly neodvolatelně podzimní plískanice. Ta vyhlídka byla s to jen zhoršit jeho náladu. Bezedné bláto na cestách, sychravý vítr, černé větve vyzáble trčící k olověnému nebi ... Posadil se na posteli a třel si čelo a tváře. Tupá ospalost byla na nich přilepena jako kolomaz. A ty sny! Co se mu to jen zdálo? Nedovedl si už jasně vzpomenout. Nějaká beznadějná honba, úzkost a strach, nějaké výkřiky, rvačka s pominutým psem, Marie, Vilém ...

Podíval se na hodinky. Šest. Zdola z kuchyně doléhaly k němu první zvuky ranní práce. Jak asi spala Marie? Celá skutečnost včerejšího dne vproudila náhle do jeho vědomí. Neví, kdo je? Ach bože, to nebyl sen! Všecka tíha, od níž ho spánek osvobodil, opět se naň položila jako centové závaží.

Mrzut, zamračen vstal a hned za ním se zpod příkrývky vyhrabal Riki. Nalil si do umyvadla vody a začal se mýt, co chvíli zakřikuje psa, který skákal na okno a vrčel.

„Co tam, u všech čertů, pořád máš?“ řekl, když byl hotov a zapálil si cigaretu - nejmilejší cigaretu před snídaní.

Šel k oknu a otevřel je. Stále ještě pršelo a svěží, příjemný vzduch ho objal. Riki však se jedním skokem octl vedle něho na předprsni a zuřivě se rozštěkal.

„Aha, kočka, vid', kočka?“ smál se Martin, náhle však mu vypadla cigareta z úst. Zesinal, opřel se oběma rukama o okno a vytřeštil oči.

Zrovna před ním, v tom zeleném, šelestícím vesmíru, z mokré vidlice větví těsně u kmenu viselo černé, podivně protáhlé, bezvládné tělo.

Mariina slova zazněla Martinovi v uších. Úder do skla! A hle, sklo se rozsypalo.

Tam venku v koruně vrby visel Vilém a déšť se lil z nebe na jeho tělo.

ČÁST III

POTULNÝ KEJKLÍŘ

Kapitola devátá

CESTA DO MINULOSTI

DVA DNY SE LILO z olověných oblak a chladnoucí země byla rozmoklá na kaši. Kola pohřebního vozu i nohy těch, kteří kráčeli za ním v hustém, mlčelivém zástupu, se do ní hluboko bořily a chvílemi klouzaly na mastném jílu. Šedivý, sychravý přísvit se procezoval jediným slitým mrakem, visícím těžce nad obzorem.

Pohřební průvod, který vyšel od Balvínovic domu, zanechav za sebou civějící, uplakané tváře na prazích stavení, vinul se věrně všemi zákruty silnice podél svahu Marku k městu. Kvílivé tóny hasičské kapely, hrající do smutečního kroku, rozřezávaly vzduch i srdce. Nože první třídy, neboť i pohřeb byl první třídy na příkaz starobylé, vyřezávané lavice v kapli Nanebevzetí Panny Marie - příkaz, nyní s uspokojením schvalovaný diváky, kteří by nikdy nebyli odpustili paní Balvínové, kdyby byla dala svého syna pohřbít bez skuhravých vzdechů trombónů a bez květinových košíčků družiček.

V městě dav zhoustl a protáhl se do délky. Přidal se k němu starosta, lékárník, okresní soudce, řezník a trafikant, karbaníci z Panského domu, přátelé, kamarádi a zvědavci, kteří nemajíce nic jiného na práci, chtěli si poslechnout, co pronese nad otevřenou hrobkou farář Kobzínek, týž, který zdědil

po svých předchůdcích povinnost jednou do roka sloužit mši v Bítovské kapli.

Lidé na chodnicích, před krámy a v oknech si ukazují na paní Balvínovou, jež jako černý stín kráčí mezi synem a zeťem. Je jako suk, říkají, ani nezapláče. A ten její pevný krok! Balvínovi mají všichni silný kořen. Nic je nevyvrátí. A mluví se o mrtvém, vysoko povýšeném v rakvi nad všechny živé hlavy, a řeči přeskakují jako plaménky po doškách. Pomatení smyslů, důsledky války! A všichni ji najednou cítí v zádech. Ještě teď.

„Je to smutné. Ale jemu, věřte mi, je takto lépe,“ řekl dr. Tomec lékárníkovi, který se ubíral vedle něho. “Když ho před deseti lety penzionovali, bylo mu tuším pětatřicet let. Představte si, kdyby byl váš život v těch letech ztratil cíl a pozbyl všeho smyslu. A kdo ví, jestli by jednou nebyl na obtíž svým sourozencům.“

„Cítit se zbytečným člověkem a vlastně být opravdu, to je trpký osud,“ potřásl lékárník hlavou a nastavil zkoumavě ruku proti nebi.

Dávalo se do drobného mženi a dav postupně černal rozvíranými deštníky. Po všech věcech začal se šířit vlak mokrého, studeného lesku. Bylo chladno, dech se srážel u úst, svět, zastřený křídlem smrti, popelavěl v blikajícím dnu. Marnost a beznaděje chodily od domu k domu a psaly na jejich dveře svá znamení. Martin měl pocit, že v něm všechno tuhne, svírá se a smršťuje, jakoby se proměňoval v křemen. Tak rád by se byl ohlédl po Marii, která šla za ním s Rosou, ale neodvažoval se. Byl jako zaklet do samoty. Také matka vedle něho byla do ní zakleta. Nedostupně. Nemohl k ní. Od té chvíle, co vyšli z domu a černá kola se před nimi dala do pohybu, nepromluvili na sebe ani jediného slova a ani jedinkrát se na sebe nepodívali. Její oči byly nehybně upřeny, ale Mar-

tin si byl jist, že nevidí ani rakev, ani věnce, ani vůz. Do jaké dálky se asi dívá? Či právě z ní čerpá posilu? Když Vilém, už navždy neviditelný (k nevíře, ale ta rakev vypadala jako prázdná), naposled v podobě černé schránky překročil práh domu, nad nimž zplihle visel smuteční prapor, a naposled se ubíral po úzké cestě pámelníkovými keři k drátěným dvířkům, zaplakala sice nahlas, potom však její tvář zkameněla a bílý kapesník smáčknutý v černé rukavici, zůstal suchý. Jak statečně dovedla přijmout zprávu o Vilémově smrti, tak statečná a silná dovedla zůstat i teď - ano, i teď, tváří v tvář otevřenému hrobu.

Martin se strnule dívá na odsunutou náhrobní desku. Tmavá, obdélníková díra vedle ní, zdá se, směřuje až do středu země, ba ještě dál, až v samo lůno věčnosti. Protržená hranice skutečna, brána do neznáma, nikoli do rodné země, a tam, kde pod povrchem hasne denní svit a houstne stín, neurčitě se rýsuje cíp strašného tajemství smrti, zániku a - zmrtvýchvstání. Co je tam dole, tam na dně? Zvědavost natahuje Martinův krk, ale Martin i jeho matka, všichni živí stojí příliš daleko od kraje, nelze dohlédnout ke dnu. A jako prve se zdála prázdná rakev, teď zdá se prázdný i hrob. Snad se do něho pochovávají jen jména a vzpomínky? Nelze si jaksi dobře představit, že tam dole odpočívají pozůstatky otce, děda, praděda, báby a prabáby, nic víc než zvětralé kostry, v nichž, jako ve věži zvon, kdysi bydlila živoucí srdce a v nich, jako ve zvonu zvuk, kdysi sídlil duch, spojující hvězdy s povrchem země a věčnost s crkotem vteřin lidského bytí.

Vzhlédl. Na protější straně hrobky stály Rosa a Marie s kapesníky přitisknutými k obličejům. Marie! Ještě dnes ráno jí řekl: „Síly mocnější než lidská dobrá vůle daly se ve Vilémovi do pohybu dávno předtím, než jsi přišla do našeho domu. Zá-

rodek smrti. Ničivé síly, jež zbavily strom kořenů, takže postačil i nejslabší závan k jeho vyvrácení. Nikdo a nic nemůže za svou podstatu. Nemůže slunce za to, že svítí, a vítr, že duje, a oheň, že spaluje. Všecky věci v přírodě jsou takové, jaké byly již při svém vzniku. Jejich bytí a jejich působení je jedno a totéž. I ty jsi částí přírody - necítíš to? - a nemůžeš za to, co působíš pouhou svou jsoucností. Jeden v tvé přítomnosti umírá a druhý vystupuje k vrcholu štěstí. Ne tvůj osud se naplňuje, nýbrž jejich. Jaké semeno, takový květ. Proto věřím v zákon, nikoli v náhodu, Marie. Věřím, že bylo stanoveno, abys svým příchodem proměnila tento dům a pohnula rafijí na hodinách jeho života. Co zmůžeš proti tomu? Nikdo z nás nemůže učinit nic jiného než se sklonit před nevyhnutelným.“

Zdalipak teď nepochybuje o jeho slovech? Kéž by jí viděl do očí! Řekl jí už předevčírem a opakoval včera:

„Byl by šel za tebou až do Skalice a přivedl tě takřka mocí nazpátek, kdyby se tě byl bál, kdyby byl i jen okamžik cítil, že mu přinášíš smrt?“

Nyní, když mezi nimi stála černá rakev, připravená ke spuštění do věčné tmy země, obnovoval se v něm strach, aby tento obraz neotrásl Mariinou vírou. Je možno si zastírat, že řetěz příčin vede k ní? Krása, která zabijí! Ne, všechno se v něm vzepřelo. Marie je bez viny. Marie nemůže za to, že pouhá její přítomnost probudila ve Vilémovi vraždící vědomí méněcnosti. Mohlo se přihodit cokoli jiného, ba i kdyby se bylo nepříhodilo nic, ten červotoč by byl jednoho dne tak jako tak dovršil dílo zkázy. Ano, tak to je, a ona, i ona tomu musí uvěřit, nemá-li být ohroženo všechno, co je spojuje i přes tuto černě se lesknoucí schránku, povlečenou vrstvou drobných kapíček deště, k nimž teď za střídavého zpěvování farářova přidružilo několik krupějí posvěcené vody ze stříbrné kroupky.

A mluví farář Kobzínek, mluví na rozloučenou, ale Martin se nedovede soustředit, slyší jen slova, jež trčí jedno vedle druhého bez spojitosti a smyslu – osamělá jako slova dopisu roztrhaného na kousky. Matčina ruka v černé rukavici zdvihá kapesník k očím, jako by to bylo

centové závaží. Několik přiškrčených vzlyků. Rakev se vznášá na popruzích nad hlubinou, teď se

již nezdá prázdna, popruhy jsou napjaty k prasknutí. Jak nesmírně těžký je asi život, který je zahrabáván! Kolik dní tu asi pochovávají? Martin mechanicky počítá, zatímco hrdlo se mu stahuje křečím a v očích ho pálí kradmé slzy. Kolem šestnácti tisíc dnů. Šestnácti tisíc! Jaká hora myšlenek, vznětů a citů, doufání, víry a zklamání! Kapela hraje tklivou píseň, Martin by nejraději vykřikl: Přestaňte! Teď už i kříž na víku je pohlcen stínem. Popruhy běží mezi zkušenými prsty hrobníků, stále a stále běží, jak hluboko je místo věčného odpočívání! Teď se zastavily a zvláštní shodou umkl i poslední kvílivý tón písně. Martin naslouchá deštivému tichu. Nic. Kdyby aspoň pták zazpíval - takhle skřivan z modré výšky. Ale je podzim, shora padá jen žluté listí, větrem loupené stromy trčí do popelavého prostoru zkréhle a vyzáble. Ptáci teď již nezpívají.

Dav se pohne, Martin odvádí matku, její pláč teprve teď teče tichem - úzký, ubohý pramének, podobný klinkání umíráčku. Země i nebesa jsou stejně daleko od osamělého srdce.

V témž čase koná se pohřeb i na Balvínovic zahradě, a nikdo se neptá, co tomu řeknou tetičky. Ostatně, co tetičky! Bály se přijet na pohřeb, aby se nenastudily, jejich slovu proto ubylo na váze.

Najatí drvoštěpi stojí pod vrbami, zvracejí vzad hlavy na osmahlých a rýhami rozrytých krcích, dívají se vzhůru

do mohutné klenby tří prorůstajících se korun stromů a skřípou zuby.

„Povídám, je mi, jako kdybych se chystal zabíjet,“ říká jeden a druzí dva zachmuřeně přikyvuji.

„Co dělat? Rozkaz je mzda.“

„I kuš! Balvínka by si to měla ještě rozmyslit. Takové nádherné vrby, v celém kraji nenajdeš jim rovné.“

„A to já se jí zase nedivím. Taky by ses na ně nechtěl dívat každý den, kdyby se ti na nich oběsil tvůj syn.“

„Jenže ten strom za to nemůže.“

„Nemůže! Vrba u Qadrátova mlýna za to taky nemohla a mlýn taky ne. A jdi se tam podívat. Tak jaképak řeči. Do práce, hoši!“

A mluvčí si naplil na ruce a chopil se sekery.

„Vezmeme nejdřív tuhle vlevo.“

Obešel bazén, pohlédl lhostejně na nit vodotrysku, která se chvěla vzduchem, nahoře se třepila v chocholek kapek a rozprášena v déšť padala zpět na hladinu, kterou jakoby ustavičně mrazilo.

Vrby stály nehybné, mohutné – síla a moudrost staletí. Ještě nic netušily? Smrt stala u jejich paty a měla podobu nabroušené oceli.

„Tuhle jsem slyšel, že prý stromy cítí bolest jako my. Doporučuje se prý je uspat, i když se jen přesazují.“

„Ty, mudrci! Běž tedy do lékárny, tam se ti vysmějí.“

Obrovský les sta a sta větví a haluzí klene se nad jejich smíchem, království ticha, kam za jasných nocí přicházejí si na chvíli odpočinout hvězdy na své cestě vesmírem a kam za jiných nocí, temných a nebdělých, usedá vítr, potulný kejklíř, a učí zástupy listů zpívat a šumět podle své hvízdavé píšťalky.

Sekera se mihne vzduchem a s tupým nárazem se zatne do těla. Výkřik praskajících třísek. Bolestná křeč šíří se poplašným chvěním od větve k větvi, od listu k listu. Jen prázdná ptačí hnízda nevědí, jaký pád a jaké řízení na ně čeká; ale co řeknou jejich stavitelé, až se vrátí s jarním sluncem?

Sekera se kmitá širokými rozmachy a rána na pni se rozvírá jako tlama bolesti. Smrtelná rána. Směrem, jimž zeje, skácí se strom.

„Tak, to už stačí.“

Teď, nasazena z druhé strany, zařizne se do těla pila a skřípe skřípe. Náhle se rozlehne zahradou zoufalé zasténání, pámelníkům, rybízům hrušním a jiřinám tuhne míza v žilách - blíží se konec světa? - zelená bář se zakymácí, naklání se, shora prší listí a haluze - zachraň se, kdo můžeš! – práskot, ostrý třesk – staletá moudrost, síla a krása leží na trávě mezi polámanými keři, obrovská, žalostná mrtvola, a jen olověné nebe prolévá nad ní slzy.

Na pahýlu větve, rozdrčené napadrtí, tkví ještě prstenec pevně zadrhnutého provazu.

Paní Balvínová, Rosa a Marie seděly s Martinem ve Ventově bytě zamklí a zkřehlí. Barbora uvařila v Hatině kuchyni výtečnou, vonnou kávu, ale ačkoli si na ní dala záležet jako nikdy jindy, všichni ji pili bez chuti. Nicméně teplo se vrátilo do jejich útrob a s ním i odvaha a sebedůvěra. Svět v jejich očích se malinko rozjasnil. Za okny, jež vedla na náměstí, měl život opět všední podobu. Pohřební průvod, který jej na chvíli přinutil vybočit z denní dráhy, byl zapomenut. Žádná z tváří mimojdoucích nebyla poznamenána vzpomínkou na Viléma Balvína.

Už hodinu leží tam dole, ve společnosti mrtvých, jako já tu sedím v kruhu živých, napadlo Martinovi a teprve teď skutečnost, že jeho bratr je mrtev, vztyčila se před ním s naprostou neodvolatelností. Mrtev! Není v tom i cosi pokořujícího pro důstojnost člověka? Vyškrtnout se takovým způsobem z lidské pospolitosti, obrátit se zády k živoucí přírodě a z vlastní vůle se proměnit v méně, než je kámen a hlína?

„Teprve teď poznávám,“ uslyšel hovořit matku cizím hlasem, „jak byl vyřazen ze života. Zlomila ho vlastní bezmocnost. Jak to, že jsem si toho nevšimla již dříve?“

Ne, nemá ani stínu podezření proti Marii. Naštěstí! A zachvěl se při představě, co by bylo, kdyby věděla, nebo jen se domýšlela ... Jistě by Marii vyloučila ze života jejich domu, jako dala vymýtít jejich vrby. Podíval se na Marii. Seděla nad šálkem téměř nedotčeným, ruce pod stolem, oči sklopené, pobledlá a s trpkým, žalujícím rysem kolem úst, jehož tam nikdy dříve nespatriil. Bude třeba záhy odvésti její myšlenky na jinou dráhu, připomenout jí, co čeká na ně na oba; čas je netrpělivý a život není zvyklý přešlapovat na prahu. Kdo ví, jaké překážky bude jim překonat, než dojdou k cíli! Záhada mlhavé noci nedá se odehnat ani smutkem, ani bolestí, sedí tu s nimi u stolu, byť ostatním neviditelná.

„Teď už asi naše vrby pokáceli a uřezávají jim větve,“ pronesl mimoděk a polekal se - vždyť vůbec nechtěl vyslovit něco podobného.

Zamrazení proběhlo kolem stolu, jako by všichni spatřili, jak mrtvý se vrací z hrobky na své místo do jejich rodinného kruhu.

Paní Balvínová potřetí za odpoledne zavzlykala a Rosa si zastřela obličej oběma rukama. Jejich vrby! Kdo ví, který z jejich předků je sázel? A snad tam byly dříve, než jejich dům

vyrostl ze základů a svěřil se jejich ochraně jako strážným bůžkům toho místa. Do všech uší kolem stolu zařizl se praskot tří padajících kmenů - tři zoufalé výkřiky o pomoc. Pozdě. Příliš pozdě!

„Nevrátím se, dokud nebudu mít jistotu, že je všechno dokonáno,“ zamumlala paní Balvínová skrze kapesník. „Na to bych se nemohla dívat, ne, to bych nemohla!“

„Ubohé tetičky, co tomu asi řeknou?“ potřásala hlavou Rosa. „Už si nebudou libovat stín na terase, až zase uhodí vedra.“

„Zato tam nebude takové vlhko. O to se teď postará slunce,“ podotkl střízlivě Venta.

„Nevím ani, jak jim to napsat,“ řekla paní Balvínová, když její záchvat pláče pominul. „Snad přece uznají, že to nešlo jinak.“

„O tom nepochybuji,“ pokračoval Venta, pozoruje, že jeho věcná poznámka zapůsobila příznivě. „A jak je znám, samy by si pod ně už nikdy nesedly. Ostatně se může to místo nyní nově upravit a bude třeba ještě hezčí než dosud.“

Hovor se nepozorovaně vracel do prosté všední skutečnosti a slova se sebe svlékala pohřební barvu. Venta rozváděl své zahradnické návrhy. Ale zatímco Rosa i paní Balvínová měly proti každému z nich nějaké námitky, Martin se nedovedl odpoutat od odsouzených vrb. Až se vrátíme domů, bude obloha nad domem jako vyloupená, mé okno už nepovede do zeleného světa ptačích hnízd, do mých nocí a dnů nebudou už šumět varhany tří korun. Všecka krása bude rozřezána na polínka, složena na hranici u stěny kůlny a bude živit plameny v kuchyňském sporáku. Možná, že na zelených stínech a zlatých světlech, proměněných v žár, budeme zavařovat povidlí. Ó stromy, stromy, které jsem tak miloval! Které jste zpívaly do snů v mé kolébce. Které jste byly jedním z prvních zázraků tohoto světa, jež spatřily mé oči. Které jste

první mi vyprávěly hlasem nejhlubších pramenů země o sladkých tajemstvích vzdušných hradů, když jsem byl hochem, a staly se kusem mé víry v harmonickou stavbu života a světa, když jsem dospěl. Ó stromy, mé stromy, odpusťte mi, že jsem svolil, abyste byly bity, jako byste mohly za to, že zoufalá ruka zvolila si vás za nástroj vlastního zmaru.

Procitl pod lehkým dotekem. Vzhlédl. Hlasy Venty, matky a Rosy zněly z vedlejšího pokoje. Byl u stolu sám a k němu se skláněla Marie.

Uchopil obě její ruce a přitiskl si je k tvářím.

Šeptem, ale tak naléhavě, jako by na tom závisela její spása, prosila ho, aby jí řekl, nad čím se tak hluboce zamyslel. Pochopil, že ho prosí, aby ji opět vpustil do svého vnitřního světa, ji, která se cítila tak osamělá.

Odpověděl: „Modlil jsem se k svým stromům. K svým mrtvým stromům. Chápeš? Tři první a nejstarší svědci zrození našeho štěstí zanikli nenávratně.“

Vydechla: „Zelený vesmír!“

„Ano, Marie, a je na nás, abychom si jej dovedli nahradit novým.“

Její rty, jež byly tak blízko, že cítil jejich teplý van, zašeptaly .

„Jak ráda, Martine, jak ráda! Ale budu s to? Já bezejmenná, já nikdo?“

Vzchopil se jako na výzvu vnitřního povelu a zvolal pevným hlasem:

„Budeš! Budeš! A nejsi nikdo. Jsi – však víš, už jsem to jednou vyslovil, ale to slovo nesmí být často opakováno. A tvé jméno také nalezneme. A všechno, co k němu patří. Jen věř se mnou, Marie. Svět našich stromů jsem nevytvořil, a proto snad jsem jej ztratil. Ale tento svět, ten tvůj svět ...”

„Mlč!“ přerušila ho a zastavila tok jeho slov políbením. “Není dobře vyzývat budoucnost.”

Když o polední přestávce vyšel Martin ze školy, potkal na náměstí dr. Tomce a v té chvíli, kdy ho spatřil, bleskl mu hlavou nápad.

Dr. Tomec ho sám zastavil s otázkou, jak se daří jeho matce. Znepokojil ho její nepřírozený klid o pohřbu i vyslechl se zjevným uspokojením Martinovo ujištění, že její statečnost ji od té doby neopustila. A jak by také! Je v ní příliš hluboce zakořeněna; byla právě tak klidná i po otcově smrti, jediná v celém domě. Martinovi utkvěl v paměti i její výrok, který se pak nadlouho stal nejpevnějším tmelem jejich rodiny: „Ztratila jsem radost ze života, ale nikoli povinnost žít pro svou rodinu.“ Taková je jejich matka.

Ostatně potkalo ji aspoň to štěstí, že našla velkou posilu v Marii. Marie ...

„Ano, ano,“ přerušil ho dr. Tomec, „ta vaše příbuzná! S potěšením jsem pozoroval na pohřbu, že se již úplně uzdravila. Ale vsadil bych se, že ty ošemetné schody jste nedali do dnes opravit.“

Ne, nedali, ale určitě dají, odpovídal Martin roztržitě. Ten prvotní nápad se v něm již zhustil v jasný tvar. Jen kdyby ho výmluvný doktor pustil k slovu! Leč dr. Tomec mu již podává ruku na rozloučenou, nechce prý zdržovat a sám prý pospíchá k pacientovi ... Ne, Martin se nedá takhle odstavit, prostě ho ještě kus cesty doprovodí.

Konečně je tam, kde chtěl být.

„Teď mi napadá,“ říká, „že jsem se vás chtěl už dávno zeptat na něco, jenže to víte, všechny ty události u nás ...“ A vypravuje vymyšlený příběh o článku, který se mu svého času

dostal do ruky a nedá mu od té doby pokoje. „Představte si, pane doktore, psali v něm o nějakém člověku, který při automobilové nehodě ztratil paměť. Zapomněl i své jméno, svůj původ, svůj předchozí život. Co tomu říkáte? Něco podobného není přece vůbec možné, pravda?“

Dr. Tomec naň pohlédl ze své nebetyčné výšky trochu překvapeně.

„A hledme, čím vy se také nezabýváte.“

„Víte,“ pospíšil si Martin, „při vši důvěře ve vážnost toho listu ...“

„Milý pane učiteli,“ vpadl mu do řeči lékař, „o tomhle případě se nemohu vyslovit, protože ... Bože, co všechno se v časopisech vyskytne! Ale všeobecně – prosím vás, co my vůbec víme o lidské osobnosti? Obávám se, že čím více o ní víme, tím méně se v ní vyznáme.“

„Chcete tím říci, že něco takového je nepravděpodobné?“ otázal se ho Martin zaraženě.

“Ó ne, naopak, je to docela možné. Každý lepší medik, který sáhne také po něčem jiném než po běžných učebnicích, nalezne v Gmelinovi klasický případ jisté Němky, u níž se pod tlakem hrůzy objevila úplná amnézie, to je taková záchranná mdloba ducha, podobně jako omdlává, když bolest překročí hranici snesitelnosti. Zapomněla prostě všechno, co bylo, i své jméno, i svůj původ, a žila po několik týdnů v docela jiném světě. Na podrobnosti se už nepamatuji, ale kdyby vás to zajímalo, stavte se někdy u mne, mám Gmelina ve své knihovně.“

Martin ho poslouchal bez dechu. Přesně tak! I Marie žije nyní u nich v jiném, nikoli svém světě, je v ní něco zcela odlišného, všichni to cítí, ten rozdíl jako tryskal až ze dna její bytos-

ti; oni a ona - uhel a diamant, táž podstata, a přece tak docela různý zjev!

„A takový stav, pane doktore, může být i trvalý? Či se dá léčit?“

„I kdepak. Výjimečně trvá nejdýš několik týdnů a pak sám zase zmizi - pakliže se ovšem k němu nepřipojí, zejména po úrazech, další a často nebezpečné duševní poruchy. A léčení? V tomhle oboru nemám žádné zkušenosti. Ale může prý uspíšit návrat k normálu, jestliže se pacient dostane na místo, kde prožil nějaký zvlášť mocný dojem, totiž tak silný, aby přebil ochrnutí jeho mozkových spojů.“

Martin již věděl dost. Víc než dost. Další duševní poruchy! Což jestli hrozí i Marii, nepodaří-li se mu ji včas probudit a vrátit do skutečnosti? Probudit! Copak Marie spí? Což u nich nežije ve skutečnosti? Ne, nejde o to ji probouzet, nýbrž pouze o to, jak navázat přetrženou nit její paměti. Žádný kněz ani starosta je neoddá bez dokladů, a cesta k nim vede jen přes překonání toho, co doktor nazval ochrnutím. Škoda, měl se také Tomce zeptat, může-li mít takový stav ještě jinou příčinu, třeba nějakou nemoc, jež překusuje přímo v dřeni mozku jedno vedení za druhým, takže světlo po světlu v ní hasne jako lampy na ulicích usínajícího města.

Když odpoledne po škole usedl s Marií v zámecké oboře na lavičku, byl rozhodnut, že se jí ani slovem nezmíní o své rozmluvě s lékařem, ale že využije plně všeho, co se od něho dověděl.

Obořa byla již zcela opuštěna a pod dvojí klenbou stromů a mraků se rychle šerilo. Dusně vonícím vzduchem snášelo se k zemi první žluté listí; jen smrky a jedle stály nedotčeny uprostřed unikání letních sil.

Marie mu ležela v náručí a tiskla se k němu, jako by hledala u něho ochrany. Ještě se zcela nevzpamatovala z otřesu, stále ještě mrtvý chodil v jejím stínu. Denně bylo Martinovi s ním zápasit o klid její duše. Jak neochotně ustupoval před jeho výpady, ale ustupoval přece, a Martin nepolevoval v boji. Poznával však zároveň, že činnost úspěšněji než slova odpoutává Marii myšlenky od uplynulých dnů.

„Uvážil jsem všecko dopodrobna, Marie,“ řekl. „Nezbývá, než abychom se do toho pustili sami, na vlastní vrub. Nemůžeme spoléhat na ničí pomoc, chceme-li zachovat tvé tajemství, nevydat tě napospas klevetivým zlým lidem, nepostrašit matku a chránit Ventu.“

Marie se zamyšleně dívala na palouk zahalený lehkým závojem. Šedomodré páry změkčovaly obrysy všech věcí, jež trnuly v tichém úžasu, jako by cítily přítomnost mlčelivé a nevyzpytatelné bytosti, která se k nim skláněla a se smutným úsměvem dávala jim poslední krátkou lhůtu na život před příchodem bílého popravčího.

„Kéž bychom byli sami na světě, Martine. Oč by všecko snazší,“ povzdechla si Marie.

„Ničeho se neboj, Marie,“ odpověděl. „I to ti může být posilou, že maminka už ví všecko o nás dvou.“

Trhla sebou.

„Tys jí to řekl?“

„Ne, ani slova. Sama to vytušila – už dávno.“

Stádo daňků se vynořilo na dolním okraji palouku. Vůdce s mohutným, vznešeným parožím věřil na všechny strany, zatímco laně se dávaly do pastvy. Oživlá nádhera lesa. Van vonných mýtin, zhutnělý v tvar.

Martin a Marie zatajili dech. Ani nejmenší zvuk odnikud. Stromy, keře i stébla travin se jen dívaly. Rzivá těla se matně rý-

sovala na pozadí lesního lemu. Co pohyb, to zavlnění bezhlesého ticha. Martin i Marie hranice přírody se uzavírá před nimi v nepřekročitelný kruh. Jak podivný život tam na druhé straně - nic víc než stín, jehož smyslu nezachytíš. Náhle vůdce prudce vztyčil hlavu - jaký tajemný zvuk zachytil z tmějících se dálek lesa? - složil parohy až na hřbet a vyrazil vpřed. Stádo za ním. Několik vzdušných skoků, jako by se štíhlá kopyta vůbec nedotýkala země, a lesní lem zase osiřel. Přelud se rozplynul, avšak kouzlo ladných pohybů, náznak jiného, hlubinného života za hranicí mezi lidmi a přírodou tkvěly tam dále.

„Martine, nebylo by lépe, kdybychom zanechali všeho pátrání a žili jen sami sobě? Miluji tvůj kraj, je mi, jako bych se zde byla narodila jako ty. Co je nám do ostatního světa?“

Hladil její pevné, pružné tělo, jemu již tak důvěrně známé, jeho dlaň vnímala látkou zdušený tep jejího srdce pod tvrdým jablkem jejího prsu, ten žlábek na její šíji, černě ochmýřený výběžkem oholených vlasů a tolikrát již zlíbaný – ano, držel ve svých rukou celý svět, nádhernou náhradu za ten, jež podřála drvoštěpová sekera, svět, který dával nový smysl jeho životu, uče ho vzdávat se dobrovolně sám sebe a přelévat se do druhé bytosti, jako světlo se přelévá a rozděluje rovnoměrně do dvou zornic. Již to nebyla cizí bytost, vyzývající a dráždící neznámo; cítil, jak jeho i její kořeny se splétají v těsném svazku, srůstají a splývají a mění se v společné vazivo, jímž proudí táž míza a zní tep téže krve. Jednota v podvojnosti! Také jejich svět se uzavřel do pevné hranice jako prve svět lesa a stáda. Nebylo by obezřetnější se s tím spokojit a odepřít poslušnost příliš nebezpečné zvědavosti? Marie má pravdu, co je jim do lidí, jejichž přízeň i nenávisť se střídají rychleji než den a noc na obloze? Žít sobě, své radosti a svému štěstí!

Nicméně přes všecko volání ve svém nitru odpověděl:

„Ano, bylo by to krásné, kdyby to bylo možné. Ale není. Ani v mém kraji.“

„Copak krása a štěstí jsou i zde jen v nemožnosti?“

„Ne, ne!“ zvolal a přitiskl ji ještě pevněji k sobě. „Tak jsem to nemínil. Skutečnost je taková, že nejsme ani zde sami. Žijeme v Bítově.“

Odpověděla, trouc svou tvář o jeho, a mraky letících myšlenek ztemnily plamen v jejích očích:

„A přece bývám někdy na pochybách, je-li to, co prožívám, sen anebo skutečnost.“

Polekal se. Vyslovila přesně to, s čím sám zápasil.

„Ach Marie,“ bránil se jí i sobě, „jak by mohlo být snem, co vnímáme svými smysly a nadto vlastním srdcem?“ Políbil ji na rty, jež se žádostivě pootevřely, a zašeptal rozechvěně, neboť vzbouřená krev ho připravila o dech: „Je snad tento dotek přelud? Jsou přelud mé ruce, které tě objímají? Nebo je mámením smyslů tvůj hlas? Tvé oči? Hmatáme, vidíme a slyšíme jen skutečnost.“

„Snad,“ odpověděla, myslíc na své trýznivé sny. Což jestliže zvěstují přes všecku svou přeludnost nějakou pravou, její skutečnost? Ale jako on se bál svěřit se jí se svou rozmluvou s lékařem, ani ona neměla odvalu zmínit se mu o svých setkáních se starcem s červenou stužkou, s ženou ve višňových šatech a s mužem bez tváře.

„Když jsem prve mluvil o nemožnosti,“ ozval se Martin trochu netrpělivě, „měl jsem na mysli doklady. Co bychom si počali bez nich? Je třeba naplnit zákon, i v Bítově. Z toho hned vidíš, že jsi obklopena skutečností - a jakou!“

Unikla mu z náručí, sedla si rovně, ale ponechala mu svou ruku. Výraz její tváře zhořkl.

„Nuže dobrá,“ řekla. „Vymyslíš sis už nějaký způsob, jak nalézt cestu do minulosti, když přítomnost nám oběma svazuje ruce i jazyky?“

Jaký to nový tón? Či je to pouze maska její beznaděje?

„Jen důvěru, Mariel!“ zvolal vroucně, aby v ní roznítil ochabující síly. „Najdeme ji. Vždyť jsme ještě nezačali.“

Krátce se zasmála.

„Já už jsem vlastně přestala. Co tu jsem, stále jen pátrám a pátrám - ale nevedlo to nikam.“

„Něco jiného je pátrat sám, a něco jiného ve dvou,“ namítl. „Rozdělíme si úkol na několik oddílů.“

Přikývla, dívajíc se neúchylně rovnou před sebe - snad tam, kde se prve vztyčila nepřekročitelná hranice přírody?

„Nu dobře. Za prvé?“

Cosí jako ironie zašlehlo v jejím hlase. Snad se mu nesměje jen proto, že se sama vzdává již před bojem?

„Za prvé musíme zapomenout všecko, co jsme ty i já, o tobě vymyslili. To všecko není pravda a jen by nás to mátl.“

„Tudíž pryč s tím,“ přisvědčila. „A za druhé?“

„Dále si musíme přesně zjistit, co se opravdu událo od té chvíle, co ses objevila v našem kraji. Hezky od počátku, pomalu, krok za krokem. Uvědom si, že záleží i na nejmenší podrobnosti, protože nit, která by nás vedla dál, může být nalezena zrovna tam, kde bychom ji nejméně hledali.“

Přece jen se mu podařilo probudit v ní zájem, neboť pronesla s neobvyklou soustředěností:

„Říkáš: od té chvíle ... A což jsem-li přece zdejší - z širšího okolí?“

„Ne,“ zavrtěl hlavou. „A tady máš hned příznačnou podrobnost. Venta, lékař, já, matka - všichni hned na první pohled měli týž dojem: žes cizinka.“

„Proč asi? Není to zvláštní?“

Už chtěl říci: Proč zvláštní? Měl jsem od počátku dojem, že k nám přicházíš z jiného světa. Ale potlačil to. Fantazie! Nesmí ji směšovat se skutečností.

„Snad to byl takový místní instinkt, protože v tvé řeči nezpívá naše moravská melodie. Ostatně vypadáš snad na venkovskou ženu? Proto také Praha zněla z tvých úst tak věrodatně,“ dodal a vtom mu napadlo, aby se jí otázal, proč tehdy připadla právě na Prahu?

Nevěděla. Byla to prostě náhoda. Spatřila to jméno na mapě a hned bez rozmyšlení na ně položila prst. Vždyť co v té chvíli věděla, za to děkovala jen jeho výkladu! Zatímco jí ukazoval na mapě jejich kraj, měla kdy se trochu orientovat. „Byla to pro mne zlá chvíle, Martine. Nikdy jsem nebyla tak blízka prozrazení.“

Ano, pamatoval se na to velmi přesně. Viděl se v duchu, jak stojí na židli a hledá na skříni - ale o to teď nešlo. Ta Praha! Usilovně si hleděl vzpomenout na každé tehdejší slovo, a čím dále s ní o tom uvažoval, tím se mu zdálo nepochybnější, že jádro záhady je skryto v onom okamžiku, kdy Marie vyřkla slovo Praha. Pouhá náhoda? Možná. Kdo ví, však, nebyly-li tady při práci skryté síly, nějaká vzpomínka, uvízla na samém okraji podvědomí? Mohla přece právě tak říci, že jela opačně, z Brna do Prahy.

Martin se všecek rozehříval - zdálo se mu, že již po několika krocích narazil na stopu.

„Rozumíš mi? Stejně dobře jsi mohla zvolit jakýkoli jiný směr a jakékoli jiné město. A v tom to právě je, že jsi ne zvolila.“

Bylo to tak svůdně snadné vysvětlení, že v Marii se zdvihla živelná touha, aby bylo pravdivé. Přesto odpověděla, jako by schválně nechávala doznívat své pochybnosti:

„Hledáš stůj co stůj nějakou zákonitost v tom, co se přihodilo. Ale co když v tom vůbec nebyla? Víím bezpečně, že Praha mi napadla teprve při pohledu na mapu.“

Martin však vášnivě zavrtěl hlavou.

„Ne, Marie, ve všem, co se děje, je určitá zákonitost. Proč by tedy nebyla i zde? Spatřila jsi to jméno na mapě, dobrá. Ale spatřila jsi na ní také jiná jména. A z nich ze všech jsi vyslovila právě jen Prahu. Proč? Protože dráha, která vede od spatření k vyslovení, učiněna sjízdnou právě onou podvědomou vzpomínkou.“

Opravdu, jeho slovů nechyběla přesvědčivost a v Mariině nitru se opět zvedla vroucí modlitba: Kéž by to bylo pravda! Jaké strašné tíhy by byla aspoň zčásti rázem zbavena!

„Tvrdím,“ pokračoval Martin tím ohnivěji, čím se mu zdálo nepochybnější, že nalezená stopa vede k pravdě, „že jakákoli náhoda je vyloučena. Je-li v tvém případě vůbec nějaká náhoda, pak snad jen v průsečíku dráhy tvé a Ventovy. Snad. Ačkoliv já ani tady nevěřím v náhodu, protože Josef tě přivedl ke mně.“

Ucítil, jak mu Marie teple hladí ruku.

„Ať se se mnou dělo cokoli, Martine,“ slyšel oddanou melodii jejího hlasu, „i já věřím, že smysl všeho toho neznámého je v našem setkání.“

Potom, když slova byla nahrazena horkou měkkostí jejích rtů, ztratil i Martin paměť a smysl pro čas a probudil se do skutečnosti, teprve když oboru pohltila tma.

Vstali, a zavěšení do sebe a zahaleni ještě týmž oblakem závratí, vraceli se pomalu do Bítova. Mlha houstla a dusila v dálce adamovická světla. Na silnici nepotkali živou duši. Teď byli opravdu sami, úplně sami, neboť soumrak prodlužoval

vzdálenosti na všechny strany a lidská znamení do nedostupnosti. Hlubokým tichem zněly jenom jejich kroky.

Žít mimo lidské předsudky a jim navzdory – není to vlastně krásné? napadlo Martinovi. Snad má Marie přece pravdu? Ne, i kdyby k tomu měl odvalu, byla by to kapitulace a proti ní se v něm všechno bouřilo. Nevzdá se! Bude pátrat a rozřeší to tajemství. Nemůže přece čekat, až ochrnutí samo zmizí. Zatím se aspoň nejeví nejmenší známky, že by ustupovalo. A co kdyby samo nepominulo nikdy? Kdo ví, kam by potom Marii zavedlo vědomí, že je vyřazena ztrátou původu, jména, rodiny? Tomcova slova o dalších možných poruchách se mu varovně zařízla v sluch.

„Jde o to,” promluvil pod jejich tlakem, “aby se nám podařilo zjistit skutečné události kolem jedenadvacátého srpna, ať se již na ně pamatuješ nebo ne, a včlenit je do plynulé řady. Možná, že se potom i tobě náhle rozbřesknou v paměti.”

Zaváhal, jak jím znenadání bleskla opět ta stará, zavržená domněnka ... Neodolal a prohodil jakoby mimochodem:

„Necestovala jsi nikdy letadlem?”

Zahleděla se na něho nejprve nechápavě a pak se dala do smíchu.

„Já? ... Letadlem? Jak jsi na tohle, proboha, přišel? Ach tak, už rozumím! Vidíš, drahý, kam až tě zavádí tvá tvrdohlavost. Já, a letadlo!“ Znovu se zasmála. „Ne, Martine, prosím tě, nechme toho.“

Nerozeznával ji už vedle sebe zřetelně, zato tím bedlivěji naslouchal každému jejímu slovu, intonaci, přízvuku. Málodky jako teď promluvila s takovou jistotou, bez oné obvyklé vnitřní rozkolísanosti! A jistě také není náhodné, že jí jeho nápad připadá s takovou samozřejmostí až směšně výstřední a že jej

vůbec nebere vážně. Dokonce jako by se mu kvůli tomu tak trochu vysmívala ...

Stiskl rty a zastyděl se. Neměl tuhle pošetilou otázku vůbec vypustit z úst!

Z jeho odmlčení vycítila, že je dotčen.

„Odpusť, Martine, opravdu jsem neměla v úmyslu ... Tak zatím vlastně nemáme nic než tu Prahu...“

Její hlas zněl opět sklesle.

„A tvé jméno,“ dodal rychle Martin. „S ním je to po mém soudu stejné. Pamatuji se jasně na ten okamžik, kdy jsi je vyslovila. Řekla jsi bez váhání, také jaksí docela samozřejmě: Marie Larišová. Mohla jsi přece vyslovit jakékoli jiné - tisíc jiných bylo právě tak nasnadě. Proč jsi tedy zvolila zrovna toto? Prostě proto, že jsi je ve skutečnosti nikdy nezapomněla.“

V houstnoucí tmě si nevšiml, že Marie vrtí hlavou; i ucítil jako bolestný úder, když řekla:

„To je právě to, Martine, že já se na ten okamžik nepamatuji. Co jsem zde, žiji v domnění, že jsem si své jméno vymyslíla zrovna tak jako ten svůj příběh.“

„To si myslíš teď, dodatečně!“

„Snad ... Kdyby mi jen první dny po procitnutí tak nesplývaly ... jak bych to řekla ...“

„Do jedné roviny, bez časového rozčlenění?“ pomohl jí, když uvázla.

„Ano, tak nějak - do jedné roviny,“ opakovala pa něm pomalu. „A stále se mi zdá, že vyslovení toho jména něco předcházelo, něco ...“ hlas se jí zachvěl a zhasl jako lampa v průvanu, a Martin cítil, jak Marie marně zápasí se slovy a myšlenkami. Podlehla.

„Něco v tobě nebo mimo tebe? Nějaká událost?“

„Nevím, Martine, nevím. Něco předcházelo ... jistě. Co? Nevím, nevím!“ zvolala bolestně.

„Nemáš ponětí, co jsem se tím už nasoužila. Zachytit jen jednu jedinou vzpomínku! Marná námaha!“

„Pomohu ti, Marie. Půjdeme spolu nazpět ode dne ke dni a umístíme si všechny události do správného času - to ti bude vodítkem. A já ještě dnes dopíši do Prahy. Mám tam kama-ráda ze studií, Sotonu, a ten mi musí zjistit všechny Marie Larišové, které tam bydlí nebo bydlily.“

Stiskla mu vděčně ruku.

„Dobře, napiš. Ale teď už o tom nemluvme. Není i to zvláštní, že mě hovor o minulosti tolik unavuje?“

Jak by neunavoval! pomyslí si Martin a neřekl nic.

Mlčky sestoupili ze silnice na cestu mezi ploty a brzy nato okna jejich domu jim zářila vstříc prořídlym mřížovým keřů.

Při večeři opět nemohlo Martinovi ujít, jak velmi přilnula jeho matka k Marii. Bylo to tím, že i na ni působila Marie oním podmanivým kouzlem, které z ní válo? Nebo tím, že už nyní přijímala Marii za svou dceru, předjímajíc obřad, o němž si jistě představovala, že se bude konat za účasti celého Bítova v kapli vystavěné Balvínem pranejstarším? Nebo tím, že se u ní zachraňovala ze smutku, který prýštil z rostoucího počtu prázdných židlí kolem stolu? Bože, kde jsou ty doby, kdy k tomuto stolu usedal kromě nich ještě otec, Vilém, Háta, Josef, tetičky! Z devíti jsou tu teď jen tři.

Zdálo se mu, že matka každým slovem usiluje, aby připoutala Marii pevněji k životu jejich domu, jako by se obávala, aby jejím odchodem nebyl připraven o vliv příznivé hvězdy. Skoro po celou večeři hovořila o zahradě, která brzy opět zavolá všechny ruce do práce. Bude zapotřebí vysazovat hyacin-

ty, tulipány, krokusy, modřeny a sněženky na záhon před domem, aby se na jaře brzy měly k dílu; také oměje, primulky, hořce a mařinky lépe klíčí, vysejí-li se již na podzim. A v zelinářské zahradě čekají na sklizeň rajská jablíčka, cibule a lísky; a brzy bude jim připravovat sklepy na přijetí ovocné úrody, dříve než přijdou první noční mrazíky. Vždycky když mluvila o zahradě, její tváře oživovaly a do jejích očí napadalo světla. Půda, patřící rodině už přes sto let, naplňovala její srdce horoucím zbožňováním. Po celý život ji zušlechťovat a osazovat a sklízet plody nikoli lehké práce, při níž dřevěnějí hřbet i kolena, a pak umírat s vědomím, že ti, na něž přijde řada, budou pokračovat v zděděném díle!

„Marie nám už pomáhá a pěkně se činí,“ vpletla paní Balvínová znenadání do své řeči, obracejíc se k Martinovi. Dnes odpoledne vypichovala na zahradě kolíkem jamky pro sazebnice.“

„A já zase,“ odpověděla Marie, bůhvíproč se přitom červenalíc, „vás ráda poslouchám, když hovoříte o zahradě, a ještě raději se dívám, jak v ní pracujete.“

„Nu, já toho už mnoho nenapravuji,“ přerušila ji paní Balvínová a poprvé od Vilémova pohřbu objevil se jí kolem úst úsměv jako matný úsvit před začátkem dne.

„Ale zato například, s jakou citlivostí se dotýkáte rostlin. Jako byste je hladila. A nic neunikne vaší pozornosti: předčasně zvadlý list, plevel u paty stromu, mšicemi napadené letorosty...“

„To všecko je jen cvik a zkušenost,“ bránila se paní Balvínová a její pohled měkce spočíval na Mariině tváři.

„A abys věděl, Martine, dopsala jsem už Pláteníkovi do Olešnice, aby mi v říjnu poslal dva smuteční jasany, asi tak čtyřleté, vysadíme je tam, kde bývaly vrby. Nemohu si po-

moci,“ povzdechla si, „pohled mě bolí“... necítím se teď v zahradě doma.“

Všichni čtyři v zlatém kuželi lampy, která ponechávala ostetek velikého pokoje v šeru, se k sobě přiblížili a úzce k sobě přimkli. Vzpomínka na otevřenou hrobku tiše prošla kolem stolu, dotkla se jejich srdcí a opět se vzdálila do sychravého večera.

Martin domlouval matce, ale paní Balvínová v duchu pochybovala. Zvyknout si? Jen zbude-li na to čas! Což vy mladí, vám ještě budoucí léta stačí na zapomnění odchodu Vilémova, ba i mého! Uzavřela však tyto myšlenky do svého klopytajícího srdce. Nemá práva, aby je ranila steskem svého stáří. Necht' zemře s ní, až srdce doklopýtá. Jen když rod zůstane zachován! A to zůstane, až se Martin ožení s Marií (Dožije se toho ještě? Kéž by!) Ano, všecko bude opět dobré, rodina, jež se teď neustále zmenšuje, zase se rozroste. Co záleží na ní? Teď už málo. Svou povinnost vyplnila. Děti jsou dospělé, každé z nich se již ubírá svou cestou – Rosa, Háta i Martin. Jedna větev arci předčasně uschla. Bohudík jen jedna! Zнала rodiny, jimž život připravil horší osud, než když vichřice urve stromu korunu v plném květu.

„Propána, málem bych byla zapomněla!“ zvolala náhle, a odběhnuvši ke křeslu u okna, hmatala tam potmě po stolku. „Tady je to! Háta psala a poslala i tenhle útržek z brněnských novin s oznámením o Vilémově pohřbu.“

„Jak, o pohřbu?“ podivila se Rosa. „A kdo to tam dal? Vždyť v Brně Viléma nikdo nezná?“

„Asi Háta sama. Nevím. Nepíše o tom nic,“ odpověděla paní Balvínová. „Domnívala se možná, že taková pozornost nám trochu uleví v zármutku. Bylo by jí to podobné.“

„Háta měla vždycky své zvláštní nápady,“ podotkl Martin.

„Ano. Snad to zdědila po otci. Jako ty,“ prohodila paní Balvínová.

Martin sebou trhl, pohlédl po straně na Marii a už mlčel.

Ústřížek koloval kolem stolu jako kdysi – kdy to bylo? – krabička se zelenými kaménky a všichni četli: *Oznamujeme, že v Bítově náhle zemřel dne 13. září t. r. 48letý učitel na odpočinku Vilém Balvín.* Marie jej přijala z ruky Martinovy, ale nebyla s to, aby přečetla jediné slovo, neboť v tom okamžiku, kdy její pohled padl na noviny s červeně zatrženým textem, bylo jí, jako by se jí náhle v hlavě rozsvítila žárovka – oslňující světlo zaplavilo její nitro, a Marie vidí před sebou jiný kousek novin, také červeně zatržený.

Případ ředitele Lariše.

Lariš! Lariš!

Odtud tedy pochází její jméno!

Dívá se strnule před sebe, neví, že vteřiny ubíhají a že všichni kolem stolu ji pozorují udiveně.

„Marie!“

Kde byla?

Martinovo volání ji přivádí zpět do jejich domu, ke stolu, do jejich kruhu. Rychle vzhledne od papíru, který se jí třese v ruce.

„Jediná věta a to je závěr lidského života,“ vypraví ze sebe, jen aby něco řekla. „Není to vlastně nespravedlivé?“

V duchu si však myslí: Ubohý Martin, všechny jeho domněnky se zřítily!

„Má drahá,“ odpověděla paní Balvínová, „to je lidský úděl, nedá se na něm nic měnit. Náhrobní nápis je ještě stručnější.“

Marie si nepřestává opakovat: Musím mu to říci ještě dnes. Ten ústřížek bude jistě dosud v mém kabátu. Ale stále se ne-

naskytovala příležitost; ani na okamžik nezůstala s Martinem v pokoji sama.

Teprve když se rozcházeli spát, podařilo se jí zašeptat mu, aby za ní přišel do jejího pokoje.

Martin jen lehce kývl a z očí mu vyrazil plamen.

Marie zrudla, vytrhla mu ruku a spěšně zmizela v sále.

Martin se vrhl ve svém pokoji ustrojený na postel, a hladě roztržitě Rikiho, který se hned u něho stočil se spokojeným zabručením, civěl do stropu a náruživě kouřil. Co mu Marie chce? Ta noc, kdy poprvé vkročil oknem do jejího pokoje! Krev horkou vlnou stoupala mu z prsou až do hrdla. Ne, takový pokyn by mu ona sama nikdy nedala – natolik ji už znal. Nebo snad objevila novou stopu do minulosti? Zvuky dole stále neumlkaly. Což dnes dům vůbec neusne? Minuty se mu měnily v hodiny. Možná, že se v ní rozžala nějaká vzpomínka - něco jako úzká škvíra ve stěně, která jim zahrazuje cestu zpět.

Konečně ticho, podobné vzdouvající se hladině, vystoupilo ze sklepů až po střechu a zatopilo celý dům. - Martin si obul lehké střevíce, a pohybuje se opatrně podél stěny, aby se vystříhal nápadného hluku, sestoupil do sálu.

Avšak otázka, s kterou překročil prah Mariina pokoje, mu odumřela na rtech, když spatřil Marii sklesle sedět u stolu s hlavou těžce opřenou o ruku.

Sotva ho spatřila, pronesla bolestným hlasem:

„Ach Martine, vzdávám se. Je to všechno marné.“

„Ihned pochopil.“

„Stopa, jež nikam nevedla?“

Přisvědčila.

„Má drahá, takových bude možná ještě víc. Naštěstí, jsme teprve na začátku.“

Vrtěla umíněně hlavou, zdálo se, že je odhodlána setrvat ve svém zoufalství, jako by si v něm libovala.

„Ba ne, Martine. Snad ty se na to můžeš dívat tak nadějně, já ne. Je to ustavičné potáčení bludištěm.“

A vypravovala mu, jakou vzpomínku v ní probudil pohled na Hátin novinový ústřížek.

„A prohledala jsi ten kabát dobře?“

„Ovšemže. Není v něm nic.“ A podala mu jej, aby se přesvědčil sám.

„Opravdu, nic,“ zahučel, když byl s prohlídkou hotov.

„A já teď, Martine, nevím: přihodilo se mi to opravdu, nebo se mi to jen zdálo? Vidím přece tak jasně sebou ten zatržený nápis!“ Její bolestný výraz rozdíral Martinovi srdce.

„Možná, že jsi prostě ten ústřížek už nevložit zpět do kapsy a že se ztratil.“

„Snad. Stejně to však nikam nevede, Martine, leda k tomu, že tvá domněnka tím padla.“

„Ani zdání! právě naopak!“ zvolal Martin prudce. „Byla tím jen posílena. Novinový útržek může každému náhodně uváznout v kapse. Nikdo však nenosí u sebe zbůhdarma článek, označený tak nápadně. Zrovna to svědčí, že byl v nějakém vztahu k tobě. Možná, že pojednával o tvém otci.“

Dívala se naň užasle a zmateně. Něco takového jí nenapadlo! Nesmělá naděje rozzřala se jí v očích, ale hned zase zhasla.

„Anebo nepojednával, a já jsem si z něho to jméno pouze přisvojila z nedostatku jiného.“

„A co ta Marie? Tu jsi snad také převzala odtamtud?“

Marie se zarazila a chvíli mlčela, majíc oči zavřené, jako by usilovala se plně soustředit do sebe. Její tvář kameněla, všechnen život se z ní vytrácel.

Martin čekal a čekal, napětím mu vlhly ruce, celý dům čekal, čas uvízl na jeho hřebeni.

„Nevím, Martine, nevím, nevím.“

Čas se dal zase rezignovaně do pohybu. Martin si tiše povzdechl.

„Mám jen takový dojem,“ pokračovala Marie puklým hlasem, „že i tady něco předcházelo ... Že než jsem si řekla: Jmenuji se Marie ... Něco ... Bože, co jen ... Nějaké volání!“ vyrazila náhle ze sebe.

Díval se na ni všecek polekán. Co se to s ní děje? Rysy v její tváři byly roztrhané, bez souvislosti, jako jemné tkanivo, do kterého zajel nůž.

„Jaké volání?“ opakoval po ní se sevřeným srdcem.

Rozhlédla se úzkostlivě, jako by hledala cestu, kudy uniknout ze sítě, která ji obkličovala.

„Řekla jsem: volání?... Ach ano, volání ... To je zvláštní. Volání ... Nic víc o tom nedovedu říci.“

Vede si jako člověk, který mluví sám se sebou, zhrozil se Martin. Což vůbec nepozoruje mou přítomnost? Pozor! Zasáhni! rozlehl se v něm výstražný povel.

„Myslím, Marie, že přisuzuješ otázce jména větší důležitost, než si zaslouhuje,“ rozhovořil se, jen aby ji vytrhl z jejího osamocení. „Co má konec konců jméno společného s osobností? Jméno, toť náhodná věc. Přestal bych být tím, čím jsem, kdybych se začal nazývat třeba Zdeněk Vartýř, jako náš hostinský na návsi, místo Martin Balvín? Jistě ne. Mé já by zůstalo beze změny.“

Přistoupila k němu, přejela mu oběma rukama vlasech od čela do týlu a ponechala je tam sepjaté, jako by toužila, aby její objetí ho stáhlo do zvlněného, plynoucího a stále se proměňujícího světa její duše.

„Martine, rozumí se, že nejde o jméno,“ promluvila opět svým vřelým, sametovým altem, který se dotkl jeho srdce stejně jako tenkrát, když se ozval poprvé v domě. „Jde o víc. O všechno to, co je s ním... jak bych to řekla ... vnitřně spojeno. Kdo všechno o sobě ví a celý svůj život uchovává ve své paměti, tomu jméno být lhostejné. U mne, Martine, je tomu jinak. S tím jménem souvisí mých dvaadvacet či kolik let, můj domov, moji rodiče, mé dětství, souhrn prostředí i vlastních zážitků, všechno to, co napájí jméno životní mízou a vytváří z pouhého zvuku něco vyššího – lidskou bytost, zapojenou v lidské společenství. Rozumíš mi, Martine?“

Před ním se zjevil obraz: Stojí s Marií na úpatí strmé, nebetýchné hory a v tichém úžasu i znepokojení dívá se s ní k jejímu vrcholku, zahalenému oblaky. Jejich úkolem bude, aby ji překročili. Nebude to však úkol nad jejich síly? V té chvíli o tom sám zapochyboval.

Kapitola desátá

PRAVĚ JSME VÁS VYFOTOGRAFOVALI

PŘÍŠTÍ NEDELI VYDAL SE Martin s Marií na vycházku směrem k Černé Hoře. Pamatoval si dobře ze švagrova vypravování všechno, co předcházelo Mariině nalezení, a nepochyboval, že to místo pozná aspoň přibližně. Venta se nejprve zastavil u třicátého druhého kilometru, aby zjistil, kde vlastně je, načež se rozjel do kopce po rovné silnici –

pravděpodobně tedy narazil na Mariino tělo někde u temene svahu.

Nalezli to místo skutečně bez obtíží.

„Tady někde to bylo,“ řekl Martin Marii a neušlo mu její rozechvění, když se octli na vrcholu silniční vlny, odkud černá stuha asfaltu opět povlovně klesala.

On sám byl napjat mnohem víc. Jakže to řekl dr. Tomec? Přivedeme-li pacienta na místo, kde ho potkal nějaký mocný zážitek ... Zde přece jistě zažila těžké chvíle, ať už se tu dělo cokoliv!

Marie se rozhlížela na všechny strany, zatímco Martin trnul nedočkavostí. Vlevo od silnice za pruhem polí táhla se Bítovská luka, po nichž sem přišli a na nichž tu a tam stálo v hloučcích několik vykotlaných vrb - několik stařen, očarovaných v nejživějším klevetění. A vpravo pole a pole, přerušovaná malými háji, jež seděly jako zelené chocholy na nízkých pahorcích - nic než pole až do dálky, na sám kraj obzoru, kde půda stoupala, tvoříc svahy obou Chlumů.

Holý Chlum! Teprve nyní, když mohl změřit jeho vzdušnou vzdálenost od silnice, pochopil zplna pošetilost svého nápadu. Vyloučeno, aby byla mohla urazit tolik kilometrů ve stavu, v jakém byla! Jediné vysvětlení, prosté a střízlivé, leželo tu přímo na dlani. Ať už se sem dostala jakkoli, porazilo ji zde auto a pachatel ujel. Tím hůř ovšem pro Ventu!

Na druhé straně, směrem k Brnu, se neurčitě rýsoval černo-horský zámek na pozadí lesnatých vrchů, mnohem honosnější než adamovický, a směrem k Svitavám ztrácel se na parnatém obzoru rovnoměrně zvlněný kraj, vlhká hněď hrud a švestkové aleje pod těžkými, bělavými mraky, mezi nimiž prosvítala podzimě vybledlá modř nahé oblohy -

Ještě se dívala. Ještě! Martin na ní visel očima. Ale stále se s ní nic nedělo, odnikud nepřicházel osvobozující úder, který by protrhl clonu v jejím nitru. Tomec zase jednou mluvil do větru!

Nicméně dosud se nevzdával. Snad tu Marie aspoň něco pozná? Nějakou předem nevypočitatelnou maličkost, jež by v ní rozzála aspoň jiskru vzpomínky, nepatrnou jiskru, kterou by se jim potom podařilo rozdmýchat? Vzápětí však pochybnost nelítostně v něm vystřídala poslední nadějí. Byla přece noc a mlha, nebylo vidět ani na krok - jak by bylo mohlo cokoliv jiného uvíznout v její paměti kromě vzpomínky na nepropustnou tmu?

„Nuže? - Nuže?“ zašeptal Martin a čilý vítr unášel mu slova od úst a rozptyloval je do prostoru.

Nic. Nic k ní nemluví. Všecko je marné. Marie vrtí hlavou a smutný úsměv obtáčí jí rty jako šedivý závoj. Její rozbolestněné oči jako by se mu omlouvaly: Odpusť mi, nemohu za to, že všecko kolem mne je němé.

Martin trpce sevřel čelisti. Vlastně vždyť nic jiného ani nebylo lze očekávat! Je mu jako člověku, který teprve po nahlédnutí do těžební listiny chápe nesmyslnost svých nadějí na hlavní výhru. A přece, když šli sem, všechny možnosti se mu zdály na dosah ruky jako tomu, kdo těžební listinu teprve nese vrátit.

„Vidíš, pejsku,“ oslovil Martin Rikoho, kterého vedl na šňůře, „tvá paní nemá tolik štěstí jako ty.“

Sotva to vyřkl, chytil Marii za rámě.

„A přece jsme sem nevážili cestu marně!“ zvolal rozčileně. „Nu ano, z toho háje jsem přece tenkrát vyšel rovnou na silnici ... Pojď dál. Rychle!“

A táhl ji kupředu, jako by na rychlosti jejich kroků záviselo potvrzení jeho myšlenky.

„Co je, Martine? Napadlo ti něco?“

Zdali!

„Jen pojď, honem. Nejprve se musím přesvědčit, jestli se nemýlím.“

Ušli, vlastně zpola uběhli necelý kilometr směrem k Pohodlí, než dospěli na místo, kde se silnice dotýkala okraje háje. Martin, který se pozorně rozhlížel, náhle se zastavil a vypukl v radostný smích. Marie žasla. Vypadal jako člověk, který za bílého dne a na veřejné cestě našel poklad.

„Ano, tady to je. Tady to je!“ slabikoval s důrazem. A pak jí vzal kabelku, zatřepal jí Marii před očima a křičel jako pomatený: „Tahle kabelka, vidíš ji? Ta ležela v tomhle háji, stěží víc než nějakých pět set kroků odtud. Tam ji Riki našel mezi kameny. I s tou pětistovkou. I s tou konvalinkovou vůní, tou vůní - pamatuješ se, jak jsi to řekla? A ve mně se už tenkrát kmitl takový bláznivý nápad ...“

„Nerozumím ti dobře, Martine,“ zašeptala Marie. „Domníváš se ...“

„Ale pochop přece! Tak blízko místa, kde tě našel Josef - to je jasné. Jasné! Jasné! Dal jsem ti tvé vlastní peníze, abys věděla!“

Znovu se dal do smíchu, nějaké auto se mihlo mimo ně, Martinův smích byl na okamžik pohlcen jeho zasvištěním, potom však opět ovládl prostor kolem nich. Jásavý, vítězný smích!

„Snad si nemyslíš, že tahle kabelka je moje?“ žasla Marie.

„Ale ovšem že je, to je pro mne mimo jakoukoli pochybnost. Dobře, že jsem vzal s sebou Rikiho. Bez něho by mi to možná nebylo napadlo, protože tehdy jsem šel z opačné strany.“

Marie vztáhla mechanicky ruku po kabelce a prohlížela si ji, jako by ji v té chvíli spatřila poprvé.

„Ne, Martine, to není možné. Když jsem poznala své šaty, byla bych přece poznala i svou kabelku.“

Martin se však nedal zmást.

„Šaty! Ty jsi poznala, protože ti matka řekla, že jsou tvé, když ti je přinesla.“

Proti tomu se nedalo nic namítat.

„A ty myslíš ...“

„Nic si nemyslím,“ přerušil ji netrpělivě.

„Ani ještě nepoznáváš?“

Vzhledla k němu opět stejně jako prve: jako by ho prosila o prominutí.

„N-ne, Martine.“

„A prohlédla sis ji tehdy dokonale?“

„Ovšem.“

„Nu a?“

„Nalezla jsem v ní ještě jednu kapsu - tady, vidíš? A v ní toto.“

A ukázala Martinovi půlku kalendáříku.

„Hm, a to ti nic neříká?“

Vítězné barvy v jeho hlase už znatelně pobledly.

„Je tady podtrženo datum jedenadvacátého srpna.“

„Cože! Jedenadvacátého srpna?“ zvolal Martin. „To je přece den, kdy jsi k nám přišla!“

Zdálo se mu to jen, nebo se Marie opravdu zapotácěla?

„Tohle mi nenapadlo!“ vydechla.

„A domníváš se, že by to byl opravdu dostatečný důkaz?“

„To si myslím! Přinejmenším je to až příliš nápadná shoda. Dovol, teď ji musíme zvlášť důkladně prozkoumat.“

Auta z Brna a do Brna pleštivě líčela kolem nich, lidé s celým životem ve své paměti letěli za svým cílem, v mracích nad nimi

předla vrtule letadla směřujícího do Čech, ale oni, ničeho si nevšímajíce a s hlavami těsně u sebe, prohlíželi si na okraji silnice pozorně každou píď kůže, vně i uvnitř.

„Firma!“ zvolal náhle Martin. Skutečně, uvnitř kabelky bylo slepým písmem vyraženo: *Ferdinand Šámal, Praha Koruna*. „Podívej se: Praha. Zase Praha!“ Jeho hlas zněl již opět vítězně.

„Praha,“ opakovala po něm Marie. Byly by tedy jeho dohady přece správné? Pravděpodobnost opět o něco povyrostla, ale kupodivu, čím byla větší, tím se zdála neuvěřitelnější.

„Nu, teď můžeme klidně vyčkat Sotonovy odpovědi. Nemůže dopadnout jinak než ...“

Marie mu spěšně zakryla ústa rukou.

„Nepokoušej osud, Martine. Mlč. Nic neříkej! Prosím tě.“ Už jednou ho takto prosila. Copak je pověřivá? Byl by to rys v její povaze, který mi až dosud unikl, pomyslně si Martin. A nahlas řekl:

„Nu dobrá, dobrá. Ale ať dopadne jakkoli, to ti povídám, Marie, do Prahy pojedeme docela určitě. A zastavíme se v závodě pana Ferdinanda Šámala. Jestlis tam kupovala častěji, poznají tě a máme vyhráno. A ne-li, možná, že ty sama se tam rozpomeněš.“

Jeho jistota nakazila i Marii. Vraceli se domů v radostné a spokojené náladě - poprvé, co Marii znal, tryskal jí smích opravdu ze srdce a stín, který jindy neopouštěl její tvář, rozplynul se úplně. Riki, nijak si nejsa vědom, jak důležité zasáhl do života svých pánů, proháněl se po lukách, rozhrabával krtčiny a černal blátem od nohou až po břicho a dlouhé vousy kolem tlamy. Ale co byla troška bláta proti štěstí, jímž se dmulo jeho psí srdce z volnosti a svobody pohybu?

Clona mlhy se náhle zdvihla a Martin, spatřiv před sebou rovnou a bezpečnou cestu k cíli, už nepochyboval, že dojde s Marií, kam toužil. Obkolopila ho vůně nového domova. Představoval si v duchu, jak se s Marií zařizují v matčině polovině domu. Dají do obou pokojů novou podlahu, novou malbu i nový nábytek, dají opravit okna, k nimž přijdou nové záclony – ale co je to všecko proti tomu, že středem nového domova bude Marie, její kouzlo a krása, její černé, z hlubin prozářené oči, vroucí melodie jejího hlasu! Přestěhují i klavír a Marie bude hrát, jako hraje již teď za dlouhých se večerů skoro denně. A matka s Rosou budou chodit k nim, aby se oddaly zbožnému poslouchání, zatímco Marie se bude uvnitř proměňovat. Vždycky se vnitřně proměňuje, kdykoli usedne ke klavíru, z celé její bytosti tryská zvláštní, podmanivá síla, jako by se v jejím nitru rozžehovala čarovná lampa a prozařovala její pleť. Také její pohyby a držení těla jsou přitom jiné. Není již opáleným venkovským děvčetem, vytrhávajícím plevel a přerývajícím záhony na jejich zahradě. Jakási odměřená urozenost zahaluje ji jako plášť z drahocenné látky. Míval při její hře zvláštní vidění. Jako by kolem její hlavy zazářila světla na zlatých svícnech a stonásobně se obrážela v zrcadle parket velikého sálu. Byla to zvláštní vidina. A nemohl by říci, že vítaná. Ale nebyl s to, aby se jí zbavil.

Mariina ruka vsunula se mu pod paži a její hlas zaklepal na jeho snící srdce. Vypadal jako člověk, který se probouzí.

„Nač myslím? Uvažuji, jak působíš, když hraješ na klavír,“ odpověděl jí jen zcela podle pravdy, neboť se bál, aby křehkost jeho snů o novém domově nebyla porušena slovy. „Chtěl bych vědět,“ dodal za okamžik, „co se s tebou děje, když hraješ? Připadá mi někdy, jako by ses vzdalovala.“

„Ale ne vědomě a ne od tebe, Martine,“ řekla rychle. „Ovšem, ztrácím souvislost s okolím, to však je pouze moc hudby.“

„Snad. A což tehdy, když jsi poprvé usedla ke klavíru a zapívala?“

Viděl, že bledne.

„Nevím,“ pronesla nejistě. „Nevím o tom nic. Byla jsem jako ve snu. A když jsem z něho procitla, poznala jsem, že hraji a zpívám. Víc o tom nedovedu říci.“

„A pak ses zhroutila a rozplakala. Proč?“

„Ze strachu sama před sebou. Neměla jsem přece potuchy, že něco takového umím, jako jsem netušila, že umím francouzsky, dokud se mi neoctl v ruce Duhamel.“

To bylo vše. Ne, tady nebylo stop. Tady byla jen neproná zeď.

„Nejsem na to pranic hrdá, Martine,“ dodala po chvíli „Mám někdy dojem, že mě to odlišuje od vás od všech. A to nechci. Všecko, co by mě odlišovalo, osamocovalo by mě. Rozumíš, jak to myslím?“

„Rozumím, Marie,“ přisvědčil vážně, neboť poprvé vyslovovala v nové a znepokojivé podobě to, čím ho již dávno tak poutala.

„Ale co dělat? Musíš se s tím smířit. Musíš dovolit, abychom se ti právě proto obdivovali. Ne nadarmo jsem ti řekl, že mi připadá, jako bys k nám přišla z jiného světa.“

„Ó, kéž by to jen nebyl svět mých snů!“ povzdechla si Marie - vzápětí byla by si nejraději zapečetila ústa, bylo však již pozdě.

Martin se rázem zastavil.

„Jakže, sny?“ zvolal. „O tom jsi mi dosud neřekla nic . Však pravda, teď si vzpomínám ... tu noc tehdy, jak jsem tě probudil ... „

Marie mlčela a dívala se zaraženě do země. Bože, co to vyslovila! Kolikrát si umiňovala, že toto bude jediná věc, kterou mu zamlčí!

„Nechme toho raději, Martine,“ zašeptala po chvíli, když nepřestával na ni naléhat.

„Ale považ, Marie, takový důležitý objev! Sny! Jak snadno by nám mohly ukázat cestu ...“

Když vrtěla hlavou neodpovídajíc, vzal ji za bradu a pozdvihl její obličej k sobě.

„Či snad ty sny jsou stále tak zlé jako tehdy?“

Vidouc, že mu neunikne, odpověděla:

„Mívám z nich takový strach, že se o nich bojím i mluvit.“

Opravdu, i teď se v jejích lakově černých, široce, dětsky rozevřených očích zračil strach.

„Tím spíše ses mi měla s nimi svěřit!“ zvolal Martin starostlivě.

Váhala. Má mu říci, že si někdy nebývá jista, neprožívá-li v nich svůj skutečný život? Ne, to by ho mohlo zranit. Neporozuměl by jí, a kdoví jaké podezření by v něm vzklíčilo.

„Ano, bývají tíživé, Martine. Tíživé, protože mě matou. Odehrávají se ve zcela jiném světě. A já jsem přece nikdy nic takového nespátřila ...“

„Pokud se pamatuješ, ovšem,“ podotkl Martin změněným hlasem. V jeho nitru se cosi varovně pohnulo.

„Ano, pokud se pamatuji,“ opakovala poslušně po něm. „A to mě právě leká. Odkud se ve mně berou ty obrazy? Jsou íantastické, zmatené, a přece je v nich něco ... něco neúprosne skutečného. Nevím, snad se vyjadřuji špatně. Dá se to tak těžko vystihnout. Chtěla bych vědět,“ dodala rychle, „jestli jsi ty někdy ve skutečnosti spatřil to, co já znám jen ze snů.“

„Vypravuj a řeknu ti to pak,“ vyběhl jí, jsa stále ještě zaposlouchán sám do sebe; varovné volání znělo dosud v hlubinách jeho duše.

Také v Marii se něco na okamžik vzepřelo slovům; vzepřelo, ale marně. Zvláštní! Ještě před chvílí si umiňovala, že mu neřekne nic, a teď mu vyprávěla všechno skoro všechno o starci s červenou stužkou, který ji unesl z Bítova, i o rezignované dámě ve višňových šatech, jež se proměnila v paní Balvínovou. Dávala se unášet vlastním vyprávěním a hrou představ, kterou v ní oživoval odraz jejích vlastních slov, a ani nepostřehla, že Martin ji poslouchá bez poznámky a že jeho tvář stydne a tuhne, jako by na ni z vnitřku padal mráz.

„Podivné je, že až do onoho okamžiku, kdy jsem spatřila věci, z nichž se skládá ten druhý svět, nepřišlo mi na mysl jméno ani jedné z nich. Ale sotvaže jsem spatřila mramorovou sochu nebo křišťálové lustry, věděla jsem, že je to mramor a křišťál. Co tomu říkáš? Není to ... Nedopověděla, neboť teprve nyní spatřila cizí výraz v Martinově obličejí; jeho oči se tak podivně úžily a tvrdly! Prudce ho uchopila za ruku.

„Co je ti, prosím tě?“

„Co by bylo? Nic,“ odpověděl a křemenitost jeho hlasu byla v zlém souladu s tvrdostí jeho pohledu. „Žasnu. Jdu s tebou od překvapení k překvapení. Takový je tedy svět tvých snů ... hm.“

„Ach Martine, není docela nic krásný! Slyšels přece, že mám z něho strach!“

Kdyby věděla, jakou úlevu mu přinesl tento její výkřik! Nicméně zůstal ve střehu.

„Proč strach?“

Pokřčila rameny.

„Což vím? Nevím nic. Nevyznám se v tom. Řekni mi ty, co o tom soudíš? Je v tom ve všem nějaký smysl? Někjaká stopa? Někjaká cesta? Mluv!“

To se snadno řekne. Mluv! Nemůže se jí přece svěřit, že i jej navštívil strach v této chvíli. Vyzáblá, potměšile se šklebící postava obchází kolem jeho srdce a slídí po skulině, kterou by se protáhla dovnitř.

„Ty by sis tedy nepřála, aby to byl tvůj skutečný život?“ otázal se jí přiskříplým hlasem.

„Martine, jak se můžeš ptát!“ zvolala Marie bolestně. „Víš dobře, že můj svět je ten, kde jsi ty - ty, jak tě znám a mám ráda.“

Políbil ji za ta slova na skráň, a ponechávaje ruku kolem jejího pasu, prohlásil:

„To, cos právě řekla, je rozhodující. Dokazuje to, že to není tvůj svět. Nemůže být, zjevuje-li se ti v takovém zabarvení. Snad je to svět, který jsi kdysi náhodou poznala s tím výsledkem, že jsi k němu pojala nepřekonatelný odpor.“

Takřka viděl, jak jí každou větou snímá nový balvan z duše.

„Vskutku, Martine, to by vysvětlovalo ... Nedovedeš si vůbec představit, jaký mám odpor k tomu starci!“

Martin si vzpomněl na její steny tehdy v noci, když se vracel domů. Ano, mluví jistě pravdu. Nepřepíná.

„Odečteme-li z dvaadvaceti let deset, i pak zde bude dost dlouhý čas, aby byl bohat na události. A zvláště v Praze. Co o tom víme? Nic. Můžeme se jen domýšlet. Odpusť, ale řeknu to: je něco v tvém zjevu, co poskytuje předpoklady, nezbytné k nahlédnutí do takového světa.“

Snažil se mluvit co nejpřesvědčivěji, ale nebyl si jist, zda sám věří svým slovům bez výhrad, a když večer dlouho nemohl usnout, bylo to jen proto, že mu hlavou kroužila myšlen-

ka, neměl-li by se nyní Sotonovy zprávy z Prahy spíše obávat než se na ni těšit. Nebylo by lépe zanechat všeho pátrání, svěřit se matce a pohnout ji, aby jim dovolila žít po svém? Ne! Takové břímě nemůže svalit na její hlavu. Žena bez paměti! Ne. Zažila už toho dost s Vilémem. A nejde přece jen o matku. Nikoli, zde není ústupu, není ústupu! Trpký smích zdvihl se mu v prsou. Jakže, vždycky přece cítil, že k nim Marie přišla z jiného světa, a teď, když neurčitá shoda hrozí se srazit se skutečností, by se toho lekal? Jenže takto jsem si ten svět nepředstavoval, namítal si. Parkety? Mramor? Křišťál? A co sis tedy představoval? Říší víl? Svět bohů? Opět se mu zjevil onen okamžik, kdy Marie poprvé otevřela oči, ještě nevidomé, a on se nakláněl nad jejich černou hlubinou. Tam dole, v ní, byl snad ten svět? Řekla mu dnes cestou: „Lidé v mých snech mluví docela jinou řečí než ty. Řečí jiného rodu. Je mi cizí.“ Kdyby byla z nich, necítila by to takto. Možná však, že dojem v ní vzniká jen proto, že mezi ní a oním světem stojí přehrada zmlklé paměti? Marné otázky!

V téže době se Marie ve svém pokoji trápila otázkou, proč se Martinovi svěřila se vším, avšak s výjimkou oněch snů, v nichž se jí zjevoval muž bez tváře, s nímž bojovala nerovný zápas o svou svobodu.

Uplynulo opět několik dnů a zpráva z Prahy stále nepřicházela.

Martin pracoval s Marií ve volném čase pilně na zahradě. Toho dne, kdy zpráva konečně přišla, dali se spolu do spravování besídky, aby ji v zimě sníh a vítr nepobořil.

Pracovali s chutí, ovládání společnou, byť nevyslovenou myšlenkou. Což to nebyla vlastně již práce na jejich? Riki štěkal u studánky na žáby, které si s ním hrály na schovávanou.

A tu náhle Martin odložil kladivo a hřebíky, s hlasitou úlevou si narovnal záda, a zapaluje si cigaretu pro chvíli oddechu, ukázal přes plot na protáhlý trojúhelník sousední louky a pravil jen jako mimochodem:

„Co bys tomu řekla, Marie? Chtěl bych jednou přikoupit tuhle louku. Vystavěli bychom si na ní nový dům. Dům s pěknou vyhlídkou do svitavského údolí, na Chlumu a drahoňovské lesy.“

Marie, opřena o rýč, jímž čistila spáry v kamenné podezdívce od rozbujelého plevelu, překvapeně k němu otočila obličej, zardělý prací.

„A co se starým domem?“

„Zbořili bychom jej,“ odpověděl Martin po kratičkém váhání, setrvávaje úmyslně v množném čísle, ale nikoli proto, aby se s Marií dělil o odpovědnost před mrtvými předky.

„Ne, Martine,“ zavrtěla Marie hlavou. „V tom se mnou nepočítej. Byla by ho věčná škoda.“

„Riki! Ten pes se uštěká. - Ale považ, Marie, tak krásný pozemek ...“

„Bude krásný, i když na něm bude místo domu jen nová ovocná zahrada.“ Opřela rýč o besídku a sepjala ruce před sebou - bolely ji. „To já bych měla lepší plán pro budoucnost, Martine,“ připojila pak tišším, ostýchavým hlasem.

„Ty?“ podivil se Martin. A v duchu si pomyslel: Hle, jak je už spjata s mým domovem! Vzal ji kolem pasu a teplo jejího těla hned si našlo cestu k jeho srdci.

„Nač bořit celý dům?“ pokračovala Marie. „Mohli bychom zachovat jeho vnějšek, zato vnitřek nově rozdělit. Také by se snad mohl vyhnat o patro výš - ty silné zdi už něco snesou. A měl bys vyhlídku i dům. Ostatně i zahradu bylo by lze trochu

probrat, získala by více vzduchu a slunce. Mám ráda slunce, Martine.“

Byl dojat. Cítil: náš srůst se dovršil; teď v nás bije jen jedno jediné srdce - srdce domu. Tiskla se k němu a on se dotýkal jejích vlasů rozechvěnými prsty. A hlavou se mu mihla vzpomínka na její slova, když minule pozdě k ránu kradmo opouštěl její pokoj. Zašeptala mu: „Jen abychom neměli rodinu dřív, než budeme moci mít svatbu.“ Byla docela jeho. Docela!

„Ty bys tomu dala! Co by tomu řekly tetičky?“ zazubil se na ni.

„Myslím na hodně vzdálenou budoucnost, Martine.“

„Nu ovšem, rozumím. Žertuji jen. Hm, spojit staré zdivo s novými prostory, staleté základy s přítomností ...v tom by bylo věru znamení souvislého růstu. Přítomnost by rašila z minulosti. Štěpování domu - vida, tohle je myšlenka!“

„Jednou si k tomu sedneme a načrtneme si plány, chtěl bys, Martine? Bude to užitečnější než stále mluvit o tom, co bylo.“

Aha, v tom ji poznával! Od toho dne, co se mu svěřila se svými sny, jež se ostatně nepřestávaly opakovat v nových a nových obměnách, utíkala od minulosti, jak mohla. Rozuměl jí. Byla odhodlána zahodit všecko, co bylo, a uchopit život, jak se nabízí, v nahém tvaru každodennosti a bez starostí o nezbadatelné. Pít z pramene, dokud prýští, a nestarat se, odkud přichází! Nedal se tím však mýlit. Věděl, že Marie by jednoho dne byla první přepadena a přemožena minulostí. Zlomený kruh, který zatouží se dovršit - tak nějak. Ano, přišel by den, kdy by se ohlédla a spatřila by za sebou prázdno, křičící po vyplnění.

Vtom uslyšel, že matka naň volá od domu:

„Martine, přišel ti dopis z Prahy!“

Nervózní chvění mu proběhlo celým tělem.

„Martine ...” Hlas Marii vyschl. Opírala se o besídku a byla bílá jako oblak nad zahradou.

„Už jdu!“ vykřikl. A dodal k Marii: „Odvahu!“

Ale sám jí měl málo, když utíkal k domu. Mohl by to ovšem být také jiný dopis než od Sotony, napadlo ho cestou.

Ne. Byl od Sotony. Poznal Sotonovo stojaté písmo na první pohled. Spěšně roztrhl obálku. Jediný, rychlý sjezd očima shora dolů - a ruka s dopisem mu sklesla. Nedostupná hora! Buď Marie vůbec není z Prahy, a pak hledej mezi tisíci ostatních měst to pravé, anebo je přece z Prahy, jmenuje se však docela jinak, a pak hledej zase mezi tisíci jmen to pravé. Víra v budoucnost v něm zhasínala.

Šepot za jeho zády: „Nic - vid', Martine?“

Potřásl smutně hlavou.

„Čti,“ řekl nalomeným hlasem.

Milý Martine (skákala slova Marii před očima), odpusť, že teprve dnes Ti ... dopoledne jsem vázán školou ... zastaralým adresářem nechtěl jsem se ... můj známý u policejního ředitelství ... výsledek je bohužel zcela záporný ... udané jméno se v Praze nevyskytuje vůbec ... seznam Larišových resp. Larischových, který přikládám, je přesvědčivým důkazem ... jsem rád, že jsem zase jednou od Tebe ...

Stála jako socha. Kámen by nemohl být mlčenlivější a odevzdanější do nadvlády času a osudu.

Náhle se Martinovi sevřelo hrdlo. Spatřil, jak té kamenné soše stékají živoucí slzy po tvářích. Tíše, ustavičně, jako pramen prýšticí ze země.

„Marie!“

Tím výkřikem ji vzkřísil. Pohnula se, vzhledla k němu a zašeptala:

„Co si teď počneme, Martine?“ Vyznělo to tak zoufale, že teprve nyní poznal, jak velice i ona spoléhala na Sotonovu zprávu.

Vzpoura v něm vybuchla. Ne, ještě se nevzdál „Co si počneme? To je prosté. Opatřím si zástupce a rozjedeme se do Prahy sami.“

Proti očekávání podařilo se Martinovi uskutečnit zájezd do Prahy až na začátku října. Učitel Kálal, který byl ochoten ho na tři čtyři dny zastoupit, onemocněl, a tak Martinovi nezbylo než krotit svou netrpělivost. Nebylo to snadné, zejména od toho dne, kdy se Háta konečně vrátila uzdravena z nemocnice. Hned při prvním setkání vzala si ho stranou a řekla mu se svým šibalským úsměvem, o němž se tvrdilo, že jej zdědila po otci: Víš, že jsem ti vždycky přála co nejvíce štěstí, Martine. Teď, když jsem poznala Marii, chápu tvou volbu a blahopřeji ti.“ Martin zrudl. To se rozumí – Háta! Ta jde vždycky rovnou a nic nesmlčí. „To ti řekla matka, vid’?“ zahučel, nevěda, má-li se zlobit na ni, že promluvila, anebo na sebe, že se tolik začervenál. „I ne. Josef. Už v Brně. A Josefovi to řekla Rosa.“ A Rose asi matka, doplnil v duchu Martin. Vida je! Za jeho zády si navzájem podávají takovou zprávu a před ním se tváří jako slepci. A kdo ví, jestli ta zpráva již neletí Bítovem a Adamovicemi, zatímco on s Marií stojí ještě pořád před nebetyčnou horou a nevědí, podaří-li se jim vůbec ji překročit.

„Marie se ti líbí?“ pronesl nazdařbůh.

„Velmi. Je to tedy pravda, Martine?“

Hátin obličej, ještě zažloutlý a vyhublý a tak živě připomínající podobu otcovu, zvažněl.

Martin se v duchu ošíval.

„Zatím o tom ještě s nikým nemluv, Háto. Víš, že to nemám rád.“

Klepla ho žertem přes rameno.

„Tos celý ty. Vždycky tajnůstkář.“

V dalších dnech se již nevrátili k této věci, ale i ta jediná rozmluva zanechala v Martinovi trýznivý neklid. Počítá-li celá rodina s tím, že se s Marií ožení, co se stane, jestliže jejich pražský zájezd ztroskotá? Sympatie, jimiž teď všichni Marii obklopují, mohly by se snadno zvrtnout v nepřízeň, ba v otevřené nepřátelství. Zvláštní! nikdy nepochyboval o trvalosti svých citů, tkvěla v něm nedůvěra k citům jiných lidí – všech ostatních, vyjímajíc Marii. Budou se ve jménu rodiny ujímat jeho obviňovat ji, že ho strhla s sebou do pasti vlastního neštěstí. Nic není vyloučeno. Kdo může předvídat zvraty rodinných nálad? A tuší-li dokonce něco o cestách do Mariina pokoje, pak jejich mohlo nabýt teprve nebezpečného dosahu. Co by si počal, kdyby Marie jednoho dne tajně zmizela domu a on našel její pokoj navždy opuštěný? Bylo by to totéž, jako kdyby oslepl nebo kdyby zhaslo slunce. Všechnen budoucí život byl by putováním hlubinami bez cíle a beze smyslu - byl by to horší osud, než jaký podlomil a nakonec i zlomil Viléma.

Se strachem počítal dny Kálalovy nemoci, a když se Kálal uzdravil, se strachem opět počítal hodiny, které ho dělily od cesty do Prahy, od posledního kroku, rozhodného pro celou budoucnost jeho i Mariinu.

V předvečer odjezdu vytratil se co nejčasněji do svého pokoje. Ve chvíli největšího napětí nedůvěřoval silám a obával se, aby se jeho vzrušení, které až dosud skrýval s úspěchem, nestalo matce a Rose nápadným.

Marie zdaleka nesdílela jeho rozechvění; čím více se blížil odjezd, tím hlouběji zapadala do zvláštního klidu který Marti-

na dráždil, protože se mu jevil příliš pokorným, příliš trpným oddáním se do vůle osudu. Přesto však byla by se Marie řídila jeho příkladem, jenže sotva stala od stolu, paní Balvínová ji požádala, aby ještě chvíli zůstala. Marie, trochu překvapena, opět usedla a postřehla, že Rosa, jako by matčina slova byla smluveným znamením, opustila pokoj.

Neklid, tenký hádek, pohnul se v Mariině nitru. Ale jediný pohled na paní Balvínovou stačil, aby jej zahnal. Úsměvná dobrota, která se zračila v jejích vráskách nevěstila věru nic zlého. V starých kachlových kamnech hučel dobře živený oheň. Starožitné hodiny s dlouhým železným kyvadlem hovořily nezměněně důvěrným hlasem. Stíněné světlo dopadalo širokým pruhem rovnou na stůl a na stěně nad pohovkou čtvero vybledlých tváří střehlo mír pokoje, který jim patřil v oněch dávných dobách, kdy sice nebylo lze stvořit světlo pouhým otočením porcelánového knoflíku, kdy však prostřený stůl svítil stejně bíle, kachlová kamna hřála stejně příjemně a do oken se dívala táž studená tma dlouhých se podzimních večerů jako nyní. Už neseděla Marie sama s bělovlasou stařenkou - tou, která byla první živoucí bytostí, již spatřila, když se k ní svět navrátil. Dobří bůžkové rodového domu vystupovali ze stěn a usedali k nim ke stolu a dívali se na ně svýma tichýma, moudrýma očima, ne nepodobnýma očím v zašlých rámech na stěně. Ne, zde přece nemůže nic ohrozit její a Martinovu budoucnost.

Zaplavila ji pevná víra v příští dny. Blahoslavený světe dobrých lidí! Chci ti zůstat věrna za štěstí, které jsi mi dal. Světe lásky a přátelství prostých lidí, kteří z prsti vzešli, z prsti žijí a v prst se opět obrátí. Světe širokých obzorů, sluneční záře a tančících větrů, světe vlnící se úrody, ptačího zpěvu a zrajícího ovoce na praskajících větvích! Světe darovaný a nalezený - můj

světe. Martinův světe! modlilo se její srdce a bylo naplněno štěstím a radostí jako krystal duhovým světlem.

„Marie, jsem velmi ráda, že jste se rozhodli zajet si do Prahy,“ ujala se paní Balvínová slova laskavým tónem. „Znáte mě jistě už natolik, abyste věděla, že nedovedu a nechci být vše- tečná. Nepotřebuji slyšet, nač stačí mé oči - tuhle zásadu jsem přijala od Martina otce a pokládám ji dodnes za správnou. Neptala jsem se Martina na nic; sám se mi svěřil, že si tam jedete pro své osobní doklady A že se přitom poohlédnete i po věcech, jež možná brzy budete potřebovat.“

Marie cítila, jak se jí rozlévá krev z tváří vzhůru k očím a čelu a dolů po celé šíji. Dívala se neodvratně do ubrusu, nejsouc s to pozvednout víčka, a její prsty nervózně žmoulaly jeho třásně. Hlubokým tichem kráčela k ní stařenčina slova - i dobří bůžkové domu pozorně jim naslouchali a spokojenost poby- vovala jejich hlavami. Ano, životy těchto lidí, svěřených jejich ochraně, ubírají se určenou drahou, všecko je dobré.

„A tak si myslím,“ pokračovala paní Balvínová, “že je mou povinností vám říci, jak jsem šťastná, že se věci takto utváře- jí. Každý, kdo se dostane do vaší blízkosti, Marie, musí vás mít rád, a já v tom to vám pravím docela otevřeně. V neštěstí, které nás potkalo, jste mým očím asi tolik co nočnímu chodci okno a prokřehlému teplá jizba. A tak je tedy všechno v pořádku. Já už tady dlouho nebudu, jsem stará baba. Nic- méně doufám, že mi bude ještě popřáno chvíli se těšit z vašeho a Martina štěstí. Tak, to je všecko, co jsem vám chtěla říci... ne, neplačte, rozplakala by jste i mě. Hlas se jí zachvěl.

Tohle není ani přelud, ani sen, pomyslila si Marie. Vstala, přistoupila k ní a ostýchavě ji políbila na čelo, právě tam, kde se táhl lem jejích bílých vlasů.

„Jste tolik, tolik hodná,“ zašeptala.

Dvě tři slzy se skutálely také stařence klikatou drahou jejich vrásek.

„Nu, nu,“ odpověděla odmítavě, „snažím se jen vidět věci, jak jsou, a číst v lidských srdcích. A v ostatním skládám důvěru v Boha.“

Marie, stojíc nad ní, řekla rovnou před sebe, a její slova, procházejíce kuželem světla, na chvíli zazářila, než zhasla v šeru pokoje”

„Kéž bych vám mohla říci, jak toužím naplnit Martinův život štěstím a jen štěstím!“

„Největším štěstím Martinovým je už to, že se s vámi setkal, Marie. Pro celý náš dům je to štěstí –dnes již v to pevně věřím. Z počátku než jsem vás dobře poznala, tomu tak nebylo a nevím věru, proč bych vám to zatajovala. Nedivte se, jsem matka, a Martin je jediný, v němž náš rod může pokračovat.“
Usmála se sama sobě. “Mluvím, jako bych nežila v Bítově, nýbrž na adamovickém zámku, vidíte? Ale rod je veliká věc, Marie. Nepřetržitá souvislost pokolení, jejich úsilí a díla.“

Marie mimoděk sklopila hlavu. Nepřetržitá souvislost! Ó, kéž by se i kolem ní rozestoupily temnoty a zjevily jí řetěz, vedoucí od ní do minulosti!

V té chvíli Rosa pootevřela dveře a nahlédla pátravě do pokoje. Přece tedy prve odešla úmyslně! Marie spěšně usedla na své místo. Mlčeliví ochránci domu zmizeli. Hle, bílý stůl byl opět prázdný!

Zbytek večera již nikdo z nich se nedotkl toho, o čem hovořily jen mezi čtyřma očima, ale to, co bylo vyřčeno, zůstávalo ve vzduchu a prozařovalo jej svou vroucností. Radostná blahozvěst!

Přijeli na Wilsonovo nádraží pozdě večer a Praha je uvítala mrazivým počasím.

Martinovi bušilo srdce, už když procházeli nádražní dvoranou. Dychtivě pozoroval Marii. Avšak ani hala, ani ulice, jak se mu zdálo, k ní nepromluvily jinou řečí než jazykem cizího velkoměsta.

Na chodníku před nádražím učinil malou zkoušku. Zastavil se a prohodil jakoby mimochodem:

„Tak a kudy teď? V kterou stranu?“

Marie pokrčila rameny. „Nemám ponětí, Martine,“ vynasnažila se pronést docela všedně, avšak zklamání trhlo nemilosrdně její úsilí jako pavučinu.

Tohle je tedy Praha. - Praha! Kdyby jí byl někdo řekl, že je to Berlín nebo Vídeň nebo Budapešť či jakékoli jiné město na světě, bylo by to na ni působilo stejně, pokud by se cizí řeč nedotkla jejího sluchu. Široká ulice před nádražím s temným pásem sadů v pozadí byla poloprázdná a z života, pokud v ní zbyl, čišela na Marii cizota; ubíhal kolem ní nevšimavě, a na obrysech věcí, neurčitě vystupujících z mlhavého večera, nebylo nic, co by poznávala. Nezvykle obrovský, kamením vyzděný prostor se v dálce měnil v černý tunel, v němž zsilané elektrické měsíce bojovaly s temnotami, které je obkličovaly. Žlutě ozářené vlaky tramvají a pádící dvojice automobilových světel zanechávaly za sebou nehostinnou prázdnotu a propadaly se do jícnu ulic, jež pro Marii nikam nevedly. Nic se tu na ni neusmálo, nic nezamávalo na pozdrav.

„Nevadí, Marie, zato já se tu vyznám,“ odpověděl Martin a také se tvářil, jako by nic jiného nebyl očekával.

Konec konců tohle ještě lze přece očekávat, že první pohled na večerní ulici vzkřísí její paměť!

Ubytovali se v hotelu na Malé Straně, do něhož se Martin uchyloval vždycky, kdykoli dlel v Praze. Protože však to bylo zřídka, nikdo ho tam stejně neznal. Jaký div, že mu v kanceláři bez ptaní nabídli pokoj? A že Martin jej přijal, aniž hnul brvou?

Teprve když pokojská za sebou zavřela dveře a ponechala je o samotě, jeho veselí propuklo. Pan a paní Balvínovi! Kdepak nosíte snubní prsten, paní Balvínová? V kabelce? Je to snad pražský zvyk? A vy, pane Balvíne? V kapse u vesty? Tohle snad dělají muži z Bítova, když přijedou do města? Ale konec konců je to dobré znamení, není-liž pravda? Mají patrně svoji budoucnost vepsanu do tváří.

Ku podivu, teď, v předvečer rozhodujícího dne, sneslo se naň zcela neočekávané uklidnění, ačkoli ještě vlaku jeho rozechvění stoupalo, čím více se blížili ku Praze.

Marie, odkládajíc kabelku a klobouk na stolek mezi okny, byla k němu obrácena zády. Neviděl jí do tváře, když mu přitakala, ale zdálo se mu, že vyjadřuje tentýž klid a touž důvěru v zítřek. Netušil, že ve skutečnosti ničemu nebyla Marie tak vzdálena. Dokud seděla ve vlaku, pochybnosti neměly k ní přístup. Ještě ji měl ve své moci minulý večer. Ale sotvaže se octla v nádražní dvoraně, v hemživém proudu davů, válejších se ze všech stran podchody k hlavnímu schodišti a zejména potom, když z tramvaje spatřila kamenné bludiště ulic a náměstí, to nesmírné, usínající mraveniště lidí, v němž se cítila ztracena i přes Martinovu blízkost, tehdy se na ni vrhl drásavý strach, a pochybnosti, poslušny jeho výzev, vynořovaly se ze všech koutů její duše. Jak, v tomto zmítajícím se a hučícím moři (kde je ticho Bítova s jeho třemi lucernami na hlavní ulici!) chtělji naléztí konec přetržené niti? Není to to-

těž jako hledat špendlík ve stohu? Víra v kabelku ji opouštěla. Pouhá kabelka, ba ani to ne - pouhý předpoklad o ní!

Zatím co Martin již spokojeně spal, bděla Marie dlouho do noci. V duchu již viděla, jak se vracejí do Bítova poražení a bezradní. Co řeknou dobrotivé stařence, která tak pevně věří v jejich šťastnou budoucnost? Jakou omluvu naleznou pro své jednání, jímž ji klamali po pět týdnů? Bítovský dome, kdybys tušil, jaká pohroma visí nad tvým krovem! Usnula až k ránu krátkým, nepokojným spánkem, z něhož procitla unavená, skleslá a rezignovaná. Rozhodující den? Nuže, staň se cokoli!

U snídani potají pozorovala Martina. Zdál se jí vážný, ale klidný a odhodlaný. Když dopil kávu a zapálil si cigaretu, naklonil se k ní přes stůl a jeho ruka spočinula na její.

„Nuže, Marie,“ řekl tónem, který zjevně usiloval dodat jí odvahy, „zakrátko zvíme, byl-li můj odhad správný. Nemáš strach?“

„Trochu, Martine,“ přiznala se. „Ale to víš, ne o sebe.“

„Rozumím, rozumím,“ usmál se - teprve teď poznala, že se docela nic nepřetvařuje, byl opravdu naprosto pevný. „Jen si, prosím tě, nemysli, že bych si nevěděl rady, kdyby náhodou kabelka zklamala naše očekávání.“

„Máš ještě nějaký jiný plán?“ otázala se překvapeně.

„Ne. Zatím ne. Jsem však přesvědčen, že tím ještě nebudou vyčerpány všechny možnosti. Určitě ne. To se ví, bude to otázka nápadu, ale máme před sebou tři plné dny a za takovou dobu se již dá něco vymyslet a vykonat.“

Hned po snídani se vydali směrem k Václavskému náměstí. Martin schválně volil cestu pěšky a vedl Marii přes most kolem Národního divadla a Národní třídou. Pomalu. Použil každé příležitosti k zastávce a k výkladu. Vypadalo to, jako by rodilý Pražan ukazoval město své venkovské příbuzné. Stále

v skrytu doufal. Kdo ví? Snad stačí nepatrná podrobnost, pohled na některou budovu, nejvšednější výjev na ulici, nějaké seskupení barev a tvarů ve výkladní skříni, aby jiskra vzpomínky náhle přeskočila.

Zejména na mostě, vedoucím k divadlu, zpomaloval chůzi a každou chvíli se zastavoval. Dech srážel se v šedavé oblačky kolem úst pospíchajících lidí a široká prostora nad řekou byla zaplavena ranním sluncem. Pohled na divadlo, nábreží, Karlův most, Malou Stranu a Hradčany, tento pohled, tak hluboko vrytý do duše každého Pražana, že by nerozčeřil hladinu její v pohyb její ochrnutou sílu?

Právě se oddával této naději, když Marie mu stiskla ruku a řekla:

„Podívej se na toho člověka.“

Martin sebou trhl, jásavý výkřik proletěl jeho nitrem. Poznála někoho? Ale v tom již sám spatřil drobného, suchého mužička, který několik kroků před nimi provozoval na chodníku jakýsi ztřeštěný tanec s fotografickým aparátem jako maskou na obličej.

„Proč nás fotografuje?“

Leč dříve, než jí mohl Martin odpovědět, mužiček zanechal tance, spustil aparát na prsa, ukázal široký úsměv kolem nakrouceného knírku, a přitočiv se k nim, vsunul mlčky Martino-
vi do ruky růžový lístek a zmizel.

Oba, Martin i Marie, se udiveně otočili už zase tancoval před jinou dvojicí, a rozdávaje neúnavně své růžové lístky, pomalu se od nich vzdaloval proti proudu chodců.

Martin se podíval na lístek, který mu byl s tak bleskovou rychlostí veskamotován do ruky.

Právě jsme vás vyfotografovali bylo na něm natištěno velkým, nápadným písmem a pod nadpisem bylo připojeno poučení a adresa ateliéru, kde si lze snímek vyzvednout.

Martin se dal do smíchu.

„Náš první společný snímek, Marie!“ řekl a zasunul lístek do kapsy. Ateliér „Albatros“ v Jungmannově třídě. Proč ne? Pozitíří se tam mohou zastavit. Nestalo se sice nic z toho, več doufal, ale v tom okamžiku i tato příhoda měla do sebe cosi povzbuzujícího. Den, zdálo se mu, začíná vlastně slibně.

Na rohu Můstku, proti paláci „Koruna“, se zastavili, čekajíce, až změna světél jim uvolní přechod přes křižovatku. Martinovy oči zatím dychtivě těkaly po vývěsných, štítech na protější straně. Nu, ovšem: Ferdinand Šámal. Už odtud spatřil ten nápis, provedený velkými zlatými písmeny na tmavé skleněné tabuli. Přes hlavy černajících se davů, přes vlnobití hlučící křižovatky svítil k nim a vábil je k sobě.

Srdce se mu sevřelo. „Vidíš? Ferdinand Šámal!“ zvolal, ukazuje rukou přes proud aut, jež se kolem nich sunula po asfaltu v modravých oblacích benzínu.

Cítil, jak se Marie pevněji přichytila jeho ruky. Ostrý zvuk klaksonu přehlušil její odpověď, zahlédl jen, jak pohnula rty. Jakže, ta firma tedy existuje skutečně? Bylo to neuvěřitelné! A ještě neuvěřitelnější, že tato žlutá kabelka, nalezená Rikim na tři sta kilometrů odtud, kdysi opustila tento obchod... V čí ruce však? V Mariině?

Křižovatka se náhle před nimi vyprázdnila, bílé rukávy dopravního strážníka se rozpažily - Martin s Marií přeběhli na druhou stranu.

„Hm!“ zahučel Martin mimoděk, když se zastavili u výkladní skříně. Tohle naprosto nebyl obyčejný závod, stačil jediný pohled do výlohy, aby člověk maně začal v duchu počítat, kolik

peněz má s sebou. Všecko se tam jiskřilo vkusem a pyšnilo výlučností. Martin byl zaražen, kabelka visící na Mariině ruce že kdysi ležela v tomto přepychovém výkladu, u něhož se ustavičně kupí hloučky zvědavců?

Marie, která v broušených zrcadlech skříně náhle objevila na svém klobouku a plášti, který jí dala paní Balvínová ušít v Adamovicích, povážlivé nedostatky venkovské švadleny, podívala se váhavě na Martina.

„Je to opravdu zde?“

„Jistě. Mýlka přece není možná.“

„A máme . jít dovnitř? Co jim tam řekneme?“

Martin ještě jednou přelétl pátravým pohledem výkladní skříň. Ani na jediném předmětu nebyla cena.

„Zeptáme se, zda by tu kabelku neopravili, když byla u nich koupěna,“ rozhodl se, a otevřev těžké kovové dveře, vpustil Marii napřed na měkký olivový koberec, na němž stály skleněné vitríny, naplněné rozkošnými drobnostmi z kůže, brokátu, smaltu, slonoviny a lesklých kovů - věru, nevypadalo to zde jako v obchodě, spíše jako ve výstavní síni nebo v salónu adamovického zámku.

Krám byl prázdný a odkudsi z pozadí vyšla jim vstříc dívka, jejíž hlava byla navlas podobná voskovým figurínám, jež cestou spatřili za výklady velkých kadeřnických závodů: ostrá černá obočí a brv, voskově hladká pleť s dvěma pravidelnými obláčky ruměnce po obou stranách nosu. Vláčné pohyby, štíhlá postava. Vypadala jako filmová hvězda, ale ukázalo se hned, že je to pouze prodavačka.

Dívka se obrátila s otázkou rovnou na Marii, zatím co Martin je obě napjatě pozoroval. (Jaký úžasný rozdíl mezi umělou a přirozenou krásou! napadlo mu mimochodem.) Nepřihodilo se však nic, leda to, že prodavačka po jistém váhání, způ-

sobeném asi ubohým stavem kabelky, poznala v Mariině majetku jejich zboží. To bylo vše. Vše!

S úsměvem byla Marii kabelka vrácena.

„Opravy my vůbec neděláme, madame.“

Madame! Nebýt tolika starostí, byl by se dal do smíchu. Ale teď myslil na něco jiného. Ne, ještě se nevzdával! Především musí poskytnout Marii čas, aby se mohla řádně rozhlédnout. I vložil se do jejich rozmluvy, projevil přání po nové kabelce („Víte, něco zcela podobného, slečno“) a v duchu se nedivil, když se dala neochotně do vytahování zásuvek sametem téže barvy, jako byl koberec na zemi. Patrně nás dobře odhadla a ví, že vůbec nemíníme nic koupit, ale bylo mu zcela lhostejné, budí-li v ní příznivý dojem. Neposlouchaje, co mu prodavačka vykládá nad překrásnými řadami kabelek naučenými a hbitými větami, pošilhával po Marii. Její obličej byl podoben nerozsvícené lampě.

„Má paní často kupuje u vás, nepoznáváte ji?“ prohodil náhle - ne, nedovedl se již přemoci, možná, prodavačka pod škraboškou všech svých líčidel je tak tupá, že potřebuje takové upozornění.

Opravdu, zdálo se, že vosková hlava nad skleněným pultem teprve nyní oživila větším zájmem. Podmalované oči zvolna a zkoumavě přejely Marii od klobouku až po pás.

„Skutečně? Já jsem zde ovšem teprve rok, madame tedy promine...“

Bylo zřejmé, že tento časový odhad se také vztahuje na žalostný stav kabelky na Mariině ruce. Martin div nezaklel. Proklatá kabelka! A on do ní vkládal tolik nadějí a jen pro takovou, předem pochybnou domněnku vážil cestu z Bítova až do Prahy! V té chvíli docela zapomněl na své tehdejší rozechvění na brněnské silnici, když zjistil, že obě místa nálezů

jsou tak blízko sebe. Nyní viděl jen vzdálenost Prahy od Bítova a fantastičnost svých teorií a byl by se nejraději vysmál sám sobě.

Když vyšli z obchodu, Marii zachvátila náhle taková únava, že požádala Martina, aby se vrátili do hotelu. Byla tak pobledlá a pronesla svou prosbu tak sklesle, že Martin neváhal a zastavil nejbližší taxík. Marie se schoulila do kouta vozu, zvrátila hlavu vzad, jako by lapala po dechu, a majíc oči zavřené, mlčela po celou cestu.

Výjev v obchodě zjevil se jí najednou v bolestně ponižujícím osvětlení. Mrzela se na sebe i na Martina a ke všemu ještě jí hlava třestila bolestí. Je jim toho třeba? Neměli raději zůstat v Bítově, místo aby se tloukli po tomhle ohavném, řinčícím, zvonícím, houkajícím a rámusícím městě, v dusivých oblacích benzínových par, v davech lidí, pádících vpřed s podivným napětím ve tvářích, jako by utíkali sami před sebou, v tomto bezuzdném a odporném shonu na dně kamenných propastí, jež ponechávaly člověku nad hlavou jen úzký a kouřem potřísněný pruh oblohy - té oblohy, která se v Bítově svobodně a nespoutaně klene nesmírnou bání nad vonnou zemí a tichým šelestem ovocných zahrad a lesů? Všecka jejich námaha je přece marná a beznadějná. Nejlépe by bylo neváhat ani okamžik, sebrat se a vrátit se domů.

Domů! Ale což v tom domě, porostlém divokým vínem, nečeká stařenka, že se vrátí s doklady pro kněze a se seznamem věcí objednaných pro nový domov? Co jí řeknou? Jak jí to vysvětlí? Vždyť cesta domů je právě tak zatarasena jako cesta vpřed! A všeho je příčinou jen ona se svou zmrzačenou duší a přetřženými kořeny! Nenáviděla sama sebe, ne-

náviděla to neznámé, co ji oloupilo o všechno, čím se od ní lišili ostatní lidé.

A zase: Proč jen ji Martin neuposlechl a nezanechal pátrání, které nikam nevede a ani nemůže vést? Co by byl jí i sobě ušetřil! Jistě i jeho matka by se s tím smířila. Či nestálo by jejich štěstí za takovou oběť? Opakovala si to stále a stále, a přece kdesi v koutku nitra cítila, že si namlouvá nemožnosti. Jak sama byla s to, aby snášela takový život na samém okraji světla a tmy? Všecko bylo bezvýchledné. Octla se na křižovatce a cesty, jež se od ní rozbíhaly, trčely do prázdna jako uťaty.

V hotelu ihned ulehla, a Martin běžel do lékárny pro lék, který by utišil její bolest v hlavě. Mariin stav ho polekal. Nejenže provedením svého plánu ničeho nedosáhl, ale ještě ji vystavil nebezpečí onemocnění. Další duševní poruchy! Začínají se snad vyplňovat slova dr. Tomce? To by byl konec. Něco jako katastrofa světa. Zřícení všech hvězd z jeho oblohy.

Nehnul se od jejího lůžka. Po léku Marie usnula a to ho poněkud uklidnilo. Spánek ji jistě posílí a obnoví i její odvalu. Ticho v pokoji, vedoucím do zahrad, ničím rušeno, ani tiko-tem hodin. Čas tekł - léčivý čas. Martin slyšel i tep vlastního srdce. Ach Marie, zda víš i teď ve spánku, že bije jen pro tebe? Ležela s rukou pod hlavou, černé hluboké oči zavřené, mlčící obličej, jen prsa se jí zdvíhala a klesala v rytmu pravidelného dechu - živoucí záhada, stejná dnes jako když ji s Ventou zanesl do sálu. Nerozluštitelná! Krása beze jména. Láska bez původu. Noci strávené v její náruči táhly jeho myslí - pás ohnivých obrazů. Nebyla první ženou, která se mu odevzdala, ale co byly ty, jež předcházely? Byly tak neskutečné, že by se byl s nimi setkal v nějakém jiném životě. Mariina ústa spálila v něm všechny vzpomínky na prach. Kam mizí křehký svit svět-

lušek, když vyjde slunce? Štíhlé, dlouhé tělo rýsovalo se neurčitě pod přikrývkou. Marie! Jeho Marie. - Opravdu jeho? Neuniká mu nic z její bytosti do jícnu minulosti? Může být pánem duše, která na jedné straně pozbyla hranic a rozplývá se do tmy, jako záře večerních červánků se vsakuje do noci, vystupující od východu nad obzor? Její sny! Přemýšlel: Ucelují její osobnost? Doplňují ji? Dokreslují? Prohlubují? Ano to bylo to, že v ničem neprozrazovaly nějakou vnitřní souvislost s obrazem, který si učinil o Marii. Trčely tu osaměle a beze smyslu. Nebylo v nich pro něj ani jediné nitě, která by spojovala jejich přeludné bludiště se skutečností. Ani jediná stopa. Ani jediný ukazatel. Nic. Pranic.

A přece, jak tak nad ní seděl a naslouchal jejímu pokojnému dechu, zadržoval se v něm vzdor v tvrdý a nepoddajný uzel. Ne, ani teď se nevzdá! Ještě tu musí být plno cest k cíli, třeba je pouze objevit. A on je objeví! Tato krásná a ušlechtilá bytost, jež proměnila jeho život v pokladnici drahocenných darů, stojí za to, aby vybičoval svůj mozek k ještě úsilnějšímu vzepětí. Všecky nervy se v něm rozezvučely novým a stále rostoucím zanícením.

Byl rozčilen a zachtělo se mu kouřit. Vstal a šel si do svrchníku pro cigaretové pouzdro. Vyňal je z kapsy spolu s růžovým lístkem. Nápadný nápis na něm Právě jsme vás vyfotografovali uhodil ho do očí a v tom okamžiku blesk nápadu mu projel hlavou. Strnul v polou pohybu, všechno se v něm ztišilo úžasem. Tak jednoduchý prostředek! A přece - kdo ví, zda by byl naň připadl, kdyby byli zůstali doma!

Kapitola jedenáctá

„SVĚT DIVŮ”

Martinův nápad rázem vrátil Marii s novou nadějí i nové síly. A Martin sám nezůstal jen při jediném plánu, jako by byl v něm ten blesk uvolnil nahromaděný proud podnětů k novému pohybu. Najednou viděl ještě plno jiných možností, a všechny spočívaly na prosté myšlence: Nepoznává-li Marie nic a nikoho, mohla by být sama snadno poznána. A podle toho se zařídil, nepočítaje peněz. Co byly všechny jeho peníze proti vyhlídce na výhru celého života?

Na oběd dovedl Marii do Obecního domu, za odpoledne navštívil s ní dvě tři největší pražské kavárny, večer byl symfonický koncert v Lucerně - šel tedy s ní i tam, neohlížeje se na svou únavu ani na cenu sedadel v sále téměř vyprodaném, a druhého dne pokračoval důsledně v tomto úmyslném vystavování Marie na oči co největšího počtu lidí. Byl by nejraději nechal před ní defilovat celou Prahu, kdyby to bylo bývalo možné. Nic nedbal, že večer oba klesali pod přívalem nezvykle rušných dojmů a že ráno se nemohli ani probrat z mráкотného spánku beze snů.

Žili v ustavičném napětí - každou vteřinu mohlo se uskutečnit nepředvídatelné setkání s někým, kdo by zvolal: „Jakže, vy, slečno? To jsem vás již dlouho neviděl (neviděla), Snad jste nebyla mimo Prahu?“ Ale vteřiny a hodiny mýjely a nic takového se nestalo. Tu a tam některý muž se nápadně zahleděl na Marii, tu a tam se některý i ohlédl, a Martinovi pokaždé vynechalo srdce - nebylo to však nic jiného než prchavý zájem, probuzený pohledem na její krásu, které nedovedly

ublížit ani špatně ušité a prosté šaty, ani koncertní sál, zářící večerní elegancí. Davy, jež kolem nich proudily, skládaly se jen z cizích tváří a v žádné z nich se nerozžalo světlo poznání. Ani tento nezdar nedovedl zvíkat Martinovu vůli k úspěchu stůj co stůj. Ano, kdyby nebyl měl ten výtečný nápad a kdyby toto byla bývala jejich jediná vyhlídka, byl by se již druhého dne vzdal. Díval se však na defilé kolem Marie pouze jako na vedlejší možnost, kterou sice nebylo radno opominout, ale která sama o sobě nerozhodovala.

Marie, brzy usmýkána honbou za výkřikem poznání, byla jiného mínění - to tehdy, když se v ní opět a opět ozýval onen temný pud, jemuž nerozuměla a který se varovně vzpíral proti jejich umíněnému pátrání a probouzel v ní pochybnosti i o účinnosti Martinova plánu s její podobiznou. Nevyslovila je však - cítila, že je nesmí vyslovit, nemá-li se v Martinovi rázem všechno zlomit a zřítit. Vždyť jen věř, žil jako v horečce a jeho víra v zdar tvrdla očividně hodinu od hodiny v jistotu, krystalovala v něm jako diamant v tavicí peci. Obraz, jež spatří desetitisíce - ano, tento prostředek je neomylný, říkal, a zklamal by jen tehdy, kdyby Marie vůbec k nim nebyla přišla z Prahy.

„Já vím, mé počínání i mé přesvědčení ti asi připadají nepochopitelné. Jenže nemohu si pomoci. Kdybys mne žádala, abych ti je odůvodnil, nedovedl bych to. Vzpomínám si, jak jednou proutkař hledal u Otrádovců na zahradě pramen. Stále se vracel k témuž místu, ačkoli se ničím nelišilo od ostatních. Člověk by byl řekl: pramen by přece mohl být stejně dobře kdekoli jinde. A vidíš, byl přesně tam, kde jej proutek ukázal.“

Dopoledne, kdy se Praha vylidňovala, protože lidé byli zalezlí v úřadech, obchodech a bankách a pracovali, aby se uživil, Martin s Marií odpočíval a nabíral sil na odpoledne

a večer. Dopoledne také určil k návštěvě tetiček, aby dostal v slovu, které dal matce. Tetičky bydlely na nábřeží v přízemí starého domu s velikými pokoji, vysokými, bíle lakovanými okny a s čarovnou vyhlídkou na řeku a Hrad, z jehož hřebenu bděle se třepotající vlajka střežla město a zemi.

Otevřít jim přišla sama teta Hedvika, a když je spatřila, vykřikla radostným překvapením, třebaže byla o jejich návštěvě už napřed uvědoměna z Bítova. Ale takový výkřik, spojený s hodně nadneseným vítáním, patřil podle jejího názoru k situaci, a teta Hedvika by ji byla bez něho pokládala za nepodařenou. Na niti nepřetržitého toku slov vedla je do salónu, jež starý, zdánlivě renesanční nábytek zavaloval honosnou tíhou. Museli usednout ke čtyřhrannému stolu s mohutnými trnoži a červenou pokrývkou, ozdobenou uprostřed postříbřeným podnosem na štíhlé noze; na něm bylo narovnáno umělé ovoce, které asi bylo třeba každého rána opatrně oprašovat.

„Tak, a teď zavolám Annu. Ta se bude divit.“

Zmizela ve vedlejším pokoji a Martin i Marie se dali do tlumeného smíchu. Šli sem bez valné chuti, zvláště Martin, teď však byli rádi, že splnili slib. Byl tu přece jen kus ovzduší Bítova, trocha vůně domova, po němž se jim stýskalo.

A teta Anna se opravdu divila. Očekávala je sice také, a přece se divila. Jakmile však učinila zadost tomuto nepsanému zákonu jejich bytu, znehybněla na vycpané židli ozdobené krajkou a ponechala slovo Hedvice.

A jako prve údiv, řinuly se teď na Martina a Marii otázky. Však bylo také nač se vyptávat! Což kdo kdy slyšel, aby se takové události snesly na jejich pokojný bítovský dům? Marie! Vilém! Vrby! Změny v zahradě! Neseděli již v bytě s vyhlídkou na Hradčany, nýbrž v domě zarostlém révou, a chvíle byla tak

podobna onomu dni, kdy se Marie poprvé setkala s tetičkami. Všecko tu opět bylo jako tehdy, starosvětské ovzduší pokoje, obývaného stářími, římsky přísný obličej tety Hedviky, zápas o neproměnitelnost věcí spjatých s jejich životem, a byl tu i hrobový hlas tety Anny:

„O čem to hovoříte?“

„Ale o těch vrbách!“ houkla jí do ucha teta Hedvika.

„Eh!“ klepla teta Anna zlostně holí o podlahu. „S tím mi dejte pokoj. Letos jsem byla v Bítově naposled. Takové vrby! Všichni jsme pod nimi vyrůstali, a oni je pokácejí. A bez našeho souhlasu!“

Tři bílé hlavy seděly u tří oken a přely se o svědky minulých dob. Tři bílé hlavy, každá u svého okna, staré hodiny s dlouhým železným kyvadlem odměřují roky a desetiletí, a černající portréty nad pohovkou pozorují moudrýma očima plynoucí čas. Rosin hlas zní z předsíně: „Barboro, dnes dejte svačinu na terasu pod vrby.“ Riki polospí, stočen na zápraží, a lapá po mouchách.. Vilém, ruce v kapsách...

„Chtěl bych vědět,“ řekl Martin, když se octli venku na chodníku a v přítomnosti, „jestli jim matka něco napsala o nás dvou. Ani se toho nedotkly, a přece mluvily s tebou, jako bys... nu, chybělo jen, aby ti tykaly.“

„Jsem přesvědčena, že vědí všecko,“ odpověděla Marie. „Jenže jim asi vadí, že tu jsem s tebou sama. A tak obepluly úskalí mlčením.“

Martin se zasmál. Hotová domácí revoluce! Nebylo pochyby, že Marie uhodla.

„Přesto však mají z toho radost. Obě. To jsem vycítil z jejich uvítání.“

„Ano, mají. Ach Martine,“ povzdechla si Marie, „kéž bychom se mohli vrátit už dnes domů! Říkám ti, nebudu šťastná nikde

jinde než v Bítově.“ Nebýt toho, že na nábřeží kolem nich bylo plno lidí, byl by ji Martin bez rozmýšlení objal a políbil. Takto však se musil spokojit jen s tím, že ji, vděčně stiskl ruku.

V den, kdy podle růžového lístku měl být snímek hotov, zastavili se pro něj v ateliéru „Albatros“. Martin předložil poukázku a mladý příručí, ohebný jako proutek samou úslužností, začal se hrabat v dlouhé krabici, naplněné obálkami z hnědého kartónu. Když konečně našel Martinovo číslo a vyňal snímek z obálky, rázem se mu přiosměl obličej - jeho odbornický zájem se zjevně probudil. Podíval se na Martina, pak zase na fotografii, přihladil si rovnou dlaní patku nad okem a řekl:

„Tohle je ale snímek! Račte se, prosím, podívat. V soutěži by dostal jistě cenu.“

A podal jej Martinovi s výrazem, jako by chtěl naznačit: Něco takového se nedá vůbec zaplatit, jenže ty tomu nerozumíš.

Nicméně Martin poznal na první pohled, že snímek je překrásný, nejen záběrem, ale i světly. Také Marie, která se mu dívala zvědavě přes rameno, netajila se svým uspokojením.

„Není-liž pravda, milostivá paní?“ obrátil se čilý mladík na ni jako na bezpečného spojence.

„Něco tak zdařilého se hned tak neuvidí. Tenhle obrázek si zvětšíme sami a prosím vás už teď za dovolení, abychom jej směli z reklamních důvodů umístit do výkladní skříně.“

Martin neříkal nic, ale nemohl od snímku odtrhnout oči. Opravdu, obraz měl ráz staré jemné

Ocelorytiny, byl úžasně plastický, a přece stíny nikde nebyly tak hluboké, aby smazávaly podrobnosti. Oba byli zachyceni v docela nenuceném pohybu, na pozadí vyřešeném jako po zralé úvaze - jak to jen dokázal ten mužiček, tancující mezi

chodci? Pozadí tvořily mohutné architektury, proudící v prudkém zdvihu vzhůru k Hradčanům. Nejpůsobivější bylo na fotografii zvrstvení stínů světla od tmavého oblaku Střeleckého ostrova až k dómu, stříbřícímu se v jemném oparu, který jí dodával kouzelné perspektivy. Ten obraz měl rytmus a život; styl odstínů hrající kamenná vlna a dva lidé v popředí - to vše tvořilo uzavřený celek a působivě prokomponovanou stupnici.

„Slyšíš, Martine?“ zaslechl vedle sebe Mariin hlas., „oni to zvětší a vystaví...“

Jak podivné! Marie zavěšená do něho, a ta dvojice vyjadřuje tak pevně srostlou a neměnnou jednotu, jako by byla sousoším a nikoli dvěma chodci, kteří se tam na mostě objevili jen na přeletnou chvíli!

„Ano, ovšem,“ odpověděl roztržitě. „Koupíme si také jeden zvětšený obraz, vid', Marie?“

Příručí měl již blok a tužku v ruce a psal.

„Na kartónu, prosím? Zarámovaný, prosím? Račte si pro něj přijít osobně? Bude hotov koncem týdne, řekněme v pátek, ano, v pátek docela určitě, možná, už ve čtvrtek večer.“

„Ach, to již nebudeme v Praze,“ poznamenala Marie.

„Nic nevadí, milostivá paní. Můžeme vám jej poslat. Smím poprosit o vaši adresu?“

Zatím co mu ji Marie diktovala, Martinovi jako by byl teprve nyní vysvitl pravý smysl toho, o čem příručí hovořil.

„Poslyšte, řekl, nenamítám nic proti tomu použijete-li snímku k reklamním účelům. Naopak, mám-li mluvit upřímně, je mi to v jistém smyslu docela milé.“

Příručí nehnul ani brvou, měl patrně často příležitost setkávat se v tomto krámě s lidskými slabostmi.

„Tím lépe, pane,“ odpověděl stručně. „Někteří páni zákazníci si toho nepřejí, ale v tomto případě byl by to opravdu hřích.“

„Mohu tedy počítat s určitostí, že bude vystaven?“

„Na zvlášť výhodném místě a ve vkusném rámu, račte být bez starosti, je to v našem zájmu. Vidíte, už v laboratoři na to pomýšleli, opatřili jej tady vzadu značkou.“

Když vyšli z obchodu, Martin si radostně zamnul ruce.

„Nakonec se všechno obrátí v dobré, uvidíš, Marie,“ pronesl hlasem zvučícím novou nadějí. „Tohle nám aspoň uspoří starosti s pořizováním tvé fotografie a zvlášť s jejím uveřejněním.“

Zastavil se u výkladní skříně a zkoumavě si ji prohlížel. Byla skutečně umístěna na výhodném místě - z nepřetržitého proudu lidí, valícího se mimo, lákala zvědavce, kteří se u ní kupili v stále obnovovaném hloučku.

„A myslíš, že to stačí?“ podotkla Marie.

„Rozhodně nám to prokáže stejnou službu. Ostatně zůstane-li to bez výsledku, zašlu fotografii Sotonovi a ten to již zařídí sám. Zjistíme si jen ještě, který obrázkový časopis je tady nejrozšířenější. To nám řeknou číšníci v kavárně. Ačkoli, věř mi, nebudeme to již potřebovat Pojede se mi domů lépe. Přece jen jsme tu cestu nepodnikli marně.“

Nicméně vracíme se s prázdnou, pomyslna si Marie, avšak nevyřkla to. Nač kazit Martinovi dobrou náladu a vyvolávat strašidla?

Ještě téhož dne unášel je rychlík zpět k Bítovu.

Právě když minuli moravskou hranici, podíval se Martin na hodinky, chvíli v duchu počítal a uvažoval, má-li se Marii o tom zmínit, ale pak se rozhodl: proč ne, bylo by chybné zmeškat kteroukoli příležitost!

„Tak mi napadá,“ řekl, „žes tenkrát musila jet týmž vlakem, je-li aspoň zrnko pravdy na tom, cos mi tehdy o sobě vyprávěla. A to není vyloučeno.“

Postřehl, že Marie sebou nepokojně pohnula. Proč mi to připomínáš, proč vůbec vyhrabáváš tyhle pohřbené věci? vyčetl mu její pohled.

„Snad bys nechtěl teď tvrdit, že mé vyprávění bylo pravdivé?“

„To ne. Ale všimni si, že jeho pravděpodobnost končí teprve v tom okamžiku, kdy jsi vystoupila ve Skalici z vlaku.“

„V tvém podání. Já jsem ti však vyprávěla, že jsem vystoupila v Třebové, na to jsi už zapomněl?“ namítla mu a vypadalo to věru, jako by byla odhodlána stůj co stůj obhajovat proti němu svůj výmysl.

Vida, zase už mu splývá neskutečnost se skutečností! A přece Marie nemá pravdu, neboť ani to nemění nic podstatného na jeho předpokladech. Pravděpodobnost prostě končí v Třebové místo ve Skalici.

„Nevidím, proč jsi nemohla skutečně jet z Prahy do Brna nebo ještě dál,“ odpověděl. „Největší potíž leží vlastně v tom, že ty - a tím méně ovšem já - nedovedeš rozeznat, nakolik pravdy se do tvého vypravování vešlo bez tvého vědomí a co bylo tebou opravdu vymyšleno. S hlediska pravděpodobnosti není námitek proti tvé jízdě vlakem. A jestliže jsi jela vlakem, pak to mohl být jen tento, protože jen tak mohla ses dostat do našeho kraje v době, kdy už byla mlha.“

„A co užitečného by se dalo odtud odvodit pro pátrání?“ otázala se Marie - nepodařilo se jí zabránit, aby nepřimísila trochu ironie do svého tónu.

„Hm... vlastně nic, když ti to nic neříká,“ zahučel zlostně Martin a umlkl.

Marie rozložila noviny a předstírala, že se zabrala do čtení. Nic! Nic! Kamkoli se rozběhne, všude končí cesta v prázdnou. I teď se vracejí domů vlastně s nepořízenou, uvažoval Martin a najednou zakolísala v něm i naděje na účinnost vystavené fotografie. Jakápak je pravděpodobnost, že v městě skoro milionovém si jediného snímku

povšimne právě ten, kdo by měl takový zájem o Marii, aby se šel rovnou zeptat do obchodu, jak k tomu obrázku přišli? Ovšem, kdyby se to přihodilo, ten úslušný mladík by mu jistě dal jejich adresu a nit by byla navázána. Kdyby! Kdyby! Ale Marie přece musila mít okruh příbuzných, přátel nebo alespoň známých, v němž se pohybovala. A pro ně je teď už šest neděl nezvěstná! Ti lidé...

„Panebože!“ zvolal tak hlasitě, že jakýsi muž, sedící proti nim s aktovkou rozevřenou na kolenou, naň udiveně pohlédl.

Noviny sklesly a obnažily Mariin tázavý obličej.

„Co je?“

„I nic,“ ztlumil Martin hlas. „Leda to, že jsem hlupák. Taková věc, a napadne mi teprve teď!“

Muž naproti je nepřestával pozorovat. To víš, před tebou budu něco povídat! ušklíbl se naň Martin v duchu a vyvedl Marii na chodbičku.

„Nuže, Martine? Tváříš se, jako bys byl něco objevil...

Nějakou novou cestu?“ vydechla Marie. Těch ustavičných výkyvů ze strany na stranu! Teď jistě to zase jimi smýkne – kam?

„To bych řekl!“ rozhovořil se Martin překotně do pravidelných nárazů kol. „Uvaž, že ať jsi bydlila v Praze nebo kdekoli jinde, nežila jsi osaměle jako na pustém ostrově. A najednou jsi určitému okruhu lidí takřka zmizela z povrchu zemského. Šest neděl již o tobě nikdo neví. Je vůbec možné, že by nikdo

po tobě nepátral? Přátelé, příbuzní, rodiče? Kdo ví, možná, že máš rodiče. Nemůžeš to popřít, protože nic o tom nevíš.“

Vlak hučel a hřmotil a pohazoval jimi sem a tam, a Marie, přidržujíc se stěny, zírala nepohnutě do černého okna, za nímž se co chvíli kmitl roj žhavých jisker - kmitl a zmizel beze stopy. Rodiče! Všecko v ní tuhlo. Ne, ne, kdyby to měl být ten stařec s červenou stužkou... A přece zde opravdu byla nová naděje. Nebo toliko roj jisker v temnotách?

„Víš, s čím jsme měli v Praze začít?“ pokračoval Martin. „Mís-to běhání po kavárnách, koncertech a divadlech měli jsme si sednout někam do redakce nebo do knihovny a prohlédnout několikéré noviny z posledních týdnů. Možná, že v nich bylo nějaké oznámení s tvým jménem a popisem... že tě pomocí něho hledali!“

Děšť jisker jako ohnivý chvost vlasatice prolétl nocí za sklem. Pohlédla na Martina zpola zděšeně, zpola dychtivě. Taková prostá, přímo samozřejmá myšlenka!

„Jenže teď se už nemůžeme vrátit, Martine. Jak to tedy udělat? Chceš-li, pojedou do Prahy sama.“

„Už jsem na to také pomýšlel. Ale nebude toho potřebí. Hned zítra dopíše Sotonovi, ten už někoho na to sežene a já mu to rád zaplatím. Do týdne, mohli bychom mít od něho zprávu. Teď již stejně na několika dnech nezáleží. A jestliže ani tohle nepovede k cíli, je tu ještě stále vyhlídka na úspěch vystavené fotografie. A konečně máme v záloze její otištění v časopise. Tři možnosti, z nichž aspoň jedna jistě nezklame, prostě nemůže zklamat! Ne, tak docela s prázdnou se přece jen nevracíme!“

Vlak zastavil.

„Skalice-Boskovice!“

Ještě aby tak přejeli! Spěšně vynesli z kupé své zavazadlo, vyskočili z vlaku a za chvíli už přeplněný a tvrdě se nedrásající autobus uháněl s nimi neprodyšnou tmou - vypadalo to, jako by si jí provrtával cestu ostrým nebozezem svých reflektorů.

Adamovické náměstí. Řada tlumeně osvětlených oken v Panském domě. Martinovi i Marii chvěl se kolem úst týž spokojený úsměv. Stále blíž a blíž k tichému domu, porostlému rudnoucím vínem!

Silnice podél svahu Marku - rozblácená, opuštěná a temná. Ale vedoucí k třem zlatě zářícím oknům domova. Jejich domova.

„Slyšíš? To je štěkot Rikiho,“ řekla Marie do vanutí studeného a vlhkého větru ze žlebů.

„To víš, ten chlupáč nás větrí už na dálku.“

Světla, prosakující spleť keřů! Radostný, kňučivý štěkot psa. Znamé vrznutí drátěných dvířek. Skok až na prsa, nejprve Martinovi, pak Marii.

„Riki, no jo, to víš, ty blázínku.“

Dlouhý pruh žluté záře padne na zahradní cestu. V otevřených dveřích stojí Rosa. Trojí pozdravení zazní, tichým večerem. A pak dveře za nimi zapadnou a starý dům je pojme do svého náručí a obklopí hostinným teplem - ten nezištný, obětavý dům, vždycky pohotový naplňovat radostí jejich srdce.

Ráno při snídani podotkla Rosa:

„Nevšiml sis, Martine, včera v Adamovicích plakátů ‚Světa divů‘? Asi ne, vid'. V sobotu sem zase přijede ten kouzelník... víš, ten, co tu byl loni.“

„Jak, Caligari?“ zvolal Martin, který byl ve výtečné náladě, maje již v kapse připraven list Sotonovi. „A to mi se půjdeme podívat, Marie. To stojí za to.“

„Kdože sem přijede?“ zeptala se paní Balvínová, neboť přeslechla tak cizokrajné jméno.

„Caligari, maminko,“ opakovala Rosa. „Kouzelník Caligari“

„Máte vy také starosti! Platit za nějaké prohnané hokusposusy!“

„Ale vzpomeň si, maminko, už loni jsme litovali, že jsme nešli. Všichni se shodovali, že to bylo něco u nás nevidaného. Šla bys taky, Roso? Zajistil bych nám včas výhodná sedadla.“

Rosa však odmítla a Martin v příštích dnech na to také zapomněl. Matka měla vlastně pravdu. Měl docela jiné starosti. Když odeslal dopis Sotonovi, žil denně v napjatém očekávání, jež se stupňovalo, jak dny uplyvaly, aniž přinesly nějaké rozhodnutí. (Jako by to bylo možné tak rychle!) V pátek došel z Prahy zvětšený obraz a putoval nejprve špalírem obdivu z ruky do ruky, než jej Martin odevzdal matce darem a po delší poradě jej pověsil na zeď mezi okny, nad rádio.

Už od včerejška tedy, ne-li od středy, visí ve výkladní skříni a hloučky chodců se u něho zastavují. Jak by ne, takový překrásný obraz! Martinův nepokoj opět povyrostil. Kudy chodil, měl pocit, že vzduch se zhušťuje k nedýchání. Kdo ví, možná, že už teď se daly do pohybu rozhodující události! Co jen dělá Sotona s těmi novinami? Proč se neozývá? Ne, podle vší pravděpodobnosti lze očekávat jeho zprávu před počátkem příštího týdne. Řádná prohlídka tolika čísel je jistě pracná. Ano, jen trpělivost, události se teprve rodí a hromadí a zrají. Ten pocit, že se něco chystá a že zápalná jiskra vylétne z Prahy, ho neopouštěl.

Ani Marii se nevedlo lépe. Vnitřní tíseň se obrážela i v jejím zevnějšku: byla v obličejí přepadlá a nabyly zvláštního, těkavého výrazu. „Ať už přijde cokoli,“ řekla Martinovi, „jen když bude konec nejistotě a životu v nových a nových nepravdách!“

To ji trápilo nejvíce - ty nepravdy, jimiž jim bylo odpovídat na stařenčiny dotazy, jak pořídili v Praze.

„Myslíš, že mě to nemrzí stejně jako tebe?“ mračil se Martin. „Ale už tomu bude brzy konec, uvidíš brzy!“

Kéž by měl pravdu!

„Napadlo mi také, že jsme měli v minulých týdnech poslouchat pilně rozhlas. Jestli mě někdo hledal novinami, hledal mě jistě tím spíše rozhlasem, nemyslíš?“

To bylo pravda a zároveň to byla nová možnost. A ani na tu nepřišel sám a včas! vytýkal si v duchu. Nicméně dá se to aspoň potud napravit, že se na to mohou ještě zeptat v ústředí v Praze. „Ale nejprve počkáme Sotonu,“ rozhodl. V sobotu, když v poledne vyšel ze školy, zařizly se mu

do uší pronikavé fanfáry polnice. Nu ovšem: Caligari, zahajovací představení! Po náměstí se pomalu pohybovalo auto pokryté fantastickou látkou a provázené hejnem povykující mládeže. Vpředu nějaký mladík, oblečený do šarlatové tógy lemované pozlátkem, vši silou vytruboval, zatímco za ním na podstavci se kymácela vysoká figurína v černé sutaně a v černé čepici, vybíhající do špičky. V napřažené ruce držela kouzelnickou hůlku. Chtěla zřejmě působit hodně démonicky, jenže v střízlivém denním světle se jí to nedařilo. Nad ní vlála plachta s křiklavým nápisem:

SVĚT DIVU

Nejslavnější kouzelník přítomné doby

CALIGARI

Kdekdo se zastavoval a rovněž Martin se ještě díval za vzdalujícím se vozem, když náhle se někdo dotkl jeho lokte. Ohlédl se a spatřil Marii. Rázem zapomněl na Caligariho a jeho břesknou reklamu. Neměli spolu smluveno a Mariina neočekávaná přítomnost byla jako poplašné znamení. Něco se přihodilo!

„Dopis z prahy. Od Sotony!“

„A?“ vyrazil ze sebe Martin.

„Nevím. Neměla jsem odvahu jej otevřít.“

Mlčky, prudkým pohybem roztrhl obálku. Vysoké tóny polnice, zdušené dálkou. Marie, již srdce bilo až v hrdle, visela na něm očima. „Tak co píše?“ chtěla se ho otázat, ale nevypravila ze sebe slova. Náhle spatřila, jak jeho obličej vadne a připodobňuje se padajícímu listu.

„Martine...“

Zmáčkl dopis v pěsti, jako by si přál jej rozdrtit, a díval se urputně do země. Teprve po chvíli pronesl rovně před sebe:

„Nenašli nic, Marie. Naprosto nic. A prohledali troje noviny.“

„Nic?“ opakovala po něm Marie a brada se jí zatřásla. „Co si teď počneme, Martine?“

Opět ten palčivý pocit nespravedlivého ponížení!

„Patrně tě nikdo nepohřešuje. Patrně nikomu nechybíš!

„Ale jak je to možné?“

Jaká to otázka! Pokoušel se o něho divoký smích.

„Což vím? Snad jsi k nám opravdu přišla z jiného světa. Odněkud, kde nežijí lidé.“ A když zahanbeně mlčela, dodal: „Ne, Marie, mluvmе střízlivě. Zbývá nám ještě naděje v náš obraz ve výkladní skříni. A pak dopíši pražskému rozhlasu. A uveřejním tvou fotografii třeba v několika časopisech. To by byl v tom čert...“

Byla to smutná cesta do Bítova! Martin se ani neodvážil Marii říci, že již má v kapse vstupenky na večer do „Světa divů“! Což vůbec lze někam jít v takové náladě? Svět divů - a oni tu žijí ve světě hořkých zklamání a nerovných zápasů s neznámem o zmizelou minulost.

Když došli domů, spatřili Rosu stát v zahradních dvířkách. Už z dálky jim rozčileně kynula rukou.

„Honem, Martine, pospěš si!“

První Martinova myšlenka byla, že se něco přihodilo matce. Nebylo by divu v tak nešťastný den! Se srdcem sevřeným zlou předtuchou dal se do běhu. Marie za ním.

„Že už konečně jdete! Maminka je celá vystrašená. Máš tu telegram. Z Prahy. Jen jestli se něco nestalo tetičkám!“

„Ukaž,“ vyrazil ze sebe Martin změněným hlasem.

Z Prahy? Kdo by mu, u všech všudy, odtamtud telegramoval? Sotona? Našel snad něco dodatečně? Ten by přece ne-telegrafoval!

„Leží na stole v jídelně. Jen buď, Martine, opatrný s maminkou!“

Martin vrazil do domu, ale u dveří do jídelny se vzpamatoval. Matka! Rosa má pravdu. Musí být ostražitý a šetrný. U tety Anny například dalo se již leccos neblahého čekat, a dávno. Stůj co stůj se musí ovládnout.

Paní Balvínová vyslala k němu pohled přetékaný zděšením.

„Už víš?“

„Ano. Proč jste ho neotevřeli?“

„Je na tebe a .. neměla jsem odvahu.“

Jako prve Marie! To nevěstilo nic dobrého.

Opatrně, jako by to byl kus horkého plechu. O nějž se lze popálit, vzal Martin do ruky telegram a otevřel jej.

*Sdělte obratem jméno dámy, s kterou jste fotografován.
Důležité. Odpověď zaplácena. Albatros.*

Martin cítil, jak mu oči vylézají z důlků. Zimniční třas zachvátil jeho útroby. Vzápětí dal se do smíchu, bylo mu, jako by se měl usmát k smrti.

„Chválabohu, není to nic zlého, když se směješ.“

To vyřkla matka? Smál se.

Rosa a Marie, každá z jedné strany, ho uchopily ruce.

„Martine!“

Smál se. Vítězně. Šťastně. Bláznivě.

„Tak dej už pokoj s tím smíchem a řekni, kdo ti to telegrafuje?“

Jako by matčina slova se v něm dotkla nějakého knoflíku, jímž se zastavuje smích, jakí se zhasínalo světlo, Martin rázem umkl a jeho tvář se propadla do hlubin rozpaků.

Co jí na to říci? Bože, co jí jen říci?

Váhal však jen zlomek vteřiny a pak podal telegram matce..

„Vlastně se to netýká tolik mne, jako Marie. Posuď sama.“

„Roso, moje brýle!“

Nasadila si je a četla a četla, patrně několikrát, neboť trvalo dlouho, než brýle opět sňala.

„Tomuhle vůbec nerozumím. Ty snad ano?“ podotkla zaraženě.

„Já... Pokládám to za hloupý žert. Ledaže by...“

„Leda?“

„Ledaže by to byl úvod například k nějaké nabídce k filmu nebo k divadlu nebo ... nebo... já nevím, k čemu,“ dokončil Martin s obtíží a cítil, že mu pot vyvstává na celém těle. Jak jen se z tohohle dostat? A jestli se nyní Marie prozradí něja-

kým neprozřetelným slovem... Snažil se jí dát potají varovné znamení, ale nepostřehla to.

„Nevím opravdu, proč tak žertuješ, Martine,“ ozvala se, dívajíc se zmateně z jednoho na druhého. „Smím si ten telegram přečíst?“

„Zajisté. Je z Prahy. Z ateliéru Albatros, víš?“

Pochopila, neboť všechna barva začala se jí vytrácet z obličeje. Jestli teď omdlí... Nu, staň se cokoli - Martin byl už připraven na všecko. V nejhorším řekne matce pravdu. Možná, že nyní, když se jejich úsilí zřejmě setkalo s úspěchem, nebyla by to již pro ni taková rána.

Ale bylo mu souzeno, aby se Marii obdivoval. Odložila telegram na stůl, jako by to byla nejlhostejnější věc na světě.

„Máš pravdu. Je to buď hloupý žert anebo omyl. Nebo možná také nějaká obchodní spekulace. Kdopak ví? odpovíš jim vůbec?“

Jak přirozeným hlasem to pronesla!

„A proč ne, když odpověď zaplatili? Kromě toho jim ještě napíšeš a pořádně jim vyčiním. Takhle nám polekat maminku!“

„Však! Já jsem už myslila, že Annu ranila mrtvice,“ ozvala se paní Balvínová ze svého křesla u okna. „Ale za žert bych to nepokládala. Jaký by měl smysl? Spíše to bude omyl.“

„To je také můj názor. Kdo to jakživ slyšel, něco takového!“ rozhořčoval se Martin, v duchu však již hledal záminku, jak by Marii dostal z pokoje, dříve než jí dojdou síly. „Půjdeme spolu, Marie? Když chtějí obratem, ať ji mají. A ten dopis napíšeme taky spolu.“

„Jenže za chvíli bude již oběd, Martine,“ poznamenala Rosa.“

Nevadí. Než bude, budeme i my hotovi s dopisem. Pošlu s ním na poštu někoho od Otrádovců. Snad si nemyslíš, že se budu kvůli nim obtěžovat až do Adamovic?“

Sotva se octli v sále, přesvědčil se, že jeho spěch nebyl zbytečný. Marie tam sklesla na první židli, jaksi se celá stočila do sebe a propukla v křečovitý pláč. Martin ji nechal. Jen ať se vypláče, slzami se nejrychleji uvolní nervové napětí. Mlčky ji hladil po vlasech - těch nádherných vlasech, jež měly třpyt kovu i ebenu, nic však z netečnosti mrtvé hmoty: dýchaly a voněly životem. Sám se ještě uvnitř chvěl. Poslední chvíle před zvednutím opony! Neznámo vstoupí do skutečnosti a zapojí se do jejich života. A tato místnost přestane být po tolika desetiletích „sálem“ a promění se v jejich nový, společný domov. Tady v tomto pokoji jsem se prý narodil, pomyslí si dojatě. Zda již tehdy bylo určeno, aby po šestadvaceti letech zde takto hladil bytost, nejdražší ze všeho, co měl, bytost, jež mu bez jména a bez původu, vtělení krásy, a které se nyní mělo dostat i jména i aby se mohla stát článkem v jejich rodu také podle časného zákona země, když se jím už stala z příkazu vyššího, než jsou smlouvy? Hle, den, který tak špatně začal. Proměnil se právě na svém vrcholu v den šťastný a sváteční. Čtrnáctý říjen! V jejich rodinném kalendáři bude navždy označován červenou číslicí!

V radostné a povznesené náladě vypravil se večer Martin s Marií do Adamovic na představení; šli sami a nikdy ještě jim netrvala cesta podél Marku tak dlouho. Byl zajímavý večer, bláto tuhlo v ostrém větru a kaluže přimrzávaly. Nad zkřehlou a temnou zemí klenula se obloha v pyšné záři hvězd. Vítr harašil v orvaných korunách stromů a v dálkách obzoru blikaly shluky jisker rozsypaných do temnot - Bořitov, Rájec, Černá Hora a nejbliže Adamovice. „Jsme tu! Jsme tu!“ volaly na sebe navzájem světelné ostrovy lidských životů přes černé moře noci. „Jsem tu! Jsem tu! Našli mě!“ odpovídalo jim Mariino

srdce, naplněné vděčností. Konec útrap a starostí byl v dohledu. Ano, Martin měl plné právo být hrdý na svůj nápad, který jim tak neomylně prorazil cestu k cíli! A až budou u cíle, poprosí tu laskavou, dobrou stařenku za prominutí a ona jim jistě odpustí, že tak dlouho před ní všechno tajili. Vždyť to nedělali ze zlé vůle, nýbrž z lásky k jejímu domu a k jeho míru a pokoji.

Představení se konalo jako loni v Lidovém domě v horní části náměstí. Neútulný a špatně vytopený sál byl však k Martinovu překvapení poloprázdný. Caligari měl tedy i zde pocítit měnlivost přízně obecenstva. Když usedali na svá místa v první řadě, která byla jinak úplně obsazena, někdo vzadu vyslovil jejich jména. Martin se ohlédl. Otrádovec! Seděl zrovna za nimi v druhé řadě. A opodál na kraji, to se rozumí, Penc. Aby ten taky někde chyběl!

„Tentokrát mu budu vidět pořádně na prsty a nedám se tak snadno ošidit,“ smál se Otrádovec, když si stíkl s Martinem a Marií ruku. „A vy jste ještě blííž, slečno, dejte si pozor, ať vás neočaruje, sedíte mu rovnou na ráně.“

Také Marie se dala do veselého smíchu a její oči zářily bezstarostností jako tehdy, když se vracela s Martinem z brněnské silnice domů.

„Myslíte, že má tak velikou moc? Nu, dám si pozor.“

„Hm, co to mluvím,“ přivřel Otrádovec zamilovaně oči, „vždyť vy jste vlastně pro něho nebezpečná konkurence. Sama jste kouzelnice, a jaká!“

To byl celý Otrádovec! Pohrozila mu žertovně prstem.

Martin brzo postřehl, že většinu návštěvníků tvoří Bítov - hlavně Bítovská mládež, která seděla vzadu a po stranách sálu na stolech a rámusila jako na návsi.

„Škoda, že je tak prázdná. Patrně se dopustil chyby a ohlásil týž program jako loni,“ řekl zklamaně; představoval si, že vystoupení kouzelníkovo vytvoří slavnostnější zakončení jejich šťastného dne. Nálada v sále připadala mu jaksi zmrzlá. Nu, na štěstí se nezdálo, že by jí Marie zdílela. Už cestou se dětsky těšila na kouzelníkovy divy, a teď zelená, zaprášená opona, která byla spuštěna, tím více napínala její zvědavost.

„Je dosud brzy, Martine. Snad se ještě sál naplní.“

Doufejme. Jinak, chudák, spláče nad výdělkem. Jsem zvědav, jestli uvidíme levitaci jeho ženy. Dovede prý svou vůlí zvednout její tělo tak, že se vznáší bez podpory ve vzduchu. Doce-la úžasná věc prý.”

A usmíval se, vida, jak její veliké, široce rozevřené oči se plní úžasem.

Představení mělo již dávno začít a Bítovští hoši jali se tleskat do taktu víc z bujnosti než z netrpělivosti. opona se zavlnila, něčí prsty na okamžik proklouzly její štěrbinou, ale u vchodu se právě objevil houf nových návštěvníků, a tak odřené záhyby opony opět znehybněly.

Martin znetrpělivěl, a čím více se protahovalo zahájení, tím nesnadněji potlačoval nervózní zívání. Jako by se mu krev roznášela po celém těle podivný, neurčitý nepokoj. Ten telegram! Najednou se mu objevil v novém světle. Což vztyčí-li mezi ním a Marií nepřestupnou hranici? Napadlo mu. Jaký je vlastně ten svět, z něhož Marie k němu přišla? Všecko dosud nasvědčuje, že je docela jiný než bítovský. A což přijedou-li si nyní pro Marii jiní lidé a jemu ji odejmou? Co ho to jen posedlo, že se odhodlal strhnout roušku z Mariiny minulosti, že Marii přes její varování stůj co stůj vrátit do zákonných svazků společenského řádu? Teď se toho náhle zhrozil a nepokoj v něm rostl jako lavina. Nevěděl proč, raději by se byl zvedl a odešel. Pak

se zase násilně uklidňoval: snad je to jen vliv toho nekonečného čekání? Opravdu si však oddechl teprve tehdy, když na úder zvonce se náhle a jaksi zcela neočekávaně rozhrnul opona a odkryla kouzelnickou dílnu, potaženou fantastickými látkami, obroubenými stříbrnými třásněmi a tajuplnými kabalistickými znameními. Dlouhý výdech nesl se ztichlým sálem, v němž diváci se rázem proměnili v dav zvědavých dětí. Vzápětí zazněl potlesk.

Na jeviště vystoupil štíhlý mladík s temnými, pichlavý očima a hektickými skvrnami na tvářích, oděný ve frak s bílou vestou; jeho černé, úplně bezlesklé vlasy vybíhaly uprostřed čela do mefistofelské špičky. Caligari.

„Velectění!“ ujal se slova docela střízlivou češtinou. „Divy a kouzla, které budu mít čest vám předvésti, sklízely bouřlivé uznání na největších jevištích světa, v Paříži, v Londýně, v Americe...“

Marie šťuchla loktem Martina do boku a zašeptala zklamaně:

„Ale vždyť to není žádný cizozemec. Mluví česky.“

Martin se div nedal do smíchu. Dobrá nálada se mu opět vrátila.

„A co sis myslila? Italské je na něm jen jméno. A to je vymyšlené. Jmenuje se prý...“

„Pst!“ ozvalo se za nimi energicky.

Caligari začíná čarovat. Pohár naplněný rýží až po okraj mění se pouhým dotekem hůlky před očima sálu v pohár naplněný vínem, dva hedvábné kapesníky, červený a zelený, uzavřené do skleněné láhve střídavě z ní mizejí a objevují se ve sklenici umístěné na stolku v protějším rohu jeviště, z obyčejného klobouku vytahuje kouzelníková ruka bezpočet předmětů, vějíře, dětské balónky, všelijaké ozdoby, květiny, trumpety, dře-

věné vojáčky, a věci se vrší na stole v hromadu, vedle níž očarováný klobouk nabývá až směšně nepatrných rozměrů, na i stole je rozsvícena svíčka, z jejíhož plamene Caligari vyjme tři různobarevné šátky a ten z nich, jež si obecenstvo samo zvolilo, začne opět mnout nad plamenem, a hle, v jeho ruce se šátek pění a pění jako mýdlo, košatí se v pestrý a stále rostoucí trs barev a Caligari sotva stačí házet jeden šátek za druhým svému pomocníkovi, deset, dvacet, třicet, jeviště je jimi již vyzdobeno jako vlajkoslávou, a z nich je zvolen zase jeden, docela obyčejný šátek, každý se může přesvědčit, že na něm není nic podezřelého, a přece v ruce kouzelníkových se začne najednou protahovat, jeho pomocník se chopí jeho kraje a šátek se rozvinuje ve stuhu dva, čtyři, šest metrů dlouhou, pomocník je s jejím okrajem už hluboko mezi obecenstvem, každý může ohmatat krásnou, bezvadnou hedvábnou látku.

A najednou se pruh opět zkracuje a zkracuje, jako by kouzelné ruce na druhém konci jej pohlcovaly – Caligari už zase mává malým šátečkem, týmž, který měl na začátku, ze stropu jeviště se spouští bednička ovázaná a opatřená několika pečetěmi, někdo půjčí své hodinky a ten je hodlá včarovat do bedničky ve vzduchu, a skutečně učiní pohyb rukama, jako by je tam házel, a rázem sta barevných papírových vláken vyšlehne mu z prstů a vlaje vzduchem až k bedničce hodinky zmizely, bednička je sňata a otevřena, v ní však objeví druhá, třetí, čtvrtá, menší je vyňat živý bílý králíček, jemuž na krku červené stužce vypůjčené hodinky, Caligari vloží králíčka do papírového sáčku a náhle jím uhodí o stůl, sáček vybuchne a je prázdný, Caligari však už sestupuje z jeviště, jde k majiteli hodinek a vyjme mu zvířátko z kapsy u kabátu, postaví se s ním k rampě, drží je na ploché dlani, velí „Jedna,

dvě, tři!”, vyhodí králíčka do vzduchu, a hle, ten zmizí, jako by se rozplynul, zato z kouzelníkových prstů opět vytrysknou plamenky pestrých papírků a vlají vzduchem jako ohnivý chvost.

Číslo následuje rychle za číslem, sál se rozjařuje, burácí střídavě smíchem, potleskem a výkřiky úžasu, Marie se baví a raduje jako dítě, také se střídavě směje, tleská, žasne a tají dech, kouzelník si hraje i s ní a s jejím srdcem jako si hraje s ostatním obecenstvem, takže Martinovi planou tváře a Otrádovec za ním hlasitě prohlašuje: “Jen kdyby mě k tomu pustil blíž, já bych mu na ty jeho triky přešel!” Jeho sousedé se po něm ohlížejí a pochychtávají se, náhle však sál ztichne, Caligari jej umlčel jediným hybem ruky a ujímá se slova:

„Velectění! K dalšímu číslu bych prosil, aby se přihlásil nějaký mladší pán a šel mi sem pomoci. Račte se, prosím, hlásit dobrovolně.”

Nikdo se nehýbe, ale několik hlav se otáčí k Otrádovci.

„Jdi ty!“ volá naň Penc. „Ať uvidíme, co dokážeš!”

Smích.

Otrádovec sebou nepokojně šije, je všecek rudý, potom si však dodá odvahy a nemotorným, těžkým krokem stupuje na jeviště. Sál z nějaké příčiny se chechtá a Otrádovec rozpačitě usedá na židli, kterou mu kouzelník úslužně nabízí, a neví, kam s rukama. Marie se směje, i Martin se směje. Vida, hrdinu, teď mu došla kuráž!

Caligari si od něho vyžádá jeho prsten, přidá k němu svůj a oba mu vloží do ruky.

„Jestlipak náhodou neumíte čarovat?“ ptá se ho zdvořilým, přívětivým hlasem.

Otrádovec otevře ústa dokořán.

„Já?“

„Takhle s penězi. Ty mu zmizejí!“ vykřikne někdo v hledišti.

Bouře smíchu. Marie až slzí.

Otrádovec se na jevišti potí - jeho obličej se zřetelně leskne.

„Nevadí,“ říká kouzelník. „Naučím vás tomu. A zdarma. Dávejte jen dobře pozor a řiďte se přesně podle mě.“

Zabalí jeden z prstenů do papíru, pomne jej v dlaních a prsten je pryč. Otrádovec, jako hypnotizován, udělá totéž, ale jeho prsten mu zůstane na dlani.

„Hm, nic na světě nejde hned napoprvé,“ utěšuje ho kouzelník a rukou krotí sál, který si tropí z Otrádovce šašky. „Ukáží vám to ještě jednou. Pozor!“

Druhý prsten zmizí Otrádovci přímo před nosem stejně jako první.

Otrádovec poposedá na židli, aby lépe viděl, visí očima na jeho rukou, hbitých jako blesk, leč marně, prsten je pryč, aniž postřehl jak.

„Ještě ne?“ diví se kouzelník. „U čerta, s vámi bych spotřeboval prstenů! Zkusme to tedy s větším předmětem A což jestli se jen tak přetvařujete a ve skutečnosti umíte čarovat líp než já? Pro všechno se podívám, jestli jste si s sebou něco na mne nepřinesl.“

Při těchto slovech sáhne Otrádovci za límec kabátu a vytáhne mu odtamtud - palmový list. A hned nato sáhne mu do náprsní kapsy - a drží v ruce živého holuba.

Tohle je už příliš! Otrádovec, všecek ohromen, vyskočí ze židle.

Sál se svíjí smíchem, i Martinovi tekou slzy z očí. Ubohý Otrádovec!

Ale holub, vložený do kouzelné klece, už také mizí ze světa jeviště beze stopy.

Sál tichne napětím. Zmizel před očima všech!

Otrádovec, třebaže se zubí, má toho již dost a chce se vrátit na své místo, avšak Caligari ho zadrží.

„Ne, ne, chci mít svědka co nejbližší, ostatně ještě jsem vám nevrátil váš prsten. Dávejte pozor, dávejte dobrý pozor!“

Shora je spuštěna na dvou šňůrách černá tabule, a Caligari na ni vykreslí křídou zmizelého holuba a na krk přidá mu kroužek, na němž visí prsten. Nato vezme vějíř, ovívá jím chvíli kresbu, a hle, kresba se promění v živého holuba, Caligari ho vyjme z neporušené tabule, odváže mu prsten s krku a daruje jej Otrádovci.

„To je ten můj,“ poznamenává při tom. „Vezměte si jej v upomínku a na odškodněnou.“

„A kde je můj prsten?“ vyrazí ze sebe Otrádovec starostlivě.

„Malinko, a uzříte jej také.“

Caligari ve zdvižené ruce ukazuje všem tenkou dřevěnou cívku, poté ji podá Otrádovci, aby si ji prohlédl a zjistil, že je z jednoho kusu dřeva. Pak ji vloží do šátku, dá jej Otrádovci podržet za všechny čtyři cípy, odstoupí od něho, rozpřáhne ruce a zvolá: „Abrakadabra!“, načež vybědne Otrádovce, aby cívku vyňal. Neuvěřitelná věc! Na cívce visí druhý prsten! A Otrádovci nezbyvá než za hlaholu a potlesku celého sálu přímo na místě přepilovat cívku, aby s ní mohl sejmout svůj majetek.

Úspěch první části byl naprostý. Obecenstvo - dav rozpálených tváří - vyhrnulo se na chodbu, známí se zdravili a kupili ve vzrušené kroužky - magické kouzlo tajemna vznášelo se nad hukotem hovorů, debat, smíchu, pochybností a údivu. Marie a Martin si po celou přestávku dobírali Otrádovce, který však fiasko svého detektivního nadání nebral nijak tragic-

ky. Spíše se zdálo, že je hrdý na to, že jediný ze všech se dostal do přímého styku se „Světém divů“

„Jen kdybys byl býval na mém místě!“ bránil se, všecek ještě rozpařen. „oči jsem si div nevykoukal, a přece, pámbu ví, jak to ten člověk dělá. Ale jen počkejte, ještě není konec! Ještě byste mohli přijít i vy na řadu, povídám vám, sedíte mu rovnou na ráně. A pak budete třeba mluvit jinak!“

Další program po přestávce zahájil Caligari proslovem, v němž svým hladkým, žertovným způsobem prohlásil dychtivě poslouchajícímu obecenstvu, že co dosud předvedl, nelze nazvat kouzly v pravém slova smyslu, protože to záleželo jen v obratnosti prstů.

„Přišli jste s touhou po okouzlení, ale dostalo se vám dosud jen klamu smyslů. Připomíná to známou bajku o třech mouchách. Jedna z nich usedla na hrnec medu, padla a byla mrtvá. Neboť med byl falšován. Druhé dvě se zapřísáhly, že už nikdy nebudou sát med. Ale když druhá usedla jednoho dne na sklenici mléka, také padla a byla mrtvá. Neboť i mléko bylo falšováno. A tu třetí ze žalu nad lidskou špatností i nad osudem svých družek se rozhodla spáchat sebevraždu. Spatřila červený papír s nápisem Smrt mouchám - tedy právě to, co hledala. Usedla na papír, sála a sála - a žije dodnes, neboť také jed byl falšován. Ale já nechci, abyste odtud odcházeli s pocitem, že vaše důvěra v mou kouzelnou moc byla oklamána. Předvedu vám nyní, velectění, opravdová kouzla - divy, za které děkuji jen svým magickým silám, vypěstěným podle tajných předpisů mého praděda Caligariho, nejslavnějšího kouzelníka osmnáctého století. Upozorňuji předem, že nikomu nehrozí z nich nebezpečí (bezdeché ticho v sále), žádám však velectěné obecenstvo, aby v dalším průběhu předsta-

vení zachovalo klid, nutně ho potřebuji, aby se mé síly plně projevíly.“

Zde se kouzelník na chvíli odmlčel, zahloubal se do sebe a jeho tvář pod mefistofelskou kšticí v náhlé proměně ztuhla v ostře řezanou, velitelskou masku.

„Tohle začíná nějak doopravdy, Martine,“ zašeptala Marie.

„Bojíš se? Můžeme ještě odejít, chceš-li.“

„Ty máš nápady! Taková skvělá a napínavá zábava!“

Vtom kouzelník vztyčil ruku a zavelel:

„Budiž tma!“

Tma sice nenastala, ale světla přece jen byla natolik ztlumena, že na černém pozadí jeviště se mohla magicky rozzářit matná bílá koule, lehce hrající do modra. Sálem prolétl šum, tu a tam zabublal dušený smích. I Martin se v duchu usmál. Patetický povel i postoj Caligariho byly vlastně komické. Nu ovšem: Nejslavnější kouzelník přítomné doby a - Adamovice! Je to přece všechno jen humbuk.

„Opakuji,“ vyrazil opět ostrý, velitelský hlas z vyhaslého jeviště, „ať nyní uvidíte cokoli, zachovejte klid a vězte, že nic z toho není nebezpečné. Pozor! Všichni sepněte před sebou ruce tak, abyste měli prsty propleteny.

Šlest několika desítek rukou. Martin chvíli váhal, ale když postřehl, že i Marie poslechla příkazu, řekl si: „Proč ne?“ a následoval jejího příkladu.

„A nyní se všichni dívejte na tuto magickou kouli. Upřeně. Budu počítat do třiceti.“

Kouzelník zmizel a jeho hlas, zdálo se, vycházel z nitra světélkující koule, jež se vznášela ve vzduchu bez menší viditelné opory.

Sál zavalilo tísnivé ticho. Něco se blížilo. Mlčící dav nevěděl, co, marně však cítil, že to bude něco zcela jiného než hra

s hedvábnými šátečky, kloboukem a bílým králíčkem. Zvenčí na náměstí ozvalo se tlumené zahoukání auta. Čí je to asi vůz? pomyslí si Martin. Doktora Tomce? Ten má vyšší houkačku. Hm, možná že se...

„Třicet. A teď, kdo nemůžeš, neuděláš to. Kdo můžeš, klidně zase ruce rozpoj. - Světlo!“

Světélkující koule se rozplynula a svět i Caligari vrátili se na své místo.

To jsem zvědav, kam s tímhle míří, řekl si Martin a položil si klidně ruce na kolena. Vzápětí se však překvapeně naklonil k Marii.

„Marie, už můžeš dát ruce dolů,“ zašeptal. A po zámлке: „Slyšíš?“

Marie ho neslyšela. Vzal ji za ruce a teď teprve pochopil. Nevěděla o sobě! Ulek, úžas, rozpačitost rychle se vystřídaly na jeho obličejí... A Caligari sestupuje k nim z jeviště! Už už chtěl upozornit ho, ale neodvážil se. Ne, nelze před celým sálem... a sousedům se již Marie stává

nápadnou, ukazují si na ni, Otrádovec dokonce vstává, naklání se k ní, aby lépe viděl, a se zadostiučiněním se pošklebuje:

„Tak vidíš, Martine. Neříkal jsem to? Na každého dojde.“

A Marie spí, spí s otevřenýma očima a s rukama sepjatýma před sebou, jako by se úpěnlivě modlila, Martinovi se zdá, že její tvář se mění - ne, je to klam - a přece nelze vystihnout v čem, ale ten výraz není Mariin. Martin má dojem, že se dívá na blednoucí obraz, Otrádovec mu zase něco posměšně říká - neslyší, nerozumí mu - ach, kouzelník, který je prve minul bez povšimnutí, se již zase vrací - teď se zastavuje u druhé řady, jen několik kroků od nich. Martin si dodá odvahy a otočí se.

Penc! Penc sedí na své židli bez ducha zrovna jako Marie! pravda, loni se o něm říkalo...

„Aj, aj, myslím, že my dva se již známe. Vidíte teď, že stojím v slově. Říkali sem vám, že se sem vrátím, a dal jsem vám rozkaz, abyste přišel také. A přišel jste.“

„A nechtěl, pane kouzelníku, nechtěl!“ ozval se čísi dětsky vysoký hlas.

Obecenstvem prolétne krátký poryv smíchu a Martin rudne studem. Budou-li se takto smát i Marii .. Otrádovci se sice také smáli, jenže to je něco jiného, ten je teď na to ještě pyšný. Naštěstí ten hrozný člověk s mefistofelskou kšticí se již zase vrací na jeviště, nevšiml si Marie...

„Pane kouzelníku, tady je ještě jedna!“ ozve se náhle Mariin soused z druhé strany. To se rozumí, smích! Martin by ho nejraději srazil k zemi. Místo toho ovšem zůstává sedět a jen bezmocně zatíná ruce v pěst.

A kouzelník stojí už před nimi, jeho malé, pichlavé oči zkoumavě a zálibně klouzají po Mariině tváři, teď se k ní lehce naklonil a pronesl ztlumeným, avšak naléhavým hlasem:

„Zapomeňte a procitněte.“

Marie se jen zachvěla. Udiv nadzdvihne Caligariho obočí. Lidé kolem dokola stojí, ostatní vzadu křičí. „Sednout! Sednout!“

Špičky tenkých prstů kouzelníkových se na okamžik dotkly Mariina čela.

„Slyšíte rozkaz? Zapomeňte a procitněte!“

Tentokrát byl jeho povel hlasitější a ostřejší.

Marie sebou trhla, ruce se jí rozpojily a klesly do klína, otevřené oči se dívají na kouzelníka, který je už zase na jevišti, její tvář nevyjadřuje ani podiv, ani úlek, neví nic, co se přihodilo...

Neví nic, co se přihodilo! Ta myšlenka svítí před Martinem jasněji a svůdněji než prve magická koule.

„Tyhle přípravy trvají trochu dlouho, vid? Proč jsme se vlastně musili dívat do té koule?“

Mariin hlas zní jako obvykle, i její obličej nabyl opět dřívější podoby, rys cizoty z něho zmizel - byl to přece jen klam předrážděných smyslů.

„Nevím. Ale patrně se to brzy dovíme.“

Na jevišti vzal Caligari do ruky koště, věru nikoli nové, nýbrž umorované a obroušené.

„Oznamuji, že celkem pět žen a tři muži se podrobili mé vůli. Začnu se svým známým z loňska. Hej, vy tam na kraji - ano, vy! Pojdte sem ke mně.“

Martin i Marie se zvědavě otočí na Pence. Seděl zamračen, svaly v obličejí mu jen hrály, ale nehnul se.

„Jakže, vy nechcete uposlechnout? Nutíte mě, abych vás za to potrestal. Třebas mrazem. Slyšíte? Tam kde sedíte, je mráz. Silný mráz. Cítíte jej?“

A nyní se přihodilo něco tak neočekávaného, že Martin nevěřil svým očím. Penc začal blednout, tváře se mu propadaly, rty modraly, chvění zachvacovalo jeho tělo, i zuby mu cvakají, na nose mu sedí hejl, třesoucímá rukama si zapíná kabát, ohrnuje si límec až k uším,

prokřehlý na kost, a lidé kolem se smějí, je přece tak směšné dívat se na mrznoucího člověka, když ostatním je příjemně teplo.

„Slyšte! Tady u mne,“ skanduje ostře hlas na jevišti, „je překrásné teplo. Slunce tu svítí. Kdybyste sem přišel, ohřál byste se. Pojdte se přece ohřát, vždyť tam zmrznete!“

A hle, Penc vstává a schoulený a shrbený šourá se na jeviště jako kající se viník. A sotva tam vstoupí, jeho obličejem

probíhá opačná změna, tvář rozmrzává, zalévá se spokojeným úsměvem, Penc si opět shrne límec, i kabát si rozpíná, září rozkoší, podupává, mne si ruce...Sál ani nedýchá.

„To je úžasné,“ šeptá Marie a ani Martin nemůže odpoutat oči od výjevu, v němž se neuvěřitelné spojuje s nepopíratelnou skutečností.

„Vidíte, kde jste?“

„Ano,“ odpovídá Penc poslušně a rozhlíží se.

„Řekněte.“

„V tanečním sále.“

Kdosi za jevištěm začne tropit pekelný rámus bušením do plechu.

„Co slyšíte?“

„Orchestr.“

„Co hraje?“

„Valčík!“

A Penc ve svých těžkých, zablácených botách začne naznačovat pлавný rytmus valčíku - napětí v sále prasklo, nelze se již udržet, tenhle pan kouzelník je číman, celé hlediště se ohýbá smíchy...

„A pročpak si nejdete zatančit? Podívejte se, tak krásná dáma tady na vás čeká.“

Penc se přitočí několika tanečními kroky ke koštěti, které mu Caligari podává, jeho tvář se osvobozuje z pout strnulosti a rozzáří se zamilovaným obdivem, Penc je zřejmě jako u vytržení, jednou rukou chopí se nesměle držadla, druhou objímá prázdný vzduch a tančí a tančí za rachocení plechu, opatrně a s respektem, je na něm znát, že se cítí nesmírně poctěn tancem s takovou kráskou, nikdy ještě neobjímal takovou dámu, ale znenáhla se osměluje, dostává se do varu, a sál

řve a hýká smíchem, i Marie se ohýbá v pasu, avšak Martin cítí sucho v hrdle, padá naň černý mrak a na něm jako ohnivá spirála točí se stále jedna a táž myšlenka, stejně svůdná jako strašná...

„Dost!“

Rachot plechu ustane. Penc strne v polou pohybu jako automat, v němž došlo péro, je až bolestně komický, Martin by nejraději vstal a odešel, ta fraška zabíhá příliš daleko, tady se přece děje něco nesmírně vážného a smutného, člověk ztratil vůli i vědomí, byl oloupen o své já, proměnil se v někoho jiného, stal se bezmocnou loutkou a ostatní lidé se tomu řeh-tají jako blázni. Mrzí se i na Marii, i ta se baví jako dítě, slyší, jak vzlyká:

„Já už nemohu... už nemohu... Martine...“

Caligari postoupí do popředí a rázně mávne rukama. Sál okamžitě umlkne. Je také jen jedinou loutkou, jediným dítětem. Na to Caligari odejme Pencovi koště, hodí je za kulisy a zároveň velí:

„Zapomeňte na všechno a probud'te se!“

Ve zlomku vteřiny složí se Pencovy rysy opět do svého všedního výrazu a jeho tělo se srovná. Stojí zase oběma nohama pevně na prknech, jak se sluší a patří, dívá se, kde se octl, ale vtom mu již jeho dočasný pán a velitel podává ruku.

„Děkuji vám. Můžete si jít sednout.“

A Penc jde. Poslušně a trochu sklesle. U Martina se zastaví a zašeptá:

„Ty, jak jsem se vlastně dostal tam nahoru?“

„To ti řeknu až pak.“

Ale Otrádovec za nimi nehodlá mlčet:

„Poslechni, Pencí, to si s tebou vyřídím. Nedáme se od tebe bulíkovat.“

Penc pokrčí rameny a usedne na své místo.

Martin ani nedutá. Neví nic, opakuje si v duchu a zase ta myšlenka, svůdná i strašná zároveň, před ním zakrouží. Kdyby tak Caligari aspoň na chvíli vysvobodil Mariinu paměť ze zakletí! Zvědět všechno dříve, než telegram začne působit, připravit sebe i Marii na blížící se události, zajistit si ji... Palčivá zvědavost, ba chtivost zkusit to, ať se stane cokoli, plíží se mu do srdce. Bez dechu zírá na Caligariho - koho teď asi vybere? Jestli Marii...

„Neměli bychom jít raději už domů?“

„A proč? Vždyť je to skvělé. Jakživa jsem něco takového neviděla!“

Martin chce něco namítnout, leč není už s to, krev mu stýdne v žilách, ten člověk se dívá na Marii, a její tvář se opět proměňuje, jako by jiná, cizí podoba znenáhla prolínala jejími rysy, a Marie vstává ze sedadla a dává se směrem k jevišti, vystupuje po schůdkách a usedá nahoře na židli, kterou jí Caligari dvorně přisunuje nevěda ani jak, octne se Martin také na jevišti, nemůže přece Marii opustit v této chvíli - a hle, Caligari mu jde vstříc, v jeho očích číhá nepokoj, odhodlanost i úlisnost –

„Přejete si, pane? Vás jsem přece sem nevolal.“

„Ne, nemíním vám překážet,“ drmolí Martin mezi zuby, „jen prosím, abyste měl ohled na společenské postavení této dámy.“

Aha, tohle ho popletlo! Caligari se zamyslí, neskrývá svou rozmrzelost a pod ní jistě zápasí opatrnost se starostí o dobré jméno, o prestiž... V té chvíli se však ozve ze sálu Otrádovcovo zvolání:

„Martine, máš-li strach, radši si ji odved', sice ti ji ještě promění v sovu.“

Martin zrudne, smích, byť tlumený, zaševlí sálem tohle Otrádovci nedaruje!

V Caligarim patrně zvítězila opatrnost, neboť praví:

„Přejete-li si, probudím tu dámu.“

Ze sálu se však ozývají netrpělivé hlasy.

„Pokračovat! – Nezdržovat! - Kdo se bojí, ať odejde!“

Martin vztyčí hlavu. Jeho zápas je dobojován. Také jeho trpělivost má své meze. Také jeho zvědavost žízní. Děj se co děj, bohu poručeno! Je mu, jako by se vrhal střemhlav do vln.

„Spí?“ vyrazí ze sebe s pohledem na Marii. (Jak je změněna!)

Kouzelník přisvědčí.

„Mohl bych jí dát sám několik otázek?“

„Vy sám?“ krčí kouzelník rameny.

„Ano. Jinak to nedovolím.“

„Nahlas!“ křičí někdo z nespokojeně lomozícího sálu.

Caligari cítí, že mnoho již nechybí, aby se mu obecenstvo vymklo a představení se pokazilo, přesto však nepozbývá sebevlády, naopak, najednou se jeho obličej rozšíří úslužným úsměvem, patrně již ví, jak by i z této situace vytěžil pro sebe úspěch, rychle pokročí až k rampě a zvolá:

„Tento pán chce na svou vlastní odpovědnost dávat sám otázky spící dámě. Chci mu vyhovět. Nemusím podotýkat, že nikoho z nich neznám a o nikom z nich nic nevím. Jakmile však tento pán skončí, předvedu vám velectění, největší a nejsenzáčnější kouzlo dnešního programu. - Prosím, pane!“

Martin váhá. Jaký úskok mu chystá ten člověk? Jeho pichlavá očka dívají se naň s takovou potměšilostí... Nejraději by řekl: „Nechme toho. Vzbudte ji.“ Ale ani k tomu se nedovede odhodlat, není již pánem své vůle, cítí, jak se v něm všechno řítí

neúchylně vpřed, je jako v horečném snu, jako uchopen vířivou smršťí –

„První otázku musím jí dát já, slyší kouzelníkův lehce výsměšný hlas.

Martin ji tiše vysloví a Caligari hned nahlas opakuje obrácen k Marii:

„Jak jste se dostala do tohoto kraje?“

Slova se nesou ztichlým sálem, Martin vztáhne ruku, jako by je chtěl ještě včas zachytit, hrozí se jich, ne, ne, nechce nic slyšet, ale Marie ta cizí Marie, sedící nehybně v křesle, otvírá již ústa a její hlas k němu přichází, ne nikoli její hlas, nýbrž cizí, neosobní, mrtvý hlas:

„Letadlem.“

Martin jako by byl dostal ránu do hlavy. A za ním půl sálu vypuká v smích. Jak by ne - Bítovští a letiště!

Kouzelník se po něm udiveně ohlédne, ale Martin, jako hypnotizován, už sám vyslovuje druhou otázku:

„Odkud jste sem přišla?“

Neodvažuje se Marii tykat.

„Z Bukurešti.“

Nový smích. Otrádovec, stoje až u jeviště, volá vzhůru:

„Chyba! Omyl. Pane kouzelníku, vždyť to není pravda!“

Martin zatíná zuby duchu křičí také: Mlčte, proboha, mlčte! Proč se smějete? Což necítíte co se tu děje?

Caligari, zřejmě pobouřen, mu něco říká, Martin neslyší a nerozumí, jen vrtí hlavou a dává další otázku, nemůže jinak, je jako natažený stroj; Caligari máchně zlostně rukou.

„Řekněte své jméno. Své jméno!“

„Marie.“

„No, konečně, to by bylo správné, konstatuje dole Otrádovec.

„To není celé jméno. Jak dál?“

„Marie Ungrová.“

„Dost! Martine! Vždyť je to všechno podvod. Odhalils ho! Nejsme mouchy!“

Otrádovec se skokem octne na jevišti, v sále lidé hromadně vstávají.

„Podvod! Podvod!“

Caligari se vyděšeně rozhlíží jako lapené zvíře, drží se oběma rukama za hlavu, takhle si to asi nepředstavoval, ani nepozoruje, že si posunul paruku až do týlu, zrcadlo holé lebky se volně zablýskne, vida, i ta mefistofelská kštice je podvod, Otrádovec šermuje rukama před ním ve vzduchu, sál dupe a píská, všechen předchozí úspěch je zapomenut. - „Vždyť je to jeho příbuzná! Jmenuje se Larišová!“ - Hluk roste, všechno se tísni k jevišti, Martin stojí bez pohybu jako sloup, všechno kolem něho padá, jen Marie na židli se tiše usmívá jako z libého snu... Skok, a Martin zuřivě třese zmateným a nic nechápajícím kouzelníkem a křičí: „Vzbuďte ji! Vzbuďte ji přece!“ a strká ho k Marii. Caligari se dotkne jejího čela, něco říká, co zanikne v halasu, Marie vyskočí z křesla, Martin ji chytne za ruku, vleče ji za kulisy a zadním vchodem ven, třesk dveří - a tichá, hvězdnatá noc je pojme do svého náručí.

Kapitola dvanáctá

TŘI ZLATÁ OKNA

Asi v téže chvíli, nebo snad o něco později, kdy kouzelník v Lidovém domě povel: „Světlo!“, kaple Nanebevzetí Panny Marie na Bítovské návsi náhle bíle zazářila temnou nocí v oslňujícím světle dvou reflektorů. Veliká limuzína tiše přiše-

velila od záhybu silnice a zastavila se před osvětlenými dveřmi Vartýřova hostince. Ve dne by byla její přítomnost jistě způsobila sběh lidí ze všech stavení. Ve tmě pozdního večera však neměla u koho vzbudit pozornost. Kromě Vartýřova hostince nikde nesvítili.

„To je ale ubohá ves,“ ozvalo se ve voze a vypadalo to, jako by promluvilo žhavé oko doutníku, jež právě prudce zaplálo.

„Všude, kde slunce je jediným bezplatným zdrojem světla, chodí chudí lidé brzy spát,“ odpověděla rudá jiskra cigarety, jež se vznášela vedle něho.

Kaple Nanebevzetí opět zmizela. Šofér vypjal dálková světla, vystoupil z vozu a zavalitá silueta jeho kožišinového límce a ploché čepice se na okamžik zarýsovala v žlutém obdélníku hostinského vchodu.

Když se vrátil, provázel ho chlapec.

„Z této strany nelze prý jet až k domu, pane generální.

Ale je to prý odtud jen pár kroků. Ten chlapec je ochoten vás tam dovést.“

A šofér, otevířev dvířka, zdvořile je podržel.

Z vozu vystoupil nejprve tenký, vysoký muž v černém tvrdém klobouku a v černém zimníku; splynul ihned dokonale s černým prostorem návsi. Za ním se vyvalila ne bez námahy a ne bez pomoci šoférovy menší tlustá postava a s hlasitým zafuněním se narovнала. Dva ohnivé terče, jeden drobný a druhý široký, zazářily a rejdlily teď v temnu.

Zatímco šofér opět vlezl do vozu a zachouvil se až po nos do kožešiny a zatímco tenký muž zachovával mlčení, jako by být němý bylo jeho nejvlastnějším životním úkolem, tlustý přistoupil k hochovi a řekl strojeně přívětivým hlasem:

„Tak ty nás tam chceš dovést, maličký? A nezabloudíš v téhle pekelné tmě?“

„I jen pojd'te, vždyť Balvínovi bydlí hned tady za rohem.“

Dobrá, to znělo slibně. Po několika krocích však tenký muž nabył řeči a zahučel:

„Tady je ale bláta! Měli jsme si vzít galoše.“

Nikdo mu neodpověděl. Snad proto se zatvrdil a již nepromluvil, naslouchaje mlčky, jak jeho společník obratně vytahuje z jejich průvodce, co se dalo. Než došli k drátěným zahradním vrátkům, věděli všecko, co jim hoch mohl povědět o cíli jejich cesty. Starý dům, stará paní, Martin učitel, Rosa učitelka, tuze hodní lidé, Marie Larišová, nějaká jejich příbuzná, také tuze hodná, byla dlouho nemocná, pak tu byl ještě jeden syn, ten nedávno zemřel. „Prý se oběsil,“ doložil hoch šepetem, nezdálo se však, že by něco takového na ty dva muže obzvlášť zapůsobilo.

Když zahruli za roh mezi ploty, hlásil průvodcův hlas zpředu:

„Pozor, tady je plno bahna.“

V ruce tlustého muže zazářila baterka a v jejím komíhavém světle tři stínové postavy, dětská, zavalitá a štíhlá, pitvorně skákaly sem a tam, vpravo, vlevo a kupředu, z kamene na kámen, ale přesto co chvíli zapadaly do mazlavého bláta, které mrazivý vítr, povívající nad nimi démantovým praporem noci, ještě neměl kdy vysušit.

„To budeme vypadat!“ zabručel tlustý. „Proč to tady, k sakru, nevydláždíte?“

Vtom se hoch zastavil a v matném kuželi svítlny ukázal na tři okna, prozařující spletí prořídlych keřů.

„Zde to je.“

Tenký muž postoupil opatrně kupředu, sáhl do kapsy a řekl:

„Tady máš něco pro sebe. A tenhle lístek dones paní Balvínové a řekni jí, že bychom s ní rádi mluvili.“

Hoch zmizel jako střela v zahradě a oba muži ho pomalu následovali. Před zavřenými dveřmi se zastavili a čekali. Tlustý si zkoumavě svítil hned na tu, hned na onu stranu a náhle se ozval nespokojeným hlasem:

„Vy jste tam poslal svou navštívenku? To bych byl na vašem místě neudělal. Ještě stále platí sto proti jedné, že to je mýlka. Má i vaše.“

„Mýlka? Jste šetrný. Chtěl jste jistě říci fantazie,“ odpověděl pověděl uštěpačně mlčelivý muž a odhodil dokouřený doutník do tmy.

„Předpokládal jsem, že se zprvu vůbec nepředstavíte. Na to by bylo vždycky dost času.“

„Bojíte se, že bych se kompromitoval? Tady v téhle vesnici, kde lišky dávají dobrou noc? Pah!“

„Člověk nikdy neví. Opatrnost je matka moudrosti,“ odpověděl tlustý, jako by držel v ruce čítanku.

Udeřilo je světlo z otevřených dveří, hoch se kmitl kolem nich bez pozdravu a za ním se objevila na prahu nějaká ženská silueta. Dva klobouky se nadzvedly, jeden, méně, druhý zdvořileji. Tlustý postoupil vpřed.

„Paní Balvínová?“

„Ne. Jsem její dcera. Co si přejete?“

V Rosině tonu se sdružovala nejistota s údivem i s opatrnou odměřeností.

„Mluvit s vaší paní matkou,“ odpověděl tlustý, jemuž zjevně připadla úloha vyjednavče. „Ujišťuji vás, že jde o velmi důležitou věc.“

Rosa, vidouc před sebou dva cizí muže, malinko ještě zaváhala, ale pak přece jen jejich zevnějšek ji přiměl, aby je pozvala dále. Chtěla je vést rovnou do jídelny, kde paní Balví-

nová ještě zaraženě otáčela v prstech doručenou navštívenku, tlustý však rozhodl jinak.

„Dovolíte, abychom odložili?“

A už se hnál k věšáku.

Přikývla. Co měla dělat jiného? Ten tučný, lesknoucí se obličej, v němž pod bystrýma očima, rejdicíma na všechny strany, seděl kulatý, jakoby stále se omlouvající úsměv, působil trochu komicky, a byl rozhodně sympatičtější než ten druhý, úzký a zažloutlý, s bílou, do špičky sestřiženou bradkou, tak suchý a neproniknutelný.

Tlustý měl pod zimníkem obyčejné tmavošedé a pomačkané sako, i to jí ho činilo jaksi bližším. Kdežto druhý měl na sobě pečlivě vyžehlený žaket, dlouhou hedvábnou vázanku s jehlicí a dokonce červenou řádovou stužku v levé knoflíkové dírci; chlad a nepřístupnost čišela z každého záhybu jeho šatů.

„Tak, a teď bychom snad mohli jít,“ zamnul si tlustý ruce, sotvaže pověsil svůj zimník. „Jsem doktor Alfréd Turba, abych se vám představil. Jméno tohoto pána jste si už asi přečetla na navštívence. Vy, nemýlím-li se, ráčte být paní učitelka?“ Neodolal, aby ihned neuplatnil své znalosti.

„Vy mě znáte?“ podivila se Rosa a maně ustoupila o krok.

Dr. Turba jen mávl rukou. To mávnutí říkalo: Taková maličkost! jsem schopen jiných věcí! A nahlas poznamenal:

„Hrozně je nám líto, že vás tak pozdě obtěžujeme. Jenže technicky nebylo možno jinak.“

Rosa místo odpovědi otevřela dveře a zamumlala: „Račte.“

Paní Balvínová ve svých smutečních šatech, jež dodávaly její bílé, kostnaté hlavě jakési prosté, zpřísnělé urozenosti, nápadně se odrážející od churavého, mroucího ovzduší pokoje, mlčky povstala za stolem, u něhož seděla, a mlčky čekala,

až hosté dojdou k ní. Stále ještě držela v ruce navštívenku jejíž text již znala nazpaměť: Rudolf Unger, generální ředitel Západočeských železáren.

Sotvaže se Martin s Marií zachránili z halasu sálu do ticha pustého náměstí, Marie mu odňala svou ruku a pravila:

„Děkuji vám, že jste mne odtamtud vyvedl. Prosim vás, jací to tam byli lidé? A jak jsem se tam vlastně octla?“

Mrazivý vítr vnikl mu pod kabát, ale Martin ho vůbec necítil. Cože, jak? Jací lidé? Vám? Patrně ještě z ní nevyrchal magický vliv toho dryáčníka.

„Nemůžeme tady takto stát, Marie. Nastydla by ses. Zaveďu tě k Ventovi a pak si pošleme pro kabáty do šatny Já bych tam teď pro ně nešel ani za celý svět. Pojď.“

Odověděl mu podrážděný, netrpělivý smích, „jaký u ní ještě nikdy neslyšel; zaťal se do něho jako meč.“

„Odpusťte, nerozumím vám ani slova.“ Zarazila se, naklonila se k němu, snad že si ho chtěla lépe prohlédnout, pak se zmateně rozhlédla, přejela si rukou obličej jako by s něho snímala nepohodlný závoj, a dodala nejistě: „Totiž... To je divné... Tohle přece... Jak se zdá, vyznáte se zde, a proto snad pochopíte... Opakuji jsem vám velmi povděčna, ale... Tohle přece není bratislavské letiště?“

Martin se začal tak třást, že se mu bolest zařezávala do všech kloubů. Mrazivý vítr mu ovšem fičel přímo do tváře, leč to nebylo to, ne, přísambůh, to nebylo to! Chytil Marii oběma rukama za ramena a drsně jí zatřásl.

„Probůh, Marie, vzpamatuj se! Copak tě ten člověk zapomněl probudit?“

Prudkým trhnutím se zbavila jeho sevření. „Opravdu, pane, nevím,“ pronesla odměřeně, „jakým právem se mnou takto

zacházíte a jakým právem mi tykáte? Vždyť já vás vůbec neznám.”

Krev s hukotem se mu rozlila hlavou. rovnováhu. Pod nohama mu zmizela pevná půda - bože něčeho se zachytit, než se zřítí do hlubiny! Nevěděl vůbec, co dělá, nevěděl ani, že v poryvu zoufalství sevřel Marii svýma rukama.

„Cože?“ vykřikl. „Co to mluvíš? Marie!... Marie!”

To bylo volání o pomoc.

Podruhé se mu vytrhla. Teď už opravdu polekaně. Ohlédla se a spatřila dveře, zamířila k nim, ale Martin jí zastoupil cestu.

„Dejte si pozor, pane,” zvýšila výhruzně hlas, „nenuťte mne, abych se dovolávala ochrany i proti vám.”

To bylo příliš! Martin, tiskna si čelo, zaúpěl. Zešílel snad? Nebo ten povedený kouzelník ho ze msty uspal, očaroval, pomátl mu smysly? V neurčitém svitu lampy, klátící se nad dveřmi, viděl před sebou jen obrys Mariiny postavy, obrys bez tváře a bez podoby - snad, to ani není Marie, snad je to...

Strašlivá myšlenka ho roztrála jako úder sekery. Přetržená nit paměti se scelila - ale skokem přes vzdálenost sedmi neděl! Před ním stojí jiná Marie, ne ta, kterou láska vkořenila do jeho rodného kraje, ne ta, jež svým kouzlem proměnila jejich dům, nýbrž docela jiná Marie, neznámá Marie, jejíž duše je k němu němá a k jejímuž srdci se mu náhle ztratila cesta.

Hledej ji znovu! Hledej, hledej! znělo v něm jako zvon. Od kud se v něm najednou vzalo tolik odvahy? Bojuj! rozléhalo se volání všemi prostory jeho nitra. Budeš bojovat o všechno - o štěstí!, o budoucnost!

Vzchopil se a s omluvným pohybem ruky řekl:

„Odpusťte, slečno. Chápu, že mé chování je vám nesrozumitelné...”

„Vysvětlete mi raději, kde jsem,“ přerušila ho, zůstávajíc ve střehu. „A obstarejte mi laskavě nějaký vůz. Kde jen vězí madame Merguin? Podnikněte přece něco!“

Nemohu zde zbůhdarma ztrácet čas. Bože, a kde mám svůj plášť? A kde je můj klobouk?“ Mluvila stále rozčileněji a stále úzkostlivěji se rozhlížela. Skutečnost drala se prudčeji a prudčeji do jejích smyslů - věru, dovedl si představit, jaký zmatek v nich asi probouzí, a zhroutil se - slova dr. Tomce se v něm znovu vynořila. Další duševní poruchy. I Možná že v příštím okamžiku se zhroutí na dláždění, její duch se zastře navždy a on ji ztratí úplně a nenávratně. Co si má počít? Jak postupovat? Všecko v něm pracovalo jako v horečce.

Pohnul několikrát ústy naprázdno a konečně ze sebe vypravil:

„Pomohu vám, slečno, velmi rád...“

Její výkřik ho opět přerušil:

„Tohle přece nejsou mé šaty!“

Viděl, že sahá po kabelce a otvírá ji.

„A kde jsou naše letenky? - Ach, pravda, ty má...“

Její hlas se zlomil, zapotácela se a bezděčně se zachytila jeho rukávu.

„Prosím vás, řekněte mi... Vždyť já vůbec ničemu nerozumiím, slyšíte? Mluvte přece!“

Vzal ji pod paží, aby neupadla. Tentokrát to strpěla.

„Uklidněte se,“ pravil, ač o něho samého se pokoušela závrat.

„Přihodilo se s vámi opravdu mnoho, nedá se to říci jednou větou. Právě proto vám nabízím přístřeší u svého švagra. Svěřte se mi, prosím, s důvěrou. Hleďte, je to pouze přes náměstí, pár kroků. Vyčítal bych si, kdybyste...“

„Pojďme,“ zašeptala pohasle jako na konci svých sil.

Martin beze slova vyrazil kupředu, krotě svou netrpělivost, aby mu Marie stačila. Přesto, když dosáhli chodníku, Marie sotva popadala dech.

„Trochu pomaleji, prosím vás.“

Martin se nezdržel, aby nepoznamenal: „Dříve jste bývala lepším chodcem.“ A zuřivě stiskl domovní zvonek.

Jen jestli Josef nespí příliš tvrdě!

Patrně ještě nespal vůbec, neboť skoro vzápětí žalo světlo v průjezdu a zaharašil klíč v zámku.

„Jakže – ty? A s Marií?“

„Tak honem! Pusť nás!“

Vklouzli dovnitř.

„Proboha, a bez kabátů?“ valil na ně Venta nechápavě oči.

„Odkud to jdete?“

„Nezamykej,“ na to Martin ztrácet ani okamžik. „Byli jsme ve Světě divů. Skoč tam. Tady máš lístky od šatny.“

„No tohle! Copak jste odtamtud utekli? Chytlo se něco?“

Chytlo! Svět divů! Martin se dal do řezavého smíchu.

„To až potom. Běž! Háta už spí?“

„Ne. Tak jen jděte dál.“

Na schodech prohodila Marie k Martinovi: „To je ten váš švagr? Komický člověk.“

Ještě nikdy u ní nezaslechl tak uštěpačný tón!

„Tak? Jenomže ten komický člověk vám před sedmi týdny zachránil život,“ odpověděl jí drsně.

Marie na to neřekla nic.

Když vešli do pokoje, Háta, která pletla pod lampou svetr, užasla právě tak jako prve Josef.

„Vás rozumí se, vždycky rádi vidíme...“

Háta hovoří ještě dál, ale Martin ji neposlouchá. Dívá se na Marii. Konečně jí vidí jasně do obličeje! Celou sílu své

vůle vkládá do očí, chtěl by se jimi provrtat až do jádra jejího nitra, do hlubin, v nichž zmizela jeho Marie a žije tam, musí tam žít! A přece ta, která stojí na tři kroky od něho, je také Marie, třebaže má ruce založeny vzad trochu po mužsku (zcela nový postoj) a pohupuje se ze špiček na paty (ani to nikdy nedělala) a zvědavě si prohlíží pokoj, Hátu i jej, ano, teď se jejich pohledy srazily, Martinovi vynechalo srdce - cizí, upjatý pohled. Je to Marie? Není to Marie? Vlasy, oči, rty, postava - všecko to je Mariino; a přece - není to Marie. Pohaslá tvář! Blednoucí obraz! Kde je její kouzelná výraznost? Ty oči jsou krásné, stále krásné, ale kde je jejich závrtná hloubka?

„Neslyšíš, Martine? Co tu stojíš jako sloup? A proč si vůbec nesesednete?“

Vzpamatuje se - a zároveň se zhrozí. Jak jen to Hátě říci? A co jí má vůbec říci? Svět divů! Ne, to nikdo nepochopí.

Dříve však, než se k něčemu rozhodne, promluví Marie!

„Buďte aspoň vy tak laskava a vysvětlete mi, co se vlastně se mnou děje. Všichni mě tu, jak pozorují, skutečně znáte, a přece jde tu o nějaký omyl.“

Martin vidí, jak Háta vstává od stolu a vyjeveně zírá střídavě na Marii a na něho. Vzchop se! Podnikni něco! zdvihne se v něm velitelský hlas.

„Počkej, Hátó,“ vyrazí ze sebe, „vím, co chceš říci, ale neříkej nic. Hned všecko vysvětlím... hned, hned... jen mi popřejte trochu času, abych se vzpamatoval...“

„Slyšíte ho? Takhle mluví pořád. Kdo by z toho byl moudrý? Vždyť ani nevím, jak se jmenuje.“

Mariin hlas tvrdne netrpělivostí - ne, to vůbec není její hlas, to není hlas, který zpíval v jejich domě píseň o mrtvém a znovu oživlém srdci, to není hlas, který mu ještě nedávno říkal: Víš

dobře, že můj svět je ten, kde jsi ty, ty, jak tě znám a mám ráda!

„Prokristapána,“ ozve se Háta, která je opravdu jak ve vidění, „Zbláznila jsem se já, nebo vy dva?“

„To máš tak, Háto,“ zadrmolí Martin mezi zuby, ale Háta ho přeruší:

„Jsou-li tohle žerty, Marie, pak jsou rozhodně nevhodné.“

„Žerty jistě ne, spíš nedorozumění,“ prohodí Marie hlavou.

„Aspoň kdybyste ho pohnula vy, paní... paní... Jmenujete se Ventová, pravda?“

Tohle je Hátě přece jen trochu mnoho. Odhodí pletení a – neuvěřitelná věc! - rozkřikne se na Marii.

„Už je toho dost, Marie! Nebudete přece mně a mému bratřovi...“

„A, to je tedy váš bratr?“

Teď i v Hátiných očích se zablesklo zlé tušení a do jejího tónu se vplížil strach.

„Martine, co tohle všecko znamená?“

Ano, události, které se dostaly do pohybu ve Světě divů, nedají se již ničím zdržet, nelze vzdorovat lavině! Martin to v duchu uznává.

„Sedněte si, sedněte si obě, řeknu vám všecko. Zejména vy, slečno, si sedněte, mé vypravování bude dlouhé, a to, co uslyšíte, nebude pro vás lehké.“

Říká to pevně a jasně, tváří v tvář nezbytnosti opět nalezl sám sebe, a hle, obě, Háta i Marie, opravdu usedají, byť váhavě a nerady, a obě na něm dychtivě lpí očima.

Martin se zaboří do pohovky, aby byl co nejdále od lampy, a vypravuje všecko od počátku, a v pokoji je stále hlubší a hlubší ticho, valí se jím jako zimní, mrazivá řeka, nic není s to, aby přerušilo jeho tok, ani příchod Josefa, který stane

s pootevřenými ústy u dveří a také poslouchá bez dechu a beze slova. A Martin vypravuje a zároveň zpovídá a nespouští přitom zraky z Marie, vidí, jak porcelánová bleďost se jí šíří od úst k skráním i k šíji, ale nepřerušuje se, nemůže, proud vzpomínek ho unáší, už to není ani vypravování, ani zpověď, je to boj o Marii, o minulost i budoucnost, o štěstí nedávno narozené, o krásný sen, který hrozí, že zůstane nedosněn. Marii, která tu je, kreslí Marii, která tu byla, snaží se ji znovu stvořit svými slovy, volá do zbraně všecko kouzlo sedmi týdnů, aby mu pomáhalo dobýt zpět srdce, jež povel potulného kejklíře mu uloupil a zaklel do skleněného hradu zapomnění. Martin vidí je tepat za nedostupnými zdmi nezměněné a nezměnitelné, jen oněmělé dotekem kouzelníkovým.

„Ano, tak to je. Paměť, kterou jste ztratila při katastrofě letadla, vrátila se vám v magnetickém spánku, jímž vás spoutal ten člověk. Mou vinou, přiznávám se, i mou vinou, bohužel, neboť já bláhový chtěl pokoušet osud a vyzvědět ihned, co mělo zůstat možná ještě na čas, ne-li navždy zastřeno. Jiní zapomněli, co se s nimi dělo ve spánku. Vy ne, a já marně hloubám, proč právě vy ne. Ale po celou tu dobu, co vaše paměť a vaše minulost byly mrtvy, žila jste u nás. Postarali jsme se o vás. Přilnuli jsme k vám a vy k našemu domu. Já sám, jak jste slyšela, jsem vám pomáhal, abyste opět našla své jméno, svůj původ, svou rodinu. Byl to marný, nerovný zápas, slečno Ungrová, a já jej zatajil i své matce, Hátě, celé rodině. A byl to zápas o víc než o vaši minulost, slečno Ungrová. Také o naši společnou budoucnost, o naše společné štěstí. Tak se věci mají, a jestliže nevěříte, jen se podívejte, jeden z důkazů držíte v ruce. Tu kabelku, kterou jste sama před chvílí poznala, tu já jsem našel a ta nás vedla až do Prahy. Najdete v ní i jméno firmy i kalendář s červeně zatrženým

datem jedenadvacátého srpna. Budete vědět nejlépe sama, proč jste si ten den označila. My víme jen tolik, že v noci na dvaadvacátého vás Josef našel a zachránil.”

Martin umkl. Ne, nemohl již déle pokračovat v zasazování ran, nemohl se již dívat na to, jak se Marie před ním hroutí, jak její sebevědomí je mělněno zděšením, jak krása její tváře se kus po kuse rozpadává, jak tělo, které tolikrát svíral v náručí, se kymácí...Přiskočil k ní právě včas, aby ji zachytil.

„Háto, vodu! Rychle!“

I Josef přispěchal.

„A ty,“ dodal Martin k němu, „jed' k mamince a řekni jí, že Marii přišlo nevolno a že s ní zůstanu u vás přes noc. Na tohle musíme maminku tuze opatrně připravit.“

„Nu dobře, ale nejprve ji musíme někam uložit. Pomohu ti.“

Oba, právě tak jako oné mlhavé noci u zahradních dvířek před sedmi týdny, i nyní se sehnuli a odnesli Mariino bezduché tělo na pohovku. Nikdo z nich nepromluvil. Ani Háta. Na všech třech spočívala nesmírnou tíhou záhada duše, jež, podobna , hvězdě, náhle vzplála v prvotní své kráse, nedotčené nedokonalostí a pomíjejícností lidského světa, a náhle, když byla do nich stržena, opět zhasla jako povětroň puklý v pozemském ovzduší.

„Posad'te se, pánové,“ vybídla paní Balvínová své hosty, když vyslechla jejich jména, která jí nic neříkala. „Jsem, jak jistě chápete, nemálo překvapena vaší návštěvou. Čím vám mohu posloužit?“

Počkali, až usedla sama, načež zaujali místa každý z jedné její strany.

„Zde pan doktor Turba je můj...“ ujal se slova stařec s červenou stužkou. Jeho společník ho živě přerušil:

„Dovolíte mi, pane generální?“

A když ředitel Unger, zvrátiv se na opěradlo, pohnul přitačavě rukou, dr. Turba přitáhl si hřmotně židli blíže k paní Balvínové a řekl s pohledem na stojící Rosu:

„Upřímně řečeno, milostivá paní, přišli jsme si vlastně promluvit s vámi zcela o samotě...“

„Mohu odejít, přeješ-li si, maminko,“ ozvala se pohotově Rosa.

„I ne, jen zůstaň zde,“ odpověděla paní Balvínová rozhodně. Rosa usedla u dolního konce stolu.

Dr. Turba rozpačitě zakašlal, vyměnil rychlý pohled s ředitelem Ungrem, načež začal znovu ještě sladším hlasem:

„Chápu, milostivá paní, že jste překvapena naší návštěvou. Dokonce návštěvou tak pozdní. Rozjeli jsme se sem sice ihned, jakmile nám byla doručena telegrafická odpověď vašeho syna, ale vzdálenost z Prahy je i pro rychlý vůz tak velká...“

Paní Balvínová otočila k němu hlavu a ostře se naň zadívala. Čile, jaksí až přepjatě gestikulující ruce, široký obličej, lesknoucí se neumdlévajícím, až příliš přívětivým a hladkým úsměvem - ne, to se jí nelíbilo. Kéž by byl přítomen Martin! Měli by tu již být. I s Rosou cítila se tuze osamělá a v nevyhodě.

„Vyrozumívám z toho, že vaše návštěva je ve spojitosti s telegramem, který jsme dostali dnes v poledne. Jenže ten telegram...“

„Ten telegram,“ vpadl jí do řeči dr. Turba, „sice poslala firma Albatros, avšak na náš podnět. A proto i zdejší odpověď doručila nám.“

Údiv paní Balvínové byl mnohem větší, než dala z opatrnosti najevo.

„Tak?“ prohodila. „A v jaké spojitosti je to s mým synem?“

„V spojitosti vlastně docela prosté,“ odpověděl dr. Turba, zřejmě zatím spokojen s vývojem věcí. „Vašeho syna tam vyfotografovali s dámou...“

„S dámou!“ pokrčila rameny paní Balvínová. „To je přece naše Marie.“

Stařec s červenou stužkou se rychle naklonil ku předu.

„Jak, prosím?“ otázal se, jako by byl špatně slyšel.

„Naše..“

„Nu ano, naše Marie,“ opakovala paní Balvínová a netrpělivost zostřila její tón. „Slečna Larišová je totiž snoubenkou mého syna.“

Tohle vlastně nechtěla prozradit, vyklouzlo jí to proti její vůli - nešť, nevádí. Teď to aspoň víš a dáš pokoj!

„Cha, Larišová!“ zahučel ředitel Unger, sklusl zpět na lenoch židle, několikrát zavrtěl hlavou a opět znehybněl, jako by tím bylo vyřízeno, čím se ho týkala tato rozmluva.

Ne tak jeho společník Dr. Turba se zavrtěl na židli, dal se bůhvíproč do smíchu a zvolal:

„Aha, patrně nějaká zdejší krasavice, není-liž pravda, milostivá paní?“

Paní Balvínová se zamračila. U všech všudy, co se ten člověk pořád točí kolem Marie?

„Nechápu opravdu, proč vás to zajímá?“

„I k tomu dojdeme, milostivá paní, ihned. Račte vzít zatím na vědomí, že náš zájem není bez určité závažnosti. Dovolte jen, abychom postupovali hezky po pořádku v zájmu jasnosti a také v zájmu delikátnosti věci.“

Tohle už nebylo řečeno tak hladkým tónem. v staré, paní se probudil balvínovský vzdor a ihned se přihlásila ke slovu.

„Snad bychom to mohli zkrátit, ne, pánové? Jde-li vám opravdu o tento obraz...“

„Okamžik, prosím,“ vskočil jí dr. Turba do řeči a přistoupil hbitě ke stěně, na niž ukazovala. „Ano, přesně ten. Znamení-
tý snímek, pravda? O vašem synovi nemohu se arci vyjadřovat, ale ta dáma, ta slečna Larišová, je zde...“

„...potom v zájmu jasnosti vám mohu říci,“ přerušila ho zase paní Balvínová, a tentokrát příkře, „že mi tento obraz dali v upomínku na své zasnoubení a dále že Marie - (tady zaváhala, bylo však již pozdě: vzdor jí strhl) - je vlastně naše vzdálená příbuzná. Ze strany mého zetě.“

Dr. Turba se rychle otočil na podpatku, snad že se chtěl přesvědčit na vlastní oči, že to promluvila ona a nikdo jiný, a jeho odulý obličej byl pitvornou směsí zjevného zklamání i jakéhosi skrytého triumfu.

„Maminko,“ ozvala se v té chvíli Rosa z druhého konce stolu, „myslím, že není zapotřebí, aby ses těmto pánům zpovídala, dokud nám nepovědí, proč sem vlastně přišli.“

To bylo správné a paní Balvínová se znepokojila. Nač tolik mluví? A ještě k tomu věci, které ani nejsou pravdivé?

Hm, naše námaha byla přece jen zbytečná, pomyslně si dr. Turba a nahlas řekl, obrací se k řediteli Ungrovi:

„Tím tedy podle mého soudu je věc vyřízena, pane generální.“

Jeho výraz, naznačuje víc než vlastní slova, dodával: Bohužel jsem měl pravdu, když jsem pochyboval.

Zdalo se, že stařec s červenou stužkou mu také tak porozuměl, neboť v jeho očích se zablesklo nevolí.

„Ne, pane doktore, tím ta věc není nikterak vyřízena,“ pronesl chladně. „Je mi líto, ale jsem opravdu nucen vás požádat, paní Balvínová, abyste mě osobně seznámila hm... se slečnou Larišovou. Pokud vím, bydlí u vás v domě.“

Paní Balvínová i Rosa sebou trhla, a paní Balvínové vystoupila slabá červeň mezi vrásky. Oslovil-li ji takto kdokoli z Bítova, bylo to v pořádku. Ale z úst tohoto člověka, za jehož upjatostí tušila nadutost, znělo to jako urážka. Cítila povinnost promluvit teď jak jménem svým, tak i jménem těch, kteří v tomto domě žili po více než jedno století před ní a kteří je tu nyní poslouchají v zašlých rámech nad pohovkou.

Vstala.

„Nevím opravdu, k čemu by to bylo dobré,“ odpověděla studentě. „A už dokonce nevím, kam směřují vaše podivné nárážky, pánové. Jsem stará žena a pro mne je tato hodina již příliš pozdív.“

Dr. Turba již otvíral ústa, ředitel Unger mu však velitelsky pokynul, a zůstáváje sedět, ujal se slova sám:

„Máte docela pravdu, paní Balvínová, jsme vám povinni vysvětlením.“ Načež vyňal z náprsní kapsy koženou tašku, chvíli se v ní probíral a pak podal paní Balvínové malou vizitkovou fotografii. „Račte se, prosím, podívat.“

Způsob jeho jednání vyšinul paní Balvínovou z rovnováhy.

Mechanicky zakoktala:

„Co je to?“

„Vysvětlení, o které žádáte,“ odpověděl jí ředitel Unger a teprve nyní vstal rovněž a zasunul si obě ruce do kapes. Jeho postoj vyjadřoval větší napětí, než sám tušil. Také tučný obličej dr. Turby jaksi ztuhl a jeho očka úzkostlivě běhala z jednoho na druhého. Ačkoli zřejmě nesouhlasil s postupem svého společníka, byl zvědav na jeho účinnost.

Paní Balvínová si nasadila brýle a vykřikla:

„Můj bože! Roso, pojd' se podívat!“ Rosa spěšně obešla stůl a naklonila se přes její rameno

„Ale tohle je přece Marie!“ zvolala vzápětí.

„Tak přece dobře vidím,“ dodala paní Balvínová, náhle se zadýchávajíc. „Jak jste k ní přišel?“

„Nejpřirozenějším způsobem, paní Balvínová,“ odpověděl ředitel Unger a jeho uši byly červené jako korále. „Tato podobanka totiž představuje mou dceru.“

Paní Balvínová na okamžik pozbyla řeči. Hrom udeřil do prostřed pokoje. Byla jako ohlušena a oslepena. Opřela se oběma rukama o hranu stolu, a nespouštějíc oči z ředitele Ungra, pomalu se sesula do svého křesla.

„Maminko, prosím tě...“ zašeptala Rosa úzkostlivě. Paní Balvínová jí nedbala.

„Cože!“ zvolala. „Marie... slečna Larišová...“

„Bohužel, milostivá paní,“ vložil se do toho opět dr. Turba, který náhle všecek znovu ožil, „věc se má tak, že se nejmenuje Larišová, nýbrž Ungrová. Marie Ungrová.“

„A jistě nyní uznáte, paní Balvínová,“ dodal ředitel Unger, „že má zvědavost i naše návštěva byly oprávněny. Na světě se přece nedějí zázraky, a taková shoda podob to by byl zázrak.“

„Jenže Marie není doma, pane řediteli,“ vypravila ze sebe paní Balvínová dutým hlasem. „Je s Martinem v Adamovicích na představení.“

„Hm, a je už půl jedenácté,“ prohodil štiplavě dr. Turba.

„Právě. Měli by být vlastně již zpátky,“ prohodila Rosa, které docela ušel přízvuk dr. Turby.

„Nevadí, počkáme tedy,“ prohlásil dr. Turba, jako by se to rozumělo samo sebou. „Vaše paní matka by teď stejně neusnula, není-liž pravda? Nikoli ovšem naší vinou. Co chcete? Vyšší moc. Řekl bych bezmála: Prozřetelnost,“ dodal s povzdechem, obraceje oči ke stropu.

Ani Rosa, ani paní Balvínová mu neodpověděly. Ticho se položilo těžce na celý pokoj. Nehybně seděly kolem stolu čtyři postavy, tak zcela od sebe odlišné a sdružení jen jedinou myšlenkou, jež každé z nich se jevila jinak neuvěřitelnou. Paní Balvínová a Rosa byly uvnitř jako ochrnuly. Že by je byla Marie klamala? Z jakého důvodu? A proč by byla jela s Martinem do Prahy? Nemohli přece být spolu smluveni! Tihle dva muži vědí o tom jistě víc. Proč nepromluví?

V Rose i v paní Balvínové právě začalo klíčit rozhodnutí přerušit jalové mlčení, když náhle k nim dolehl hlas ředitele Ungara, hlas tentokrát prohrátý aspoň náznakem lidské účasti:

„Vidím na vás, paní Balvínová, i na vás, paní učitelko, že je vám případ mé dcery úplně nepochopitelný. Zjišťuji to s nemalým ulehčením, protože to rozptyluje mé původní obavy, ujišťuji vás však, že mně je skoro stejně nepochopitelný. Ví-li to, co nepochybně nevíte vy, není mně zase známo, co se přihodilo zde u vás. Musíme se navzájem dohodovat. Odpusťte, volil-li jsem na počátku trochu nezvyklý postup, ale mám své zkušenosti, které mě naučily nedůvěřivosti. A uvažte dále, jak mi asi bylo, když zde můj společník - doktor Turba je můj právní poradce - mi oznámil, že spatřil na vystaveném snímku podobu mé dcery, mé dcery, kterou jsme koncem srpna pohřbili do společného hrobu obětí letecké katastrofy.“

Paní Balvínová mu tupě naslouchala. Snad je to šílenec? pohnula se chabá naděje v jejím nitru. Ale vůbec jí neuvěřila.

„Sledujete mne, prosím? Jistě jste se o ní doslechla, ačkoli zprávy o ní byly z určitých důvodů omezeny na minimum. Fakt je, že neštěstí se přihodilo někde ve zdejším kraji....“

„Na Holém Chlumu u Boskovic, dne jedenadvacátého srpna k večeru,“ doplnil pohotově dr. Turba, který, maje ruce sepjaté na břichu, sledoval hovor s požitkem. Něco takového

jsem ještě nezažil za své třicetileté praxe, říkaly spokojeně vrásky v jeho obličejí.

Paní Balvínová sebou pohnula. Jakže, letecká katastrofa? Vzpomínky v ní začaly pracovat. Ano, to by se shodovalo. Vždyť i jí to tehdy blesklo hlavou, jenže podezření se rozplynulo, když Marie... Ale proč jim to Marie zamlčela? To její zranění! Její němota! Výbuch v kamnech! Všecko najednou se začalo k sobě řadit jako kostky dlaždic. Její předtucha nebyla tedy přece jen lichá! Což nevarovala Martina? Varovala arci i sebe. Jeho i sebe. A marně. Marie! Její kouzlo ji ještě teď drželo v zajetí. Zašeptala:

„Můj bože, co to mluvíte? Že jste ji pochovali? To přece není možné!“

„Je to přesně tak, jak říkám, paní Balvínová,“ kanula slova ředitele Ungra do toku jejích myšlenek jako déšť do řeky. „A jistě pochopíte, že jsem se za těchto okolností octl v nesnadné situaci. Mrtvá a pohřbená že by žila? I vám se to zdá neuvěřitelné. Což teprve mně! Pozůstatky obětí nebyly arci nikdy identifikovány, prostě nemohly být. Výbuch velkého množství benzínu vyvinul téměř žár kremační pece. A právě tato skutečnost...“

Prerušil se, neboť zvenčí zalehl k nim rachot motoru a téměř vzápětí se ozvaly z předsíně hlasy.

Paní Balvínová se vztyčila a do tváří jí opět vstoupila slabá červeň.

„Josefova motorka! To budou oni.“

Také Rosa vstala. Také ředitel Unger a dr. Turba.

Do jídelny však vstoupil Venta sám.

„Ty? Kdes nechal Marii a Martina?“

Venta neodpověděl, stál jako přiboden k prahu a zaraženě pošilhával po obou cizích, neznámých mužích.

„Odpusť, maminko, netušil jsem, že tu máš návštěvu...“

„To nic nevádí, Josefe, jen pojď dál,“ pronesla paní Balvínová puklým hlasem - výraz Ventovy tváře zasadil jí novou ránu, která v jejím srdci zvířila zlé tušení. „To je můj zeť Venta, pánové - pan generální ředitel Unger a pan doktor Turba.“

Venta, který již vykročil, opět se rázem zastavil, jako by ho byla slova paní Balvínové zaklela v sloup.

„Propána...!“ ujelo mu a jeho oči se s obdivem upřely na paní Balvínovou. Jaká to žena! I takovému úderu, dovede čelit!

Zakoktal: „Ty už tedy víš?“

„Ano, všecko, skoro všecko, Josefe,“ odpověděla přísně. „Znamená snad tvá otázka, že jste mě tu klamali všichni?“

Její výčitka Ventu vzpamatovala. Okamžitě svou bystrostí obchodníka prohlédl situaci.

„Ale maminko, co ti napadá? zvolal. „Vždyť i my jsme se tu hroznou věc dověděli teprve před chvílí. My všichni. I Martin. I Marie.“

„Jak, i Marie?“ zamumlala užasle paní Balvínová a marně se ohlédla po řediteli Ungrovi.

„Co to povídáte, pane? Má dcera že to nevěděla?“

Hlas ředitele Ungra zněl zpola podezřívavě, zpola výhružně.

„Zajisté, ani ona. Právě proto mě sem Martin posílá. Maminko, tady nikdo nikoho neklamal. Marii se prostě vrátila ztracená paměť, tak to je!“

„Cože, ztratila paměť?“ vykřikl dr. Turba, a odstrčiv Rosu, přikročil k Ventovi, jako by to chtěl slyšet ještě jednou a hodně zblízka.

„Mluvím snad dosti jasně, ne?“ utrl se naň Venta. Ozvalo se z něho živelné nepřátelství. Ti dva jim tady ještě chyběli!

Dr. Turba, jako by ho neslyšel, zabušil si pateticky klouby do čela.

„Pane generální, to je, co? Ale komu z nás to mohlo Napadnout?“

„Nu, mně už to napadlo před chvílí, avšak... Dovolte, pane, kde vlastně je má dcera?“ obrátil se ředitel Unger na Ventu.

„U mne. V mém bytě. Když jsem odcházel, byla ještě ve mdlobách a má žena ji křísila. Říkal Martin, že v nejhorším zaběhne pro doktora Tomce.“

Ředitel Unger, nikoho si nevšímaje, zamířil ke dveřím.

„Buďte tak laskav a ukažte nám cestu. Pojedeme ihned k ní.“

„A já pojedu s vámi,“ ozvala se pevně paní Balvínová.

Za chvíli vyrazili všichni, i Rosa se připojila, Venta ji vzal do přívěsného vozíku a jel napřed, ukazuje cestu šoferovi.

Dvě obrovská světelná tykadla se pomalu sunula mrazivou nocí od Bítova zpět k Adamovicům. Ve voze panovalo dusné ticho. Ta přepychová limuzína, jedoucí tak tiše a měkce, jako by nějaká tajemná síla ji nadnášela nad zemí, vyvolala v paní Balvínové zděšení. Nemyslila na Marii. Myslila na Martina. Ach, ta její předtucha již tehdy, na začátku všech věcí! Ted', když se octli na jejich konci - tušila, že je to konec - chvěla se úzkostí o svého jediného syna. Tento vůz a tento stařec, zarytě mlčící vedle ní - a oni a Bítov! Dva cizí, protikladné světy. Cítila, že se pohybuje na okraji rozvírající se propasti - propasti, která už zítra bude nepřekročitelná.

Když se blížili k Adamovicům, stařec s červenou stužkou náhle vedle ní promluvil.

„Je opravdu pozoruhodné,“ řekl, „že při vší ztrátě paměti jméno Lariš utkvělo Marii v mysli.“

„Vzhledem k tomu, co jste mi vypravovala, bude dobře, aby ihned aspoň mezi námi dvěma bylo jasno, paní Balvínová. My staří lidé díváme se na takové věci rozumněji a klidněji. Lariš je jméno budoucího manžela mé dcery a vždy projevovale pronikavé pochopení pro důležitost tohoto sňatku. Odpusťte, zůstanu-li jen při tomto náznaku.“

Porozuměla mu. Což to nepředvídala? Dva světy. Teď jeden z nich se ještě zajišťuje co nejpevnějším zámkem. Kupudivu, přijímala to jako něco samozřejmého. Byla spokojená a šťastná ve svém světě. Netoužila po jiném. Ale co Martin? Co Martin? Ne, nesmí se vzdávat, bylo by to předčasné a nedůstojné.

„Jednou, není tomu tak dávno“, začala hovořit hlasem, jehož obsah patřil muži vedle ní, ale jehož tón se obracel k Bohu o pomoc, „řekla mi vaše dcera toto: kéž bych vám mohla vyjádřit, jak toužím vyplnit celý Martinův život štěstím a jen štěstím. A já jsem jí na to odpověděla: Největším štěstím Martinovým je už to, že se s vámi setkal. Pro celý náš dům je to štěstí. Nevím, jak u dcery nyní pochodíte. Snad aspoň uvážíte odpovědnost, kterou na sebe vezmete za dvě lidská srdce?“

Muž s červenou stužkou se krátce a studeně usmál.

„Velmi pěkně řečeno. Bohužel nemáte tušení o jak velké věci běží mezi mnou a Larišem. Mezi našimi závody. Naštěstí má dcera to ví a chápe. Vždycky chápala. Ale je to od vás opravdu velmi hezké, že jste se jí tak oddaně ujali. Ještě si o tom pohovoříme.“

Ne, takhle mi neunikneš, pomyslíla si paní kterou jeho nemilosrdný smích těžce zranil. A již otvírala ústa k nové řeči na obranu a záchranu jejich domu, v tom okamžiku šofér zabrzdil a vůz se zastavil. Byli u cíle.

Trvalo chvíli, než Venta nalezl klíčovou díрку a - tak se mu ruka třásla. Ještě se nevzpamatoval z toho co zažil doma, a teď ukazuje cestu k Marii jejímu otci. Jejímu otci! A ke všemu ještě na téže motorce, v níž ji té prokleté noci přivezl do Bítova. Neměl vlastně Vilém pravdu? Měl ji tenkrát nechat tam, kde ležela, a ujet. Ubohý Martin! Nebo kdyby to byla takhle pouhá noční můra! Jenže jakápak můra, když on tu popleteně šmátrá po zámku a kolem něho stojí maminka, Rosa a ti dva v černých zimnicích, stojí, mlčí a netrpělivě čekají, kdy už konečně odemkne?

„Posvítím vám,“ prohodil vedle něho ten tlustý, jehož hladké způsoby ho dráždily až ke vzteku.

Baterka vzplála právě v tom okamžiku, kdy klíč vklouzl do zámku.

„Děkuji, není už zapotřebí,“ zavrčel posměšně Venta a vkročil první do domu. Bodejť, bude jim dávat přednost, ne? Kdo ví, ještě se možná ukáže, jaký je pravý účel toho nočního náletu na jejich pokojný domov!

V předsíni, jako by to byl předpis, který nesmí být nikdy porušen, dr. Turba vyklouzl ze zimníku a pomohl i řediteli Ungrovi.

„Tak prosím, kudy?“

Venta ukázal mlčky na dveře.

Paní Balvínová vstoupila do pokoje hned za ředitelem Ungrem a nikdy nezapomněla na obraz, který spatřila. Marie ležela na pohovce, na jejímž okraji seděla Háta a právě Marii rovnala podušky pod hlavou. Nad nimi stál Martin, obrácen zády k prostřenému, kulatému stolu. Jak dveře za ním vrzly, otočil se, pootevřel ústa a maně si sáhl rukou na krk. Také Marie zdvihla hlavu a její obličej se rozzářil.

„Otče!“ - „Marie!“ Dva výkřiky se setkají v polovině cesty.

Stařec s červenou stužkou! Martin upírá široce rozevřené oči jen na tu řádovou stužku, zatímco ředitel Unger, nikoho si nevšímá, jde rovnou k Marii. Její ruce se k němu vztáhnou „Jak je to od tebe milé, že mi jdeš na pomoc v tak tísnivé situaci.“ Její hlas zní ochable.

Stařec s červenou stužkou už neříká nic, ale jeho úzký, drobný obličej se chvěje. Usedá na Hátino místo na okraj pohovky, tiskne obě Mariiny ruce, opravdu, dovede se úžasně přemáhat, skoro nic na něm nesvědčí o vědomí, že tiskne ruce, které pokládal za mrtvé, skoro nic neprozrazuje otřes, který jím jistě zmítá, vidí jen bledý, ztrápený obličej své dcery a ví, že stůj co stůj jí musí ušetřit každého nového úderu v této chvíli, kdy ona sama se vrací z temna mrákot.

Teprve teď spatří Martin svou matku. Prudká křeče zaškubne mu kolem úst. A to je vše. Pak, jako by ho někdo stlačoval dolů, sklesne na židli, opře se lokty o kolena a hlavu si sevře oběma rukama.

Paní Balvínová postoupí opatrně o krok kupředu, aby lépe viděla na Marii Ale je to opravdu Marie - ta strohá tvář chladných rysů, ty trochu výsměšné a trochu přezíravé oči? Není vlastně ani zvlášť krásná. Kam se poděla její jemná oduševnělost, která z ní tryskala jako světlo? Je spíše jen hezká, dokonce jen běžně hezká. Paní Balvínová si marně přejede rukou přes obličej - ne, obraz zůstává týž. Obraz hasnoucí krásy? Něco víc tu hasne, zdá se jí, něco víc! Tápe, nedovede to postihnout, cítí však, že se tu odehrává něco mnohem bolestnějšího než jen probuzení minulosti.

„Nu, daří se ti již lépe, jak vidím. Nechceš, abych poslal pro lékaře?“

„Ne, ne, otče, není potřebí, tvá přítomnost je nejlepší lékař. Ale bylo to... Ty už víš, co se tu se mnou přihodilo?“

„Zajisté. Všecko vím a všecko ti časem vysvětlím. Jen buď klidná,“ odpovídá spěšně muž s červenou stužkou a tváří se, jako by byl v pokoji s Marií sám.

„Ano. A... jsi tu s vozem? - To je dobře. Chtěla bych být již odtud pryč, co nejrychleji pryč!“

Její slova padají do mrtvého ticha, Martin se dusí, znějí mu jako umíráček, paní Balvínové jako hlas z onoho znějí druhého světa za propastí, Rose, Hátě a Josefovi jako krutá bezcitnost, jen Marii září oči, když se její otec dotýká ústy jejího čela jako na zpečetění slibu, že se jí stane povůli, Martin si zarývá prsty do vlasů, Háta se vši silou opírá o stůl, paní Balvínová hledí upřeně kamsi daleko mimo tento pokoj, Rosa má bolestně sevřená ústa, Josef zatíná za zády pěsti - jediný, kdo kromě Marie kvete spokojeností, je dr. Turba, patrně si v duchu blahopřeje, že se jako na nějaký vnitřní pokyn zastavil u výkladní skříně Albatrosu - pokyn, který bude teď štědře honorován, neboť, přísámbůh, nepřihází se často, aby se otec sešel zaživa s dcerou, kterou v jeho přítomnosti uložili do hrobu.

Neměli příležitost se mezi sebou dorozumět, a přece se mezi paní Balvínovou a Josefem projevila tichá dohoda jejich ústa zůstala zapečetěna pro jakoukoli nabídku pohostinství. A protože Mariin stav zjevně vyžadoval klidu, začal se ředitel Unger shánět po nějakém hotelu. Doporučili mu Panský dům a dr. Turba pomohl Marii do pláště, jež Venta přinesl z předsíně. Všichni pospíchali, na všech bylo znát touhu, jen aby již byla pryč tato trapná chvíle, pouze Martin se držel v pozadí pokoje, nečinný, mlčelivý a skleslý, podoben člověku, jenž přihlíží, jak jeho nejdrahocennější majetek je drancován. Už v zimníku a s kloboukem v ruce, hladil si ředitel Un-

ger bílou bradku a o něčem uvažoval; a náhle přistoupil k paní Balvínové, uklonil se jí, učinil matný pokus o podání ruky, a když paní Balvínová jej nechala bez povšimnutí, rychle řekl:

„Zatím, milostivá pani, přijměte aspoň slovní vyjádření mých díků, že jste se mé dcery ujali. Má vděčnost je opravdová. Ostatně zítra budu mít ještě příležitost vás spatřit, jak doufám. Půjdeme, Marie?“

Marie přikývla se zřejmým ulehčením a kupodivu čile vstala z pohovky. Dr. Turba se k ní ihned přitočil a nabídl jí svou podporu. Z druhé strany vzal ji pod paží její otec. Paní Balvínová, Rosa, Háta a Venta stáli v půlkruhu kolem nich. Jen Martin zůstával v pozadí, opřen o skříň, ruce zkříženy na prsou; výsměch a zoufalství se o něho střídavě pokoušely.

Vteřiny dusné zámlky ukončila Marie řkouc:

„Nebudeme se loučit, pravda? Ráda bych ještě...“ Nedo-
pověděla. Její pohled se setkal s Martinovým a její tvář se zachmuřila, jako by se byla zahalila do mraku.

„Dobrou noc.“

A podporována s obou stran, zamířila ke dveřím. Půlkruh se před ní rozevřel.

„Marie!“

Martin, odstrčiv Ventu, octl se několika skoky u dveří a zahradil je svým tělem.

Marie se zastavila a hrdě nadnesla hlavu.

„Ale ovšem, pane Balvíne, pohovoříme si ještě spolu. Jsme si navzájem dlužni leckteré vysvětlení. Dovolil byste? Jsem opravdu velmi unavena.“

Martin chtěl zřejmě něco říci, náhle však jeho napětí povolilo, jako když se přetrhne tětíva; uklonil se a beze slova jí uvolnil cestu.

Marie mezi otcem a dr. Turbou vyšla z pokoje a zmizela.

Nikdo se nepohnul. Martin, opíraje se loktem o veřej, zíral do prázdného otvoru dveří jako očarován.

„Josefe,“ ozvala se paní Balvínová křemenitým hlasem, „jdi za nimi zamknout.“

Venta mlčky vyšel ven, a když se vrátil, našel je všechny ještě na témž místě.

Zbytek noci probděl. Není přece možno jít spát, když hlava třeští, srdce sebou škube jako v agónii a svět kolem leží v troskách! Svět tišiny u Quadrátova mlýna, kde se sobě zaslíbili, svět smaragdových jezer palouků v hlubinách zpívajících lesů, kde snili svůj sen o štěstí, tak křehký sen; svět kouzelného domu mezi ploty a zahradami, v němž se milovali, zatímco nad hřebenem střechy letěly mraky nebo putovaly hvězdy v svých zářících kruzích. To všecko leží roztříštěno na dně zapomnění jako tělo sebevrahovo na dně Macochy.

Nastal konec světa, a pět lidí, kteří jej přežili, sedí u stolu, bíle prostřeného ještě před katastrofou - výsměšný znak bývalého míru - pod lampou, vysíleně svítící, pět lidí, matka Bítové rodiny, Venta, Háta, Rosa a Martin, stařenčina ruka spočívá konejšivě na zaťaté pěsti synově a Martin vypráví a vypráví, slova, řinoucí se mu z úst jako krev z rány, jsou úlevou jemu i jim, ještě jednou v nich ožívá sen, ještě jednou se vrací kouzelný dům z přeludné minulosti do neúprosné skutečnosti prostřeného stolu, na němž nedopité sklenice vody, slánka a chléb, nakrájený na lýkové misce, jsou jako pozůstatky života jiných lidí, kteří tu ještě nedávno spokojeně žili a z nějakého důvodu odešli. A pak přichází potulný kejklř se svým Světem divů, Martinova slova roztrhává křeč, železný válec se dává do pohybu, krev tryská z drceného srdce, Josefova tvář tvrdne, Hátiny rty se zachvívají a paní Balvínová

bledne, sahá po ní studená ruka, neboť v duchu vidí vrbovou větev s prstencem pevně zadrhnutého provazu.

A když Martin umlkne, v jejích zapadlých ústech narodí se věty, jejichž útěšnosti sice sama nevěří, ale přece je vyslo-
vuje, musí, neboť nic, z čeho kyne záchrana, nesmí být opo-
minuto. Ano, ještě je naděje, že sedm týdnů, jež byly vyrvány
z Mariiny mysli, budou opět do ní vsazeny. Po sedm týdnů byla
šťastná a celistvá. Kdo ví, je-li šťastná teď, když je podobna
puklé nádobě, z níž se odštíplo právě to, co vytvářelo krásu
jejího tvaru? Nač zoufat, lze-li se ještě pokusit přivolat k životu
to, co nezemřelo, nýbrž pouze spí? Mluví a mluví a s úlevou
pozoruje, že její domluvy se nemíjejí s účinkem. Martinova hla-
va se zdvíhá, pobořené rysy v jeho obličejí se opět zpevňují,
do vyhaslých očí se vrací život; vidí v duchu, jak chodí s Marií
po Praze, slyší ji, jak mu říká:

„Nebudu nikde jinde šťastna než v Bítově!“ - Proč by tedy
nyní nebojoval sám o totéž, oč dříve bojoval spolu s ní? Ztra-
cená minulost bude jen tehdy opravdu ztracena, vzdá-li se jí
sám.

„Rád bych jen věděl,“ uvažuje nahlas a poprvé opět připomíná
poslouchajícím onoho Martina, kterého znali ještě včera,
„proč všichni, jež ten kejklíř uspal, zapomněli, co se s nimi
dělo, a jen Marie nezapomněla?“

„Snad,“ ozval se Venta, „udělal v tom pobouření a zmatku
nějakou chybu?“

Martin sebou trhl.

„Chybu?“ zvolal.

„Nu ano, chybu, já ovšem nevím, jakou.“

Životní proud, uvolněný matčinými slovy, už se nezastavuje
a širším a širším tokem vzdouvá jeho cévy. Už zase přemýšlí,
plánuje a doufá, zatímco se za okny probouzí kalné jitro.

Zato na paní Balvínovou padá náhle nesmírná únava, a Háta ji odvádí do jejich ložnice a ukládá ji do své postele. Všichni mají opuchlé a zarudlé oči a jejich tváře i barvu jílu. Den se rozbřeskne s neodolatelnou silou a Háta zháší lampu a vaří černou kávu na posilu sobě i ostatním. Venta po svém zvyku spustí rádio.

„Je sedm hodin, neděle, dne patnáctého října,“ praví stroj.

„Vida, za týden tomu budou dva měsíce, co jsem ji přivezl,“ podotkne Venta.

Martin na to neřekne nic, jedním douškem vyprázdní šálek, povzbuzující teplo rozleje se mu vystydlými útroby. S novou odvahou vyběhne před dům.

Kroky prvních chodců se rozléhají na chodníku. Rachot rolet prvních otvíraných krámů vzryvně se nese náměstím, zsedlým jinovatkou. První mráz. Mlha nad hřebeny střech má perleťovou barvu.

Martin zamířil přes náměstí k Lidovému domu. Studený vzduch dovršuje účinek černé kávy. Vůbec již necítí probdělou noc. Jestli ten takzvaný Caligari ještě spí, vytáhne ho rovnou z postele. Musí se mu přiznat, musí mu vysvětlit...

Otylá hostinská v prázdném lokále, jež podomek zametá, mu však oznamuje nevrle, že Svět divů je v prachu; po té ostudě se všichni sebrali a ujeli ještě v noci. Kam?

Copak se o to stará? Nic jí do toho není. Ale ten chlapík je na výši doby, jen co je pravda - má svůj pojezdny domek motorizovaný; spustil prostě startér, a má úcta. Martin přemýšlí: mohl se dát jen dvojm směrem, bud k Brnu, nebo k Svitavám. Kdyby požádal Josefa, na jeho motorce by ho možná ještě dohnali. Ach ne. Jak směšné a zbytečné! Nač? Přece by ho nemohl přivést k Marii a přikázat mu, aby jí vrátil, co jí vzal.

Ten stařec s červenou stužkou by je k ní ani nepustil. Možná, že ani on sám se k ní nedostane.

Martin chodí pod okny Panského domu. Okna kavárny a restaurace jsou otevřena. Větrají tam a metou. Židle ještě trčí na stolech nohami ke stropu a mezi nimi dva číšníci zívají a mžourají do nového dne. Postranní vrata hotelu se otvírají a dvě skleněné, vyboulené oči auta vylézají z nich pomalu ven. Martin se lekne - ne, to je mnohem menší vůz, šedý a celý zablácený. Opět se dá do pochůzky sem a tam, jinovatka pod jeho kroky bředne v bláto, mlha se zvedá, bude asi krásný, slunný den.

Osm hodin. Martin vchází do uklizené kavárny a poručí si kávu. Je už zase celý zkřehlý. Sedne si k oknu tak, aby měl na očích východ z hotelu. Město se probudilo, náměstí se jako jindy hemží lidmi, každý se tváří všedně, zřejmě nikdo nic neví o katastrofě Bítovského světa dnes v noci. Ranní rozhlas přece nic takového neoznamoval. Bez chuti popijí Martin kávu a myslí na Marii. Musí ji ještě jednou spatřit, ještě jednou s ní promluvit. Stůj co stůj. Že se změnila? To bylo mámení noci, klam vzrušených hodin.

Bezmála hodinu předtím dojedla Marie nahoře v pokoji snídani a řekla otci, který seděl u jejího lůžka a spokojeně kouřil svůj ranní doutník:

„Až tohle budu vypravovat v Praze, bude mi kdekdo závidět. Něco takového přece nezažil nikdo z mých známých.“

„Až na to,“ podotkl významně ředitel Unger, „že dosud nevíme přesně, co jsi zde zažila. Můžeme se toho jen domýšlet. A to radí ke stručnosti ve vyprávění.“

Stín na okamžik zastřel Mariinu tvář.

„Vypátrej to sám. Já bych se rozhodně nerada ještě jednou setkala s tím... s tím...“

„To přenech mně. Zařídím to. Jinak chci být však uznalý. Těch sedm neděl bude jim dobře zapláceno, dám ještě příkaz Turbovi.“

Marie vrtí zamyšleně hlavou.

„Nic nevědět, co se po tolik týdnů dělo... jsem zvědava, co tomu řekne Lariš, až se vrátí z Rumunska.“

„Nečekám ho dříve než za měsíc. Stalo se, co jsem předvídal. Střetáme se tam s francouzskými zájmy a nebude snadné ten uzel rozmotat. Francouzi jsou velmi houževnatá konkurence.“

Marie však se dívala ke stropu a nezdálo se, že věnuje pozornost jeho strohým větám.

„Chtěla bych vědět,“ řekla náhle, „jestli jsem mu chyběla. Pochybuji.“ Její obličej nabyl velmi věcného výrazu. „Mrzí mě jen ta příhoda... víš, to děvče, které se pokusilo o sebevraždu v jeho bytě... To šlo příliš daleko. Lariš si musí uvědomit...“

„Ach,“ mávl ředitel Unger rychle rukou, „což to nechápeš? Konkurencí nastrčená osoba. Byla to všechno komedie. Pokus znemožnit ho tam. Proto ses věru nemusila otočit v Bukurešti na podpatku a honem se zase vracet. To bylo unáhlené.“

Zarazila se.

„Mluvíš pravdu, otče?“

„Zajisté. Noviny se sice o tom pokusily psát, ale já jsem jim to okamžitě překazil. Však víš, nesnáším, aby se naše jméno objevovalo v tisku. Nepřipustil jsem ani, aby uvedli v seznamu... cestujících v tom letadle.“

Marie se protáhla a založila si ruce za hlavou.

„Hm, ano, ztratila jsem rozvahu. Kdybys byl slyšel Lariše, jak za mnou volal, když jsem vstupovala do letadla! Marie!

Marie! Ale i madame Merguin byla na něho rozezlena. Ubohá Merguin! Také zahynula?“

„Také. Tys jediná vyvázla.“

„Zvláštní. A já o tom nic nevím. Pranic. Poslední, na co se pamatuji, je, jak za mnou Lariš volá, a pak zase ten chumel lidí v divadle, běh nějakou chodbou...“

„Myslím,“ přerušil ji ředitel Unger nepokojně, „že by ses aspoň prozatím měla co nejméně zabývat těmihle vzpomínkami. Ostatně se co nejdříve poradíme s lékařem“

„Bud bez starosti,“ usmála se. „Nemohu říci, že by mě rozčilovaly. A co mamá? Ví, žes jel sem za mnou?“

„Ne. Odcestovala již před delší dobou na Sicílii. Sám jsem jí k tomu radil. Byla... potřebovala rozptýlení. Jakmile dám v Praze některé věci do pořádku, vydáme se spolu za ní. I ty se potřebuješ zotavit.“

Bezmála by se byl poděrek! Ze všeho je patrné, že Marie naštěstí neví nic o tom, že byla pokládána za mrtvou, a on jí přece teď ještě nemůže říci takovou hroznou věc. Tím méně to, že její tragická smrt div nezlomila její matku. To tak! Ještě se neví, je-li Marie sama mimo nebezpečí. Ztráta paměti! V takových věcech se nevyznal, ale zdálo se mu to nebezpečně blízko nervovému sanatoriu. Pěkná věc! Jeho duch, zvyklý pohybovat se mezi skutečnostmi stejně ostře a tvrdě řezanými, jako byly stroje a děla, vyráběné v jeho závodech, a pluky cifer, jež denně od rána do večera pochodovaly po psacím stole v jeho pracovně, vzpíral se něčemu tak výstřednímu, jako byl její příběh sedmi neděl. Nejraději by se s ní rozjel za matkou hned, kdyby to bylo možné.

„To je od tebe velmi pěkný nápad, otče,“ rozzářila se Marie a pohládila mu lichotivě ruku.

„Jenže, víš... je tady ještě jedna věc... takový detail...“

Odmlčela se, nerozhodně si prohlížeje nehty, jejichž stav byl žalostný.

„Nuže? Jakýpak detail?“

„Není vlastně tak zcela podružný. Sedm neděl je dlouhá doba. Proč jsi přijel pro mne teprve včera?“

Řediteli Ungrovi spadl popel z doutníku na podlahu. Tu to máme! Má jí vypravovat o smrti, jež nebyla smrtí?

Bylo dost na tom, že celá ta zmatená věc vrhala nyní, dodatečně, nepříjemně ironické světlo na velkolepou obřadnost hromadného pohřbu, na zástup smutečních hostů, na omdlévající matku... Čím smělejšími plány se zabýval ve svém zbrojařském podnikání, tím protivnější mu byla jakákoli romantická příchuť v soukromém životě. A teď tohle! Až se všichni smuteční hosté a příbuzní, počítaje v to i Lariše, dovědí, že jejich kondolencím chyběl reálný podklad... Měl pocit, že jeho poděkování za jejich účast se nepříjemně podobala bezcenným akcím. Že bez jeho viny, to přece docela nic nemění na faktu ničím nepodloženého papíru!

„Pozoruji, že ti má otázka přišla nevhod. Je-li tomu tak, můžeme hovořit o něčem jiném.“

Mluví z ní lhostejnost nebo únava? Nepokojně sebou pohnul na židli. Lhostejnost by nebyla dobré znamení. A únava snad ano? Spala přece dobře!

„Ne, Marie. Proč by mi byla nepohodlná? K tomu není příčiny. Zdá se mi pouze trochu předčasná. Především, opakují, musíš se zotavit.“

Zadívala se naň dlouhým, zpytavým pohledem a zvažněla.

„Mluvíš se mnou, jako bych byla nemocná. Či jsem snad opravdu nemocná?“

„Ale ne. Toliko...“

„Sedm týdnů!“ přerušila ho. „Sedm týdnů!“ A náhle její oči spočinuly na jeho rukávě. „Co to? Ty nosíš smuteční pásku? Po kom?“

Všecek zděšen sáhl si bezděčným pohybem na rukáv. Jak jen na ni mohl zapomenout? Bezmocné rozpaky rozlámaly mu všechny rysy v obličejí - v tom obličejí, který se vždycky dovedl tak ovládat! Prudkým knihem se Marie vztyčila na posteli, jež pod ní kvílivě zavržala.

„Po mně snad? Řekni!“ Chytla ho naléhavě za ruku. „Znamená to snad, že . . . že jsem včera vstala z mrtvých?“

Díval se na ni úzkostlivě. Řekne-li ano, unese takovou zprávu? A náhle si uvědomil: vždyť to vůbec nelze odkládat na dny, nýbrž nejvýš na hodiny! Než dojedou domů, musil by jí to říci tak jako tak, sice by došlo k ještě výstřednějším situacím!

„Nikdo netušil, žes tu katastrofu přežila, a já od včerejška málem věřím v zázraky,“ odpověděl pomalu a tichým hlasem, jako by doufal, že takto pronášená slova budou méně nebezpečná.

Marie sklesla zpět do podušek a několikrát prudce vydechla. Zbledla. Starostlivě se k ní naklonil.

„Mám zavolat lékaře?“

Hodila sebou na bok, zády k němu a čelem ke stěně.

„Ach, dej pořád pokoj s lékařem!“ zahučela. „Nech mě. Chci být sama.“

Váhavě vstal. Má jí vyhovět? Představoval si, že přijme tu zprávu docela jinak. Tohle se mu nelíbilo. Ten vznětlivý, obviňující tón - copak může za to, co se stalo?

Po špičkách vyšel z pokoje. Sotva však za sebou zavřel dveře a spatřil dr. Turbu, hřejícího se u kamen s nezbytnou cigaretou v ruce, opět se ovládl.

Dr. Turba ihned uctivě vstal.

„Všecko v pořádku, pane generální?“

„Celkem ano. Spala dobře a... Je po mně, naštěstí.“

„Dr. Turba se usmál a podal mu arch papíru.“

„Načrtl jsem zde návrh na telegram panu Larišovi,“ řekl věčně. „Soudím, že on především musí být o tom uvědoměn.“

Tenhle Turba! Myslí na všecko a vždycky dříve než ostatní. Má pravdu. Taková veliká věc, jako je spojení jejich závodů sňatkem! Závazek musí být co nejrychleji obnoven. Sedm neděl! Sedm neděl zbytečně ztraceno, a on za to nemůže učinit nikoho odpovědným, na nikoho si nemůže zazvonit a říci mu: „Pane, podal jste takový důkaz neschopnosti, že závod nemůže již reflektovat na vaše služby. Tak. Poručím se vám.“ A nikdy ještě nebylo v sázce tolik jako právě nyní!

Jen odešel, Marie se opět převrátila naznak. Mrtvá!

Sedm neděl byla pokládána za mrtvou! To přece docela mění situaci. Potom ti lidé včera nehráli s ní žádnou vypočítavou hru, jak je podezřívala! A ten mladík se svými podivnými náznaky, které ji tak urážely...

Vyklouzla z postele, přistoupila k umyvadlu, stojícímu vedle hučících kamen, a sklonila se k zrcadlu - blíž ještě blíž - špičkami prstů si přejela několikrát po tvářích - nu ano, to je ona, skutečně ona, chybí jen růž na rtech a pudrový prášek na pleť - usmála se - také obraz v zrcadle se usmál - libý pocit z neslýchaného dobrodružství v ní na okamžik zvítězil. Ale pak se opět ve skle tvář zachmuřila. Jednala s nimi včera tak příkře a nespravedlivě, zejména s tím mladým mužem... Zachvěla se, podlaha ji studila do bosých nohou - nedbala toho. Zamířila k oknu. Kostrbatě dlážděné náměstí - naproti přízemní domky, střídající se s jednopatrovými - Smíšené zboží čte na štítě nad krámem, z něhož vycházejí nějaké dvě ženy - zde tedy žila sedm neděl? Jak? Závrať. - Přidrží se rukou okenní

kliky. Zvláštní, nikdy nepoznaný pocit proniká jejím nitrem. Černá trhlina v životě. Prázdné místo, které touží být vyplněno. Slova, jež včera slyšela, mátožně se jí potácejí myslí a každé z nich je podpíráno lítostí z jedné a zvědavostí z druhé strany. Ten mladík mluvil tak dlouze a obšírně. Něco o kouzelném domě, o lesích, o životě jako v ráji, o nějaké písni a vrbách - jak to jen bylo? Mlhavé obrazy valí se jí hlavou, mračky prchavých a nezachytitelných stínů opět se s ní všechno točí - s tím mladíkem se musí ještě jednou setkat - nejistými kroky se vrací k posteli - tak nevkusný nábytek, nikdy ještě nebydli-la v tak ubohém hotelu! - postel pod ní vzryvně zaskřípe hlava jí poklesá - spát - spát - obrátí se na bok tvář podloží rukou a zavře oči - narůžovělý přísvit se jí chvěje pod víčky - bude zapotřebí, aby Lariše držela na krátké uzdě - růžový přísvit se jí rozlévá nad hlavou, veliké podzimní slunce vstává na obzoru z mlh, červený kotouč, koruny stromů planou zlatě, hnědě a rudě, z lesů stoupají namodralé páry. Dýchá se jí volně a šťastně v bohatě zrosené zahradě, rýč zajíždí bez námahy do půdy, zkyplené dešti, a z obrácené prsti stoupá těžká, kořená vůně.

„Dejte pozor, ať si neuděláte puchýře, Marie,“ říká jí bělo-
vlasá stařenka a dobrotivě se na ni usmívá.

Všecko je dobré a krásné, pestře vyzdobené větve mávají
slunci i jí na pozdrav. I země se na ni usmívá. I dům, obklíče-
ný plaménky rudého vína.

„Ach, nebojím se. Co by mi u vás mohlo způsobit bolest?“

„To je tím, že i vy tu všecko milujete, Marie.“

Marie! Jak melodicky zní její jméno v průzračném, svěžím
vzduchu.

Stařenka odchází do domu a ona se za ní chvíli dívá - klid
a mír chodí od stromu ke stromu a přistupují i k ní a podávají

jí své dary. Pouští se opět do práce, která jí příjemně pění krev a vháň teplo do tváří.

A náhle čísi ruce ji zezadu obejmou, čísi rty se horce dotýkají její šíje a ramenou, přivírá oči, nesmírná slast proudí jí žilami jako světlo, nevidí do tváře tomu, kdo jí líbá, ale ví, jak dobře ví, kdo to je, její srdce je naplněno láskou jako bijící zvon zvukem, teď objímající ruce ji pouštějí, kroky se vzdalují cestou mezi ploty, ale volání doléhá k ní stále:

„Marie! Marie!“

Stromy blednou a rozplývají se, zahradu zahaluje stín, červený kotouč slunce hasne. Přichází noc a spánek, na všech stranách jen vlny a vlny tmy, ale i nad nimi se vznáší tíž hlas:

„Marie! Marie!“

Jak ráda by mu odpověděla! Co však bylo ještě teď ustavičným plynutím, sráží se najednou kolem ní v kamenné zdivo, vrší se výš a výš, leží v něm jako V hrobě, něco se v ní dusí a dodýchává - „Marie!“ - i to volání hasne - černé, jako zuhelnatěl stojí kolem stromy, listí jako ze sazí haraší na nich suše, a najednou nastává klesání a řícení, všecko se s ní propadá do temné hlubiny úzkostně otevře oči - bílé světlo - rozpraskaný strop - dívá se, dívá - zátopa úzkosti opadá - snaší se k ní nesmírná úleva - v prstech cítí ložní příkrývku skutečnost vstupuje do ní jako do otevřené a čekající brány - něco se jí zdálo - napětí se v ní vzepře marně - nevzpomíná si - nějaké zvuky k ní doléhají to mluví otec - ne svým obvyklým, odměřeným tónem - „Žádám vás znovu, abyste se vzdáil!“ - otočí hlavu –

Mladík ze včerejšího večera!

Instinktivním pohybem si vytáhne ložní příkrývku až k bradě a rázem úplně procitne. Vidí: otec je rozčilen a dr. Turba právě energicky bere toho mladíka za rameno. Něco se zachvěje

v jejím nitru, jako když pták marně zamává přistřiženými křídly.

„To nevadí, otče. Nech ho tady.“

„Ale to není možné, Marie. Tvůj zdravotní stav...“

„Můj zdravotní stav je bezvadný,“ přeruší ho Marie, která se opravdu cítí svěží a silná, „a já jsem si přála tak jako tak s panem Balvínem si pohovořit.“

„Nemůžeš přece takto na lůžku...“

To je pravda, situace je krajně nevhodná, leč tomu lze snadno pomoci, ne? Kdyby například počkali ve vedlejším pokoji - bude hned hotova.

Ředitel Unger tomu nerozumí, prve přece mluvila docela jinak; pohlédne tázavě na dr. Turbu, ten však jen pokrčí rameny. Co chcete? znamená to. Víte sám, že vaše dcera vždycky prosadí svou.

Odvedou Martina, který se již nevzpírá a jen mlčky pohlcuje Marii očima, a sotva zmizejí z pokoje, Marie vyskočí z postele, necítí už ani závratí, ani slabosti, a rychle se začne strojit. Směšné! Ani jediný kus prádla není její. Na všech jsou monogramy RB. A teď ty nemožné šaty. Pohled do zrcadla. Nedostatek růže a pudru ji mrzí, ale co dělat? Otce a doktora Turbu pošle dolů do jídelny, ať si namítají, co jim libo. Musí si s tím mladíkem pohovořit mezi čtyřma očima. Musí! A se svědivou zvědavostí ve všech nervech vyjde z pokoje.

Když se Martin vrátil do Ventova bytu, byl tak popleněn, že si vůbec nevšiml rozčilení, které se tak nápadně zračilo na jeho matce. A ani paní Balvínová se ho nemusila ptát, kde byl. Měl to napsáno na obličejí.

„Mluvil jsi s ní?“

Její pohled byl pln úzkosti.

„Mluvil.“

Řekl to takovým vyhořelým tónem, že se ho neodvážila dál vyptávat.

Byl jí za to vděčen. Nač by jí ještě přitěžoval? Beztoho je s podivem, že neklesla pod břemenem, které na ni naložila minulá noc.

Minulá noc! Připadala mu jako příšerný sen. A ten kovový stařec se stužkou Čestné legie, jak s ním jednal! Jako s obtížným člověkem.

Přistoupil k oknu a zadíval se ven. Na kostelní věži vyzváněly zvony. Některé obchody byly už zase zavřeny. Lidé chodili pomaleji, bez cíle - procházeli se a užívali slunce. Nedělní tváře. Nedělní pohoda. Na rohu u lékárny stál doktor Tomec a hovořil s lékárníkem. Doktor Tomec! Musí ho požádat, aby mu půjčil tu učenou knihu s oním příběhem, o kterém se mu tehdy zmínil... ačkoli, k čemu by to teď bylo dobré?

„Josef je ještě dole v obchodě?“ pronesl Martin do skla.

„Budou již brzy zavírat. Rosa jim šla pomáhat. Josef říkal, že mě pak odveze domů. Chceš-li, pozvala bych je k nám na oběd. Bylo by nám s nimi veseleji.“

Zamlčela mu, že Rosa odešla dolů do krámu jen proto, že se obávala se s ním setkat po tom, co se zde přihodilo za jeho nepřítomnosti.

Martin zavrtěl hlavou.

„Raději až někdy jindy, maminko. Ve třech mi bude lépe.“

Ve třech! To slovo paní Balvínovou mimo nadání zabořelo. Včera by byl ještě řekl: Ve čtyřech. Zase jeden člen ubyl. A bolestnějším způsobem, než kdyby byl zemřel.

„Dobře. Jak si přeješ.“

Ticho. Náhle se Martin otočil a řekl:

„Chtěl bych vědět, maminko, jestli jsi včera i ty pozorovala... nějakou změnu na Marii?“

Paní Balvínová potřásla hlavou. Nevyslovil nic jiného než myšlenku, která i ji od večera zaměstnávala. Ale jak mu to říci? Bála se ho dotknout i pouhým zvukem vždyť byl jedna jediná rozjitřená rána!

„Pozorovala, Martine,“ odpověděla, když se po jistém váhání rozhodla přiblížit se k pravdě co nejopatrněji. „Jenže nejsem si jista, v čem záležela.“

Martin k ní živě přistoupil.

„Zrovna jako já!“ zvolal a pak dodal tišeji: „Blednoucí obraz - nenapadlo ti to, když tady ležela? Blednoucí obraz! Jinak to nelze vyjádřit! Ale v jakém smyslu blednoucí? Jako by bylo z ní unikalo něco nezachytitelného. Jako když vadne květina nebo usychá strom.“ Usedl k matce a vzal ji za ruku. „Jak by sis to vysvětlila, řekni, maminko? Nebo se mi to jen zdálo?“

Zamyšleně ho poslouchala. Blednoucí obraz! To byl přesně i její dojem.

„Zvláštní je,“ řekla, vážic každé slovo, „že se ta změna projevila, právě když se v Marii probudila zapomenutá minulost. Snad to nějak souvisí.“

A v duchu, jako v noci ve voze, zase viděla samu sebe, jak se ubírá lesem dýmajících komínů a nese na dlani dvě nahá lidská srdce. Dva světy, jež se už nikdy nemohou setkat.

„Snad,“ dodala, „mohla být Marie naše jen tak dlouho, dokud mlčící paměť ji oprošťovala...“

„Od sebe samé?“

„Ano. A od minulosti. A od jejího světa. Soudim, že každý z nás má to místo, na které ho osud postaví ve chvíli narození. Také ty. A také ona. Co my vlastně víme o jejím světě, Martine? Nic.“

Já dost, povzdychl si Martin, vzpomínaje si na rozmluvu s Marií a s jejím otcem. Nahlas však řekl:

„Tvá slova, maminko, vlastně znovu posílila mou naději. Chápeš? Kdyby bylo možno probudit v ní vzpomínku na náš svět... Ne, ještě není všecko ztraceno.”

Ubohý hochu, politovala ho paní Balvínová v duchu, myslíc na toho protivného advokáta, který ji prve navštívil, a na to s čím přišel. Co je sedm neděl svobody duše proti dvaadvaceti letům vězení za zdi rodu, zvyků, zájmů a což já vím, čeho ještě? Ale potlačila v sobě tak trpkou a beznadějnou úvahu.

Martin neměl nikde stání. Chvíli pobyl u matky, která si lehla na pohovku, aby si ještě odpočinula, než , se vydají zpět do Bítova, na chvíli zaběhl ke švagrovi do krámu, kde jen překážel, a před jedenáctou najednou vzal klobouk a zimník a chystal se ven.

Paní Balvínové se stáhlo hrdlo; uhodla až příliš dobře, kam jde! A vskutku, zamířil znovu do Panského domu. Jen tak, bez určitého plánu - byl jako železná pilina přitahovaná magnetem.

Tam se však dověděl, že již před hodinou všichni odjeli do Prahy. Všichni.

Potlučen a shrben pod přetěžkým břemenem, vrátil se k matce.

Odjela - bez jediného vzkazu!

Vydali se na cestu do Bítova pěšky a paní Balvínová nespustila oči z Martina. Jeho vnější ledový klid (byla to však jen na-prostá ochablost, jaká bydlí na samém dnu zoufalství) ji lekal a utvrzoval v přesvědčení, že bude opravdu nejlépe, když se Martin nikdy nedoví, co se přihodilo, zatímco byl v Panském domě u Marie. Kdo byl podlejší? Ten advokát, který s kulatým úsměvem nejlepšího přítele jí přinesl šek na pět tisíc za sedm

neděl, nebo ten, kdo jej po něm poslal? A ještě se tvářil uraženě, když odmítla! Ne, to Martinovi nikdy nesmí prozradit.

Z počátku se jí šlo těžce, ale svěží, sluncem prozářený vzduch byl jako víno - vléval jí novou sílu do zesláblých údů. Šli beze slova, každý ponořen do svých myšlenek, Rosa vedle ní, Martin sám, stále o několik kroků před nimi.

Odjela, a bez jediného vzkazu! znělo v něm jako hrany. To je tedy konec? Zmizí z jeho života, jako se objevila? Kouzelné zazáření hvězdy, jež vzplane a zhasne takřka v jediné noci? Cosi velikého a vznešeného sestoupilo do jeho srdce, otevřelo mu výhled do ráje a náhle zase odešlo, odnášejíc s sebou zjevení krásy, jako by mu nesmělo zanechat nic víc než tesknou vzpomínku na štěstí, jež bylo a není. Ale on nechce jen zdání a přelud, chce skutečnost, chce mít a vlastnit, chce posunovat to, co bylo, i dále do nové a nové budoucnosti, až tam, kde snad končí všecko - na práh východu do mlčící věčnosti! Nějaký pošklebný skřítek, sedící v jeho srdci, se zasmál: Bláhový, cos čekal jiného po své poslední rozmluvě s ní? - Vždyť se mne sama ujala, sama si vynutila rozhovor se mnou! - Dobrá, a co bylo potom? - Martin znovu vidí, jak s ní osaměl v pokoji. Bože, jak mu bušilo srdce! Dlouho nebyl s to promluvit - hleděl jen do jejích černých, zkoumavých očí - zdálo se mu, že opět stojí před ním táž Marie, jejíž ruce se mu tak často ovíjely kolem krku. Přistoupil až k ní - neustoupila. Vzal ji za ruku - dovolila mu to. Jeho odvaha, jeho naděje dostávaly nová křídla! Vzchopil se k novému zápasu. Hovořil a hovořil, prosil a zapřísahal jí a ona poslouchala a poslouchala, beze slova, její oči, ty veliké, široce rozevřené, stále jaksi udivené oči se od něho neodvrátily ani na chvíli, výraz její tváře měkl, cosi vřelého a soucítícího stoupalo v nich z hlubin k povrchu, nějaké poselství, tichý výkřik úžasu

a okouzlení – již již chtěl začít mluvit o tajemství jejich nocí v spícím domě, o hodinách lásky, odevzdání a splývání, již již chtěl nejdrahocennější chvíle svého života obléci do rozechvělých slov, když tu najednou spatří, jak její zraky prošlehl plamen a spálil přicházející poselství na popel, její ruka se odtahuje, brána jejího obličej se zavírá, její postava se od něho vzdaluje, slyší, jak říká: „Ubohý hochu, ubohý hochu, ale ne, není to možné,“ pak se k němu nachýlí, její rty se letmo dotknou jeho tváře - když se vzpomene, pokoj je prázdný.

„Hej, Martine, kde, prosím tě, celý den vězíš?“

Někdo ho drží za rameno a třese jím.

„A, paní Balvínová, dobrý den! Byli jste ve městě? A kdepak máte slečnu Marii?“

Otrádovec!

A Penc!

„Odjela? Tak náhle? Jaká škoda! Snad ne kvůli včerejšku? Chtěl jsem jí gratulovat. A pak zbit tady Pence. Co tomu říkáš, Martine, ta ho doběhla, co? Zato tenhle Penc! Byli byste to kdy do něho řekli? A ještě se nechce přiznat, kolik od něho dostal za ten tanec s koštětem! Ale já to z něho vytluču.“

A zase třásl Pencem.

Penc, ruce v kapsách, jen vrčel a zapřísahal se.

Martinovi trvalo chvíli, než procitl a pochopil. Ach ano, včera, Svět divů!

„Nu, já myslím,“ řekl roztržitě, „že Penc opravdu neví, co se s ním dělo. Spal.“

„Ještě ho braň!“ zvolal Otrádovec. „Slyšíte ho, paní Balvínová? Spal prý. Nepamatuje se prý. To se ví, pan kouzelník říká: Zapomeňte na všecko a procitněte. Nu, a on tedy poslušně zapomněl.“

Zatímco Otrádovec se hlaholně směje a vykládá něco jeho matce a sestře, Martin si vjede rukou prudce do vlasů.

Zapomeňte na vše a procitněte! Což jestli ten kejklíč pronešl jen druhou část povelu a tu první ve zmatku vynechal? Leč co na tom? Martin lhostejně pokrčí rameny. Teď už ani na tom nezáleží.

„Slyšíš, Martine? Povídám: Marie také zase všechno zapoměla?“

„Marie?“ zakoktá Martin. „Ne. Ta si pamatovala všechno.“

„Aha! Slyšíš? Slyšíš?“ vykřikl Otrádovec vítězoslavně, ale v tom se mu Penc vytrhl a už peláší mezi ploty, jako by mu hlava hořela. Otrádovec za ním.

Nikdo z nich se nezasmál. Ani Martin, ani paní Balvínová, ani Rosa. Martin se mlčky otočil a zamířil domů. Z dálky nesl se k nim hlasitý nářek Pencův.

Riki, všecek rozradostněn, vítá ho skokem na prsa. Martin ho nedbá a projde pozlacenou zahradou, v níž jako v drahocenném rámu svítí rubín jejich domu. V předsíni zaváhal. Toužil být sám, a přece zároveň se samoty bál. Vpravo - dveře do sálu. Tam snad už nikdy v životě nevzkročí. Zahnul vlevo do jídelny. Paní Balvínová a Rosa ho následovaly.

Sotva vstoupil, jeho první pohled platil –

„Kdo sňal ten obraz, maminko?“ obrátil se prudce na matku, ukazuje na stěnu nad rádiem, jež zela prázdnotou.

Domyslíla si hned, kdo to udělal! Ten, kdo se jí odvážil nabídnout šek. Ano, ti lidé byli stejně důslední jako nemilosrdní.

„Oni,“ odpověděla ostře a vyznělo to, jako by navždy přirazila dveře mezi jejich domem a Marií.

Martin jen mávl rukou a krátce, vyprahle se zasmál.

Ani na tom již nezáleží. I kdyby tady visel, jaký by to mělo smysl?

Obešel stůl. Na téhle židli sedávala. Večer co večer...

Odnesl ji do modrého pokoje a postavil ji vedle tetiččinych křesel.

Celý týden chodil Martin do školy a ze školy, obědval a večerel, pracoval na zahradě - žil, jako by se nic nebylo stalo, a paní Balvínová znenáhla okřívala. Minulost se proměňuje v stín, a vzpomínka časem vybledne, utěšovala se.

Když však přišla sobota, prohlásil Martin, že pojedje do Prahy. Řekl to pevným hlasem a tvářil se tak zarputile, že paní Balvínová se neodvážila ho přemlouvat. Pochopila hned: bylo by to jen přilévání oleje do ohně. Ale polekalo ji to mnohem víc než zahřmění z modré oblohy.

Martin jel. Jel bez zavazadel, nočním vlakem, patrně schválně, aby nemusil v Praze přenocovat. Po celou cestu znovu a znovu se vracel k myšlence, která mu po sedm dní zářila na nebi místo slunce: Kdyby byl minulou neděli, když s ní naposled mluvil, řekl i to, co se mu již dralo z úst, možná, že by byl otrásl nejspodnějšími vrstvami její duše, probudil sen, který tam dřímал, a dobyl Marii zpět pro sebe a navždy. Ne, ještě se nevzdával, ještě jednou chtěl se pustit do zápasu.

Dorazil do Prahy za pošmourného rána a vydal se z nádraží rovnou na Ořechovku. Adresu si našel v telefonním seznamu již na adamovické poště, uměl ji nazpaměť, ničím se nemusil zdržovat, leda dvojím dotazem, když bloudil spleť vilové čtvrti. Ostatně sotva se octl na místě, poznal tu honosnou vilu již z dálky. Mariiny sny! Měla zředu půlkruhový balkón, který spočíval na dvou silných kamenných sloupech a tvořil tak zároveň klenbu dlážděného podjezdu, k němuž se z obou stran stáčely dvě široké vjezdové cesty mezi okrasnými záhony, lemovanými sestřiženými buxusy. Okna v přízemí byla opat-

řena mřížovím se zlacenými ozdobami. Zahrada, tichá a opuštěná, plála sytými barvami podzimu. I dům byl tichý a jako opuštěný. Ale z komína na hřebeni střechy vystupoval slabý proužek dýmu! Vysoká zahradní mříž, umně kovaná, oddělovala vilu od ulice. Mariin svět od něho. Přešel na protější stranu a ve vzdálenosti, kterou pokládal za náležitě bezpečnou, se postavil na stráž. Podíval se na hodinky. Devět pryč. Značně se opozdil.

Kouřil cigaretu za cigaretou, několikrát změnil stanoviště, aby zahnal strnulost v křehnoucích údech. Hodiny ubíhaly. Půl dvanácté. Začal se procházet sem a tam, nedbaje už, bude-li spatřen. Došel až na roh ulice a zase se vrátil. A opět. Ulice byla liduprázdná stejně jako vily, které ji lemovaly. Tu a tam se arci stal div a na chodníku se rozlehly kroky osamělého chodce - vždycky nějakého cizího, neznámého člověka - tu a tam zašelestilo auto, ale žádné se nezastavilo před umně kovanou mříží.

Jen jednou, jedinkrát kdyby ji ještě spatřil a mohl s ní promluvit!

Zkusím to a zazvoním. Co se mi může stát?

Nějaká dáma v malém klopeném kloboučku a v černém, hedvábně se lesknoucím kožichu. Podíval se na ni, když ho mījela - jen tak ji přejel očima. Dva tři kroky tenká jehla zabodla se mu do srdce. Ohlédl se. Ta postava - ano. Ta chůze - ne. Krev vehnala se mu do hlavy. Obvīřil ho poplach a zmatek. Marie! Ne, vyloučeno. A přece...

Ještě jednou se ohlédl. Postava přecházela přes ulici. Vysoké podpatky jejích střevičků hlasitě tepaly do asfaltu. Jaksi nervózně zrychlovala krok. Teď už utíká a míří k vile s půlkruhovým balkónem!

Střemhlav se za ní rozběhl.

„Marie!“

Otočila se tak prudce, jako by se chtěla bránit útoku.

„Marie, přišel jsem .. čekám tu...“

Martin neslyší, co povídá, jen se dívá a dívá, vidí ebenové oči, úzký proužek černých vlasů pod okrajem klobouku, čelo, které líbal, ústa, která líbala jej, ale všecko to tvoří cizí tvář, chlad se šíří Martinovým nitrem, srdce mu zapadá do ledových ker, kde je vzrušení, které si představoval, kde ohnivá vlna, o které snil? Necítí nic, jen mráz a mráz, ta cizí tvář pyšných a tvrdých rysů k němu nemluví, kde je krása, která ji zdobila, kde bohatství citů, jež z ní vyzařovalo jako světlo tehdy v oněch dobách, kdy ráj byl dokořán a všecky věci v něm stály v plamenech jako hořící pochodně?

Pramen slov vysychá, už jen krůpěj po krůpěji se mu procezuje sevřeným hrdlem, z černých, mělkých očí šlehá naň strach a zášť, pohrdání a uražená hrdost, ne, není žebrák, který obtěžuje, ne, prosím, jsem boháč, multimilionář, nesmírné oblasti vzpomínek a snů jsou mým majetkem, jsem pánem země s poklady, jež se denně otvírají, neukloní se, ani nesmekne klobouk, jen se otočí a odchází, ulice se svažuje, město hřmí kolem něho, supající lokomotivy, krajiny ubíhající za oknem vagónu, města a nádraží, kola bijí do výhybek a křižovatek, slunce zhasíná na obzoru, úzký srpek měsíce jako stopa po polibku na chladných ústech večera, v siných dálkách blikají chudá a řídká světla vesnic, silnice, sotva znatelná, vine se pod jeho nohama - požehnaný kraji mého dětství, který skrýváš ráj mého srdce, milovaná půdo mých předků, přijmi mě do své ochrany, obejmí srdce zraněné krásou a snem, dej mi růst a žít a nést úrodu jako obilnímu klasu!

Tři zlatá okna mu zazářila v ústrety.